

GLÓWNY INSPEKTOR OCHRONY ŚRODOWISKA

Akceptuje
KLIMAT I ŚRODOWISKA

Michał Kurtyka
Minister Klimatu
i Środowiska

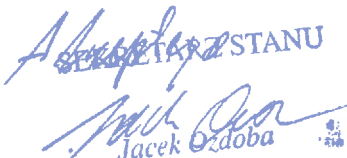
INFORMACJA O REALIZACJI ZADAŃ INSPEKCJI OCHRONY ŚRODOWISKA W 2020 ROKU

Przedkładam do akceptacji
Główny Inspektor Ochrony Środowiska

Główny Inspektor
Ochrony Środowiska

p.o. Marek Chibowski

Warszawa, maj 2021 r.

Jacek Ozdoba

Spis treści

I. WSTĘP	8
II. DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA	9
1. Charakterystyka najważniejszych zadań realizowanych w 2020 r.	9
2. Realizacja zadań kontrolnych	11
2.1 Ewidencja zakładów i planowanie kontroli	11
2.2 Liczba przeprowadzonych kontroli.....	14
3. Wyniki kontroli i stwierdzone naruszenia	19
3.1 Kontrola zakładów I kategorii ryzyka.....	24
3.1.1 Zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii (ZDR)	24
3.1.2 Stacje demontażu pojazdów.....	24
3.1.3 Przedsiębiorcy, którzy wystąpili z wnioskiem o uzyskanie pozwolenia na prowadzenie stacji demontażu.....	25
3.1.4 Zakłady przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego	25
3.1.5 Fermy tuczu trzody chlewnej wymagające pozwolenia zintegrowanego	26
3.1.6 Fermy drobiu wymagające pozwolenia zintegrowanego	27
3.2 Kontrola zakładów II kategorii ryzyka	28
3.2.1 Zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR) ...	28
3.2.2 Strzępiarki	29
3.2.3 Instalacje wymagające posiadania pozwoleń zintegrowanych (tzw. Instalacje IED, dawniej IPPC)	29
3.3 Kontrole zakładów III, IV i V kategorii ryzyka	31
3.3.1 Utrzymanie czystości i porządku w gminach	31
3.3.2 Instalacje komunalne.....	33
3.3.3 Działania podejmowane w walce z nielegalną działalnością w gospodarce odpadami.	33
3.3.4 Obiekty unieszkodliwiania odpadów wydobywczych.....	35
3.3.5 Instalacje do termicznego przetwarzania odpadów	36
3.3.6 Oleje odpadowe	36
3.3.7 Podmioty zbierające odpady (tworzywa sztuczne, paliwo alternatywne, guma)	38
3.3.8 Kontrole w zakresie substancji zubożających warstwę ozonową i fluorowanych gazów cieplarnianych	39
3.3.9 Kontrola zawartości siarki w paliwach	40
3.3.10 Zdarzenia z udziałem substancji niebezpiecznych	41
3.3.11 Mikroorganizmy i organizmy genetycznie zmodyfikowane	42

3.3.12 Kontrole użytkowników zasobów genetycznych i kolekcji zasobów genetycznych....	42
3.3.13 Urządzenia w nadzorze rynku.....	43
3.3.14 Działalność kontrolna w miejscach zagrożonych wystąpieniem pożaru odpadów	43
3.3.15 Kontrole transportów odpadów.....	44
3.3.16 Biogazownie i kompostownie.....	44
3.3.17 Kontrole stosowania i przechowywania nawozów, środków wspomagających uprawę roślin, komunalnych osadów ściekowych oraz kontrola rolniczego wykorzystania ścieków w produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego	46
3.3.18 Kontrole z pomiarami jakości ścieków przy wykorzystaniu laboratoriów mobilnych zakupionych w ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”.....	48
3.3.19 Kontrole dotyczące ochrony wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych.....	49
3.3.20 Kontrole w zakresie wprowadzania do obrotu drewna i produktów z drewna.....	51
3.3.21 Kontrole w zakresie uchwalania i realizacji zadań określonych w programach ochrony powietrza i planach działań krótkoterminowych	52
3.3.22 Kontrole w zakresie PEM	53
3.3.23 Kontrole przestrzegania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach	54
3.3.24 Podmioty nie umieszczone w wykazie marszałka województwa, a podejrzane o prowadzenie demontażu pojazdów	55
3.3.25 Punkty zbierania pojazdów	55
3.3.26 Postępowanie z bateriami i akumulatorami oraz zużytymi bateriami i zużytymi akumulatorami	56
3.3.27 Składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne	56
3.3.28 Działalność kontrolna w zakresie gospodarki komunalnymi osadami ściekowymi.....	57
3.3.29 Działalność kontrolna w zakresie gospodarki odpadami w postaci drewnianych podkładów kolejowych	59
3.3.30 Kontrola pozostałych przedsiębiorców objętych przepisami ustawy o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym.....	60
3.3.31 Kontrole przestrzegania przepisów ustawy o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności	61
3.4. Zwalczanie przestępczości przeciwko środowisku.....	61
3.5. Inne działania.....	63
3.5.1 Skargi i wnioski o podjęcie interwencji.....	63
3.5.2 Interpelacje i zapytania parlamentarzystów	64
3.5.3 Rejestry prowadzone przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska	64
4. Działania pokontrolne.....	65

4.1 Wnioski do organów ścigania.....	67
4.2 Wymierzanie kar i opłat podwyższonych.....	68
4.2.1 Wydane decyzje o karach i opłatach podwyższonych.....	68
4.2.2 Kary biegnące.....	70
4.2.3 Kary za okres trwania naruszenia, kary za inne naruszenia oraz opłaty podwyższone..	70
4.2.4 Kary i opłaty podwyższone odroczone, zawieszono, umorzono lub rozłożono na raty..	72
4.2.5 Kary i opłaty podwyższone rozliczone w związku z terminową realizacją przedsięwzięcia, które usunęło przyczynę wymierzenia kar oraz kary i opłaty podwyższone wymierzone w związku z niezrealizowaniem przedsięwzięcia w terminie lub nieusunięciem przyczyn wymierzenia odroczonej kary lub opłaty podwyższonej.....	73
4.2.6 Decyzje ustalające koszty ponoszone w związku z prowadzeniem kontroli przestrzegania wymagań ochrony środowiska.....	73
4.2.7 Stan zadłużenia z tytułu nieściągniętych kar.....	73
4.3 Przyczyny niskiej efektywności i nieściągalności kar.....	76
4.4 Podział środków uzyskanych z tytułu nałożonych kar pieniężnych.....	76
4.5 Decyzje wstrzymujące działalność lub użytkowanie instalacji (w tym oddanie do użytkowania).....	77
4.6 Postępowanie egzekucyjne w sprawie decyzji o charakterze niepieniężnym.....	77
4.7 Działania podjęte na podstawie art. 10b ust. 2 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska w 2020 r.	78
4.8 Realizacja zadań organu II instancji.....	78
III. TRANSGRANICZNE PRZEMIESZCZANIE ODPADÓW.....	84
1. Decyzje w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów.....	84
1.1 Przywóz odpadów do Polski.....	85
1.2 Wywóz odpadów z Polski.....	87
1.3 Tranzyt odpadów przez terytorium kraju.....	88
2. Wzmocnienie kontroli i nadzoru nad transgranicznym przemieszczaniem odpadów – Współpraca z innymi organami w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów..	89
3. Kontrole krajowych instalacji przetwarzania odpadów.....	89
4 Nielegalne transgraniczne przemieszczanie odpadów.....	90
4.1. Odpady w postaci pojazdów i odpady z pojazdów.....	90
4.2 Pozostałe odpady.....	91
IV. MONITORING ŚRODOWISKA.....	94
1. Charakterystyka zadań Państwowego Monitoringu Środowiska.....	94
2. Monitoring jakości powietrza.....	94

2.1	Badania i ocena jakości powietrza	94
2.2	Wykorzystanie metod modelowania matematycznego w ocenach i prognozach jakości powietrza	99
2.2.1	Modelowanie na potrzeby rocznych ocen jakości powietrza.....	99
2.2.2	Modelowanie na potrzeby prognoz krótkoterminowych	101
2.3	Informowanie o ryzyku wystąpienia przekroczenia lub wystąpieniu przekroczenia poziomu informowania, poziomu alarmowego, poziomu dopuszczalnego i poziomu docelowego substancji w powietrzu.....	101
2.4	Określanie tła substancji w powietrzu	102
2.5	Pomiary stanu zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym PM _{2,5} dla potrzeb monitorowania procesu osiągnięcia krajowego celu redukcji narażenia.....	102
2.6	Monitoring tła regionalnego	105
2.7	Badania tła zanieczyszczenia atmosfery na stacjach w Łebie, Jarczewie, Puszczy Boreckiej i na Śnieżce według programów międzynarodowych.....	105
2.8	Badania chemizmu opadów atmosferycznych i ocena depozycji zanieczyszczeń do podłoża.....	106
2.9	Prezentowanie informacji o jakości powietrza poprzez portal jakości powietrza i aplikacje mobilne	108
2.10.	Badania stanu warstwy ozonowej oraz pomiary natężenia promieniowania UV-B nad Polską.....	110
3.	Monitoring jakości wód	113
3.1	Badania i ocena jakości wód w rzekach i zbiornikach zaporowych.....	113
3.2	Badania i ocena jakości wód w jeziorach	122
3.3	Badania osadów dennych w rzekach i jeziorach.....	128
3.4	Badania substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego znajdujących się na drugiej liście obserwacyjnej w 2020 roku	133
3.5	Badania i ocena jakości wód przejściowych i przybrzeżnych oraz Morza Bałtyckiego .	135
3.6	Monitoring jakości wód podziemnych.....	137
4.	Monitoring jakości gleby i ziemi	140
5.	Monitoring przyrody	142
5.1	Monitoring ptaków.....	142
5.2	Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych	145
5.3	Monitoring gatunków i siedlisk morskich	149
5.4	Monitoring lasów	149
5.5.	Zintegrowany Monitoring Środowiska Przyrodniczego	152
6.	Monitoring hałasu	153

7. Monitoring pól elektromagnetycznych	157
8. Monitoring promieniowania jonizującego	159
9. GIOŚ INSPIRE	160
V. LABORATORIA I AUTOMATYCZNE SIECI POMIAROWE.....	169
1. Centralne Laboratorium Badawcze	169
2. Krajowe Laboratorium Referencyjne do spraw jakości powietrza atmosferycznego.....	178
VI. UPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O ŚRODOWISKU I DZIAŁALNOŚCI INSPEKCJI OCHRONY ŚRODOWISKA.....	179
1. Charakterystyka zagadnienia	179
2. Informacje udzielone na podstawie wniosków	179
3. Informacje udzielone za pomocą nowych mediów.....	179
4. Informacje udzielone przedstawicielom tradycyjnych mediów - prasa, radio i telewizja	181
5. Działalność wydawnicza.....	182
6. Inne formy upowszechniania informacji.....	186
VII. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA.....	190
1. Charakterystyka zadań	190
2. Współpraca Inspekcji Ochrony Środowiska z instytucjami i agendami Unii Europejskiej	190
3. Udział w pracach komitetów i grup roboczych Unii Europejskiej oraz programach Komisji Europejskiej	194
4. Udział Inspekcji w wypełnianiu zadań wynikających dla Polski z konwencji i umów międzynarodowych	197
5. Współpraca dwustronna.....	202
VIII ASPEKTY ORGANIZACYJNE, PRAWNE I EKONOMICZNE.....	208
1. Zmiany w organizacji Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.....	208
2. Charakterystyka udziału GIOŚ w pracach legislacyjnych.....	208
3. Materiały przedkładane przez GIOŚ Ministrowi właściwemu do spraw klimatu i/lub środowiska i innym organom oraz konsultowane z Ministerstwem Klimatu lub Ministerstwem Klimatu i Środowiska	209
4. Szkolenia.....	210
5. Zagadnienia kadrowe	213
6. Zagadnienia ekonomiczno-finansowe	213
IX. PODSUMOWANIE	214

I. WSTĘP

Inspekcja Ochrony Środowiska jest organem administracji rządowej odpowiedzialnym za realizację konstytucyjnej wartości – bezpieczeństwa ekologicznego Rzeczypospolitej Polskiej. Swoją misję wypełnia poprzez realizację zadań ustawowych, zadań powierzonych przez ministra właściwego do spraw klimatu, udział w tworzeniu prawa oraz współpracę międzynarodową. Wśród obszarów działania Inspekcji są m.in.: kontrola przestrzegania prawa dotyczącego ochrony środowiska, nadzór nad rynkiem odpadów, prowadzenie badań i dokonywanie oceny stanu środowiska, przeciwdziałanie poważnym awariom, a także edukacja i upowszechnianie rzetelnej informacji o środowisku, w tym szkolenie kadr instytucji administracji państwowej.

W roku 2020 Inspekcja Ochrony Środowiska kontynuowała realizację swoich zadań w warunkach szczególnych, wynikających z sytuacji epidemicznej w kraju, co nie pozostało bez wpływu np. na liczbę przeprowadzonych kontroli (38 298 w 2020 r. w porównaniu z 47 169 w roku 2019) czy wykrywalność nielegalnego przemieszczania odpadów (91 przypadków w 2020 r. w porównaniu z 122 przypadkami w roku 2019). Natomiast wzmocnieniu skuteczności Inspekcji Ochrony Środowiska będzie z pewnością służyć utworzenie w strukturach Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w październiku 2020 r., Departamentu Zwalczania Przystępczości Środowiskowej, który realizuje zadania w zakresie przeciwdziałania i wykrywania przestępstw i wykroczeń przeciwko środowisku, współpracując z innymi organami administracji państwowej, organami samorządowymi, sądami, prokuraturą, inspekcjami oraz służbami uprawnionymi do ścigania przestępstw i wykroczeń.

Z satysfakcją można także zauważyć nadal rosnące zainteresowanie społeczne problematyką ochrony środowiska. Wychodząc naprzeciw potrzebie edukacji i dostępu do rzetelnej informacji, w 2020 roku organy Inspekcji udzieliły 12 674 informacji o środowisku na podstawie wniosków, blisko 1 000 wywiadów w prasie, radio i telewizji oraz wydały ponad 2 400 komunikatów m.in. o ważnych zdarzeniach i działaniach organów Inspekcji.

Ochrona środowiska to nie tylko regulacje prawne, kontrole i pomiary, ale także – lub przede wszystkim – ludzie. Dlatego też chciałbym podziękować pracownikom Inspekcji Ochrony Środowiska, którzy z oddaniem wykonują swoje zadania. Podziękowania za owocną współpracę składam także przedstawicielom instytucji, m.in. Ministerstwa Klimatu i Środowiska, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Państwowej Straży Pożarnej, Policji, Służby Celnej, Straży Granicznej, Inspekcji Transportu Drogowego, Urzędu Transportu Kolejowego, Państwowej Agencji Atomistyki, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, Narodowego i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Dziękuję również wszystkim przedstawicielom organizacji pozarządowych, dziennikarzom i osobom zaangażowanym w działania na rzecz ochrony środowiska.

Żywię nadzieję, że niniejszy dokument w sposób wyczerpujący prezentuje informacje na temat realizacji zadań Inspekcji Ochrony Środowiska.

p.o. Głównego Inspektora Ochrony Środowiska

Marek Chibowski

II. DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA

1. Charakterystyka najważniejszych zadań realizowanych w 2020 r.

W 2020 r., Inspekcja Ochrony Środowiska realizowała swoje ustawowe zadania, do których należy prowadzenie kontroli podmiotów w zakresie realizacji obowiązków wynikających z przepisów ochrony środowiska oraz sporządzanie raportów i informacji na temat ich wyników. Priorytetowym celem było ograniczanie szarej strefy w ochronie środowiska oraz zwalczanie przestępstw przeciwko środowisku.

Przestrzeganie wymagań ochrony środowiska sprawdzano poprzez ocenę:

- przestrzegania decyzji administracyjnych,
- wpływu zakładu na środowisko,
- skuteczności rozwiązań zabezpieczających środowisko,
- wyników pomiarów emisji.

Przeprowadzone w 2020 r. kontrole cechowała różnorodność tematyczna, dotyczyły one w szczególności:

- stosowania przepisów ustawy z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (kontynuacja cyklu z lat poprzednich, dalsze 10% gmin),
- przestrzegania przez wytwórców komunalnych osadów ściekowych przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach,
- stosowania przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, w zakresie realizacji obowiązków przez wprowadzających produkty w opakowaniach, podmioty przetwarzające odpady opakowaniowe i organizacje odzysku odpadów opakowaniowych,
- przeciwdziałania poważnym awariom,
- przestrzegania przepisów art. 29 ustawy z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach w zakresie zagrożeń dla środowiska,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko w zakresie przestrzegania warunków, wymogów i obowiązków nałożonych w decyzjach o środowiskowych uwarunkowaniach,
- wykonywania zadań określonych w programach ochrony powietrza i planach działań krótkoterminowych przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, starostę oraz inne podmioty,
- spełniania wymagań przez producentów i użytkowników produktów zawierających lotne związki organiczne – farby i lakiery przeznaczone do malowania budynków i ich elementów wykończeniowych, wyposażeniowych oraz związanych z budynkami i tymi elementami konstrukcji oraz mieszaniny do odnawiania pojazdów,
- przestrzegania przepisów dotyczących substancji kontrolowanych, nowych substancji oraz fluorowanych gazów cieplarnianych,

- przestrzegania przepisów ustawy o odpadach z dnia 14 grudnia 2012 r.,
- przestrzegania warunków korzystania ze środowiska w zakresie ilości pobieranej wody oraz ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi określonych w pozwoleniach wodnoprawnych i pozwoleniach zintegrowanych oraz przepisach ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne,
- stosowania Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, o którym mowa w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, przez obowiązane do stosowania Programu działań podmioty prowadzące produkcję rolną oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu, w zakresie dotyczącym warunków stosowania i przechowywania nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin,
- przestrzegania przepisów ustawy Prawo wodne oraz ustawy o nawozach i nawożeniu przez podmioty prowadzące produkcję pierwotną żywności pochodzenia roślinnego, realizowane w ramach Porozumienia z dnia 20 stycznia 2015 r. w sprawie współdziałania Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego,
- zawartości siarki w ciężkim oleju opałowym oraz w oleju do silników statków żeglugi śródlądowej,
- przestrzegania wymagań ochrony środowiska przez prowadzących instalacje wymagające uzyskania pozwolenia zintegrowanego,
- emisji hałasu do środowiska,
- emisji gazów i pyłów do powietrza,
- poziomów pól elektromagnetycznych,
- zgodności wykorzystania przez użytkowników zasobów genetycznych i tradycyjnej wiedzy związanej z zasobami genetycznymi z uzgodnionymi warunkami dostępu oraz podziału korzyści z ich wykorzystania zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2016 r. o dostępie do zasobów genetycznych i podziale korzyści z ich wykorzystania, kolekcji lub ich części zarejestrowanych w rejestrze kolekcji zgodnie z ww. ustawą,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. o bateriach i akumulatorach,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów,
- przestrzegania przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności.

Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska zaplanowali zakłady do kontroli w oparciu o wytyczne Głównego Inspektora Ochrony Środowiska zgodnie z ogólnymi kierunkami działania Inspekcji Ochrony Środowiska. Kontrole prowadzone były w oparciu o obowiązujący w Inspekcji Ochrony Środowiska *Informatyczny System Kontroli* (ISK), który określa jednolite dla całej Inspekcji zasady przygotowania i prowadzenia kontroli oraz jednolite wzory formularzy stosowanych na potrzeby dokumentowania czynności kontrolnych, jak również podejmowanych działań pokontrolnych, które uwzględniają Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej nr 2001/331/WE ustalające minimalne kryteria działania inspekcji ochrony środowiska w państwach członkowskich Unii Europejskiej.

W 2020 r. inspektorzy WIOŚ przeprowadzili 7 590 kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie gospodarki odpadami¹, z czego 2 422 stanowiły kontrole planowe, a 5 168 kontrole pozaplanowe (w tym interwencyjne). W przypadku 3 580 kontroli (ok. 47% przeprowadzonych kontroli) stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, w tym w 69% kontroli (2 459) stwierdzono naruszenia bez istotnego wpływu na środowisko, a w 31% (1 121) naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

W czasie prowadzonych kontroli oraz w ramach działań pokontrolnych:

- udzielono 2 197 pouczeń;
- nałożono 1 573 mandaty karne,
- skierowano 123 wnioski do sądów o ukaranie karą grzywny,
- wydano 2 558 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowano 1 485 wystąpień do innych organów administracji rządowej i samorządowej,
- wydano 373 decyzje wymierzające administracyjne kary pieniężne (decyzje ostateczne),
- skierowano 155 wniosków do organów ścigania.

2. Realizacja zadań kontrolnych

2.1 Ewidencja zakładów i planowanie kontroli

Na koniec 2020 r. w ewidencji Inspekcji Ochrony Środowiska były 145 933 zakłady. W porównaniu z 2019 r. liczba zakładów wzrosła o 9 864 (tj. o ponad 7%), natomiast z 2010 r. wzrosła o 76 587 (tj. 110%).

W ewidencji Inspekcji zakłady podzielone są na pięć kategorii ryzyka. Przydzielenie zakładu do określonej kategorii ryzyka jest związane z częstotliwością kontroli. Aktualnie obowiązująca częstotliwość kontroli jest następująca:

- I kategoria (722 zakłady) - zakłady o bardzo dużej uciążliwości dla środowiska, - kontrola co roku² np.: zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii, zakłady przetwarzania zużytego sprzętu elektronicznego i elektrycznego, zakłady przetwarzania zużytych baterii lub zużytych akumulatorów, instalacje

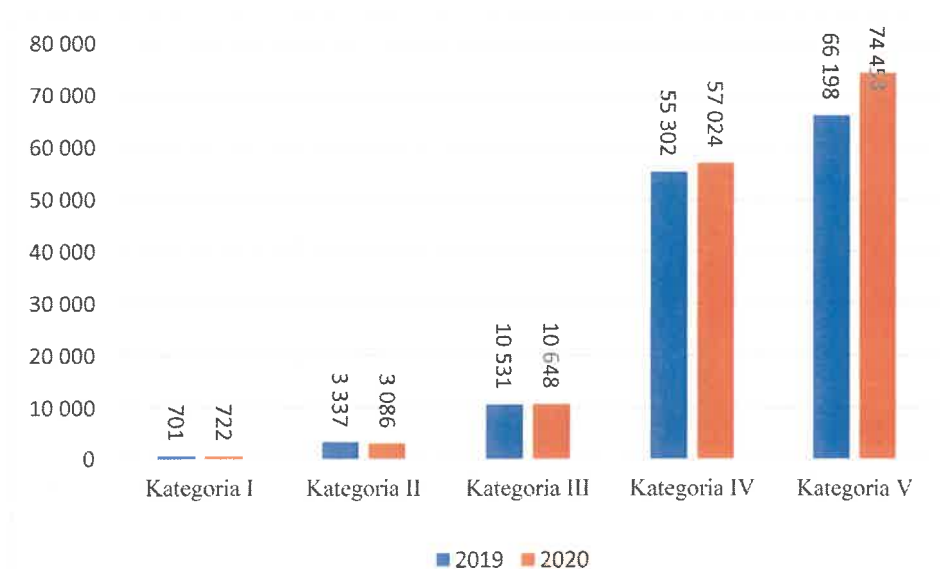
¹ Zgodnie z ewidencją prowadzoną przez WIOŚ, według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r., liczba podmiotów prowadzących działalność w zakresie gospodarki odpadami wynosiła 68 629.

² Niezależnie od wyniku analizy wielokryterialnej - wymogi prawne (krajowe i unijne) oraz inne przesłanki generują listę zakładów, które muszą być kontrolowane co roku.

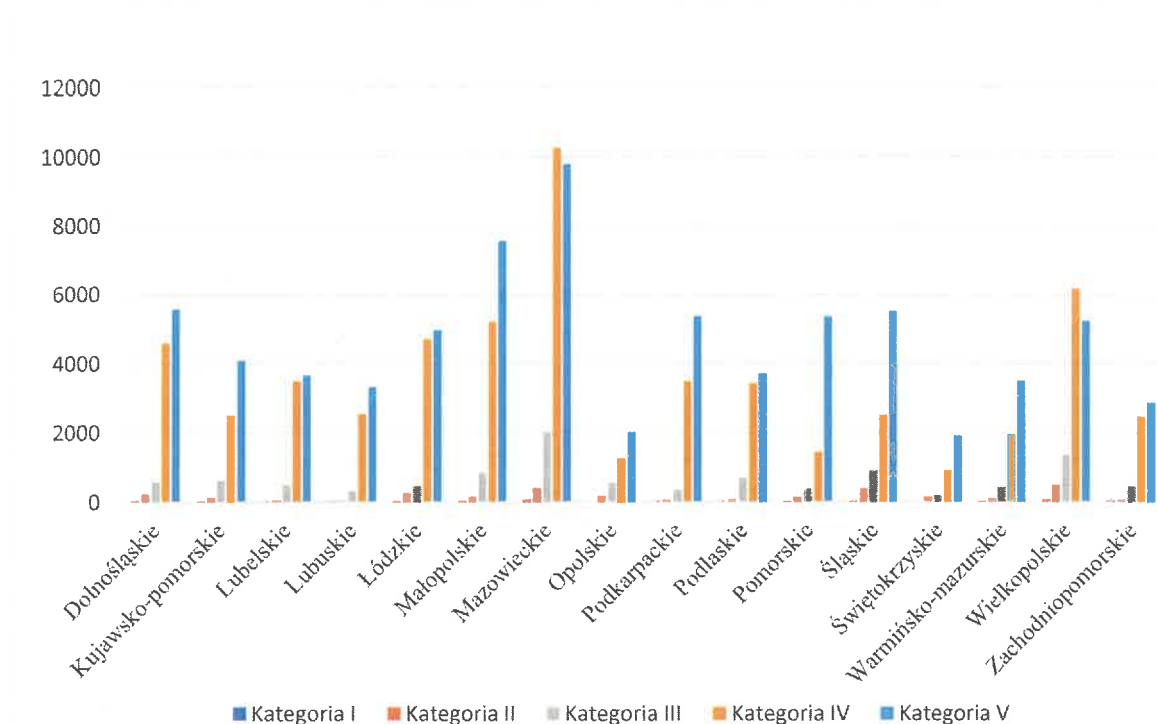
- energetycznego spalania paliw stosujące ciężki olej opałowy, zakłady podlegające kontroli z zakresu transgranicznego przemieszczania odpadów w przypadku zezwolenia wstępnego na przywóz odpadów niebezpiecznych, wielkoprzemysłowe fermy tuczu trzody chlewnej, a także inne zakłady, dla których wykonana analiza ryzyka wykazała znaczące oddziaływanie na środowisko,
- II kategoria (3 086 zakładów) - zakłady o dużej uciążliwości dla środowiska - kontrola nie rzadziej niż raz na 3 lata np.: zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii, zakłady podlegające rozporządzeniu nr 166/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie PRTR, instalacje IPPC,
 - III kategoria (10 648 zakładów) - zakłady o umiarkowanej uciążliwości dla środowiska - decyzja o ujęciu w planie kontroli należy do wioś, przyporządkowanie zakładu do tej kategorii następuje na podstawie wyniku analizy wielokryterialnej,
 - IV kategoria (57 024 zakłady)- zakłady o małej uciążliwości dla środowiska - decyzja o ujęciu w planie kontroli należy do wioś, przyporządkowanie zakładu do tej kategorii następuje na podstawie wyniku analizy wielokryterialnej,
 - V kategoria (74 453 zakłady), - zakłady o znikomej uciążliwości dla środowiska - decyzja o ujęciu w planie kontroli należy do wioś, np. zakłady kontrolowane w zakresie: wprowadzania baterii, wprowadzania sprzętu elektrycznego i elektronicznego, nadzoru rynku, substancji zubożających warstwę ozonową (SZWO), niektórych fluorowanych gazów cieplarnianych (F-gazów), genetycznie zmodyfikowanych organizmów (GMO); podmioty odpowiedzialne za realizację zadań określonych w programach ochrony powietrza i planach działań krótkoterminowych; instalacje emitujące pole elektromagnetyczne (PEM).

Inspekcja Ochrony Środowiska klasyfikuje każdy kontrolowany zakład i przydziela do właściwej grupy i kategorii zakładów przy użyciu narzędzia zwanego analizą wielokryterialną, co ma następnie odzwierciedlenie w częstotliwości kontroli. Częstotliwość kontroli określana jest w oparciu o wynik wielokryterialnej oceny ryzyka uwzględniającej następujące elementy:

- ryzyko wystąpienia poważnej awarii przemysłowej w związku z prowadzoną działalnością,
- skala oddziaływania na środowisko (rodzaj przedsięwzięcia lub instalacji, wprowadzanie ścieków do wód, do ziemi lub do urządzeń kanalizacyjnych należących do innego podmiotu, emisja pyłów lub gazów do powietrza, wytwarzanie odpadów niebezpiecznych lub innych niż niebezpieczne, emisja hałasu do środowiska, pobór wody podziemnej lub powierzchniowej),
- zastosowanie zabezpieczeń (wyposażenie w instalacje chroniące środowisko przed zanieczyszczeniem),
- wrażliwość otoczenia zakładu (lokalizacja, stan środowiska, częstotliwość wniosków o interwencję),
- wyniki ostatniej kontroli w zakładzie (stwierdzone naruszenia).

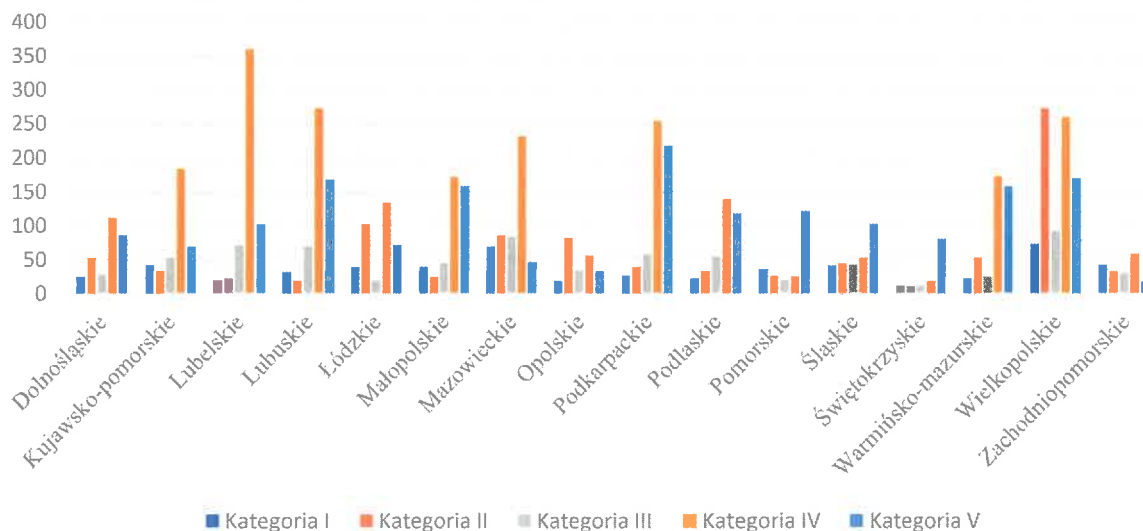
Wykres 1. Liczba zakładów w ewidencji Inspekcji Ochrony Środowiska w 2019 i 2020 r. w podziale na kategorie ryzyka zakładów

Wykres 2. Liczba zakładów w ewidencji Inspekcji Ochrony Środowiska w 2020 r. według województw w podziale na kategorie ryzyka

Najwięcej zakładów z I kategorii znajduje się w woj. mazowieckim (92), wielkopolskim (86) oraz dolnośląskim (62), najmniej na terenie woj. podlaskiego (27), opolskiego (22) oraz świętokrzyskiego (18). Zakłady II kategorii najliczniej występują na terenie woj. wielkopolskiego (485), mazowieckiego (417) oraz śląskiego (391), natomiast najmniej jest ich w woj. lubuskim (45). Największa liczba zakładów z III, IV i V kategorii znajduje się w woj. mazowieckim.

Na podstawie wytycznych Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska sporządzili roczne plany kontroli zakładów.

Wykres 3. Liczba zakładów zaplanowanych do kontroli z wyjazdem w teren, według województw w podziale na kategorie ryzyka zakładów w 2020 r.

Największą liczbę kontroli zaplanowano w zakładach IV kategorii; zakłady tej kategorii obok zakładów V kategorii stanowią najliczniejszą grupę zakładów.

2.2 Liczba przeprowadzonych kontroli

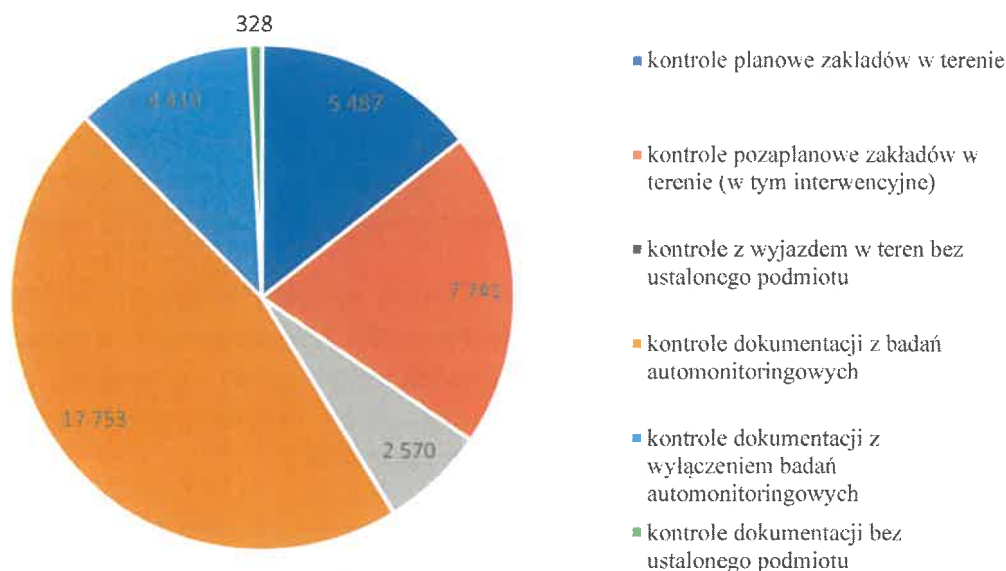
W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 38 298 kontroli, o 8 871 mniej niż w 2019 r., w tym:

- 5 487 kontroli planowych zakładów w terenie,
- 7 741 kontroli pozaplanowych zakładów w terenie, w tym interwencyjnych,
- 2 570 kontroli z wyjazdem w teren bez ustalonego podmiotu,
- 4 419 kontroli dokumentacji z wyłączeniem badań automonitoringowych³,
- 17 753 kontrole dokumentacji z badań automonitoringowych⁴,
- 328 kontroli dokumentacji bez ustalonego podmiotu⁵.

³ Kontrole te polegają m. in. na ocenie raportu PRTR (Krajowy Rejestr Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń) pod względem jego terminowości, kompletności, spójności i wiarygodności, analizie dokumentów przekazanych przez prowadzącego zakład w celu weryfikacji lub aktualizacji dokumentów, zgłoszeń i wykazów dotyczących ZDR (zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii) i ZZR (zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii), weryfikacji sprawozdań przekazanych przez KOBiZE (Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami), kontrole dokumentacyjne sprawozdań gminnych o gospodarowaniu odpadami z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie.

⁴ Kontrole te polegają na analizie pomiarów automonitoringowych wykonanych na podstawie ustawy Poś przez prowadzących instalacje; obejmują także monitoring składowisk z ustawy o odpadach.

⁵ Porozumienie z dnia 4 marca 2015 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska, Szefem Służby Celnej oraz Komendantem Głównym Straży Granicznej w sprawie współdziałania w zakresie międzynarodowego obrotu odpadami zakłada przeprowadzanie przez WIOŚ oceny towarów mogących stanowić odpady na wniosek organów służby celnej oraz Straży Granicznej, przed wydaniem opinii dla urzędów skarbowych i celno-skarbowych.

Wykres 4. Liczbowy podział kontroli przeprowadzonych w 2020 r.

Wykres 5. Liczba kontroli zakładów z wyjazdem w teren oraz kontroli dokumentacyjnych

W 2020 r. nastąpił niewielki spadek liczby kontroli zakładów wykonanych w terenie w porównaniu do 2019 r. ale i tak odnotowano ich więcej niż w poszczególnych latach w okresie od 2015 r. do 2018 r.

W minionym roku spadła również liczba kontroli dokumentacyjnych, głównie w zakresie promieniowania elektromagnetycznego w środowisku. Mniejsza liczba kontroli wynika ze sposobu sumowania ocenianych sprawozdań. W 2019 r., każde sprawozdanie

zakładu było liczone jako osobna kontrola, natomiast w 2020 r. kilka sprawozdań dla jednej instalacji rejestrowano jako jedną kontrolę.

Zmniejszenie liczby kontroli w terenie spowodowane było przede wszystkim sytuacją epidemiczną w kraju. Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska, zgodnie z sugestią Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, ograniczyli działalność kontrolną. Kontrole w terenie realizowano głównie w trybie interwencyjnym, w sytuacji występowania zagrożenia dla środowiska lub zdrowia i życia ludzi.

W 2020 r. kontrole zakładów z wyjazdem w teren stanowiły 34,5%, a kontrole dokumentacyjne 57,9% wszystkich kontroli. Pozostałe 7,6% to kontrole z wyjazdem w teren bez ustalonego podmiotu (np. rozpoznanie zanieczyszczenia w terenie) oraz kontrole dokumentacyjne bez ustalonego podmiotu (np. oceny towarów, przed wydaniem opinii dla urzędów celnych na podstawie okazanych dokumentów).

Interwencja dotycząca porzuconych odpadów w Ustroniu z wykorzystaniem bezałogowego statku powietrznego

Kontrola przewozu odpadów w Granowie

Oględziny miejsca magazynowania odpadów m. Kielnarowa

Pobór próbek wody z potoku „Gniły”, do którego są odprowadzane ścieki z pobliskiej oczyszczalni ścieków

Wykonanie odwiertów na terenie zrehabilitowanego wyrobiska po osadniku byłej Cukrowni w Jaworze

Pożar miejsca magazynowania odpadów w m. Ludzisko, gm. Inowrocław. Badanie obecności w powietrzu wybranych substancji z użyciem detektora wielogazowego do wykrywania substancji chemicznych

3. Wyniki kontroli i stwierdzone naruszenia

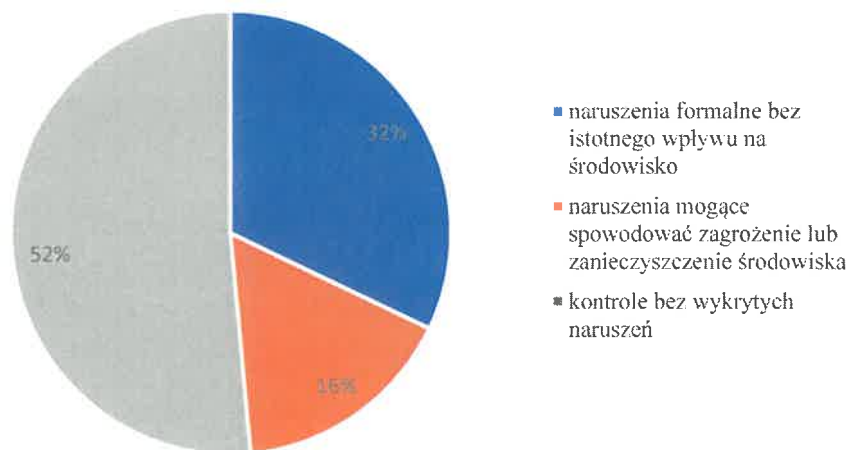
W 2020 r. w trakcie 8 921 kontroli stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, co stanowi 23% wszystkich kontroli. Skuteczność kontroli wzrosła o 4 punkty procentowe w stosunku do 2019 r.

W trakcie kontroli zakładów przeprowadzonych w terenie wykryto 6 415 naruszeń przepisów ochrony środowiska, w tym:

- 4 246 naruszeń formalnych bez istotnego wpływu na środowisko⁶,
- 2 169 naruszeń mogących spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska⁷.

⁶ Naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko - naruszenie klasy I.

⁷ Naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska – naruszenie klasy II.

Wykres 6. Procentowy udział kontroli z naruszeniami do kontroli zakładów w terenie

Przykłady naruszeń formalnych bez istotnego wpływu na środowisko:

- nieutworzenie co najmniej jednego stacjonarnego punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
- przekroczenie dopuszczalnego zanieczyszczenia w zakresie azotu amonowego oraz fosforu ogólnego w odprowadzanych ściekach,
- nieterminowe uiszczanie opłat za korzystanie ze środowiska,
- przedłożenie po terminie wykazu zawierającego dane o rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznych znajdujących się na terenie zakładu,
- brak oznakowania stosownymi piktogramami niebezpieczeństwa miejsca magazynowania gazów technicznych i ich mieszanin,
- przekroczenie terminu wprowadzenia wpisów do kart urządzeń dla urządzeń zawierających fluorowane gazy cieplarniane,
- nieprzekazanie informacji o oddaniu do użytkowania obiektu zaliczonego do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- prowadzenie rekultywacji składowiska odpadów niezgodnie z projektem zamknięcia i rekultywacji oraz z zapisami decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach przedsięwzięcia,
- brak systematycznej oceny programu zapobiegania awariom oraz systemu zarządzania bezpieczeństwem,
- nieterminowe przekazanie zarządowi województwa sprawozdania z realizacji zadań określonych w programie ochrony powietrza,
- niesporządzenie i niewprowadzenie do Krajowej bazy o emisjach gazów cieplarnianych i innych substancji zarządzanej przez KOBiZE raportu o emisjach gazów cieplarnianych i innych substancji za kontrolowany okres.

Przykłady naruszeń mogących spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska:

- eksploatacja instalacji bez wymaganego pozwolenia - brak pozwolenia na emisję gazów i pyłów do powietrza z instalacji do powierzchniowej obróbki metali emitującej lotne związki organiczne,

- przekroczenie w porze nocy wartości dopuszczalnych emisji hałasu w środowisku określonych w pozwoleniu zintegrowanym,
- przechowywanie nawozu organicznego luzem w pryzmach formowanych na nieutwardzonym i przepuszczalnym podłożu,
- stosowanie nawozu organicznego w zakazanym okresie w tj. od listopada do końca lutego,
- wprowadzanie do ziemi odcieków z miejsc magazynowania odpadów,
- przekroczenie dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń w ściekach przemysłowych przeznaczonych do rolniczego wykorzystania,
- przekroczenie dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych wprowadzanych do środowiska w zakresie wskaźnika: BZT5, ChZT, zawiesiny ogólnej, azotu amonowego, azotu azotynowego, azotu azotanowego, azotu ogólnego, fosforu ogólnego, fosforanów,
- przetwarzanie odpadów nieujętych w zezwoleniu,
- odprowadzanie wód opadowych zanieczyszczonych substancjami ropopochodnymi do cieku wodnego,
- magazynowanie odpadów w sposób nieuwzględniający ich właściwości chemicznych i fizycznych, stwarzających zagrożenia dla środowiska,
- niekontrolowana emisja gazów procesowych zawierających siarkowodor do powietrza z uwagi na nieprawidłowe działanie instalacji,
- nieuregulowany stan formalnoprawny w zakresie poboru wody z własnego ujęcia wód podziemnych.

Przedsiębiorcy podczas kontroli wskazywali na różne problemy, które mogły być przyczyną wykrytych naruszeń. Są to między innymi:

- liczne zmiany w prawie,
- nieznajomość lub niezrozumienie przepisów,
- brak pracownika odpowiedzialnego za prowadzenie dokumentacji oraz spraw związanych z korzystaniem ze środowiska,
- brak dostatecznych środków finansowych na przeprowadzenie koniecznych konserwacji, remontów i modernizacji instalacji.

Udział kontroli zakładów, w których stwierdzono naruszenia, do kontroli ogółem w podziale na województwa, przedstawia się następująco:

Tabela 1. Naruszenia stwierdzone w trakcie kontroli zakładów według województw w 2020 r.

Województwo	Liczba kontroli		Liczba kontroli z naruszeniami		Liczba kontroli z naruszeniami do liczby kontroli ogółem (w %)	
	w terenie	dokumentacyjnych	w terenie	dokumentacyjnych	w terenie	dokumentacyjnych
Dolnośląskie	647	2 011	304	146	46,99%	7,26%
Kujawsko-pomorskie	814	1 129	342	87	42,01%	7,71%
Lubelskie	1028	1 485	414	62	40,27%	4,18%
Lubuskie	933	710	470	79	50,38%	11,13%

Łódzkie	799	2 361	356	146	44,56%	6,18%
Małopolskie	1312	1 817	614	281	46,80%	15,47%
Mazowieckie	1108	2 630	588	140	53,07%	5,32%
Opolskie	388	473	189	11	48,71%	2,33%
Podkarpackie	867	1 845	337	76	38,87%	4,12%
Podlaskie	758	1 034	290	170	38,26%	16,44%
Pomorskie	723	982	309	46	42,74%	4,68%
Śląskie	858	1 930	547	226	63,75%	11,71%
Świętokrzyskie	370	755	209	15	56,49%	1,99%
Warmińsko-mazurskie	810	1 365	362	56	44,69%	4,10%
Wielkopolskie	1430	1 417	866	242	60,56%	17,08%
Zachodniopomorskie	383	228	218	60	56,92%	26,32%
Polska	13 228	22 172	6 415	1 843	48,50%	8,31%

Średnio w Polsce prawie co druga kontrola w terenie wykazała nieprawidłowości; w kontrolach dokumentacyjnych była to co dwunasta kontrola. Najwyższy udział kontroli w terenie z naruszeniami w stosunku do wszystkich kontroli odnotowano w woj. śląskim, wielkopolskim, zachodniopomorskim oraz świętokrzyskim; najmniejszy w woj. podkarpackim oraz podlaskim. Najwięcej nieprawidłowości podczas kontroli dokumentacyjnych wykryto w woj. zachodniopomorskim, wielkopolskim oraz podlaskim, najmniej w woj. świętokrzyskim i opolskim.

Udział kontroli w terenie bez ustalonego podmiotu, w których stwierdzono naruszenia do kontroli ogółem w podziale na województwa przedstawia się następująco:

Tabela 2. Naruszenia stwierdzone w czasie kontroli w terenie bez ustalonego podmiotu według województw w 2020 r.

Województwo	Liczba kontroli	Liczba kontroli z naruszeniami	Liczba kontroli z naruszeniami do liczby kontroli ogółem (w %)
Dolnośląskie	127	33	25,98%
Kujawsko-pomorskie	133	23	17,29%
Lubelskie	70	3	4,29%
Lubuskie	313	35	11,18%
Łódzkie	236	24	10,17%
Małopolskie	143	23	16,08%
Mazowieckie	83	34	40,96%
Opolskie	134	27	20,15%
Podkarpackie	30	4	13,33%
Podlaskie	79	12	15,19%
Pomorskie	360	63	17,50%
Śląskie	415	102	24,58%

Świętokrzyskie	165	125	75,76%
Warmińsko-mazurskie	88	12	13,64%
Wielkopolskie	145	42	28,97%
Zachodniopomorskie	49	17	34,69%
Polska	2 570	579	22,53%

W 2020 r. przeprowadzono 2 570 kontroli w terenie bez ustalonego podmiotu. Najwięcej takich kontroli przeprowadzono w woj. śląskim i pomorskim, najmniej w woj. podkarpackim i zachodniopomorskim. Najwyższy udział kontroli z naruszeniami w stosunku do wszystkich kontroli stwierdzono w woj. świętokrzyskim.

Tabela 3. Naruszenia stwierdzone w czasie kontroli dokumentacyjnych bez ustalonego podmiotu według województw w 2020 r.

Województwo	Liczba kontroli	Liczba kontroli z naruszeniami	Liczba kontroli z naruszeniami do liczby kontroli ogółem (w %)
Dolnośląskie	24	10	41,67%
Kujawsko-pomorskie	0	0	0,00%
Lubelskie	22	5	22,73%
Lubuskie	8	2	25,00%
Łódzkie	11	7	63,64%
Małopolskie	5	0	0,00%
Mazowieckie	71	0	0,00%
Opolskie	10	7	70,00%
Podkarpackie	97	10	10,31%
Podlaskie	2	0	0,00%
Pomorskie	14	4	28,57%
Śląskie	26	9	34,62%
Świętokrzyskie	1	0	0,00%
Warmińsko-mazurskie	11	9	81,82%
Wielkopolskie	2	2	100,00%
Zachodniopomorskie	24	19	79,17%
Polska	328	84	25,61%

W 2020 r. przeprowadzono 328 kontroli dokumentacyjnych bez ustalonego podmiotu. Najwięcej kontroli przeprowadzono w woj. podkarpackim oraz mazowieckim; w woj. kujawsko-pomorskim nie prowadzono kontroli tego typu.

3.1 Kontrola zakładów I kategorii ryzyka

3.1.1 Zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii (ZDR)

W 2020 roku wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 135 kontroli zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR). Stwierdzono 30 przypadków naruszeń przepisów ochrony środowiska, w tym:

- 23 (77%) naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko,
- 7 (23%) naruszeń mogących spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

Stwierdzone naruszenia dotyczyły m.in.:

- zanieczyszczenia powierzchni ziemi w związku z wyciekami substancji ropopochodnych,
- braku lub niewłaściwego/niepełnego wdrożenia systemu zarządzania bezpieczeństwem,
- niezaktualizowania dokumentacji ZDR (zgłoszenie, program zapobiegania awariom, raport o bezpieczeństwie),
- niedopełnienia obowiązku natychmiastowego zawiadomienia wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o wystąpieniu poważnej awarii,
- niepowiadomienia wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o przeprowadzonej analizie wewnętrznego planu operacyjno-ratowniczego,
- nieterminowego przedłożenia danych o rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznych znajdujących się na terenie zakładu,
- niespełnienia wymogów w zakresie udostępniania społeczeństwu informacji o zagrożeniach poważnymi awariami,
- braku zgodnego z wymogami oznakowania elementów instalacji.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami podjęto następujące działania:

- udzielono 17 pouczeń,
- nałożono 5 mandatów karnych,
- wydano 29 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowano 14 wystąpień do organów administracji publicznej, w tym 7 do Państwowej Straży Pożarnej,
- wydano 4 decyzje administracyjne,
- skierowano 1 wniosek do organów ścigania.

3.1.2 Stacje demontażu pojazdów

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili **190** kontroli stacji demontażu pojazdów. W przypadku **110** kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

W przypadku **80** kontroli stacji demontażu wykryto naruszenia, w tym:

- w **65** przypadkach (81%) były to naruszenia, w wyniku których nie nastąpiło zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska,
- w **15** przypadkach (19%) były to naruszenia, w wyniku których mogło nastąpić lub nastąpiło zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

W zakresie tych ostatnich naruszeń stwierdzono 9 przypadków niespełniania minimalnych wymagań dla stacji demontażu, m.in.:

- prowadzenie określonych czynności poza wyznaczonymi sektorami (4 przypadki),
- brak lub nieoznakowanie pojemników na odpady (2 przypadki),
- brak sorbentów (1 przypadek),
- niekompletne ogrodzenie terenu stacji (1 przypadek),
- brak zachowanego pola manewrowego w sektorze przyjmowania pojazdów (1 przypadek).

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami zastosowano następujące działania:

- wydano 67 zarządzeń pokontrolnych,
- udzielono 35 pouczeń,
- nałożono 27 mandatów karnych,
- skierowano 1 wniosek o ukaranie,
- wymierzono 8 kar pieniężnych za naruszenie przepisów ustawy o odpadach oraz 1 karę pieniężną za naruszenie przepisów ustawy użytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym,
- skierowano 17 wystąpień do innych organów, w tym 10 do marszałków województw.

3.1.3 Przedsiębiorcy, którzy wystąpili z wnioskiem o uzyskanie pozwolenia na prowadzenie stacji demontażu

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 45 kontrole podmiotów, które wystąpiły o wydanie pozwolenia na wytwarzanie odpadów w związku z prowadzeniem stacji demontażu. W przypadku 41 kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

Wykryte w przypadku 4 kontroli naruszenia dotyczyły głównie:

- niespełniania minimalnych wymagań, w szczególności braku szczelnego sektora przyjmowania i magazynowania pojazdów oraz urządzeń niezbędnych do prowadzenia demontażu pojazdów;
- nieprawidłowości w prowadzeniu wizyjnego systemu kontroli miejsca magazynowania odpadów;
- zbierania odpadów bez wymaganego zezwolenia,
- gospodarowania odpadami niezgodnie z posiadaną decyzją,
- nieprawidłowości w prowadzeniu ewidencji odpadów.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami wydano 4 zarządzenia pokontrolne, udzielono 4 pouczeń oraz nałożono 6 mandatów karnych. Wydano 1 decyzję o karze pieniężnej na podstawie przepisów ustawy o odpadach. Ponadto skierowano 5 wystąpień do innych organów, w tym 4 do marszałków województw.

3.1.4 Zakłady przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego

Ustawa o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym zobowiązuje wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska do przeprowadzenia co najmniej raz w roku kontroli każdego zakładu przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska w 2020 r. przeprowadzili łącznie **125** kontroli zakładów przetwarzania. W wyniku działań kontrolnych stwierdzono **55** przypadków naruszeń przepisów ochrony środowiska, w tym:

- **49** (89%) naruszeń formalnych bez istotnego wpływu na środowisko,
- **6** (11%) naruszeń, w wyniku których może lub nastąpiło zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

Stwierdzono **1** przypadek braku wymaganych urządzeń lub instalacji chroniących środowisko (z separatorem cieczy z odstojnikiem i odolejaczem oraz brak separatora substancji ropopochodnych z osadnikiem). Stwierdzono **2** przypadki w których odpady magazynowane były niezgodnie z warunkami posiadanych decyzji, **1** przypadek, w którym przyjęty do przetwarzania sprzęt nie był zabezpieczony przed oddziaływaniem czynników atmosferycznych i **1** przypadek prowadzenia demontażu zużytego sprzętu niezgodny z posiadany pozwoleniem.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami:

- wydano **34** zarządzenia pokontrolne,
- udzielono **20** pouczeń,
- nałożono **17** mandatów karnych,
- wydano **21** decyzji administracyjnych nakładających kary pieniężne
- skierowano **9** wystąpień do innych organów, w tym **8** do marszałków województw i **1** do UOKIK.

3.1.5 Fermy tuczu trzody chlewnej wymagające pozwolenia zintegrowanego

Z uwagi na zagrożenie dla środowiska wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska co roku prowadzą kontrole ferm tuczu trzody chlewnej pod kątem posiadania i przestrzegania warunków korzystania ze środowiska określonych w pozwoleniach zintegrowanych oraz przepisach z zakresu ochrony środowiska.

W skali kraju funkcjonuje 200 instalacji do chowu i hodowli trzody chlewnej (eksploatowanych na terenie 174 ferm) wymagających pozwolenia zintegrowanego. Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r., 186 instalacji tuczu trzody chlewnej (tj. 93%) posiadało pozwolenie zintegrowane.

Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska zaplanowali na 2020 r. 147 kontroli ferm trzody chlewnej, z czego przeprowadzili 117. Dodatkowo przeprowadzili 21 kontroli pozaplanowych; łącznie 138 kontroli. Podczas 89 kontroli (74 planowych oraz 15 pozaplanowych) stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, w tym:

- w 65 (60 planowych i 5 pozaplanowych) (73%) – naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko,
- w 23 (13 planowych i 10 pozaplanowych) (27%) – naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

Stwierdzone naruszenia dotyczyły m.in.:

- braku pozwolenia zintegrowanego,
- braku planu nawożenia azotem,
- braku pozwolenia wodnoprawnego,

- braku uregulowanego stanu formalno-prawnego w zakresie wprowadzania gazów i pyłów do powietrza z instalacji energetycznej eksploatowanej na terenie fermy,
- nieprowadzenia ewidencji ilościowo-jakościowej wytwarzanych i odbieranych odpadów lub nierzetelnego prowadzenia ewidencji lub sprawozdawczości,
- magazynowania odpadów niezgodnie z warunkami decyzji udzielającej pozwolenia zintegrowanego,
- przetwarzania odpadów bez wymaganego zezwolenia,
- stosowania gnojowicy na polach bez uzyskania pozytywnej opinii stacji chemiczno-rolniczej o planie nawożenia azotem,
- braku przykrycia zbiorników na gnojowicę,
- braku lub niepełnej ewidencji zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem,
- naruszenia warunków zawartych w pozwoleniach zintegrowanych,
- spalania odpadów,
- nieterminowego przekazywania do wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska i do wójtów pozytywnie zaopiniowanych planów nawożenia,
- przekazywania marszałkowi informacji niezgodnych ze stanem rzeczywistym,
- nieprowadzenia lub nierzetelnego prowadzenia wymaganych ewidencji,
- przekroczenia dopuszczalnych rocznych ilości zużytej energii elektrycznej i paszy.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami:

- udzielono 53 pouczeń,
- nałożono 33 mandaty karne,
- skierowano 4 wnioski do sądów o ukaranie karą grzywny,
- wydano 49 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowano 31 wystąpień do organów administracji rządowej i samorządowej,
- wydano 10 decyzji w sprawie nałożenia kar pieniężnych,
- wydano 2 decyzje w sprawie wstrzymania użytkowania instalacji.

3.1.6 Fermy drobiu wymagające pozwolenia zintegrowanego

W skali kraju funkcjonują 972 instalacje do chowu i hodowli drobiu wymagające pozwolenia zintegrowanego, Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r., 950 instalacji (tj. 98%) posiadało pozwolenie zintegrowane.

Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska zaplanowali na 2020 r. 304 kontrole ferm drobiu, z czego przeprowadzili 219 oraz dodatkowo 23 kontrole pozaplanowe; łącznie 242 kontrole. Podczas 190 kontroli (173 planowych oraz 17 pozaplanowych) stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, w tym:

- w 144 (138 planowych i 6 pozaplanowych) (76%) – naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko,
- w 46 (35 planowych i 11 pozaplanowych) (24%) – naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

Stwierdzone naruszenia dotyczyły m.in.:

- braku pozwolenia zintegrowanego,

- niepodania do publicznej wiadomości informacji o zakładzie o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej,
- braku pozwolenia wodnoprawnego,
- braku pozwolenia na wprowadzanie ścieków do urządzeń kanalizacyjnych,
- naruszenia warunku pozwolenia zintegrowanego,
- przekroczenia dopuszczalnej rocznej emisji gazów i pyłów wprowadzanych do powietrza atmosferycznego,
- nieprzedkładania lub nieterminowego przedkładania raportu do KOBiZE,
- niewykonania lub nieterminowego wykonania pomiarów hałasu.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami:

- udzielono 162 pouczenia,
- nałożono 63 mandaty karne,
- skierowano 5 wniosków do sądów o ukaranie karą grzywny,
- wydano 116 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowano 79 wystąpień do organów administracji rządowej i samorządowej,
- wydano 11 decyzji w sprawie nałożenia kar pieniężnych,
- wydano 4 decyzje w sprawie wstrzymania użytkowania instalacji.

3.2 Kontrola zakładów II kategorii ryzyka

3.2.1 Zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR)

W 2020 roku wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 108 kontroli w zakładach o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR). Stwierdzono 33 przypadki naruszeń przepisów ochrony środowiska, w tym:

- 25 (76%) – naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko,
- 8 (24%) – naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

Stwierdzone naruszenia dotyczyły m.in.:

- niekontrolowanej emisji gazów procesowych do powietrza,
- nieopracowania i niewdrożenia systemu zarządzania bezpieczeństwem,
- nieodpowiadającej wymogom bądź stanowi faktycznemu dokumentacji ZZR (zgłoszenie, program zapobiegania awariom),
- braku lub nieterminowego przedłożenia programu zapobiegania poważnym awariom,
- nieprzeprowadzenia analizy programu zapobiegania awariom w celu oceny jego aktualności i skuteczności,
- niespełniania wymogów w zakresie udostępniania społeczeństwu informacji o zagrożeniach poważnymi awariami,
- niezgłoszenia istotnej zmiany związanej ze składowanymi na terenie zakładu substancjami niebezpiecznymi.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami podjęto następujące działania:

- udzielono 26 pouczeń,
- nałożono 7 mandatów karnych,
- wydano 33 zarządzenia pokontrolne,

- skierowano 10 wystąpień do organów administracji publicznej, w tym 2 do Państwowej Straży Pożarnej,
- wydano 1 decyzję administracyjną,
- nałożono 4 decyzje w sprawie nałożenia kar pieniężnych.

3.2.2 Strzępiarki

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 3 kontrole strzępiarek. W przypadku 2 kontroli stwierdzono naruszenia warunków pozwoleń zintegrowanych posiadanych przez przedsiębiorców prowadzących strzępiarki.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami wydano 1 zarządzenie pokontrolne oraz udzielono 2 pouczeń.

3.2.3 Instalacje wymagające posiadania pozwoleń zintegrowanych (tzw. Instalacje IED, dawniej IPPC)

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska ustalili, że w Polsce znajduje się 3 989 instalacji podlegających obowiązkowi uzyskania pozwolenia zintegrowanego, z których 3 938 (98,75%) ma wymagane pozwolenia zintegrowane⁸. Liczba instalacji IED/IPPC zwiększyła się o 53 w stosunku do roku poprzedniego. Wzrósł też o 1,4% odsetek instalacji posiadających wymagane pozwolenie. Na koniec roku 2020 liczba instalacji, które nie miały pozwolenia zintegrowanego, mimo obowiązku jego posiadania, wynosiła 51.

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 1 407 kontroli instalacji IED.

Stwierdzono 745 naruszeń przepisów ochrony środowiska, w tym:

- 539 (72%) naruszeń formalnych bez istotnego wpływu na środowisko;
- 206 (28%) naruszeń związanych z zagrożeniem lub zanieczyszczeniem środowiska.

Stwierdzone naruszenia dotyczyły m.in.:

- braku wymaganego pozwolenia zintegrowanego lub naruszenia jego warunków
- brak prowadzenia ewidencji odpadów lub prowadzenia jej niezgodnie ze stanem faktycznym,
- nieprzekazywania lub nieterminowego przekazywania właściwemu organowi wyników pomiarów ilości pobranej wody,
- braku prowadzenia wymaganych pomiarów emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz hałasu,
- nieuwzględnienia wszystkich emisji w sprawozdaniu o wielkości emisji do Krajowej bazy KOBiZE;
- niepoinformowania wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska przez zarządzającego składowiskiem o zmianie jakości wód podziemnych;
- zastosowania nawozów naturalnych bez pozytywnej opinii okręgowej stacji chemiczno-rolniczej o planie nawożenia;

⁸ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 sierpnia 2014 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. z 2014 r., poz. 1169).

- braku wymaganej decyzji lub zgłoszenia określających warunki korzystania ze środowiska;
- przekroczenia dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń w ściekach przemysłowych;
- braku urządzeń chroniących środowisko przed emisjami pyłów;
- przekroczenia dopuszczalnych wielkości emisji określonych w pozwoleniu zintegrowanym, w zakresie tlenku węgla, dwutlenku siarki i tlenków azotu;
- niespełnienia obowiązku zapewnienia wykonania pomiarów wielkości emisji hałasu do środowiska;
- przekroczenia wartości dopuszczalnych zanieczyszczeń w ściekach wprowadzanych do urządzeń kanalizacyjnych określonych w posiadanym pozwoleniu wodnoprawnym.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami:

- udzielono 580 pouczeń,
- nałożono 294 mandaty karne,
- skierowano 30 wniosków do sądów o ukaranie karą grzywny,
- wydano 487 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowano 331 wystąpień do organów administracji rządowej i samorządowej,
- skierowano 11 wniosków do organów ścigania,
- wydano 49 decyzji w sprawie nałożenia kar pieniężnych,
- wydano 12 decyzji wstrzymujących użytkowanie instalacji bez wymaganego pozwolenia zintegrowanego.

Tabela 4. Liczba zakładów z instalacjami IED oraz liczba skontrolowanych instalacji IED w 2020 r.

Województwo	Liczba zakładów, w których występują instalacje IED	Liczba instalacji podlegających obowiązkowi uzyskania pozwolenia zintegrowanego	Liczba zaplanowanych kontroli instalacji IED na 2020 r.	Liczba wykonanych planowych kontroli instalacji IED	Liczba wykonanych planowych i pozaplanowych kontroli instalacji IED
Dolnośląskie	205	276	62	56	92
Kujawsko-pomorskie	202	285	65	59	97
Lubelskie	133	174	49	49	78
Lubuskie	93	125	52	52	70
Łódzkie	229	265	96	91	116
Małopolskie	140	233	56	46	71
Mazowieckie	365	471	169	147	180
Opolskie	120	212	50	44	73
Podkarpackie	125	163	61	61	66
Podlaskie	108	113	38	37	47
Pomorskie	112	154	56	56	69
Śląskie	309	456	38	36	60
Świętokrzyskie	81	101	58	31	58
Warmińsko-mazurskie	97	117	53	53	69

Wielkopolskie	515	616	225	86	133
Zachodniopomorskie	179	228	63	92	128
Polska	3013	3989	1191	996	1407

3.3 Kontrole zakładów III, IV i V kategorii ryzyka

3.3.1 Utrzymanie czystości i porządku w gminach

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili, w ramach ogólnokrajowego cyklu kontrolnego przestrzegania przez gminy przepisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach⁹, kontrole 10% gmin z każdego województwa. Weryfikacji poddano realizację przez gminy wybranych obowiązków, począwszy od 2013 r. Kontrolą objęto 258 gmin oraz 6 związków międzygminnych, w tym ok. 70% gmin wiejskich, ok. 19% gmin wiejsko-miejskich oraz ok. 11% gmin miejskich. W trakcie 208 kontroli gmin i związków międzygminnych stwierdzono naruszenia wymagań ochrony środowiska, z czego w 204 przypadkach były to naruszenia formalne, bez istotnego wpływu na środowisko, natomiast w trakcie 4 kontroli stwierdzono naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

Wyniki kontroli przeprowadzonej w ramach cyklu kontrolnego świadczą o pewnym ugruntowaniu określonego sposobu organizacji systemu gospodarki odpadami komunalnymi w gminach. System ten cechuje nieosiągnięcie wymaganych poziomów odzysku, recyklingu oraz ograniczenia odpadów ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska. Potwierdza to konieczność dalszej pracy wójtów, burmistrzów i prezydentów miast nad zwiększeniem skuteczności systemu na poziomie gminnym. W ramach kontroli prowadzonych przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska w 2019 r. stwierdzono, że zwiększył się odsetek gmin, które nie wywiązały się z obowiązku osiągnięcia wymaganego poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami frakcji: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła. W 2020 r., ze względu na trwającą epidemię COVID-19, termin przedłożenia rocznych sprawozdań gmin z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi uległ wydłużeniu do dnia 31 października 2020 r. W związku z tym, że kontrole gmin rozpoczęły się w marcu wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska nie mogli zweryfikować sprawozdań w części kontrolowanych gmin, w efekcie czego dane dotyczące poziomów osiągniętych w 2019 r. są niepełne (zostały pozyskane z ok. 74% gmin). Mimo tego analiza wskazuje na znaczące zwiększenie się odsetka gmin, które nie osiągnęły przedmiotowego poziomu, który z roku na rok jest coraz bardziej restrykcyjny¹⁰.

Nieprawidłowości stwierdzone podczas kontroli gmin dotyczyły m.in.:

- Nieosiągnięcia wymaganego poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami frakcji: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła.

⁹ Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz.888).

¹⁰ W latach 2012-2017 wymagany poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami frakcji: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła wzrastał stopniowo od 10% do 20%. Z kolei w latach 2018-2020 wysokość wymaganego poziomu wzrasta corocznie o 10 punktów procentowych (od 30% w 2018 r. do 50% w 2020 r.).

W 2012 r. przy obowiązującym poziomie odzysku w wysokości 10% - ok. 28% skontrolowanych gmin go nie osiągnęło; w latach 2014-2017, przy corocznie nieznacznie zwiększającym się poziomie nastąpiła znaczna poprawa w jego osiągnięciu, ponieważ tylko w ok. 3-4% skontrolowanych gmin stwierdzono naruszenia w tym zakresie. Natomiast w 2018 r., w którym wymagany poziom wzrósł do 30%, stwierdzono nagły wzrost liczby gmin, które nie wywiązały się z tego obowiązku: było to ok. 18% skontrolowanych gmin. Z kolei w 2019 r. przy zwiększeniu obowiązującego poziomu do 40% - odsetek gmin, które nie zrealizowały przedmiotowego obowiązku wzrósł do co najmniej 35%.

- Nieosiągnięcia wymaganego poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych.

W latach 2012-2019, przy corocznie zwiększającym się poziomie, odsetek gmin, które nie osiągnęły wymaganych poziomów, wahał się na przestrzeni tych lat w przedziale 2-5%.

- Nieosiągnięcia wymaganego poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania.

W 2012 r. przy obowiązującym poziomie 75% - z realizacji obowiązku nie wywiązało się ok. 19% gmin. Na przestrzeni lat 2013-2015 odsetek tych gmin zmalał z ok. 17% do 7%. W latach 2016-2019 odnotowano niewielki wzrost liczby gmin, które nie osiągnęły wymaganego poziomu od ok. 1% w 2016 r. do ok. 5% w 2019 r.

- Nieterminowego przekazania rocznego sprawozdania z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi.

Odsetek gmin, które nie wywiązały się z obowiązku na przestrzeni lat 2013-2019 wahał się w zakresie od ok. 0% do 4%. Dane dotyczące 2019 r. są niepełne w związku z wydłużeniem terminu na przedłożenie sprawozdania.

- Nierzetelnego sporządzania rocznego sprawozdania z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi.

W 2013 r. nierzetelnie sporządziło sprawozdanie ok. 29% gmin; w 2015 r. odsetek tych gmin zmalał do 21%. W kolejnych latach odnotowano średnio od ok. 15% do 19% gmin, które sporządziły nierzetelne sprawozdanie, przy czym w 2019 r. wskaźnik ten zmalał do ok. 9%. Niemniej dane dotyczące 2019 r. są niepełne w związku z wydłużeniem terminu na przedłożenie sprawozdania.

- Nieprzeprowadzania kontroli podmiotów odbierających odpady od właścicieli nieruchomości udokumentowanych protokołami kontroli.

W 2013 r. aż ok. 91% gmin nie wywiązało się z przedmiotowego obowiązku. W kolejnych latach nie stwierdzono znacznej poprawy; kontrole podmiotów odbierających odpady od właścicieli nieruchomości prowadziło ok. 80-83% gmin objętych cyklem kontrolnym.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami:

- udzielono 12 pouczeń,
- nałożono 1 mandat karny,

- wydano 154 zarządzenia pokontrolne,
- skierowano 47 wystąpień do innych organów administracji rządowej i samorządowej,
- wydano 21 decyzji w sprawie nałożenia kar pieniężnych.

3.3.2 Instalacje komunalne

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili kontrole instalacji komunalnych, tj. 126 kontroli instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz 109 kontroli instalacji do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych.

Podczas 68 kontroli instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych (ok. 54% przypadków) stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, w tym w 50 przypadkach zostały one sklasyfikowane jako naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko, natomiast w 18 przypadkach jako naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

Podczas 71 kontroli instalacji do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych (ok. 65% przypadków) stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, w tym w 54 przypadkach zostały one sklasyfikowane jako naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko, a w 17 przypadkach jako naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami:

- udzielono 80 pouczeń,
- nałożono 67 mandatów karnych,
- skierowano 10 wniosków do sądów o ukaranie karą grzywny,
- wydano 74 zarządzenia pokontrolne,
- skierowano 67 wystąpień do innych organów administracji rządowej i samorządowej,
- skierowano 2 wnioski do organów ścigania,
- wydano 15 decyzji w sprawie nałożenia kar pieniężnych,
- wydano 1 decyzję wstrzymującą działalność.

3.3.3 Działania podejmowane w walce z nielegalną działalnością w gospodarce odpadami

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska zidentyfikowali 1 252 zdarzenia jako przypadki gospodarowania odpadami w tzw. „szarej strefie”, co oznacza dwukrotny wzrost wykrywalności nielegalnych działalności w porównaniu do 2019 r. (609 takich przypadków).

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska stwierdzili przypadki prowadzenia gospodarki odpadami niezgodnie z obowiązującymi przepisami lub całkowicie nielegalnie w następujących obszarach:

- 1) Rekultywacji wyrobisk po wydobyciu złóż kopalnych, np. żwiru, poprzez odzysk odpadów nieujętych w posiadanych decyzjach, wypełnianie wyrobisk bez zezwolenia, naruszenia warunków decyzji określających zakres prac rekultywacyjnych, a także porzucania odpadów w miejscach na ten cel nieprzeznaczonych (np. w magazynach) itp. – 446 przypadków (ok. 36% wszystkich przypadków nielegalnego postępowania z odpadami), z czego najwięcej w województwach: świętokrzyskim (104), lubuskim (92), mazowieckim (55) i śląskim (46).

Zgodnie z wiedzą IOŚ organy ścigania zajmują się 150 sprawami (ok. 34% ujawnionych przypadków).

- 2) Spalania odpadów wbrew obowiązującym przepisom tj. poza instalacjami do termicznego przekształcania odpadów, a także w wyniku pożarów odpadów, np. w miejscach magazynowania odpadów - 201 przypadków (ok. 16% wszystkich przypadków nielegalnego postępowania z odpadami), z czego najwięcej w województwach: małopolskim (46) i wielkopolskim (37).

Z informacji posiadanych przez IOŚ wynika, że organy ścigania zajmują się 19 sprawami (ok. 9% ujawnionych przypadków).

- 3) Naruszenia warunków posiadanych decyzji, skutkującego zagrożeniem dla zdrowia, życia i środowiska; ww. sprawy są przedmiotem licznych skarg i interwencji z powodu uciążliwości (np. zapachowych) – 139 przypadków (ok. 11% wszystkich przypadków nielegalnego postępowania z odpadami), z czego najwięcej w województwie śląskim (32).

Z informacji posiadanych przez IOŚ wynika, że organy ścigania zajmują się 23 sprawami (ok. 17% ujawnionych przypadków).

- 4) Unikania opłat za korzystanie ze środowiska, poprzez np. niewłaściwą klasyfikację odpadów kierowanych na składowisko, porzucanie odpadów – 99 przypadków (co stanowi ok. 8% wszystkich przypadków nielegalnego postępowania z odpadami) na terenie województw: lubuskiego (92), lubelskiego (3), mazowieckiego (3) i pomorskiego (1).

Z informacji posiadanych przez IOŚ wynika, że organy ścigania zajmują się 6 sprawami (ok. 6% ujawnionych przypadków).

- 5) Niewłaściwej klasyfikacji odpadów kierowanych na składowiska, do rekultywacji wyrobisk, wykorzystywanych w rolnictwie - w celu nielegalnego pozbycia się odpadów pod pozorem wprowadzania do obrotu nawozu lub środka wspomagającego uprawę roślin – 81 przypadków (ok. 6% wszystkich przypadków nielegalnego postępowania z odpadami).

Z informacji posiadanych przez IOŚ wynika, że organy ścigania zajmują się 14 sprawami (ok. 17% ujawnionych przypadków).

- 6) Fałszowania dokumentacji sporządzanej w związku z gospodarką odpadami (kart przekazania lub ewidencji odpadów), polegającego na nadawaniu kodów innych niż przynależne, zmianie klasyfikacji odpadów bez poddania ich procesom przetwarzania, podrabianiu podpisów, potwierdzaniu fikcyjnego dokonania

odzysku/recyklingu odpadów celem osiągnięcia korzyści majątkowych – 24 przypadki (ok. 2% wszystkich przypadków nielegalnego postępowania z odpadami).

Z informacji posiadanych przez IOŚ wynika, że organy ścigania zajmują się 12 sprawami w powyższym zakresie (50% ujawnionych przypadków).

7) Prowadzenia nielegalnego demontażu zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego – 6 przypadków, co stanowi ok. 0,002% wszystkich przypadków nielegalnego postępowania z odpadami.

Z informacji posiadanych przez IOŚ wynika, że organy ścigania nie podjęły działań w powyższym zakresie.

8) Innych nielegalnych praktyk w zakresie gospodarowania odpadami ujawnionych przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska; zidentyfikowane w tym obszarze naruszenia dotyczyły m.in. prowadzenia gospodarki odpadami bez uregulowanego stanu formalnoprawnego oraz z naruszeniem obowiązujących przepisów – 262 przypadki (ok. 21% wszystkich przypadków nielegalnego postępowania z odpadami).

Z informacji posiadanych przez WIOŚ wynika, że organy ścigania zajmują się 36 sprawami (ok. 14% ujawnionych przypadków).

3.3.4 Obiekty unieszkodliwiania odpadów wydobywczych

W 2020 r. w kraju eksploatowanych było 131 obiektów unieszkodliwiania odpadów wydobywczych, zlokalizowanych na terenie 7 województw: dolnośląskiego (72), świętokrzyskiego (47), małopolskiego (6), opolskiego (2), śląskiego (2), lubelskiego (1), mazowieckiego (1).

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 14 kontrole obiektów unieszkodliwiania odpadów wydobywczych (w tym 6 kontrole planowych i 8 kontrole pozaplanowych). Naruszenia zostały stwierdzone w trakcie 5 kontrole, z czego w 3 przypadkach były to naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko, natomiast w 2 przypadkach były to naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

Stwierdzone naruszenia dotyczyły:

- 1) prowadzenia ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów niezgodnie ze stanem rzeczywistym lub jej nieprowadzenia,
- 2) niedopełnienia obowiązku przedłożenia organowi wyników wykonywanych pomiarów,
- 3) negatywnego oddziaływania obiektu na jakość wód podziemnych.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami:

- udzielono 2 pouczenia,
- nałożono 1 mandat karny,
- wydano 4 zarządzenia pokontrolne,
- skierowano 2 wystąpienia do innych organów administracji rządowej i samorządowej.

3.3.5 Instalacje do termicznego przetwarzania odpadów

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 68 kontroli instalacji do spalania i współspalania odpadów, w tym 20 kontroli planowych oraz 48 kontroli pozaplanowych. W trakcie 24 kontroli stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, w tym 22 przypadki dotyczyły naruszeń bez istotnego wpływu na środowisko, a 2 przypadki dotyczyły naruszeń, w wyniku których mogło nastąpić zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

Najczęściej stwierdzane naruszenia dotyczyły:

- 1) eksploatacji instalacji z naruszeniem warunków pozwolenia zintegrowanego, innych pozwoleń oraz zezwoleń, w zakresie m.in.: naruszenia standardów emisyjnych, przekroczenia dopuszczalnej ilości wytwarzanego odpadu, magazynowania odpadów niezgodnie z warunkami pozwolenia lub bez wymaganego pozwolenia/zezwolenia, przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu,
- 2) nierzetelnego prowadzenia lub nieprowadzenia ewidencji odpadów,
- 3) nierzetelnego sporządzania sprawozdań w zakresie gospodarki odpadami oraz danych niezbędnych do tworzenia Krajowego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń za 2019 r.,
- 4) niezapewnienia WIOŚ dostępności obrazu wizyjnego systemu kontroli magazynowanych odpadów lub nieterminowego przekazania informacji umożliwiających logowanie do wizyjnego systemu kontroli,
- 5) prowadzenie gospodarki odpadami niezgodnie z obowiązującymi przepisami, w tym naruszenie zasady bliskości – przyjmowanie odpadów komunalnych do przetworzenia spoza obszaru województwa,
- 6) niewykonywania wymaganych pomiarów i nieprzedkładania ich wyników,
- 7) niedopełnienia obowiązku zmiany informacji zawartych w rejestrze BDO w związku z przekształceniem spółki.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami:

- udzielono 17 pouczeń,
- nałożono 6 mandatów karnych,
- wydano 14 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowano 18 wystąpień do innych organów administracji rządowej i samorządowej,
- skierowano 1 wniosek do organów ścigania,
- wydano 1 decyzję wymierzającą administracyjną karę pieniężną.

3.3.6 Oleje odpadowe

Wytwórcy olejów odpadowych

Działalność w zakresie wytwarzania olejów odpadowych prowadzona była przez 4 257 podmiotów. W układzie województw przedstawia się to następująco: opolskie (810), mazowieckie (556), podkarpackie (518), śląskie (436), podlaskie (310), łódzkie (253), zachodniopomorskie (249), dolnośląskie (235), lubelskie (194), kujawsko-pomorskie (176),

lubuskie (164), wielkopolskie (152), małopolskie (145), pomorskie (38) i warmińsko-mazurskie (21). Świętokrzyski WIOŚ nie prowadził rejestru podmiotów wytwarzających oleje odpadowe.

W 2020 r. zaplanowano 170 kontroli wytwórców olejów odpadowych. Łącznie przeprowadzono 318 kontroli, w tym 165 planowych oraz 153 pozaplanowe. W 55% kontroli (174) stwierdzono naruszenia wymagań ochrony środowiska, z czego ponad 1/3 kontroli wykazała naruszenia bez istotnego wpływu na środowisko. W toku 53 kontroli stwierdzono natomiast naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

Stwierdzane naruszenia dotyczyły m.in.:

- 1) naruszenia warunków posiadanej decyzji (np. przekroczenia ilości wytwarzanych odpadów, niewłaściwego magazynowania zużytych olejów),
- 2) braku wymaganych uregulowań formalno-prawnych (m.in. pozwolenia wodnoprawnego, pozwolenia na wytwarzanie odpadów, zezwolenia na zbieranie i przetwarzanie odpadów),
- 3) braku lub nierzetelnego prowadzenia ewidencji wytwarzanych odpadów,
- 4) braku wpisów do wymaganych rejestrów,
- 5) termicznego przekształcania wytworzonych odpadów poza spalarnią lub współspalarnią,
- 6) prowadzenia gospodarki odpadami w sposób niezapewniający ochrony środowiska (magazynowanie olejów odpadowych na nieutwardzonym i niezadaszonym gruncie),
- 7) magazynowania wytworzonych odpadów niebezpiecznych dłużej niż 1 rok.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami podjęto następujące działania pokontrolne:

- udzielono 174 pouczeń,
- nałożono 117 mandatów karnych,
- skierowano 4 wnioski do sądów o ukaranie karą grzywny,
- wydano 143 zarządzenia pokontrolne,
- wydano 22 decyzje w sprawie nałożenia kar pieniężnych,
- skierowano 9 wniosków do organów ścigania,
- skierowano 68 wystąpień do innych organów administracji rządowej i samorządowej.

Zbierający oleje odpadowe oraz podmioty prowadzące ich regenerację

Działalność w zakresie zbierania olejów odpadowych prowadzona była przez 303 podmioty. W podziale na województwa przedstawia się to następująco: mazowieckie (91), małopolskie (45), dolnośląskie (41), podlaskie (35), łódzkie (25), kujawsko-pomorskie (14), opolskie (11), lubuskie i śląskie (po 8), podkarpackie (7), wielkopolskie (6), lubelskie i pomorskie (po 5), warmińsko-mazurskie (2). Świętokrzyski i zachodniopomorski WIOŚ nie prowadziły rejestru podmiotów zbierających oleje odpadowe.

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 67 kontroli podmiotów zbierających oleje odpadowe, w tym 20 kontroli planowych oraz 47 pozaplanowych. Ponad 1/3 kontroli (23) wykazała naruszenia wymagań ochrony środowiska,

z czego podczas 17 kontroli stwierdzono naruszenia bez istotnego wpływu na środowisko, a podczas 6 - naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

Działalność w zakresie regeneracji olejów odpadowych prowadzona była przez 13 podmiotów: 4 w województwie podkarpackim, po 2 w województwie śląskim i zachodniopomorskim, po 1 w województwie łódzkim, małopolskim, opolskim, pomorskim i świętokrzyskim.

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 12 kontroli podmiotów prowadzących regenerację olejów odpadowych, w tym 3 kontrole planowe i 9 pozaplanowych. Prawie połowa przeprowadzonych kontroli (5) wykazała naruszenia wymagań ochrony środowiska, z czego wszystkie stanowiły naruszenia bez istotnego wpływu na środowisko.

W trakcie kontroli podmiotów zbierających oleje odpadowe oraz podmiotów prowadzących ich regenerację stwierdzono naruszenia dotyczące m.in.:

- 1) prowadzenia ewidencji niezgodnie ze stanem faktycznym,
- 2) prowadzenia działalności niezgodnie z posiadanymi pozwoleniami i zezwoleniami (np. magazynowanie odpadów w sposób nieselektywny, brak oznaczenia miejsc magazynowania odpadów odpowiednimi kodami),
- 3) prowadzenie systemu wizyjnego niezgodnie warunkami określonymi w przepisach,
- 4) braku wymaganych urządzeń lub instalacji chroniących środowisko,
- 5) braku sprawozdawczości.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami:

- udzielono 1 pouczenie,
- wydano 3 zarządzenia pokontrolne,
- wydano 1 decyzję w sprawie nałożenia kary pieniężnej.

3.3.7 Podmioty zbierające odpady (tworzywa sztuczne, paliwo alternatywne, guma)

Działalność polegająca na zbieraniu odpadów takich jak tworzywa sztuczne, paliwo alternatywne oraz guma prowadzona była przez 2 967 podmiotów - z wyłączeniem województwa świętokrzyskiego.

Najwięcej podmiotów prowadziło działalność w województwach wielkopolskim (464), śląskim (334), mazowieckim (318), podlaskim (252) i lubuskim (230), najmniej w województwie pomorskim (15).

Na zaplanowane w 2020 r. do wykonania 324 kontrole podmiotów zbierających ww. odpady przeprowadzono ich ponad 4-krotnie więcej, tj. 278 kontroli planowych i 1083 kontrole pozaplanowe. Podczas blisko połowy z nich (606 kontroli) stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska, w tym 447 naruszeń bez istotnego wpływu na środowisko oraz 159 naruszeń mogących spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

Najczęściej stwierdzane naruszenia dotyczyły:

- 1) braku uregulowanego stanu formalnoprawnego w zakresie gospodarki odpadami,
- 2) prowadzenia działalności z naruszeniem warunków posiadanych pozwoleń i zezwoleń,
- 3) magazynowania odpadów palnych przez okres powyżej 1 roku,

- 4) przekazywania odpadów nieuprawnionym odbiorcom,
- 5) braku wpisu do BDO¹¹,
- 6) nieprowadzenia wizyjnego systemu kontroli miejsc magazynowania odpadów, a także nieprzekazania właściwemu WIOŚ danych do logowania do tego systemu,
- 7) niezłożenia lub nieterminowego złożenia do marszałka województwa wymaganych sprawozdań (m.in. zbiorczego zestawienia danych o rodzajach i ilości odpadów, o sposobach gospodarowania nimi oraz o instalacjach i urządzeniach służących do odzysku i unieszkodliwiania tych odpadów),
- 8) braku lub nierzetelnego prowadzenia ewidencji odpadów,
- 9) nieterminowego oraz niezgodnego z prawdą poinformowania o realizacji zarządzeń pokontrolnych, a także nierealizowania wszystkich punktów zarządzeń pokontrolnych.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami:

- udzielono 244 pouczeń,
- nałożono 237 mandatów karnych,
- skierowano 6 wniosków do sądów o ukaranie karą grzywny,
- wydano 305 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowano 208 wystąpień do innych organów administracji rządowej i samorządowej,
- skierowano 22 wnioski do organów ścigania,
- wydano 660 decyzji w sprawie nałożenia kar pieniężnych .

3.3.8 Kontrole w zakresie substancji zubożających warstwę ozonową i fluorowanych gazów cieplarnianych

W 2020 r. kontrole przestrzegania przepisów w zakresie substancji kontrolowanych i fluorowanych gazów cieplarnianych były wykonywane na podstawie przepisów ustawy z dnia 15 maja 2015 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych¹².

W okresie sprawozdawczym wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska skontrolowali 411 zakładów w ww. zakresie. Stwierdzono 576 przypadków naruszeń przepisów ochrony środowiska, w tym:

- 432 (75%) naruszeń formalnych, niezwiązanych z bezpośrednim oddziaływaniem na środowisko,
- 141 (niecałe 25%) naruszeń związanych z bezpośrednim oddziaływaniem na środowisko,
- 3 (poniżej 1%) naruszeń polegających na bezpośrednim zanieczyszczeniu środowiska.

Naruszenia dotyczyły:

- dla pierwszej kategorii: nieprowadzenia lub niewłaściwego prowadzenia dokumentacji, niesporządzania lub sporządzania kart urządzeń po terminie,

¹¹ Zgodnie z art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 779, 784) podmiot zbierający odpady obowiązany jest uzyskać wpis do Bazy danych o produktach i opakowaniach (BDO).

¹² Dz. U. z 2020 r. poz. 2065.

- nieprzekazywania lub nieprzekazywania w terminie danych do kart urządzeń lub ich korekt, nieprzekazywania sprawozdań do bazy danych lub Komisji Europejskiej lub przekazywania ich po terminie lub w nieprawidłowej formie, nieetykietowania lub niewłaściwego etykietowania urządzeń, braku opłat za emisje do środowiska substancji kontrolowanych lub F-gazów;
- dla drugiej kategorii: nieprzewodzenia kontroli szczelności lub prowadzenia jej niezgodnie z wymaganiami, braku zainstalowanego systemu wykrywania wycieków, wykonywania czynności wymagających certyfikatu lub zaświadczenia bez jego posiadania, niezapewnienia weryfikacji dokumentacji i deklaracji zgodności przez niezależnego audytora wbrew art. 14 ust. 2 lub 19 rozporządzenia (UE) nr 517/2014, niezastosowania się do ograniczeń w zakresie wprowadzania do obrotu, a także sprzedaży i nabywania fluorowanych gazów cieplarnianych oraz produktów i urządzeń zawierających fluorowane gazy cieplarniane lub od nich uzależnionych, określonych w art. 11 i art. 14–16 rozporządzenia (UE) nr 517/2014.
 - dla trzeciej kategorii: zanieczyszczenia środowiska spowodowanego zaniedbaniami w postępowaniu z SZWO lub F-gazami, np. niedokonania odzysku z pojemników przed unieszkodliwieniem.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami:

- udzielono 83 instruktaże,
- nałożono 8 mandatów karnych,
- wydano 150 zarządzeń pokontrolnych,
- wszczęto 357 postępowań administracyjnych w celu nałożenia kar pieniężnych.

Podczas kontroli wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska informowali przedsiębiorców o obowiązkach wynikających z przepisów prawa unijnego i krajowego. Organy Inspekcji Ochrony Środowiska, przy wykonywaniu swoich obowiązków, na bieżąco współpracowały z Ministerstwem Klimatu i Środowiska oraz Biurem Ochrony Warstwy Ozonowej i Klimatu w Instytucie Chemii Przemysłowej w celu skutecznego wdrażania przepisów dotyczących czynników chłodniczych.

3.3.9 Kontrola zawartości siarki w paliwach

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili kontrole 65 instalacji stosujących ciężki olej opałowy, o którym mowa w ustawie o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw¹³, zlokalizowanych na terenie 56 zakładów, podczas których w przypadku:

- 18 instalacji pobrane zostały próbki ciężkiego oleju opałowego do analizy,
- 22 instalacji przeprowadzona została analiza świadectw jakości zakupionego paliwa,
- 14 instalacji przeprowadzona została analiza wyników pomiarów ciągłych lub okresowych emisji dwutlenku siarki pod kątem dotrzymania standardów emisyjnych dwutlenku siarki lub dopuszczalnych stężeń dwutlenku siarki w gazach odlotowych,

¹³ Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 133, 694).

W przypadku 11 instalacji stwierdzono, że kotły olejowe nie były eksploatowane w 2020 r.

Przeprowadzone kontrole wykazały, iż 52 eksploatowane instalacje spełniały wymagania jakościowe dotyczące zawartości siarki w paliwie lub warunki odstępstw dotyczące stosowania ciężkiego oleju opałowego o zawartości siarki do 1%, w przeliczeniu na masę, określone w rozporządzeniu¹⁴. W przypadku 2 instalacji, w których ciężki olej opałowy stosowany jest jako paliwo rozpałkowe, stwierdzono stosowanie paliwa niewłaściwej jakości. W związku z tym w przypadku 1 instalacji skierowano wystąpienie do właściwej Prokuratury Rejonowej.

Ponadto w 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili kontrole zawartości siarki w oleju do silników statków żeglugi śródlądowej. Skontrolowano 79 statków żeglugi śródlądowej, podczas których pobranych zostało 35 próbek paliwa i również w 35 przypadkach dokonano analizy dokumentów zakupionego paliwa. Wszystkie analizowane przypadki spełniały wymagania jakościowe dotyczące zawartości siarki w oleju do silników statków żeglugi śródlądowej, określone w rozporządzeniu¹⁵.

3.3.10 Zdarzenia z udziałem substancji niebezpiecznych

W 2020 r. zarejestrowano 44 zdarzenia o znamionach poważnej awarii i poważnych awarii, z których 6 było objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska¹⁶.

Spośród 44 zdarzeń, 25 wystąpiło na terenie zakładów (14 w ZDR, 3 ZZR, 2 w zakładach należących do grupy pozostałych potencjalnych sprawców poważnych awarii oraz 6 w zakładach innych nieobjętych rejestrem), 14 podczas transportu (2 drogowego, 1 kolejowego oraz 11 rurociągowego), 5 zdarzeń zaklasyfikowano jako inne.

Wśród zarejestrowanych zdarzeń były m.in.:

- wyciek gazowego amoniaku z instalacji na terenie zakładu chemicznego,
- wyciek gazu ziemnego w wyniku rozszczelnienia gazociągu,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych ściekami nieoczyszczonymi,
- wyciek substancji ropopochodnych z rozszczelnionego rurociągu,
- wyciek substancji ropopochodnych w wyniku zdarzenia drogowego,
- pożar odpadów niebezpiecznych.

Przedstawiciele IOŚ pobrali łącznie 211 prób powietrza, wody, ścieków i gleby w celu przeprowadzenia analiz fizyko-chemicznych. Pobór prób dotyczył 11 zdarzeń. Przekroczenia stwierdzono w 71 pobranych próbach (2 powietrza, 38 wody, 18 ścieków oraz 13 gleby).

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Energii z dnia 1 grudnia 2016 r. w sprawie wymagań jakościowych dotyczących zawartości siarki dla olejów oraz rodzajów instalacji i warunków, w których będą stosowane ciężkie oleje opałowe (Dz. U. poz. 2008).

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Energii z dnia 1 grudnia 2016 r. w sprawie wymagań jakościowych dotyczących zawartości siarki dla olejów oraz rodzajów instalacji i warunków, w których będą stosowane ciężkie oleje opałowe (Dz. U. poz. 2008).

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2003 r., Nr 5, poz. 58, z późn. zm.).

3.3.11 Mikroorganizmy i organizmy genetycznie zmodyfikowane

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 23 kontrole w zakresie postępowania z mikroorganizmami genetycznie zmodyfikowanymi (GMM) lub organizmami genetycznie zmodyfikowanymi (GMO)¹⁷. W przypadku 11 kontroli ustalono, że podmioty prowadziły badania w zakresie zamkniętego użycia GMM lub GMO. Natomiast podczas 12 kontroli ustalono, że podmioty nie prowadzą żadnych badań w zakresie GMM/GMO. Działania kontrolne w tym obszarze polegały przede wszystkim na sprawdzaniu wymogów formalno-prawnych związanych z prowadzeniem działalności w zakresie GMM/GMO oraz kontroli w zakresie gospodarki odpadami, w tym kontroli postępowania z odpadami, powstającymi podczas zamkniętego użycia GMO/GMM.

W przypadku 2 kontroli stwierdzono naruszenia wymagań ochrony środowiska. Stwierdzone naruszenia dotyczyły w 1 przypadku złożenia wniosku o wpis do rejestru podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami (BDO) po upływie wymaganego terminu oraz w 1 przypadku nieterminowego złożenia zbiorczego zestawienia danych o rodzajach i ilości odpadów, o sposobach gospodarowania nimi oraz o instalacjach i urządzeniach służących do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów za rok 2019.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami wydano 2 zarządzenia pokontrolne.

3.3.12 Kontrole użytkowników zasobów genetycznych i kolekcji zasobów genetycznych

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska prowadzili działania kontrolne wynikające z przepisów regulujących dostęp do zasobów genetycznych i podziału korzyści z ich wykorzystania¹⁸, realizując zatwierdzony przez Ministra Klimatu plan kontroli użytkowników zasobów genetycznych. Analogicznie jak w latach poprzednich, kontrolą objęto podmioty z następujących sektorów: nauki (uczelnie wyższe, ośrodki naukowo-badawcze) oraz przemysłu (w tym farmaceutycznego, kosmetycznego, biotechnologii, spożywczego). Z uwagi na stosunkowo krótki okres obowiązywania przepisów dotyczących dostępu do zasobów genetycznych oraz uczciwego i sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z ich wykorzystania, działania wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska w niniejszym zakresie miały charakter zarówno kontrolny, jak i instruktażowy.

W związku z realizacją kontroli użytkowników zasobów genetycznych, których w 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili łącznie 81:

- wydano 1 zarządzenie do podjęcia działań lub środków naprawczych,
- udzielono 81 instruktaży.

Dodatkowe działania organów Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie realizacji obowiązków wynikających z przepisów krajowych i unijnych wdrażających postanowienia Protokołu z Nagoi o dostępie do zasobów genetycznych oraz sprawiedliwym i równym podziale korzyści wynikających z wykorzystania tych zasobów, skupiły się na dokonaniu rozpoznania

¹⁷ Inspekcja Ochrony Środowiska kontroluje przestrzeganie przepisów ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. z 2021 r. poz. 117).

¹⁸ Inspekcja Ochrony Środowiska kontroluje przestrzeganie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2016 r. o dostępie do zasobów genetycznych i podziale korzyści z ich wykorzystania (Dz. U. z 2019 r. poz. 1594).

ryнку w zakresie identyfikacji potencjalnych użytkowników zasobów genetycznych, którzy ujęci zostaną w planach kontroli użytkowników zasobów genetycznych w kolejnych latach.

Z uwagi na brak kolekcji zasobów genetycznych ujętych w rejestrze prowadzonym przez Komisję Europejską, zlokalizowanych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska w 2020 r. nie prowadzili kontroli kolekcji zasobów genetycznych bądź ich części.

3.3.13 Urządzenia w nadzorze rynku

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 230 kontroli z nadzoru rynku w zakresie emisji hałasu do środowiska przez urządzenia używane na zewnątrz pomieszczeń¹⁹, w trakcie których skontrolowali 877 urządzeń. W przypadku 213 kontroli (93% kontroli) nie stwierdzono nieprawidłowości.

W przypadku 17 kontroli (7%) stwierdzono naruszenia wymagań ochrony środowiska, zakwestionowano 38 wyrobów. Wszystkie stwierdzone naruszenia, to naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko, a najczęściej dotyczyły niekompletnej deklaracji zgodności WE dołączonej do urządzenia (19 przypadków) oraz nieprawidłowego oznaczenia gwarantowanego poziomu mocy akustycznej L_{WA}, umieszczonego na urządzeniu (12 przypadków).

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami wydano 3 zarządzenia pokontrolne.

3.3.14 Działalność kontrolna w miejscach zagrożonych wystąpieniem pożaru odpadów

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili łącznie 1 171 kontroli miejsc zagrożonych wystąpieniem pożaru, z czego blisko połowę (576 kontroli) przy współdziałaniu innych organów (Policji, Państwowej Straży Pożarnej, organów samorządowych itp.).

W podziale na województwa rozkład liczbowy kontroli przedstawia się następująco: małopolskie (208), wielkopolskie (208), mazowieckie (166), podkarpackie (162), lubelskie (97), łódzkie (87), podlaskie (61), świętokrzyskie (51), dolnośląskie (50), opolskie (41), lubuskie (12), śląskie (11), kujawsko-pomorskie (10), warmińsko-mazurskie (3), pomorskie (2), zachodniopomorskie (2).

W trakcie 455 kontroli stwierdzono naruszenia, w tym blisko 70% (313) nieposiadających istotnego wpływu na środowisko. Pozostałe 142 naruszenia klasyfikują się do mogących spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska. Podczas 109 kontroli (ok. 9% wszystkich przeprowadzonych kontroli) stwierdzono zagrożenie wystąpienia pożaru.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami:

- udzielono 210 pouczeń,
- nałożono 186 mandatów karnych,
- skierowano 6 wniosków do sądów o ukaranie karą grzywny,
- wydano 283 zarządzenia pokontrolne,

¹⁹ Inspekcja Ochrony Środowiska prowadzi kontrole spełniania przez wyroby zasadniczych lub innych wymagań, o których mowa w przepisach ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności (Dz. U. z 2019 r. poz. 155 z późn. zm.).

- skierowano 32 wystąpienia do Państwowej Straży Pożarnej w związku ze stwierdzeniem zagrożenia wystąpienia pożaru,
- wydano 46 decyzji w sprawie nałożenia kar pieniężnych,
- wydano 8 decyzji wstrzymujących działalność podmiotu,
- skierowano 51 wniosków do organów ścigania.

3.3.15 Kontrole transportów odpadów

Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili w 2020 r. 682 kontrole środków transportu pod kątem spełniania wymogów w zakresie transportu odpadów. Najwięcej środków transportu skontrolowano w woj. wielkopolskim (190), mazowieckim (120) i pomorskim (119).

Naruszenia stwierdzono w wyniku 74 kontroli, w 24 przypadkach stwierdzono naruszenia polegające na nieprawidłowej klasyfikacji odpadów. W 22 przypadkach pojazdy wraz z odpadami skierowane zostały na wyznaczony parking (w tym w 13 przypadkach na podstawie art. 24a ust. 1 pkt 1²⁰ ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach oraz w 9 przypadkach na podstawie art. 24a ust. 1 pkt 2²¹ tej ustawy - najwięcej w woj. pomorskim (7 przypadków), śląskim (6 przypadków) oraz kujawsko-pomorskim (5 przypadków).

3.3.16 Biogazownie i kompostownie

W 2020 r. w użytkowaniu było 212 kompostowni (na terenie 15 województw, za wyjątkiem województwa podlaskiego) i 112 biogazowni.²²

Tabela 5. Liczba eksploatowanych kompostowni oraz biogazowni

Województwo	Liczba eksploatowanych kompostowni	Liczba eksploatowanych biogazowni
Dolnośląskie	13	9
Kujawsko-pomorskie	4	6
Lubelskie	6	8
Lubuskie	10	4
Łódzkie	12	4
Małopolskie	17	2
Mazowieckie	25	5
Opolskie	9	5
Podkarpackie	12	3
Podlaskie	0	9
Pomorskie	18	9
Śląskie	26	3

²⁰ Podczas kontroli transportów odpadów na podstawie art. 24a ust. 1 pkt 1 ustawy o odpadach stwierdzono naruszenia szczegółowych wymagań dla transportu odpadów.

²¹ Podczas kontroli transportów odpadów na podstawie art. 24a ust. 1 pkt 2 ustawy o odpadach stwierdzono przemieszczanie odpadów do nieuprawnionego odbiorcy.

²² Zgodnie z ewidencją prowadzoną przez WIOŚ, według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.

Świętokrzyskie	7	1
Warmińsko-mazurskie	14	13
Wielkopolskie	26	26
Zachodniopomorskie	13	5
Polska	212	112

Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska w 2020 r. przeprowadzili 86 kontroli kompostowni; podczas 44 z nich stwierdzono naruszenia ochrony środowiska (w tym w czasie 33 kontroli - naruszenia bez istotnego wpływu na środowisko oraz w 11 przypadkach naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska).

W 2020 r. zaplanowano do kontroli 17 biogazowni, a skontrolowano 50. W 21 przypadkach stwierdzono naruszenia; w 12 – możliwość spowodowania zagrożenia lub zanieczyszczenia środowiska.

Najczęściej stwierdzane w kompostowniach i biogazowniach naruszenia dotyczyły:

- 1) braku wymaganych uregulowań formalnoprawnych (m.in. pozwolenia wodnoprawnego, zezwolenia na zbieranie i przetwarzanie odpadów, wpisu do rejestru),
- 2) prowadzenia działalności niezgodnie z posiadanymi pozwoleniami i zezwoleniami (w zakresie gospodarki odpadami, gospodarki wodno-ściekowej),
- 3) naruszenia przepisów w zakresie gospodarki odpadami, polegającego na przetwarzaniu zebranych odpadów w procesie odzysku R10, przekazywaniu odpadów nieuprawnionym odbiorcom,
- 4) braku lub nierzetelnego prowadzenia ewidencji lub sprawozdawczości,
- 5) eksploatacji instalacji bez dokonania zgłoszenia,
- 6) wprowadzenia do obrotu nawozu bez uzyskania decyzji,
- 7) wprowadzania do obrotu produktu nieodpowiadającego wymaganiom określonym w obowiązujących przepisach,
- 8) nieprzeprowadzania wymaganych pomiarów (okresowych pomiarów hałasu, badań ścieków przemysłowych odprowadzanych do kanalizacji, badań wielkości opadów atmosferycznych),
- 9) nieprzedkładania wyników pomiarów (np. ilości pobranej wody),
- 10) niezapewnienia WIOŚ dostępności obrazu wizyjnego systemu kontroli magazynowanych odpadów,
- 11) prowadzenia wizyjnego systemu kontroli magazynowanych odpadów niezgodnie z przepisami ustawy o odpadach,
- 12) nieprzekazywania informacji o realizacji zarządzeń pokontrolnych,
- 13) emisji substancji złośliwych poza teren biogazowni.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami:

- udzielono 30 pouczeń,
- nałożono 31 mandatów karnych,
- skierowano 6 wniosków do sądów o ukaranie karą grzywny,
- wydano 42 zarządzenia pokontrolne,
- skierowano 37 wystąpień do innych organów administracji rządowej i samorządowej,

- skierowano 1 wniosek do organów ścigania,
- wydano 4 decyzje w sprawie nałożenia kar pieniężnych,
- wydano 2 decyzje wstrzymujące działalność podmiotu.

3.3.17 Kontrole stosowania i przechowywania nawozów, środków wspomagających uprawę roślin, komunalnych osadów ściekowych oraz kontrola rolniczego wykorzystania ścieków w produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego

W 2015 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska zawarł porozumienie w sprawie współdziałania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego.

W dniu 7 maja 2020 r. uchwalona została ustawa o zmianie ustawy o nawozach i nawożeniu oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (Dz. U. z 2020 r., poz. 1069), która wprowadziła istotne zmiany w przepisach dotyczących m. in. udostępniania na rynku produktów nawozowych UE. Na mocy tej ustawy, od dnia 1 lipca 2020 r., nastąpiło przejście przez PIORIN kompetencji Inspekcji Jakości Handlowej Produktów Rolno-Spożywczych w zakresie sprawowania nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” i środków wspomagających uprawę roślin.

W związku z powyższym, w dniu 22 grudnia 2020 r. zawarte zostało Porozumienie w sprawie współdziałania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego, uwzględniające wprowadzone ww. przepisami zmiany kompetencyjne organów Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

W 2020 r. realizacja ww. porozumienia z 2015 r. odbywała się na podstawie *Planu działania na 2020 r.* i polegała na prowadzeniu kontroli, w tym wspólnych kontroli wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska z innymi organami uczestniczącymi w porozumieniu z 2015 r., producentów żywności przeznaczonej do bezpośredniego spożycia na surowo.

W 2020 r. przeprowadzono 193 kontrole planowe i pozaplanowe, przy czym 150 kontroli przeprowadzono wspólnie z innymi organami będącymi sygnatariuszami ww. porozumienia z 2015 r. Pozostałe 43 było przeprowadzone wyłącznie przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska. Kontrolami objęto nie tylko producentów owoców miękkich (malin, truskawek, borówek, porzeczek, agrestu i jeżyn) oraz warzyw liściastych jedzonych na surowo (sałaty, szpinaku, rukoli), pomidorów i ogórków, wskazanych w *Planie działania na 2020 r.*, ale także producentów innych rodzajów produkcji roślinnej.

Z zakresu kompetencji Inspekcji Ochrony Środowiska kontrole obejmowały sprawdzenie przestrzegania warunków stosowania i przechowywania nawozów, środków wspomagających uprawę roślin oraz przestrzegania zakazów stosowania komunalnych osadów ściekowych oraz rolniczego wykorzystania ścieków. Podczas kontroli oceniano również

przestrzeganie przepisów i decyzji administracyjnych określających warunki korzystania ze środowiska w zakresie pozostałych komponentów środowiska.

Na podstawie kontroli, o których mowa powyżej, stwierdzono, że w 2020 r. na gruntach wykorzystywanych w produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego 163 podmioty stosowały nawozy i środki wspomagające uprawę roślin. Żaden z podmiotów nie wykorzystywał rolniczo ścieków ani nie stosował pod uprawy komunalnych osadów ściekowych.

Podczas 102 kontroli przeprowadzono pobór 110 próbek do badań i nie stwierdzono w nich przekroczeń dopuszczalnych wartości określonych w przepisach lub decyzjach administracyjnych.

W wyniku przeprowadzonych czynności kontrolnych stwierdzono naruszenie wymagań ochrony środowiska:

- 14 przypadków – naruszenia bez wpływu na bezpieczeństwo produkcji pierwotnej żywności,
- 10 przypadków – naruszenia mogące mieć wpływ na bezpieczeństwo produkcji pierwotnej żywności.

Stwierdzone naruszenia to m.in.:

- brak planu nawożenia azotem,
- przechowywanie nawozów naturalnych niezgodnie z przepisami Programu działań,
- niewłaściwa konstrukcja miejsc do przechowywania nawozów naturalnych stałych, niezapobiegająca przedostawaniu się odcieków do wód lub do gruntu,
- przechowywanie nawozu organicznego w sposób niezgodny z art. 24 ustawy o nawozach i nawożeniu,
- przechowywanie nawozów mineralnych, w tym „nawozów WE”, niezgodnie z instrukcją ich przechowywania,
- brak obliczeń maksymalnej dawki azotu,
- stosowanie nawozów w dawkach, które powodują przekroczenie maksymalnych ilości azotu działającego ze wszystkich źródeł,
- stosowanie nawozu organicznego w okresie niedozwolonym,
- brak ewidencji zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem,
- brak pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód,
- brak umowy na odbiór ścieków bytowych powstających w gospodarstwie,
- brak opomiarowania ujęcia wód podziemnych,
- brak uiszczenia opłat z tytułu poboru wód podziemnych,
- brak prowadzenia ewidencji przetwarzanych odpadów,
- magazynowanie odpadów niezgodne z wymaganiami.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami:

- udzielono 5 pouczeń,
- nałożono 2 mandaty karne,
- wydano 10 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowano 5 wniosków do innych organów,
- skierowano 13 wystąpień pokontrolnych do innych organów,

- w niektórych przypadkach wszczęto postępowania administracyjne na podstawie przepisów odrębnych.

3.3.18 Kontrole z pomiarami jakości ścieków przy wykorzystaniu laboratoriów mobilnych zakupionych w ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 107 kontroli, podczas których wykorzystano laboratoria mobilne zakupione w ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”, w tym:

- 54 kontrole planowe,
- 26 kontroli pozaplanowych interwencyjnych,
- 27 kontroli pozaplanowych, innych niż interwencyjne.

W ramach tych kontroli zostały pobrane do badań średnie dobowe próbki ścieków proporcjonalne do przepływu. Wyniki badań 28 takich prób wykazały przekroczenie dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń określonych w przepisach lub decyzjach administracyjnych (pozwoleniach wodnoprawnych lub zintegrowanych). Zostały one pobrane podczas:

- 12 kontroli planowych,
- 11 kontroli pozaplanowych interwencyjnych,
- 5 kontroli pozaplanowych, innych niż interwencyjne.

Pomiary własne WIOŚ podczas kontroli planowych zostały wykonane:

- w celu weryfikacji wiarygodności wyników pomiarów przedkładanych przez podmiot,
- na potrzeby ogólnokrajowego cyklu KPOŚK,
- na wniosek Najwyższej Izby Kontroli,
- na potrzeby oceny wniosku o rozliczenie odroczonej płatności kar pieniężnych.

Pomiary własne WIOŚ podczas kontroli pozaplanowych zostały wykonane:

- w celu oceny zasadności interwencji,
- na wniosek Najwyższej Izby Kontroli,
- w celu weryfikacji wiarygodności wyników pomiarów przedkładanych przez podmiot,
- na potrzeby ogólnokrajowego cyklu KPOŚK,
- w związku ze zgłoszonym zamiarem przystąpienia do użytkowania lub zakończenia rozruchu.

Na wniosek Najwyższej Izby Kontroli przeprowadzono 44 kontrole wybranych i wskazanych przez NIK oczyszczalni ścieków, prowadzonych przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, w związku z wykonywaną przez NIK kontrolą „Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych”.

W przypadku uzyskania wyników pomiarów, w których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń podjęto przewidziane przepisami działania pokontrolne m.in.:

- wydano zarządzenia pokontrolne,
- skierowano wnioski o ukaranie do właściwych miejscowo sądów,

- skierowano wystąpienia do innych organów, m.in. Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

3.3.19 Kontrole dotyczące ochrony wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych

Ogłoszona w dniu 23 sierpnia 2017 r. ustawa Prawo wodne²³ nałożyła na wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska od dnia 24 sierpnia 2017 r. obowiązek kontroli stosowania Programu działań²⁴ przez podmioty prowadzące działalność rolniczą, w tym działy specjalne produkcji rolnej oraz działalność, w której są stosowane lub przechowywane nawozy.

Od dnia 15 lutego 2020 r. na podstawie przepisów ustawy z dnia 11 września 2019 r. o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 2170), wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska zostali zobowiązani również do kontroli:

- spełnienia obowiązku posiadania planu nawożenia azotem,
- stosowania nawozów zgodnie z planem nawożenia azotem.

Na 2020 r. zaplanowano 1 060 kontroli. Ostatecznie zrealizowano 908 kontroli planowych oraz dodatkowo 509 kontroli pozaplanowych.

Podczas kontroli stosowania Programu działań oraz spełnienia obowiązku posiadania planu nawożenia azotem i stosowania nawozów zgodnie z planem nawożenia azotem, wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska sprawdzali również, tam gdzie było to uzasadnione, przestrzeganie przepisów ustaw odrębnych, np. ustawy o nawozach i nawożeniu, ustawy o odpadach, ale także wymagań *cross-compliance* (kontrolowanych w związku z realizacją Porozumienia GIOŚ-ARiMR).

Wśród skontrolowanych podmiotów, do posiadania planu nawożenia azotem było zobowiązanych:

- 241 podmiotów - ze względu na prowadzenie chowu lub hodowli drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chowu lub hodowli świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior oraz
- 436 podmiotów - ze względu na posiadanie gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych, uprawianie upraw intensywnych na gruntach ornych na powierzchni powyżej 50 ha lub utrzymywanie obsady większej niż 60 dużych jednostek przeliczeniowych (DJP) według stanu średniorocznego oraz nabywanie nawozu naturalnego lub produktu pofermentacyjnego do bezpośredniego rolniczego wykorzystania w celu nawożenia lub poprawy właściwości gleby od podmiotu importującego nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny z terytoriów państw trzecich lub od podmiotu prowadzącego chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior.

Podczas 312 kontroli stwierdzono 387 przypadków naruszeń w stosowaniu Programu działań i były to naruszenia dotyczące:

²³ Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 624, 784).

²⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” (Dz. U. z 2020 r., poz. 243).

- wykorzystania nawozów na glebach zamarzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem – 1 przypadek;
- rolniczego wykorzystania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych – 5 przypadków;
- rolniczego wykorzystania nawozów na terenach o dużym nachyleniu - 3 przypadki;
- przestrzegania okresów nawożenia i terminów stosowania nawozów – 12 przypadków;
- warunków przechowywania nawozów naturalnych płynnych lub stałych oraz postępowania z odciekami - 155 przypadków;
- stosowanych dawek lub sposobów nawożenia azotem - 15 przypadków;
- braku planu nawożenia azotem:
 - wśród podmiotów prowadzących chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior - 16 przypadków;
 - wśród podmiotów posiadających gospodarstwo rolne o powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych, uprawiających uprawy intensywne na gruntach ornych na powierzchni powyżej 50 ha lub utrzymujących obsadę większą niż 60 dużych jednostek przeliczeniowych (DJP) według stanu średniorocznego oraz nabywających nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny do bezpośredniego rolniczego wykorzystania w celu nawożenia lub poprawy właściwości gleby od podmiotu importującego nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny z terytoriów państw trzecich lub od podmiotu prowadzącego chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior - 25 przypadków;
- braku pozytywnej opinii okręgowej stacji chemiczno-rolniczej o planie nawożenia azotem - 15 przypadków;
- nieprzestrzegania planu nawożenia azotem:
 - wśród podmiotów prowadzących chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior - 2 przypadki;
 - wśród podmiotów posiadających gospodarstwo rolne o powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych, uprawiających uprawy intensywne na gruntach ornych na powierzchni powyżej 50 ha lub utrzymujących obsadę większą niż 60 dużych jednostek przeliczeniowych (DJP), według stanu średniorocznego oraz nabywających nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny do bezpośredniego rolniczego wykorzystania w celu nawożenia lub poprawy właściwości gleby od podmiotu importującego nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny z terytoriów państw trzecich lub od podmiotu prowadzącego chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior - 1 przypadek;
- braku lub sposobu dokumentowania realizacji Programu działań - 137 przypadków.

W ramach działań pokontrolnych:

- skierowano 199 wniosków do innych organów lub właściwych instytucji;
- wydano 156 zarządzeń pokontrolnych;
- wydano następujące decyzje:
 - a. nakazujące usunięcie w określonym terminie naruszeń stwierdzonych w trakcie kontroli – 171 decyzji;
 - b. wymierzające opłaty za:
 - stosowanie nawozów niezgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 106 ust. 4 ustawy Prawo wodne - 11 decyzji, na łączną kwotę 10 072,64 zł;
 - stosowanie nawozów niezgodnie z planem nawożenia azotem - 4 decyzje, na łączną kwotę 3 472,64 zł;
 - przechowywanie nawozów naturalnych - 49 decyzji, na łączną kwotę 40 017,92 zł;
 - prowadzenie dokumentacji realizacji Programu działań niezgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 106 ust. 4 ustawy Prawo wodne albo za jej brak - 41 decyzji, na łączną kwotę 12 975,12 zł;
 - brak planu nawożenia azotem- 27 decyzji, na łączną kwotę 10 755,12 zł;
 - łącznie, po kontrolach zakończonych w 2020 r., wydano 132 decyzje ustalające obowiązki uiszczenia opłaty;
 - c. nakazujące usunięcie w wyznaczonym terminie uchybień dotyczących braku pozytywnej opinii o planie nawożenia azotem albo posiadania planu nawożenia azotem opracowanego niezgodnie z art. 105a ust. 3 ustawy Prawo wodne – 9 decyzji;

W 2020 r. nie wystąpiły przesłanki uzasadniające wydanie decyzji wstrzymujących prowadzenie chowu lub hodowli zwierząt, przez podmioty prowadzące chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior oraz decyzji zezwalających, na wniosek podmiotu prowadzącego ww. działalność, na ponowne podjęcie prowadzenia chowu lub hodowli zwierząt.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami:

- udzielono 110 pouczeń
- nałożono 64 mandaty karne,
- skierowano 31 wniosków do sądu o ukaranie karą grzywny.

3.3.20 Kontrole w zakresie wprowadzania do obrotu drewna i produktów z drewna

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 96 kontroli w zakresie obrotu drewnem²⁵. Kontrolą objęto podmioty importujące drewno i produkty z drewna do Polski spoza UE, podmioty pozyskujące drewno na terenie kraju, w tym nadleśnictwa, podmioty handlowe oraz podmioty prowadzące więcej niż jeden rodzaj

²⁵ Inspekcja Ochrony Środowiska wykonuje zadania wynikające z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 995/2010 z dnia 20 października 2010 r. ustanawiającego obowiązki podmiotów wprowadzających do obrotu drewno (Dz. Urz. UE L 295 z 12.11.2010, str. 23).

działalności (np. zarówno import jak i handel). Najważniejszym kierunkiem importu drewna w 2020 roku była Białoruś, a w dalszej kolejności m. in. Ukraina i Rosja.

W przypadku 90 kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie przestrzegania przepisów rozporządzenia EUTR²⁶. W przypadku 6 kontroli wykryto 7 naruszeń, z czego 6 to nieprawidłowości dotyczące naruszeń formalnych bez istotnego wpływu na środowisko: nieopracowanie i niestosowanie systemu zasad należytej staranności (SZNS), jak również niekorzystanie z SZNS ustanowionego przez organizację monitorującą, bądź braki w posiadanym SZNS. W przypadku jednej kontroli stwierdzono naruszenie polegające na wprowadzeniu do obrotu nielegalnie pozyskanego drewna.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami:

- wydano 6 zarządzeń pokontrolnych,
- wszczęto 2 postępowania w celu wymierzenia administracyjnej kary pieniężnej,
- wydano 4 decyzje w sprawie nałożenia kar pieniężnych.

3.3.21 Kontrole w zakresie uchwalania i realizacji zadań określonych w programach ochrony powietrza i planach działań krótkoterminowych

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 112 kontroli podmiotów odpowiedzialnych za realizację zadań określonych w programach ochrony powietrza i planach działań krótkoterminowych, tj. wójtów, prezydentów miast, burmistrzów i starostów.

W przypadku 62 kontroli stwierdzono nieprawidłowości polegające na:

- niedotrzymaniu terminów realizacji zadań określonych w programie ochrony powietrza (np. w zakresie osiągnięcia wymaganego efektu ekologicznego emisji, wyeliminowania spalania odpadów oraz ograniczenia spalania pozostałości roślinnych na powierzchni ziemi, podłączenia do sieci ciepłowniczej oraz do sieci gazowej lokali o wymaganej wielkości powierzchni),
- niestworzeniu systemu zachęt do wymiany systemów grzewczych,
- nieopracowaniu lub nieopracowaniu w terminie Programów Ograniczania Niskiej Emisji (PONE),
- nieprzekazaniu lub nieterminowym przekazaniu zarządowi województwa sprawozdań z realizacji działań naprawczych określonych w programie ochrony powietrza,
- przekazaniu nieprawidłowych sprawozdań z realizacji działań naprawczych, np. poprzez nieuwzględnienie wszystkich zrealizowanych działań.

W 2020 r. zastosowano następujące działania pokontrolne:

- wydano 32 zarządzenia pokontrolne,
- skierowano 5 wystąpień do innych organów administracji rządowej i samorządowej, wydano 9 decyzji w sprawie nałożenia kar pieniężnych.

²⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 995/2010 ustanawiające obowiązki podmiotów wprowadzających do obrotu drewno i produkty z drewna.

3.3.22 Kontrole w zakresie PEM

Liczba instalacji emitujących pola elektromagnetyczne (PEM)²⁷, pozostających w ewidencji wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r., wynosiła 28 184 obiekty. Z liczby tej 26 351 to stacje bazowe telefonii komórkowych, zaś 1 833 pozostałe obiekty.

W 2020 r. przeprowadzono 30 kontroli planowych oraz 15 kontroli pozaplanowych w terenie w zakresie ochrony środowiska przed polami elektromagnetycznymi, w tym 22 kontrole planowe stacji bazowych telefonii komórkowych oraz 8 kontroli planowych pozostałych obiektów, 14 kontroli pozaplanowych stacji bazowych telefonii komórkowych oraz 1 kontrolę pozaplanową pozostałych obiektów. Podczas przeprowadzonych przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska pomiarów elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego nie stwierdzono przekroczenia wartości dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

W związku ze stwierdzonymi podczas kontroli w terenie naruszeniami dla pozostałych obiektów, zastosowano następujące działania:

- wydano 2 zarządzenia pokontrolne,
- skierowano 2 wystąpienia do innych organów administracji rządowej i samorządowej.

Wydane zarządzenia pokontrolne dotyczą obowiązku wykonywania pomiarów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz przekazywania wyników pomiarów wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska, natomiast 2 wnioski pokontrolne były skierowane do Polskiego Centrum Akredytacji (PCA) w związku z zastrzeżeniami kontrolującego do sposobu wykonania pomiarów PEM w środowisku przez laboratorium. W jednym przypadku PCA uznało wniosek za zasadny, w związku z tym pomiary poziomu PEM wykonane zostały ponownie.

Wyniki pomiarów PEM wykonywanych przez prowadzących instalacje oraz użytkowników urządzeń emitujących pole elektromagnetyczne przekazywane są wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska. W 2020 roku zrealizowano 7 480 kontroli dokumentacyjnych z pomiarów automonitoringowych w zakresie weryfikacji wyników pomiarów PEM, w tym 7 214 kontroli dokumentacyjnych z pomiarów automonitoringowych dotyczących stacji bazowych telefonii komórkowej i 266 kontroli pozostałych obiektów. W toku wykonanych kontroli dokumentacyjnych zakwestionowano 12 wyników dotyczących stacji bazowych telefonii komórkowych. Powodem zakwestionowania przedłożonych sprawozdań automonitoringowych było załączenie nieczytelnej mapy w sprawozdaniu, brak informacji o kącie pochylecia anteny oraz niewłaściwe warunki atmosferyczne panujące podczas wykonywanych pomiarów. Prowadzący lub właściciele stacji bazowych telefonii komórkowych, w przypadku zawiadomienia o zaistniałych nieprawidłowościach, przekazali poprawnie wykonane wyniki pomiarów PEM.

²⁷ Instalacje emitujące pola elektromagnetyczne (PEM) - stacje elektroenergetyczne lub napowietrzne linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV, lub instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne lub radiolokacyjne, emitujące pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W, emitujące pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz.

W następstwie wykonanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska kontroli dokumentacyjnych, w przypadku 6 wyników pomiarów automonitoringowych, skierowano wystąpienia do sądów administracyjnych z wnioskiem o ukaranie za nieterminowe przekazanie wyników pomiarów.

3.3.23 Kontrole przestrzegania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 202 kontrole, w ramach których dokonali weryfikacji przestrzegania przez kontrolowane podmioty warunków, wymogów i obowiązków nałożonych na nie w decyzjach o środowiskowych uwarunkowaniach²⁸. Przeprowadzone kontrole miały na celu weryfikację działalności podmiotów prowadzących przedsięwzięcia (będące na etapie realizacji, eksploatacji oraz likwidacji) w zakresie zgodności z warunkami, wymogami i obowiązkami nałożonymi na dane przedsięwzięcie w decyzjach o środowiskowych uwarunkowaniach.

W przypadku 117 skontrolowanych podmiotów stwierdzono występowanie naruszeń w odniesieniu do ustaleń decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Naruszenia dotyczyły:

- braku zastosowania wszystkich wymaganych w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach rozwiązań technicznych i technologicznych, w tym zwłaszcza rozwiązań mających na celu minimalizację oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko;
- niezgodności w zakresie warunków określających zasady realizacji i eksploatacji przedsięwzięcia ustalone w celu ochrony cennych wartości przyrodniczych, zasobów naturalnych i zabytków oraz ograniczenia uciążliwości dla terenów sąsiednich;
- nieskładania lub nieterminowego składania właściwym organom wyników analizy porealizacyjnej wymaganej dla przedsięwzięcia;
- nieterminowego wykonania pomiarów emisji substancji i energii do środowiska oraz nieprzedkładania właściwym organom wyników prowadzonego przez podmiot monitoringu.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami zastosowano następujące działania:

- wydano 31 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowano 20 wystąpień do innych organów (m.in. do organów samorządowych, organów inspekcji nadzoru budowlanego, regionalnych dyrektorów ochrony środowiska, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, powiatowego lekarza weterynarii),
- wydano 6 decyzji w sprawie nałożenia kar pieniężnych.

²⁸ Inspekcja Ochrony Środowiska jest uprawniona do nakładania kar za naruszenia warunków, wymogów i obowiązków ujętych w decyzjach o środowiskowych uwarunkowaniach, na podstawie przepisów art. 136a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 247, 784).

3.3.24 Podmioty nie umieszczone w wykazie marszałka województwa, a podejrzane o prowadzenie demontażu pojazdów

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili **153** kontrole podmiotów podejrzanych o nielegalny demontaż pojazdów, w których skontrolowano **151** podmiotów. W przypadku **51** kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

W wyniku **102** kontroli wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wykryli naruszenia, w tym w **95** przypadkach potwierdzili podejrzenia o nielegalne zbieranie lub demontaż pojazdów.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami zastosowano następujące działania:

- wydano **60** zarządzeń pokontrolnych,
- udzielono **59** pouczeń,
- nałożono **69** mandatów karnych,
- nałożono **65** kar pieniężnych, w tym:
 - a) **39** decyzji w sprawie wymierzenia kary pieniężnej za naruszenie przepisów ustawy o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji,
 - b) **23** decyzje w sprawie wymierzenia kary pieniężnej za naruszenie przepisów o odpadach,
 - c) **2** decyzje w sprawie wymierzenia kary pieniężnej za naruszenie przepisów ustawy o inspekcji ochrony środowiska,
 - d) **1** decyzję w sprawie wymierzenia kary pieniężnej za naruszenie przepisów ustawy o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów.
- wydano **10** decyzji dotyczących wstrzymania nielegalnej działalności,
- skierowano **137** wystąpień do innych organów, w tym: **52** do burmistrzów/wójtów oraz starostów powiatowych, **16** do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, **13** do Policji, **7** do marszałków województw,
- skierowano **21** zawiadomień do prokuratury w związku z popełnieniem przestępstwa (w szczególności nielegalny przywóz odpadów w postaci uszkodzonych pojazdów, poświadczenie nieprawdy w dokumentach).

3.3.25 Punkty zbierania pojazdów

Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili w 2020 r. **20** kontrole punktów zbierania pojazdów. W **11** kontrolach wojewódzcy inspektorzy wykryli naruszenia, w tym w przypadku **3** kontroli w wyniku popełnionych naruszeń mogło nastąpić zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska (brak uregulowanego stanu formalno-prawnego w zakresie gospodarki wodnościekowej).

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami zastosowano następujące działania:

- wydano **6** zarządzeń pokontrolnych,
- udzielono **10** pouczeń,
- nałożono **2** mandaty karne oraz **1** karę pieniężną za naruszenie przepisów ustawy o odpadach,
- skierowano **1** wystąpienie do innych organów.

3.3.26 Postępowanie z bateriami i akumulatorami oraz zużytymi bateriami i zużytymi akumulatorami

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 57 kontroli podmiotów wpisanych do rejestru BDO prowadzonego przez marszałków województw, w ramach których skontrolowali: 36 podmiotów wprowadzające baterie lub akumulatory i 21 zakładów przetwarzania zużytych baterii lub zużytych akumulatorów.

Naruszenia wykryto podczas 34% przeprowadzonych kontroli (19). W 2020 r. wykryto 2 przypadki naruszeń, w wyniku których mogło nastąpić zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska. Pozostałe nieprawidłowości dotyczyły naruszeń formalnych bez istotnego wpływu na środowisko, m.in.: nieskładania lub nieterminowego składania sprawozdań, nieprzeprowadzenia lub nierzetelnego prowadzenia ewidencji, niezawarcia pisemnej umowy z prowadzącym zakład przetwarzania zużytych baterii lub zużytych akumulatorów, braku wpisu lub posiadania niekompletnego wpisu w rejestrze BDO, nie umieszczania przez wprowadzających baterie i akumulatory numeru rejestrowego na dokumentach związanych z obrotem bateriami i akumulatorami.

W wyniku stwierdzonych naruszeń zastosowano następujące działania:

- wydano 15 zarządzeń pokontrolnych,
- udzielono 10 pouczeń,
- nałożono 8 mandatów karnych na kwotę 2600 zł,
- skierowano 1 wniosek do sądu o ukaranie,
- wszczęto 1 postępowanie w sprawie wymierzenia kary za przekroczenie warunków pozwolenia zintegrowanego
- wydano 1 decyzję ostateczną nakładającą karę pieniężną.

3.3.27 Składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne

W 2020 r. eksploatowano 402 składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, zlokalizowane na terenie następujących województw: dolnośląskiego (93), kujawsko-pomorskiego (31), lubelskiego (26), lubuskiego (10), łódzkiego (23), małopolskiego (31), mazowieckiego (23), opolskiego (22), podkarpackiego (17), podlaskiego (15), pomorskiego (15), śląskiego (24), świętokrzyskiego (15), warmińsko-mazurskiego (12), wielkopolskiego (21) oraz zachodniopomorskiego (24).

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 214 kontroli ww. składowisk (w tym 80 kontroli planowych oraz 134 kontrole pozaplanowe). Ponad połowa z nich (118) wykazała naruszenia, przy czym podczas większości kontroli (86) ujawniono naruszenia bez istotnego wpływu na środowisko.

W trakcie 15 kontroli (7% kontroli) stwierdzono naruszenia wymagań zawartych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 16 lipca 2015 r. w sprawie dopuszczenia odpadów do składowania na składowiskach, w zakresie przekroczenia w składowanych odpadach dopuszczalnych wartości granicznych dla poniższych wskaźników:

- ciepło spalania (wartość graniczna 6MJ/kg s.m.) – w przypadku 5 kontroli,
- ogólny węgiel organiczny (wartość graniczna 5% s.m.) – w przypadku 6 kontroli,
- straty przy prażeniu (wartość graniczna 8% s.m.) – w przypadku 4 kontroli.

Stwierdzono też inne nieprawidłowości dotyczące:

- 1) naruszenia warunków posiadanych decyzji (np. przekroczenie masy odpadów poddanych procesowi odzysku, przetwarzanie odpadów nieujętych w decyzji),
- 2) eksploatacji składowiska niezgodnie z instrukcją prowadzenia składowiska,
- 3) braku wymaganej decyzji lub zgłoszenia określającej warunki korzystania ze środowiska (np. pozwolenia wodnoprawnego),
- 4) nieprzedkładania wyników badań,
- 5) braku instalacji do odgazowania składowiska,
- 6) niewłaściwego nadzoru nad rodzajem przyjmowanych odpadów,
- 7) zanieczyszczenia terenu przylegającego do składowiska rozwiewanymi odpadami,
- 8) braku wizyjnego systemu kontroli terenu składowiska,
- 9) nierzetelnego prowadzenia ewidencji odpadów.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami:

- udzielono 86 pouczeń,
- nałożono 51 mandatów karnych,
- skierowano 5 wniosków do sądów o ukaraniu karą grzywny,
- wydano 72 zarządzenia pokontrolne,
- skierowano 57 wystąpień do innych organów administracji rządowej i samorządowej,
- skierowano 1 wniosek do organów ścigania,
- wydano 9 decyzji w sprawie nałożenia kar pieniężnych.

3.3.28 Działalność kontrolna w zakresie gospodarki komunalnymi osadami ściekowymi

Działalność w zakresie gospodarki komunalnymi osadami ściekowymi prowadzona była przez 4 673 podmioty, w tym: wytwarzających komunalne osady ściekowe (3 795), przyjmujących komunalne osady ściekowe do rolniczego wykorzystania (669) oraz przetwarzających komunalne osady ściekowe w procesach innych niż rolnicze wykorzystanie (209).

Podmioty wytwarzające komunalne osady ściekowe

Najwięcej podmiotów wytwarzających komunalne osady ściekowe znajduje się na terenie województw: mazowieckiego (544), wielkopolskiego (398), lubelskiego (333) i małopolskiego (320). W pozostałych województwach liczba podmiotów kształtuje się na poziomie: dolnośląskie (259), kujawsko – pomorskie (123), lubuskie (235), łódzkie (286), opolskie (84), podkarpackie (186), podlaskie (186), pomorskie (181), śląskie (204), świętokrzyskie (116), warmińsko-mazurskie (168), zachodniopomorskie (172).

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 558 kontroli podmiotów wytwarzających komunalne osady ściekowe (w tym 360 kontroli planowych i 198 kontroli pozaplanowych). W ponad 40% z nich (228 kontroli) stwierdzono naruszenia wymagań ochrony środowiska, z czego 133 kontrole wykazały naruszenia bez istotnego wpływu na środowisko, a 95 kontroli wykazało naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami:

- udzielono 166 pouczeń,
- nałożono 104 mandaty karne,
- skierowano 10 wniosków do sądów o ukaranie karą grzywny,
- wydano 168 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowano 1 wniosek do organów ścigania,
- wydano 14 decyzji w sprawie nałożenia kar pieniężnych.

Podmioty przyjmujące komunalne osady ściekowe do rolniczego wykorzystania

Działalność w zakresie przyjmowania komunalnych osadów ściekowych do rolniczego wykorzystania prowadzona była przez 669 podmiotów.

W podziale na województwa przedstawia się to następująco: łódzkie (226), wielkopolskie (97), świętokrzyskie (58), podkarpackie (53), podlaskie (50), lubuskie (33), śląskie (29), opolskie (27), dolnośląskie (26), mazowieckie (23), pomorskie (23), warmińsko-mazurskie (10), małopolskie (6), lubelskie (6), kujawsko-pomorskie (2). Zachodniopomorski WIOŚ nie prowadził ewidencji podmiotów przyjmujących komunalne osady ściekowe do rolniczego wykorzystania.

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 42 kontrole podmiotów przyjmujących komunalne osady ściekowe do rolniczego wykorzystania (w tym 19 kontroli planowych i 23 kontrole pozaplanowe). W przypadku 16 kontroli stwierdzono naruszenia wymagań ochrony środowiska, z czego połowa kontroli (8) wykazała naruszenia, które mogły spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami:

- udzielono 1 pouczenia,
- nałożono 6 mandatów karnych,
- wydano 7 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowano 2 wnioski do organów ścigania,
- wydano 1 decyzję w sprawie nałożenia kar pieniężnych.

Podmioty przetwarzające komunalne osady ściekowe w procesach innych niż rolnicze wykorzystanie

Działalność w zakresie przetwarzania komunalnych osadów ściekowych w procesach innych niż rolnicze wykorzystanie prowadzona była przez 209 podmiotów.

Najwięcej było ich w województwie dolnośląskim (31) oraz śląskim (30). W pozostałych województwach liczba ta wynosiła: w województwie wielkopolskim (22), mazowieckim (20), łódzkim (15), podkarpackim (14), pomorskim (12), kujawsko-pomorskim (11), małopolskim (10), lubuskim (9), lubelskim (8), zachodniopomorskim (8), opolskim (6), warmińsko-mazurskim (6), świętokrzyskim (4), podlaskim (3).

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 57 kontroli podmiotów przetwarzających komunalne osady ściekowe w procesach innych niż rolnicze wykorzystanie (w tym 13 kontroli planowych i 44 kontrole pozaplanowe). W wyniku 29 kontroli stwierdzono naruszenia wymagań ochrony środowiska, z czego 21 kontroli

wykazało naruszenia bez istotnego wpływu na środowisko, a 8 - naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami:

- udzielono 15 pouczeń,
- nałożono 11 mandatów karnych,
- wydano 17 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowano 3 wnioski do sądów o ukaranie karą grzywny,
- skierowano 2 wnioski do organów ścigania
- wydano 7 decyzji w sprawie nałożenia kar pieniężnych,
- wydano 3 decyzje wstrzymujące działalność.

3.3.29 Działalność kontrolna w zakresie gospodarki odpadami w postaci drewnianych podkładów kolejowych

Wytwórcy odpadów podkładów kolejowych

Działalność w zakresie wytwarzania odpadów w postaci drewnianych podkładów kolejowych prowadzona była przez 94 podmioty.

Ich rozmieszczenie na terenie województw było następujące: w zachodniopomorskim (18), w mazowieckim (16), w łódzkim (12), w lubuskim (10), w małopolskim (9), w śląskim (7), w dolnośląskim (5), w kujawsko-pomorskim (4), w podkarpackim (4), w lubelskim (3), w wielkopolskim (2), w opolskim (2), w pomorskim (1) i w warmińsko-mazurskim (1).

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 19 kontrole wytwórców odpadów w postaci drewnianych podkładów kolejowych (w tym 3 kontrole planowe i 16 pozaplanowych). W ponad połowie z nich (12) ujawniono naruszenia wymagań ochrony środowiska, z czego tylko w 3 przypadkach takie, które mogły spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami:

- udzielono 11 pouczeń,
- nałożono 8 mandatów karnych,
- wydano 10 zarządzeń pokontrolnych,
- wydano 1 decyzję w sprawie nałożenia kary pieniężnej,
- wydano 1 decyzję wstrzymującą działalność podmiotu.

Zbierający oraz przetwarzający odpady podkładów kolejowych

Działalność w zakresie zbierania odpadów w postaci drewnianych podkładów kolejowych prowadzona była przez 43 podmioty. Najwięcej takich podmiotów było w województwie śląskim (13). W pozostałych województwach liczba ta wynosiła: w województwie mazowieckim (5), lubuskim (4), dolnośląskim (3), kujawsko-pomorskim (3), lubelskim (3), łódzkim (3), opolskim (2), podkarpackim (2), podlaskim (2), zachodniopomorskim (2), małopolskim (1).

Natomiast działalność w zakresie przetwarzania odpadów w postaci drewnianych podkładów kolejowych prowadzona była przez 25 podmiotów, których najwięcej było w województwie małopolskim (8). W pozostałych województwach liczba ta wynosiła:

w województwie pomorskim (3), świętokrzyskim (3), kujawsko-pomorskim (2), lubuskim (2), śląskim (2) oraz po 1 w województwie dolnośląskim, lubelskim, mazowieckim, podkarpackim i podlaskim.

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 36 kontroli podmiotów prowadzących zbieranie odpadów w postaci drewnianych podkładów kolejowych (w tym 8 kontroli planowych i 28 kontroli pozaplanowych). W wyniku 28 kontroli stwierdzono naruszenia wymagań ochrony środowiska, z czego 12 wykazało naruszenia bez istotnego wpływu na środowisko, a 16 naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 19 kontroli podmiotów prowadzących przetwarzanie drewnianych podkładów kolejowych (4 kontrole planowe i 15 kontroli pozaplanowych). W 15 kontrolach stwierdzono naruszenia wymagań ochrony środowiska; w 7 były to naruszenia, które mogły spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska.

W związku ze ww. nieprawidłowościami:

- udzielono 15 pouczeń,
- nałożono 17 mandatów karnych,
- wydano 19 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowano 3 wnioski do sądów o ukaranie karą grzywny,
- skierowano 4 wnioski do organów ścigania,
- wydano 4 decyzje w sprawie nałożenia kar pieniężnych.

3.3.30 Kontrola pozostałych przedsiębiorców objętych przepisami ustawy o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska skontrolowali 152 przedsiębiorców objętych przepisami ustawy o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (poza zakładami przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego), w tym:

- 122 zbierających zużyty sprzęt,
- 2 organizacje odzysku sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- 34 wprowadzających sprzęt,
- 1 dystrybutora sprzętu,
- 1 prowadzącego punkt serwisowy,
- 1 przedsiębiorcę podejrzanego o nielegalny demontaż zużytego sprzętu.

Stwierdzono 68 przypadków naruszeń przepisów ochrony środowiska, w tym:

- 55 (81%) naruszeń formalnych bez istotnego wpływu na środowisko,
- 13 (19%) naruszeń, w wyniku których może lub nastąpiło zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska. Dotyczyły one w większości magazynowania odpadów, w tym odpadów zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego w sposób stanowiący zagrożenie dla środowiska – 6 przypadków oraz zbierania niekompletnego zużytego sprzętu przez nieuprawnione podmioty – 2 przypadki. Ponadto, podczas przeprowadzonych kontroli stwierdzono 3 przypadki naruszenia warunków

posiadanych decyzji, 1 przypadek prowadzenia działalności bez uregulowanego stanu formalno-prawnego w zakresie zbierania, wytwarzania lub transportu odpadów oraz 1 przypadek magazynowania odpadów zużytego sprzętu nielegalnie sprowadzonych z zagranicy

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami zastosowano następujące działania:

- wydano **43** zarządzenia pokontrolne,
- nałożono **32** mandaty karne,
- udzielono **23** pouczeń,
- skierowano **38** wystąpień do innych organów, w tym **7** do marszałków województw i **2** do prokuratury.

W 2020 r. wymierzono kary pieniężne w związku z nieprzestrzeganiem przepisów o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym na łączną kwotę 221 tys. złotych.

3.3.31 Kontrole przestrzegania przepisów ustawy o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili łącznie 157 kontroli podmiotów w zakresie przestrzegania przepisów ustawy o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności, podczas których skontrolowano 153 podmioty, w tym:

- 148 sprzedawców żywności,
- 5 organizacji pozarządowych.

Naruszenia wykryto podczas 33% przeprowadzonych kontroli (17). Naruszenia w zdecydowanej większości dotyczyły niezawarcia w terminie umowy z organizacją pozarządową w zakresie nieodpłatnego przekazywania żywności lub braku takiej umowy - 8 przypadków. Ponadto w 8 przypadkach stwierdzono uchybienia w zakresie przedmiotowym zawartych umów, a 1 skontrolowany podmiot zawarł umowę z organizacją nieposiadającą ustawowego celu statutowego,

W wyniku stwierdzonych naruszeń zastosowano następujące działania:

- wydano 13 zarządzeń pokontrolnych,
- udzielono 4 pouczeń,
- nałożono 1 grzywnę
- skierowano 1 wniosek do sądu o ukaranie,
- wymierzono 2 administracyjne kary pieniężne.

3.4. Zwalczanie przestępczości przeciwko środowisku

W październiku 2020 r. w strukturach Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska utworzono Departament Zwalczania Przestępczości Środowiskowej. Jego struktury zostały zorganizowane w oparciu o dobre wzorce wypracowane przez organy ścigania. Głównymi komórkami organizacyjnymi są: Wydział Interwencyjno-Operacyjny, którego wiodącym zadaniem jest wykonywanie samodzielnych czynności w terenie oraz wspieranie czynności operacyjnych prowadzonych np. przez Policję oraz Wydział Prewencji i Postępowania, który na podstawie zebranego materiału dowodowego będzie opracowywał dokumenty dla potrzeb

dalszych postępowań prowadzonych przez Prokuratorów. Wydział Prewencji i Postępowań zajmuje się również działaniami zwiększającymi świadomość społeczeństwa w zakresie ochrony środowiska.

Ponadto, w strukturach Departamentu utworzono dwa specjalne zespoły: do spraw Analiz i Stosowania Techniki Specjalnej.

Inspekcja chce czerpać z nowych technologii i wykorzystywać ich możliwości do zbierania materiału dowodowego na potwierdzenie możliwości popełnienia przestępstwa oraz typowania podmiotów, które powinny zostać objęte np. kontrolami krzyżowymi.

Drony oraz fotopułapki, a także inne specjalistyczne urządzenia rejestrujące dźwięk i obraz wykorzystywane są głównie w celu identyfikowania i dokumentowania nielegalnej działalności w zakresie korzystania ze środowiska, w tym ujawniania przestępstw i wykroczeń przeciwko środowisku.

W ramach Zespołu ds. stosowania techniki specjalnej powstały już trzy grupy terenowe, które zostały wyposażone w nowoczesną flotę bezzałogowych statków powietrznych umożliwiających m.in. rejestrację obrazu z użyciem sensorów termowizyjnych, dzięki czemu również z powietrza można identyfikować potencjalne miejsca zakopania odpadów komunalnych. Odpady te w wyniku zakopania samoistnie rozpoczynają proces beztlenowego przetwarzania, w wyniku czego wydzielają temperaturę, co dron z odpowiednim wyposażeniem może zidentyfikować.

Dodatkowo obraz z dronów może być przesyłany na żywo na stacjonarne stanowisko pracy Inspektora (będącego np. w siedzibie GIOŚ), dzięki czemu istnieje możliwość bieżącej eksperckiej oceny obrazu i wsparcia merytorycznego Inspektorów prowadzących czynności w terenie. Dodatkowo, dzięki specjalistycznemu oprogramowaniu, materiał z nalotów dronem stosowany jest również do tworzenia wizualizacji 3D, np. miejsc nielegalnego deponowania odpadów, które to następnie wykorzystywane są jako materiał dowodowy w ramach własnych postępowań administracyjnych lub postępowań karnych prowadzonych przez organy ścigania.

Inspekcja wykorzystuje również drony do szybkiej identyfikacji miejsc nielegalnego nagromadzenia odpadów, które następnie są obejmowane dalszymi działaniami Inspekcji. Ostatnie takie działania były prowadzone przez Departament Zwalczania Przestępczości Środowiskowej wspólnie z WIOŚ w Warszawie Delegatura w Ostrołęce. Obserwacją prewencyjną objęto teren znajdujący się w pobliżu ujawnionego miejsca nielegalnego deponowania odpadów niebezpiecznych, a celem działań było zweryfikowanie, czy na innych (sąsiednich) nieruchomościach nie dochodzi również do działalności przestępczej.

Zadaniem departamentu jest również analiza przepisów prawa i redagowanie nowych rozwiązań legislacyjnych mających na celu zmniejszenie zjawiska tzw. szarej strefy na rynku gospodarowania odpadami.

Ponadto, zgodnie z dyspozycją Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, w każdym wioś wyodrębniono w ramach wydziału inspekcji stałą grupę interwencyjno-wyjazdową, której główne zadanie polega na wykrywaniu i przeciwdziałaniu przestępstwom i wykroczeniom przeciwko środowisku. Grupy te powinny prowadzić zarówno samodzielne działania (kontrolne i pozakontrolne wynikające z art. 10b ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska), jak i współdziałać z organami ścigania, np. poprzez uczestniczenie w zespołach śledczych powoływanych przez Prokuratorów. W skład grup, oprócz osób z doświadczeniem i wiedzą z zakresu ochrony środowiska, wchodzi również osoby z długoletnim doświadczeniem

zdobytym w pracy w służbach mundurowych (emerytowani funkcjonariusze Policji pionów kryminalnych, w tym Centralnego Biura Śledczego Policji).

3.5. Inne działania

3.5.1 Skargi i wnioski o podjęcie interwencji

Organy Inspekcji Ochrony Środowiska w 2020 r. rozpatrzyły łącznie 314 skarg:

- Główny Inspektor Ochrony Środowiska rozpatrzył 224 skargi, w tym:
 - 182 we własnym zakresie,
 - 42 przekazał zgodnie z właściwością.
- Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska rozpatrzyli 90 skarg, w tym:
 - 25 we własnym zakresie,
 - 65 przekazali zgodnie z właściwością.

Wśród 224 skarg rozpatrzonych przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w 2020 r. były: 162 skargi na działalność wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, 12 skarg na nienależyte wykonanie zadań kontrolnych przez pracowników wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska, 19 skarg na sposób rozpatrzenia lub nierozpatrzenie w terminie przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska skarg na działalność wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, a także 9 skarg dotyczących działalności organów innych Inspekcji niż Ochrony Środowiska, które przekazano organom nadzorującym lub wyższego stopnia; 21 skarg dotyczących działań innych organów administracji lub ich pracowników przekazano wg właściwości. Ponadto do GIOŚ wpłynęła 1 skarga na pracownika WIOŚ, którą organ otrzymał do wiadomości i wystąpił do właściwego WIOŚ o przesłanie kopii odpowiedzi udzielonej skarżącemu.

Zarzuty podnoszone przez skarżących na działalność wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska w 60,5% skarg (98) nie potwierdziły się. W 8% przypadków skarg (13 skarg) uznanych za zasadne, Główny Inspektor Ochrony Środowiska skierował wystąpienia do wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska o podjęcie działań zapobiegawczych w celu niedopuszczenia do podobnych nieprawidłowości w przyszłości. Sposób załatwienia 47 skarg zakwalifikowano jako inny, tj. nie dający się jednoznacznie zdefiniować jako pozytywny ani negatywny, a 4 skargi przyjęto do wiadomości.

W 2020 r. organy Inspekcji Ochrony Środowiska rozpatrzyły łącznie 14 564 wnioski o podjęcie interwencji:

- Główny Inspektor Ochrony Środowiska rozpatrzył 1 588 wniosków, w tym:
 - 564 we własnym zakresie,
 - 1024 przekazał zgodnie z właściwością,
- Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska rozpatrzyli 12 976 wniosków, w tym:
 - 9 772 we własnym zakresie,
 - 3 204 przekazali zgodnie z właściwością.

Rozpatrywane sprawy dotyczyły: gospodarki odpadami (4 711), ochrony powietrza (3 473), ochrony wód i gospodarki ściekowej (2 795), ochrony przed hałasem (1 980), ochrony przyrody (304), ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym niejonizującym (139), stosunków wodnych i podtapiania gruntów (84), działalności inwestycyjnej i eksploatacji

urządzeń wodnych (50), stosowania prawa górniczego i geologicznego (32), leśnictwa (7), łowiectwa (1) oraz innych (1 302).

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili 6742 kontrole interwencyjne, w wyniku których:

- wydano 1 916 zarządzeń pokontrolnych,
 - nałożono 1 312 mandatów karnych,
 - skierowano wnioski do:
 - organów administracji samorządowej – 1 220,
 - organów administracji rządowej - 764,
 - organów ścigania - 189,
 - sądów powszechnych – 145,
 - wszczęto 1 046 postępowań administracyjnych,
- wydano 303 decyzje nakładające zobowiązania niepieniężne.

3.5.2 Interpelacje i zapytania parlamentarzystów

Parlamentarzyści zwracali się do organów Inspekcji Ochrony Środowiska w sprawach z zakresu ochrony środowiska, dotyczących m.in.: eksploatacji składowisk odpadów, nielegalnego magazynowania odpadów, emisji zanieczyszczeń do powietrza w wyniku eksploatacji instalacji, prowadzonego monitoringu jakości powietrza, uciążliwości zapachowej powodowanej funkcjonowaniem ferm lub zakładów gospodarki odpadami, promieniowania elektromagnetycznego od stacji bazowych telefonii komórkowych, zanieczyszczenia wód w wyniku odprowadzania nieoczyszczonych ścieków lub niewłaściwego postępowania z nawozami naturalnymi, planowanych inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko, materiałów niebezpiecznych zatopionych w Bałtyku oraz transgranicznego przemieszczania odpadów. Główny Inspektor Ochrony Środowiska udzielił odpowiedzi na 33 interwencje parlamentarzystów, oraz przygotował i przekazał do Ministerstwa Klimatu i Środowiska 121 projektów odpowiedzi w zakresie swoich kompetencji w sprawach zgłaszanych przez parlamentarzystów do Ministra Klimatu i Środowiska. Dodatkowo 17 spraw zgłaszanych przez parlamentarzystów zostało przyjętych do wiadomości GIOŚ. Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska udzielili odpowiedzi na 56 interwencji parlamentarzystów.

3.5.3 Rejestry prowadzone przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Rejestr zakładów, których działalność może być przyczyną wystąpienia poważnej awarii, w tym zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii i o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii

W rejestrze²⁹ gromadzone są dane na temat zakładów o dużym oraz zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej, jak również zakładów, na terenie których występują substancje niebezpieczne w ilościach co najmniej 5% ilości, która kwalifikuje zakład do grupy

²⁹ Art. 29 pkt 4 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. 2020 r. poz. 995 z późn. zm.).

zakładów o dużym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej³⁰. W rejestrze znajdują się dane dotyczące: lokalizacji zakładów, profilu działalności, rodzaju i ilości substancji niebezpiecznych oraz informacje na temat kontroli przeprowadzonych przez wojewódzkich inspektorów.

Według stanu na 31 grudnia 2020 r. w rejestrze znajdowało się **1 197** zakładów, w tym **195 ZDR, 273 ZZR** oraz **729** zakładów należących do grupy pozostałych potencjalnych sprawców poważnych awarii.

Rejestr poważnych awarii

W rejestrze³¹ gromadzone są dane na temat rozpoznawanych przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska poważnych awarii oraz zdarzeń o znamionach poważnych awarii, w tym dane dotyczące miejsca i daty zdarzenia, substancji niebezpiecznych biorących udział w zdarzeniu, skutków zdarzenia oraz działań podjętych w celu ograniczenia bądź likwidacji jego skutków.

W 2020 r. zarejestrowano w nim **44** zdarzenia, w tym **6** poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, tj. spełniających kryteria z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska³².

Krajowy Rejestr Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń (PRTR)

Rejestr³³ obejmuje dane dotyczące zakładów określonych w art. 236b ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, tj. prowadzących co najmniej jedną z działalności wymienionych w załączniku I do rozporządzenia (WE) Nr 166/2006. Gromadzone dane obejmują, oprócz danych identyfikacyjnych wszystkich zakładów, dane dotyczące uwolnień i transferów zanieczyszczeń i odpadów w przypadku zakładów, które objęte są obowiązkiem sprawozdawczym, tj. przekroczyły wartości progowe określone w załączniku II i art. 5 rozporządzenia (WE) Nr 166/2006 dla uwolnień i transferów zanieczyszczeń i odpadów. W 2020 r. rejestr obejmował 3 690 zakładów.

4. Działania pokontrolne

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska po stwierdzeniu naruszeń wymagań ochrony środowiska oraz na podstawie ustaleń kontroli:

- nakładali grzywny w drodze mandatu karnego lub pouczali za wykroczenia dotyczące naruszenia przepisów ochrony środowiska,
- wydawali zarządzenia zobowiązujące do usunięcia stwierdzonych naruszeń,

³⁰ Rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 29 stycznia 2016 r. w sprawie rodzajów i ilości znajdujących się w zakładzie substancji niebezpiecznych, decydujących o zaliczeniu zakładu do zakładu o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 138).

³¹ Art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. 2020 r. poz. 995 z późn. zm.).

³² Dz. U. 2003 Nr 5, poz. 58.

³³ Rejestr prowadzony jest na podstawie art. 236a ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska oraz rozporządzenia (WE) Nr 166/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 stycznia 2006 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń i zmieniającego dyrektywę Rady 91/689/EWG i 96/61/WE.

- wymierzali administracyjne kary pieniężne za naruszenia warunków emisyjnych określonych w pozwoleniach za przekroczenie dopuszczalnej ilości gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza, za przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu, za przekroczenie warunków poboru wody, za przekroczenia warunków dotyczących wprowadzania ścieków do wód oraz do ziemi,
- wymierzali kary pieniężne za inne działania niezgodne z przepisami: międzynarodowego przemieszczania odpadów, ustawy o odpadach, ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, ustawy o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym, ustawy o bateriach i akumulatorach, ustawy o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, ustawy o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych, ustawy o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności, ustawy Prawo ochrony środowiska w zakresie PRTR oraz programów ochrony powietrza,
- ustalali koszty kontroli, na podstawie których stwierdzono naruszenia wymagań ochrony środowiska,
- kierowali wystąpienia do organów administracji rządowej i samorządowej o podjęcie działań pozostających w kompetencji tych organów,
- wydawali decyzje wstrzymujące działalność powodującą naruszenie wymagań ochrony środowiska lub użytkowanie instalacji albo decyzję ustalającą termin usunięcia naruszenia,
- kierowali wystąpienia do organów ścigania w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia.

Ponadto, w ramach działalności pokontrolnej wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska prowadzili postępowania egzekucyjne mające doprowadzić do wykonania obowiązków wynikających z mocy prawa lub z decyzji administracyjnych. Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska w czasie kontroli udzielali też instruktażu, w przypadku nowych obowiązków nałożonych na podmioty.

Szczegółowe informacje o tych działaniach zawarte są w rozdziale drugim, opisującym wyniki kontroli i stwierdzone naruszenia w zakładach poszczególnych kategorii ryzyka. W niniejszym podrozdziale przedstawiono zbiorcze informacje o poszczególnych rodzajach działań pokontrolnych.

W związku z naruszeniami wymagań ochrony środowiska stwierdzonymi w wyniku przeprowadzonych kontroli wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska podjęli 22 846 działań pokontrolnych.

Najczęściej stosowanym działaniem pokontrolnym były wystąpienia do innych organów (4 849), które stanowiły 21,2% wszystkich działań pokontrolnych. Pozostałe działania pokontrolne liczbowo przedstawiają się jak poniżej: zarządzenia pokontrolne (4 738, pouczenia (3 648), postanowienia (3 582), decyzje administracyjne o charakterze pieniężnym (3 012), mandaty karne (2 400), wnioski do sądów powszechnych (345), wnioski do organów ścigania (272).

Tabela 6. Wybrane sankcje i inne działania pokontrolne

Województwo	Liczba podmiotów w ewidencji WIOŚ	Liczba przeprowadzonych kontroli	Liczba udzielonych pouczeń	Liczba nałożonych mandatów karnych	Liczba postanowień ³⁴	Liczba wydanych zarządzeń pokontrolnych	Liczba wniosków skierowanych do			Liczba wydanych decyzji ostatecznych o charakterze pieniężnym
							organów ścigania	sądów powszechnych	administracji publicznej	
Dolnośląskie	11 055	2 809	235	65	201	218	7	2	493	176
Kujawsko-pomorskie	7 381	2 076	206	130	527	234	15	26	242	188
Lubelskie	7 757	2 605	266	112	238	360	3	1	126	153
Lubuskie	6 269	1 964	225	300	102	339	13	2	97	116
Łódzkie	10 488	3 407	185	55	211	251	27	29	217	232
Małopolskie	13 820	3 277	348	203	311	456	15	14	254	208
Mazowieckie	22 540	3 892	282	161	332	429	40	22	352	415
Opolskie	4 053	1 005	61	58	82	163	7	17	496	40
Podkarpackie	9 331	2 839	124	62	206	263	7	0	236	159
Podlaskie	7 944	1 873	154	90	87	217	8	0	140	74
Pomorskie	7 379	2 079	156	125	165	160	19	3	146	113
Śląskie	9 364	3 229	387	217	201	452	44	11	512	209
Świętokrzyskie	3 234	1 291	123	153	132	143	17	2	342	115
Warmińsko-mazurskie	6 079	2 274	346	130	125	335	9	4	216	213
Wielkopolskie	13 316	2 994	400	460	443	596	39	210	905	513
Zachodniopomorskie	5 923	684	150	79	219	122	2	2	75	88
Polska	145 933	38 298	3 648	2 400	3 582	4 738	272	345	4 849	3 012

4.1 Wnioski do organów ścigania

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa skierowali 198³⁵ wniosków do organów ścigania. W 47 przypadkach prokuratorzy umorzyli śledztwo, w 21 odmówili wszczęcia postępowania, a w 14 przypadkach skierowali sprawę do sądów. W 2020 r. zapadło 14 wyroków, w których orzeczono winę.

Przykłady przyczyn umorzenia spraw przez prokuratorów:

- brak danych dostatecznie uzasadniających popełnienie przestępstwa,

³⁴ Liczba wszystkich postanowień ostatecznych, wydanych przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska w okresie sprawozdawczym, np. w sprawie uznania albo odmowy uznania przedmiotu lub substancji za produkt uboczny (art. 11 ust. 4 ustawy o odpadach), w przedmiocie spełnienia wymagań określonych w przepisach ochrony środowiska (art. 41a ust. 3 ustawy o odpadach), w sprawie wydania przez Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej decyzji zatwierdzającej lub odmawiającej zatwierdzenia raportu o bezpieczeństwie lub zmianie raportu o bezpieczeństwie (art. 264 ustawy Prawo ochrony środowiska).

³⁵ W tabeli sankcje i inne działania pokontrolne liczba wniosków skierowanych do organów wynosi 271. Różnica wynika z faktu, że 73 wnioski wystawione w 2020 r. dotyczyły kontroli wykonanych w latach poprzednich.

- brak znamion czynu zabronionego w przypadku udaremnienia przeprowadzenia kontroli,
- niewystarczający materiał na udowodnienie poświadczenia nieprawdy i fałszowania dokumentacji w postaci ewidencji odpadów medycznych,
- czyn nie zawiera znamion przestępstwa,
- niewykrycie sprawców czynu zabronionego,
- brak znamion czynu zabronionego w zakresie składowania odpadów oraz ich usuwania, z uwagi na brak dowodów dokonania tego w sposób mogący zagrażać życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi.

4.2 Wymierzanie kar i opłat podwyższonych

4.2.1 Wydane decyzje o karach i opłatach podwyższonych

Tabela 7. Wydane decyzje ogółem³⁶

Kary za przekroczenia ustalonych warunków korzystania ze środowiska, w tym:	Liczba wydanych decyzji
nieprzestrzeganie przepisów ustawy o odpadach ^{37 38}	5 + 634 = 639
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	521
nieprzestrzeganie przepisów o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych ^{39 40}	420 + 8 = 428
przekroczenie dopuszczalnego poziomu emisji hałasu	313
wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków	287
nieprzestrzeganie przepisów ustawy w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniami azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych	140
przekroczenie dopuszczalnej ilości gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza	100
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji	60
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego ^{41 42}	2 + 24 = 26
przekroczenie ustalonych warunków poboru wody	19

³⁶ Na wydane decyzje ogółem składają się: decyzje dot. kar bieżących, decyzje dot. kar i opłat podwyższonych za okres trwania naruszenia, decyzje dot. kar i opłat podwyższonych rozliczonych w związku z terminową realizacją przedsięwzięcia, które skutkowało usunięciem przyczyny ponoszenia kar, decyzje dot. kar i opłat podwyższonych wymierzone w związku z niezrealizowaniem przedsięwzięcia w terminie lub nieusunięciem przyczyn wymierzenia odroczonej kary lub opłaty podwyższonej, decyzje dot. kar i opłat podwyższonych odroczone w trybie art. 317 ustawy Prawo ochrony środowiska lub na podstawie innych ustaw, decyzje dot. kar zawieszonych na podstawie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, decyzje w sprawie umorzenia kar i opłat podwyższonych, decyzje dot. kar i opłat podwyższone rozłożonych na raty w trybie ustawy Ordynacja podatkowa, decyzje dot. kosztów ponoszonych w związku z prowadzeniem kontroli.

³⁷ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach – 5 decyzji.

³⁸ Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach – 634 decyzje.

³⁹ Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych – 420 decyzji.

⁴⁰ Ustawa z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych oraz niektórych innych ustaw – 8 decyzji.

⁴¹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym – 2 decyzje.

⁴² Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym – 24 decyzje.

składowanie lub magazynowanie odpadów	19
uniemożliwianie lub utrudnianie organowi Inspekcji Ochrony Środowiska przeprowadzanie kontroli	19
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów	16
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie przygotowania i realizacji programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych	11
nieprzestrzeganie przepisów o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko	10
nieprzestrzeganie przepisów z zakresu gospodarki opakowaniami i odpadami opakowaniowymi	7
nieterminowe przedkładanie sprawozdania lub niezapewnienie jakości przekazywanych danych – PRTR	6
nieprzestrzeganie przepisów o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych ^{43 44}	1 + 4 = 5
nieprzestrzeganie przepisów o lasach	5
koszty za badania zanieczyszczenia gleby lub ziemi	2
nieprzestrzeganie ustawy o bateriach i akumulatorach	1
nieprzestrzeganie przepisów ustawy o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności	1
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie przekazywania danych identyfikujących i strategicznych do map hałasu oraz dotyczących Programu ochrony środowiska przed hałasem	1
Kary – ogółem	2 636
Oplaty podwyższone za przekroczenia ustalonych warunków korzystania ze środowiska, w tym:	Liczba wydanych decyzji
wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków nieodpowiadających wymaganym warunkom	268
przekroczenie ustalonych warunków poboru wody	108
Oplaty podwyższone – ogółem	376
Razem	3 012

Na 3 012 decyzji o karach i opłatach podwyższonych w 2020 r. najwięcej – 907 (30,1%) wymierzono za nieprzestrzeganie przepisów ustawy o odpadach, najmniej – 1 za nieprzestrzeganie ustawy o bateriach i akumulatorach, nieprzekazywanie danych identyfikujących i strategicznych do map hałasu oraz dotyczących programu ochrony środowiska przed hałasem i za nieprzestrzeganie przepisów ustawy o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności.

Liczba wydanych decyzji ostatecznych za przekroczenia ustalonych warunków korzystania ze środowiska w 2020 r. (3 012) utrzymała się na podobnym poziomie jak w 2019 r. (3 013).

⁴³ Ustawa z dnia 28 kwietnia 2011 r. o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych – 1 decyzja.

⁴⁴ Ustawa z dnia 12 czerwca 2015 r. o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych – 4 decyzje.

4.2.2 Kary bieżące

Tabela 8. Kary bieżące

Kary za przekroczenia ustalonych warunków korzystania ze środowiska, w tym za :	Liczba wydanych decyzji
przekroczenie dopuszczalnego poziomu emisji hałasu	110
przekroczenie dopuszczalnej ilości gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza	24
składowanie lub magazynowanie odpadów	6
wprowadzanie do wód lub ziemi ścieków nieodpowiadających wymaganym warunkom	1
Kary – ogółem	141

Na 141 decyzji dotyczących kar bieżących - 110 (78%) wydano za przekroczenie dopuszczalnego poziomu emisji hałasu, a tylko 1 decyzję za wprowadzania do wód lub ziemi ścieków nieodpowiadających wymaganym warunkom. Liczba wydanych decyzji dotyczących kar bieżących w porównaniu do 2019 r. spadła o 23.

4.2.3 Kary za okres trwania naruszenia, kary za inne naruszenia oraz opłaty podwyższone

Tabela 9. Kary za okres trwania naruszenia, kary za inne naruszenia oraz opłaty podwyższone⁴⁵

Kary za przekroczenia ustalonych warunków korzystania ze środowiska za:	Liczba wydanych decyzji	Kwota [zł]
nieprzestrzeganie przepisów ustawy o odpadach ^{46 47}	5 + 589	2 500,00 zł + 14 003 492,20 zł = 14 005 992,20 zł
nieprzestrzeganie przepisów o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych ^{48 49}	417 + 8	2 481 900,00 zł + 9 600,00 zł = 2 491 500,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	309	3 121 305,98 zł
nieprzestrzeganie przepisów ustawy w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniami azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych	138	80 993,44 zł
wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków	133	15 088 618,63 zł
przekroczenie dopuszczalnego poziomu emisji hałasu	101	1 704 651,40 zł

⁴⁵ Kara za okres trwania naruszenia - wojewódzki inspektor ochrony środowiska na podstawie ostatecznych decyzji określających wymiar kary bieżącej ustala decyzją karę pieniężną za okres do ustania przekroczenia lub naruszenia lub do końca roku kalendarzowego, w którym stwierdzono naruszenie – art. 302 ustawy Prawo ochrony środowiska. Ponadto, w przypadku stwierdzenia przekroczenia warunków korzystania ze środowiska na podstawie pomiarów prowadzonych przez podmiot korzystający ze środowiska wojewódzki inspektor ochrony środowiska wymierza karę zgodnie z art. 305 ust. 4 ustawy Prawo ochrony środowiska lub opłatę podwyższoną na podstawie art. 289 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, za przekroczenie stwierdzone w roku kalendarzowym.

⁴⁶ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach – 5 decyzji na kwotę 2 500,00 zł.

⁴⁷ Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach – 589 decyzji na kwotę 14 003 492,20 zł.

⁴⁸ Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych – 417 decyzji na kwotę 2 481 900,00 zł.

⁴⁹ Ustawa z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych oraz niektórych innych ustaw – 8 decyzji na kwotę 9 600,00 zł.

nieprzestrzeganie przepisów w zakresie recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji	53	1 115 000,00 zł
przekroczenie dopuszczalnej ilości gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza	37	10 868 624,74 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego ^{50 51}	2 + 20	25 000,00 zł + 246 000,00 zł = 271 000,00 zł
uniemożliwianie lub utrudnianie organowi Inspekcji Ochrony Środowiska przeprowadzanie kontroli	19	255 000,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów	14	670 000,00 zł
przekroczenie ustalonych warunków poboru wody	11	142 321,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie przygotowania i realizacji programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych	11	195 000,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko	10	104 826,66 zł
składowanie lub magazynowanie odpadów	7	2 181 156,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów z zakresu gospodarki opakowaniami i odpadami opakowaniowymi	6	105 000,00 zł
nieterminowe przedkładanie sprawozdania lub niezapewnienie jakości przekazywanych danych – PRTR	6	180 000,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych ^{52 53}	1 + 4	3 476 511,00 zł + 17 315 573,00 zł = 20 792 084,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów o lasach	5	40 000,00 zł
nieprzestrzeganie ustawy o bateriach i akumulatorach	1	10 000,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów ustawy o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności	1	5 000,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie przekazywania danych identyfikujących i strategicznych do map hałasu oraz dotyczących Programu ochrony środowiska przed hałasem	1	13 000,00 zł
Kary – ogółem	1 909	73 441 074,05 zł

⁵⁰ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym – 2 decyzje na kwotę 25 000,00 zł.

⁵¹ Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym – 24 decyzje na kwotę 246 000,00 zł.

⁵² Ustawa z dnia 28 kwietnia 2011 r. o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych – 1 decyzja na kwotę 3 476 51,00 zł.

⁵³ Ustawa z dnia 12 czerwca 2015 r. o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych – 4 decyzje na kwotę 17 315 573,00 zł.

Oplaty podwyższone za przekroczenia ustalonych warunków korzystania ze środowiska, w tym:	Liczba wydanych decyzji	Kwota [zł]
wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków nieodpowiadających wymaganym warunkom	207	9 216 571,00 zł
przekroczenie ustalonych warunków poboru wody	98	753 025,90 zł
Oplaty podwyższone – ogółem	305	9 969 596,90 zł
Razem	2 214	83 410 670,95 zł

Na 2 214 decyzji o karach i opłatach podwyższonych najwięcej – 594 nałożono za nieprzestrzeganie przepisów ustawy o odpadach. Najwyższe kary wymierzono za nieprzestrzeganie przepisów o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych - 20 792 084,00 zł. Opłaty podwyższone wymierzono na łączną kwotę 9 969 596,90 zł.

W 2020 r. wydano o 117 decyzji o karach i opłatach podwyższonych więcej niż w roku poprzednim. Łączna kwota wymierzonych kar i opłat podwyższonych także była wyższa, wzrosła o 15,6 mln zł (z 67,8 mln zł do 83,4 mln zł) czyli o 23%.

4.2.4 Kary i opłaty podwyższone odroczone, zawieszono, umorzono lub rozłożone na raty

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wydali 445 decyzji odraczających, zawieszających, umarzających lub rozkładających na raty kary lub opłaty podwyższone na kwotę 31 138 582,62 zł. Decyzje odraczające wydane w 2020 r. dotyczyły kar pieniężnych lub opłat podwyższonych wymierzonych w 2019 r. oraz w latach ubiegłych.

Tabela 10. Kary i opłaty podwyższone odroczone w trybie art. 317 ustawy Poś i art. 296 ustawy Prawo wodne

Kary za przekroczenia ustalonych warunków korzystania ze środowiska za:	Liczba wydanych decyzji	Kwota [zł]
wprowadzanie do wód lub ziemi ścieków nieodpowiadających wymaganym warunkom	55	4 943 054,89 zł
przekroczenie dopuszczalnego poziomu emisji hałasu	27	657 902,40 zł
przekroczenie dopuszczalnej ilości gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza	9	5 071 482,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów ustawy o odpadach	4	151 000,00 zł
przekroczenie ustalonych warunków poboru wody	2	78 473,67 zł
magazynowanie lub składowanie odpadów	1	5 150 555,00 zł
Kary – ogółem	98	16 052 467,96 zł
Oplaty podwyższone za przekroczenia ustalonych warunków korzystania ze środowiska, w tym:	Liczba wydanych decyzji	Kwota [zł]
wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków nieodpowiadających wymaganym warunkom	48	4 592 920,00 zł
przekroczenie ustalonych warunków poboru wody	9	263 105,00 zł
Oplaty podwyższone – ogółem	57	4 856 025,00 zł
Razem	155	20 908 492,96 zł

Na 98 decyzji odraczających termin płatności kary, najwięcej (56%) decyzji dotyczyło wprowadzania do wód lub ziemi ścieków nieodpowiadających wymaganym warunkom. W przypadku opłat podwyższonych było podobnie, 48 decyzji odraczających (84%) dotyczyło wprowadzania do wód lub ziemi ścieków nieodpowiadających wymaganym warunkom.

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wydali 134 decyzje zawieszające wymiar kary na podstawie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach na kwotę 2 104 603,50 zł.

Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska w 2020 r. umorzyli 103 kary na łączną kwotę 6 881 335,16 zł oraz wydali 53 decyzje o rozłożeniu kary na raty na łączną kwotę 1 244 151,00 zł, w trybie ustawy Ordynacja podatkowa.

4.2.5 Kary i opłaty podwyższone rozliczone w związku z terminową realizacją przedsięwzięcia, które usunęło przyczynę wymierzenia kar oraz kary i opłaty podwyższone wymierzone w związku z niezrealizowaniem przedsięwzięcia w terminie lub nieusunięciem przyczyn wymierzenia odroczonej kary lub opłaty podwyższonej

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wydali 124 decyzje w związku z terminową realizacją przedsięwzięć, które usunęły przyczyny wymierzenia kar bądź opłat podwyższonych oraz 21 decyzji wymierzających kary i opłaty podwyższone w związku z niezrealizowaniem przedsięwzięcia w terminie lub nieusunięciem przyczyn wymierzenia odroczonej kary lub opłaty podwyższonej.

4.2.6 Decyzje ustalające koszty ponoszone w związku z prowadzeniem kontroli przestrzegania wymagań ochrony środowiska

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wydali 67 decyzji ustalających wysokość kosztów za pobieranie próbek oraz wykonywanie pomiarów i analiz, na podstawie których stwierdzono naruszenie wymagań ochrony środowiska na łączną kwotę 138 290,53 zł.

W porównaniu z 2019 r. liczba decyzji ustalających wysokość kosztów za pobieranie próbek oraz wykonywanie pomiarów i analiz utrzymała się na podobnym poziomie.

4.2.7 Stan zadłużenia z tytułu nieściągniętych kar

Kwota niewyegzekwowanych należności na koniec 2020 r. wyniosła ponad 159,4 mln zł, w tym ponad 34,2 mln zł dotyczyło kar niewyegzekwowanych w okresie sprawozdawczym.

Tabela 11. Stan zadłużenia z tytułu nieściągniętych kar

Kary niewyegzekwowane za:	Ogółem		W okresie sprawozdawczym	
	Liczba decyzji	Kwota niewyegzekwowanych należności [zł]	Liczba decyzji	Kwota niewyegzekwowanych należności [zł]
nieprzestrzeganie przepisów ustawy o odpadach ^{54 55}	201 + 1 063	1 806 053,45 zł + 21 319 312,70 zł = 23 125 366,15 zł	208	10 790 101,31 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji	231	3 759 345,11 zł	43	932 884,57 zł
wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków	167	23 934 515,87 zł	59	14 150 305,50 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów	90	4 865 053,06 zł	13	569 000,00 zł
przekroczenie dopuszczalnego poziomu emisji hałasu	60	1 018 515,47 zł	7	96 316,00 zł
składowanie i magazynowanie odpadów	47	27 884 307,37 zł	5	2 174 460,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych	44	1 377 802,14 zł	15	1 279 400,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego ^{56 57}	10 + 27	83 186,83 zł + 328 461,32 zł	9	110 078,48 zł
przekroczenie dopuszczalnej ilości gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza	27	8 753 089,33 zł	8	139 903,00 zł
uniemożliwianie lub utrudnianie organowi Inspekcji Ochrony Środowiska przeprowadzanie kontroli	27	335 000,00 zł	20	265 000,00 zł

⁵⁴ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach – 201 decyzji na kwotę 1 806 053,45 zł ogółem.

⁵⁵ Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach – 1 063 decyzji na kwotę 21 319 312,70 zł ogółem, w tym 208 decyzji na kwotę 10 790 101,31 zł w okresie sprawozdawczym.

⁵⁶ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym – 10 decyzji na kwotę 83 186,83 zł ogółem.

⁵⁷ Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym – 27 decyzji na kwotę 328 461,32 zł ogółem, w tym 9 decyzji na kwotę 110 078,48 zł w okresie sprawozdawczym.

nieprzestrzeganie przepisów o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych ^{58 59}	16 + 9	51 169 492,48 zł + 12 551 352,00 zł	1 + 2	50 000,00 zł + 3 476 511,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów ustawy w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniami azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych	20	11 690,05 zł	20	17 707,97 zł
nieprzestrzeganie przepisów z zakresu gospodarki opakowaniami i odpadami opakowaniowymi	9	157 596,58 zł	4	125 000,00 zł
przekroczenie ustalonych warunków poboru wody	3	26 488,26 zł	2	26 470,28 zł
nieterminowe przedkładanie sprawozdania lub niezapewnienie jakości przekazywanych danych – PRTR	3	24 786,36 zł	0	0,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów o lasach	3	15 000,00 zł	1	5 000,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów w zakresie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	2	26 918,84 zł	1	24 118,84 zł
nieprzestrzeganie ustawy o bateriach i akumulatorach	1	10 000,00 zł	0	0,00 zł
nieprzestrzeganie przepisów o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko	1	5 000,00 zł	1	5 000,00 zł
Kary – ogółem	2061	159 462 967,22 zł	419	34 237 256,95 zł
Oplaty podwyższone za przekroczenia ustalonych warunków korzystania ze środowiska, w tym:				
wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków nieodpowiadających wymaganym warunkom	1	1 236,00 zł	1	1 236,00 zł
Oplaty podwyższone – ogółem	1	1 236,00 zł	1	1 236,00 zł
Razem	2062	159 464 203,22 zł	420	34 238 492,95 zł

Główną przyczyną nieskutecznej egzekucji administracyjnych kar pieniężnych nakładanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska jest ogłoszenia upadłości przez dłużników.

⁵⁸ Ustawa z dnia 12 czerwca 2015 r. o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych – 16 decyzji na kwotę 51 169 492,48 zł ogółem, w tym 1 decyzję na kwotę 50 000,00 zł w okresie sprawozdawczym.

⁵⁹ Ustawa z dnia 12 czerwca 2015 r. o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych – 9 decyzji na kwotę 12 551 352,00 zł ogółem, w tym 2 decyzje na kwotę 3 476 511,00 zł w okresie sprawozdawczym.

4.3 Przyczyny niskiej efektywności i nieściągalności kar

Wojewódzki inspektor ochrony środowiska w celu wyegzekwowania należności z tytułu kar pieniężnych podejmuje następujące działania:

- wystawienie upomnienia do dłużnika,
- wystawienie tytułu wykonawczego do właściwego miejscowo Urzędu Skarbowego,
- zgłoszenie wierzytelności do organu prowadzącego egzekucję. W przypadku długotrwałego postępowania egzekucyjnego, wojewódzki inspektor ochrony środowiska występuje (kilka razy w roku) do właściwego organu egzekucyjnego, z prośbą o udzielenie informacji na temat etapu zaawansowania ściągania należności.

Problemy mające istotne znaczenie przy egzekucji kar:

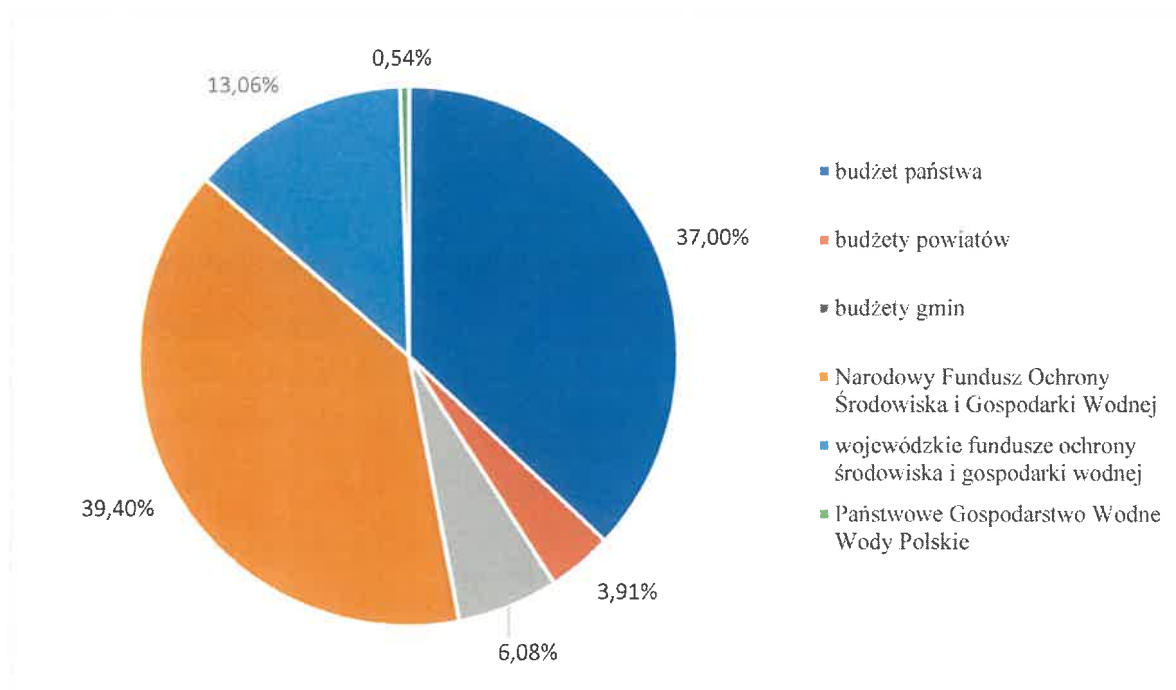
- wieloetapowość w procesie wyegzekwowania kar pieniężnych, co przekłada się na długi czas spłaty kary, a w konsekwencji może doprowadzić do jej przedawnienia,
- ograniczenie działań WIOŚ do wystawienia tytułu wykonawczego i przekazania do miejscowego organu egzekucyjnego lub do komornika sądowego,
- umarzanie postępowań egzekucyjnych przez naczelników urzędów skarbowych z uwagi na brak możliwości realizacji tytułu wykonawczego,
- brak majątku i źródeł dochodu po stronie dłużników. W takich sytuacjach naczelnicy urzędów skarbowych wydają postanowienia w sprawie umorzenia postępowań egzekucyjnych, gdyż wydatki egzekucyjne przewyższają kwoty, które można by wyegzekwować,
- bezskuteczne zajęcia rachunków bankowych przez naczelników urzędów skarbowych oraz komorników sądowych,
- stosowanie procedury upadłościowej przez dłużników.

4.4 Podział środków uzyskanych z tytułu nałożonych kar pieniężnych

Środki uzyskane z tytułu kar pieniężnych wpłacone w 2020 r. były przekazywane przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska na konta funduszy ekologicznych, budżetów samorządów oraz budżetu państwa. Środki uzyskane z tytułu opłat podwyższonych były przekazywane na konto Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. W 2020 r. przekazano ogółem 11 234 525,68 zł⁶⁰, w tym do:

- budżetu państwa – 4 156 840,61 zł,
- budżetów powiatów – 439 687,23 zł,
- budżetów gmin – 683 373,67 zł,
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – 4 426 534,91 zł,
- wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej – 1 466 890,26 zł,
- Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie – 61 199,00 zł.

⁶⁰ Różnica w kwocie wpływów i środków przekazanych wynika z zasad przekazywania przez WIOŚ środków do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, budżetu właściwych powiatów, budżetu właściwych gmin, budżetu państwa określonych w art. 402 Prawo ochrony środowiska (w terminie do końca następnego miesiąca po ich wpływie).

Wykres 7. Procentowy podział środków przekazanych z tytułu nałożonych kar pieniężnych oraz opłat podwyższonych

4.5 Decyzje wstrzymujące działalność lub użytkowanie instalacji (w tym oddanie do użytkowania)

W 2020 r. wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wydali 132 decyzje wstrzymujące, w tym:

- 105 decyzji wstrzymujących działalność⁶¹;
- 27 decyzji wstrzymujących użytkowanie instalacji (w tym oddanie do użytkowania)⁶².

4.6 Postępowanie egzekucyjne w sprawie decyzji o charakterze niepieniężnym

W 2020 r. w związku z niewykonaniem obowiązków nałożonych decyzjami o charakterze niepieniężnym, wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska prowadzili 24 postępowania egzekucyjne.

W ramach prowadzonych postępowań wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wystosowali 21 upomnień, 16 tytułów wykonawczych oraz nałożyli 19 grzywien w celu przymuszenia, na łączną kwotę 338 000,00 zł, z czego 225 000,00 zł w woj. pomorskim, 80 000,00 zł w woj. mazowieckim, 20 000,00 zł w woj. łódzkim, 5 000,00 zł w woj. wielkopolskim, 5 000,00 zł w woj. lubelskim oraz 3 000,00 zł w woj. podlaskim.

⁶¹ Liczba decyzji wydanych na podstawie art. 364 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, na podstawie art. 32, art. 140, art. 161 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, na podstawie art. 33, art. 34 ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu oraz na podstawie art. 9k ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

⁶² Liczba decyzji wydanych na podstawie art. 365 ust. 1 i 2, art. 367 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska oraz na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 2015 r. o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych.

4.7 Działania podjęte na podstawie art. 10b ust. 2 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska w 2020 r.

W 2020 r., zgodnie z art. 10b ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska, wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa przeciwko środowisku albo wykroczenia podjęli czynności polegające na:

Tabela 11. Podjęte działania zgodnie z art. 10b ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska

Nazwa podjętych działań	Liczba podjętych działań
wniesienie aktu oskarżenia / wniosku o ukaranie	9 / 4
poparcie aktu oskarżenia	1
obserwowaniu i rejestrowaniu przy użyciu środków technicznych, w tym technik satelitarnych i bezzałogowych statków powietrznych, obrazu zdarzeń oraz dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom	759
gromadzeniu i zabezpieczaniu dowodów popełnienia przestępstw lub wykroczeń	529
żądaniu pisemnych lub ustnych informacji oraz przesłuchiwanie osób w zakresie niezbędnym dla ustalenia stanu faktycznego	549
ustalaniu tożsamości osób oraz żądaniu okazania dokumentów niezbędnych do wymierzenia grzywny w drodze mandatu karnego lub sporządzeniu wniosku o ukaranie	347
nakładaniu grzywien w postępowaniu mandatowym za wykroczenia	85
dokonywaniu oględzin pomieszczeń i innych miejsc	836
zatrzymywaniu lub przeszukiwaniu pojazdów przewożących towary oraz kontroli dokumentów związanych z przewozem towaru, jeżeli zachodzi podejrzenie przewożenia odpadów	326
udzielaniu pouczeń, zwracaniu uwagi, ostrzeganiu lub stosowaniu innych środków oddziaływania wychowawczego	233

4.8 Realizacja zadań organu II instancji

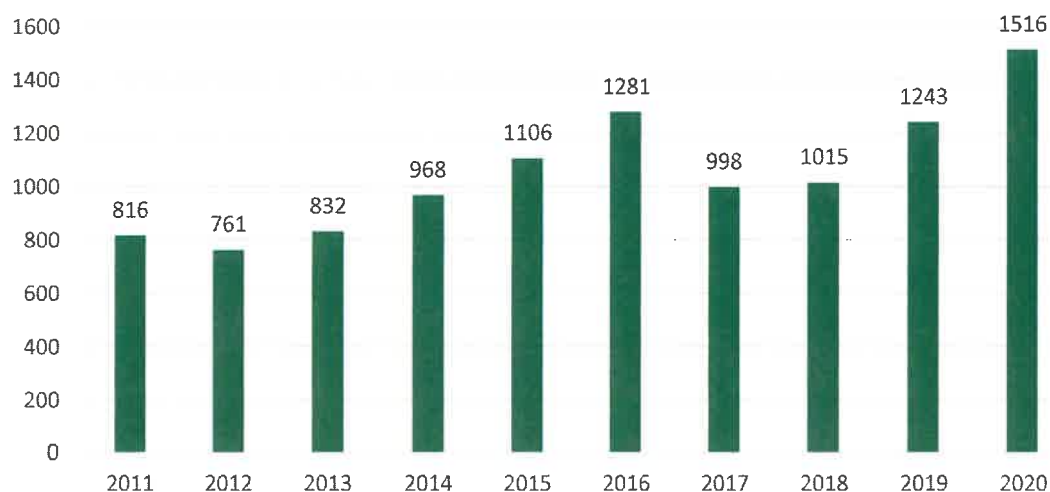
W 2020 r. do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wpłynęło 1 516 spraw dotyczących: odwołań od decyzji wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, zażaleń na postanowienie wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, wniosków o stwierdzenie nieważności decyzji wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, wniosków o ponowne rozpatrzenie spraw zakończonych decyzją lub postanowieniem Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, skarg do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie na decyzje lub postanowienia Głównego Inspektora Ochrony Środowiska oraz skarg kasacyjnych złożonych do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, zażaleń do Naczelnego Sądu Administracyjnego na postanowienia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie oraz sprzeciwu do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie od decyzji Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, skargi na bezczynność lub przewlekłe prowadzenie sprawy przez GIOŚ.

Sprawy, jakie wpłynęły do Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w podziale na komponenty przedstawiają się następująco:

- gospodarka odpadami – 502,
- wydanie opinii odnośnie produktu ubocznego – 32,
- gospodarka wodno-ściekowa – 116,
- nadmierny pobór wody – 23,
- międzynarodowe przemieszczanie odpadów – 79
- recykling pojazdów wycofanych z eksploatacji –36,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny – 29,
- brak wpisu do BDO – 87,
- brak pozwolenia zintegrowanego – 3,
- ochrona przed hałasem – 46,
- wstrzymanie użytkowania lub oddania do użytkowania – 29,
- wstrzymanie działalności – 52,
- uwalnianie i transfer zanieczyszczeń (PRTR)⁶³ – 10,
- baterie i akumulatory – 1,
- opakowania i odpady opakowaniowe – 37,
- opłata produktowa – 6,
- ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach – 49,
- ochrona powietrza – 39,
- dostęp do informacji publicznej oraz udostępnienie informacji o środowisku i jego ochronie – 21,
- postępowanie egzekucyjne w administracji – 27,
- ordynacja podatkowa – 56,
- rozpatrzenie sprzeciwu i wydanie postanowienia o odstąpieniu od czynności kontrolnych lub kontynuowaniu czynności kontrolnych – 8,
- utrudnianie przeprowadzenia kontroli – 26,
- substancje zubożające warstwę ozonową – 128,
- naruszenie warunków, wymogów i obowiązków określonych w decyzjach o środowiskowych uwarunkowaniach – 10,
- poważne awarie – 5,
- Prawo wodne – nawozy – 24,
- art. 189k § 1 kpa, ulga w wykonaniu administracyjnej kary pieniężnej – 5,
- art. 61a kpa odmowa wszczęcia postępowania – 11,
- pozostałe – 19 (np. odmowa wydania zaświadczenia, interpretacja przepisów, odmowa wszczęcia postępowania).

⁶³ PRTR- Europejski Rejestr Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń

liczba spraw, jakie wpłynęły do GIOŚ jako organu II instancji

Liczba spraw, jakie wpłynęły do GIOŚ jako organu II instancji w poszczególnych latach

Główny Inspektor Ochrony Środowiska w 2020 r. wydał 1 153 decyzje i postanowienia, z czego:

- utrzymał w mocy 521 rozstrzygnięć organu I instancji,
- uchylił 216 rozstrzygnięć organu I instancji i umorzył postępowanie organu I instancji,
- uchylił 52 decyzje organu I instancji i przekazał sprawy do ponownego rozpatrzenia,
- uchylił 123 decyzje organu I instancji i orzekł,
- uchylił w części 6 postanowień organu I instancji i orzekł,
- uchylona 1 decyzja organu I instancji,
- uchylona 1 decyzja organu I instancji i umorzono postępowanie organu I instancji,
- uchylona 1 decyzja GIOŚ i orzeczone,
- uchylone 1 postanowienie GIOŚ,
- uchylone 3 decyzje GIOŚ,
- uchylona 1 decyzja GIOŚ i WIOŚ i przekazana sprawa do ponownego rozpatrzenia,
- stwierdził w 37 sprawach uchybienie terminu do wniesienia odwołania, zażalenia czy wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy,
- umorzył 30 postępowań odwoławczych,
- odmówił wstrzymania wykonania 25 zaskarżonych decyzji,
- wstrzymał wykonanie 11 zaskarżonej decyzji,
- stwierdził niedopuszczalności 23 wniesionych odwołań lub zażeń,
- stwierdzono nieważność 7 rozstrzygnięć organu I instancji,
- stwierdzono z urzędu nieważność 1 decyzji GIOŚ,
- odmówiono stwierdzenia nieważności 4 rozstrzygnięć organu I instancji,
- odmówiono udostępnienia informacji publicznej w 2 sprawach i wydano decyzje,

- odmówiono przywrócenia terminu do wniesienia odwołania czy też zażalenia w 16 sprawach,
- w 6 sprawach stwierdzono, że WIOŚ nie pozostawał w beczynności,
- w 4 sprawach stwierdzono, że WIOŚ dopuścił się przewlekłego prowadzenia sprawy,
- zawieszono postępowania w 6 sprawach,
- uchylono decyzję w całości, odstąpiono od nałożenia administracyjnej kary pieniężnej i porzeczano na pouczeniu (art. 189f k.p.a.) – 33 ,
- dopuszczono do udziału w postępowaniu administracyjnym na prawach strony w 2 sprawach,
- przyjęto inne rozstrzygnięcia – 20 (np. sprostowanie omyłki pisarskiej, przywrócenie terminu do wniesienia odwołania lub zażalenia, odmowa zawieszenia postępowania, podjęcie zwieszzonego postępowania).

Liczba wydanych orzeczeń przez GIOŚ jako organ II instancji

Do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w 2020 r. zostały złożone skargi na 194 decyzje i 56 postanowień Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, 3 sprzeciwy od decyzji GIOŚ oraz 5 skarg na beczynność organu.

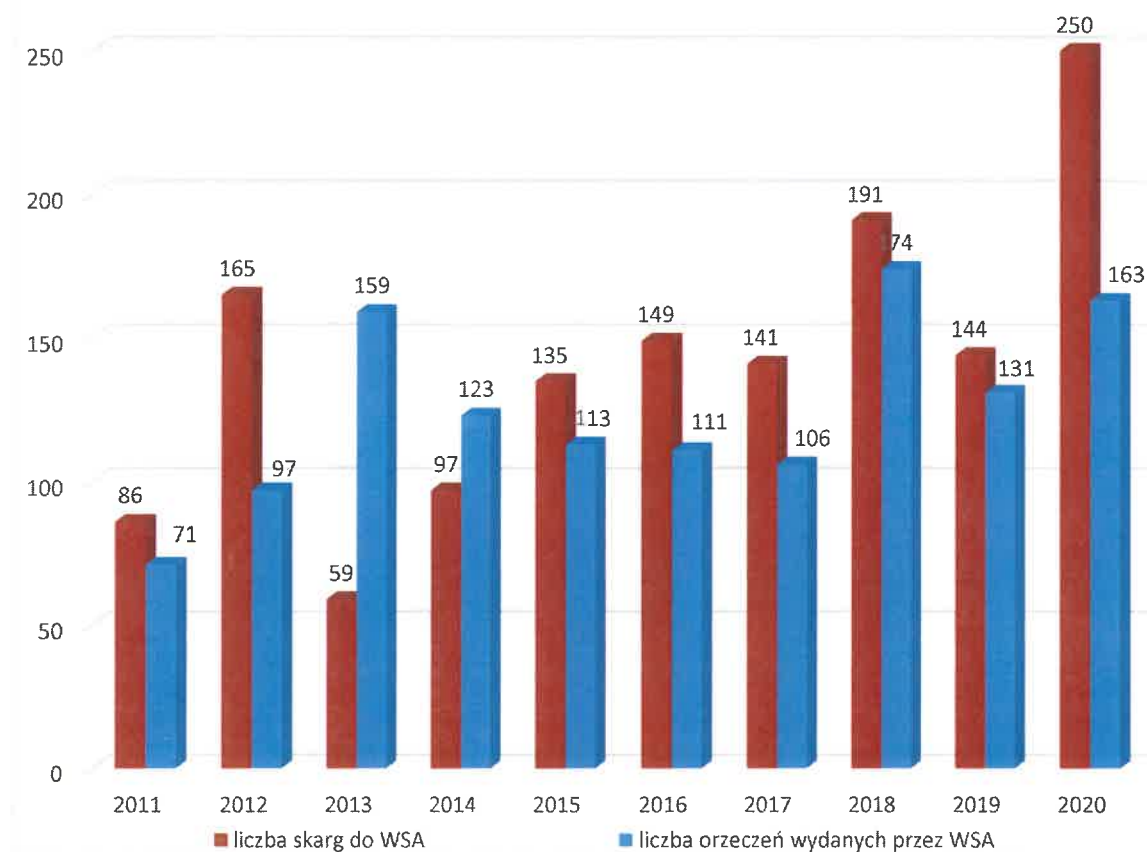
Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w 2020 roku rozpatrzył 163 skargi (skargi złożone w 2020 roku jak i z lat ubiegłych) i podjął następujące rozstrzygnięcia w:

- 104 - sprawach oddalił skargę na rozstrzygnięcia GIOŚ,
- 25 - sprawach odrzucił skargę,
- 23 - sprawach uchylił rozstrzygnięcia GIOŚ,
- 1 - stwierdził nieważność postanowienia GIOŚ i uchylił postanowienia wioś
- 7 - sprawach uchylił decyzję GIOŚ i WIOŚ,
- 1 - sprawie oddalił sprzeciw,
- 2 – sprawach dotyczących sprzeciwu uchylił decyzję GIOŚ.

Podsumowując, Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w 130 sprawach wydał rozstrzygnięcia korzystne dla Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, co stanowi 80% zaskarżonych spraw.

W skargach na bezczynność organu Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w 2020 r. podjął następujące rozstrzygnięcia:

- w 2 skargach z 2020 r. i w 1 sprawie z 2019 r. odrzucono skargę na bezczynność organu,
- w 1 skardze na bezczynność organu z 2019 r., która była rozpatrzona w 2020 r. umorzono postępowanie i oddalono wniosek o wymierzeniu grzywny.

Liczba skarg złożonych do WSA na rozstrzygnięcie GIOŚ oraz wydanych rozstrzygnięć przez WSA

W 8 sprawach Główny Inspektor Ochrony Środowiska złożył skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroków Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.

Strony postępowania wniosły 29 skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroków Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie oraz 11 zażaleń na postanowienia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego .

Naczelny Sąd Administracyjny rozpatrzył w 2020 r. 36 skarg kasacyjnych od wyroków WSA oraz rozpatrzył 10 zażaleń na postanowienia WSA, w tym:

- oddalił 27 skargi kasacyjne złożone przez Stronę,
- oddalił 5 skarg kasacyjnych złożonych przez GIOŚ,
- uchylił 1 wyrok WSA oraz orzeczenie GIOŚ - kasacyjne złożone przez Stronę,

- uchylił 1 wyrok WSA i oddalił skargę – kasacja złożone przez GIOŚ,
- uchylił 1 wyrok WSA oraz orzeczenie GIOŚ i WIOŚ – kasacja złożona przez stronę,
- umorzył 1 postępowanie kasacyjne ze skargi strony,
- oddalił 6 zażaleń na postanowienia WSA,
- uchylił zaskarżone postanowienia WSA w 2 sprawach,
- uchylił zaskarżone postanowienia WSA w 2 sprawach i odmówił wstrzymania wykonania decyzji.

III. TRANSGRANICZNE PRZEMIESZCZANIE ODPADÓW

W 2020 r. najważniejsze zadania Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów to kontrola prawidłowości realizacji transgranicznego przemieszczania odpadów, w tym niebezpiecznych, w szczególności poprzez kontrolę instalacji wytwarzających lub przetwarzających te odpady, a także prowadzenie wspólnych akcji inspekcyjnych z Krajową Administracją Skarbową, Strażą Graniczną, Inspekcją Transportu Drogowego i Policją.

Ponadto, Główny Inspektor Ochrony Środowiska wydawał decyzje na przywóz odpadów do kraju, ich wywóz za granicę oraz tranzyt przez Polskę, jak również prowadził postępowania w celu zwrotu odpadów nielegalnie przywiezionych do Polski lub ich zagospodarowania w kraju. Inspekcja Ochrony Środowiska współpracowała z właściwymi organami innych państw oraz organizacjami międzynarodowymi w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów, realizowała zadania wynikające z udziału Polski w Konwencji Bazylejskiej, w tym prowadziła Krajowy Sekretariat Konwencji Bazylejskiej.

1. Decyzje w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów

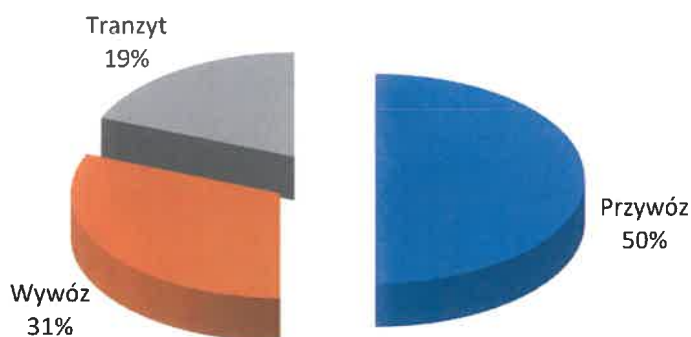
- Główny Inspektor Ochrony Środowiska jest organem właściwym w sprawach udzielania zezwoleń na przywóz, wywóz i tranzyt odpadów, a także w sprawach udzielania zezwoleń wstępnych polskim instalacjom odzysku odpadów przetwarzającym odpady z zagranicy. Większość zezwoleń na transgraniczne przemieszczanie odpadów przeznaczonych do odzysku wydawanych przez GIOŚ związana jest z zapotrzebowaniem rynku na odpady stosowane jako surowce wtórne przy produkcji lub wykorzystywane jako źródło energii.
- W 2020 r. wydano ogółem 170 decyzji (w 2019 r. – 156 decyzji), z których 116 (w 2019 r. - 115) dotyczyło przemieszczania odpadów niebezpiecznych. Ponadto, na wniosek zainteresowanych podmiotów w 2020 r. zmieniono 12 wcześniej wydanych zezwoleń na międzynarodowe przemieszczanie odpadów, w zakresie wykazu przewoźników uprawnionych do transportu odpadów; 1 zezwolenie zostało cofnięte z powodu niespełnienia warunku określonego w decyzji o wyrażeniu zgody na tranzyt odpadów przez terytorium Polski, dotyczącego trasy przewozu odpadów.
- W 2020 r. odnotowano wzrost liczby wydanych decyzji (170), tj. wydano o 9% więcej decyzji w porównaniu z 2019 r. (156).
- Decyzje zezwalające na międzynarodowe przemieszczanie odpadów mają charakter koncesji, tzn. firma, która otrzyma zezwolenia na wysyłkę określonej ilości odpadów nie ma obowiązku realizacji tej wysyłki i zrealizować może ją w części, nie przekraczając ilości odpadów dozwolonych do wysłania, określonej w decyzji GIOŚ.
- W 2020 r. obowiązywało 10 zezwoleń wstępnych wydanych dla instalacji odzysku odpadów, w przypadku których GIOŚ stosował uproszczoną procedurę wydawania zezwoleń na przywóz odpadów.
- Informacje o zgłoszeniach i wydanych decyzjach, a także instalacjach, które uzyskały zezwolenia wstępne, zawiera rejestr zgłoszeń i decyzji w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów oraz rejestr instalacji, którym udzielono zezwolenia

wstępnego, prowadzony przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Oba rejestry są udostępniane na stronie internetowej GIOŚ www.gios.gov.pl.

- Nadal większość wydawanych w 2020 r. decyzji dotyczyła przywozu odpadów do kraju (50%).

Liczba decyzji	Wydane decyzje – rodzaje rozstrzygnięć			Milczące zgody
	Ogółem	zezwalające na przemieszczanie odpadów	sprzeciwiające się przemieszczaniu odpadów	
Przywóz do kraju	85 (100)	69 (79)	16 (21)	0 (0)
Wywóz z kraju	53 (33)	53 (32)	0 (1)	0 (0)
Tranzyt	32 (23)	30 (22)	0 (0)	2 (1)
Ogółem	170 (156)	152 (133)	16 (22)	2 (1)

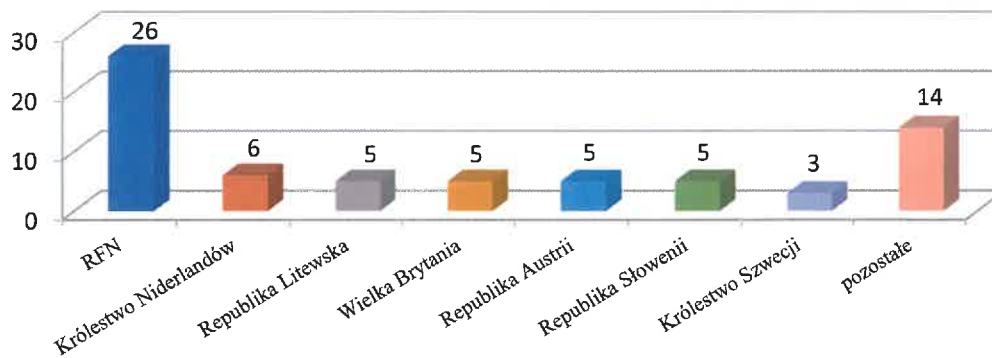
Zestawienie liczby ostatecznych decyzji wydanych w 2020 r. w rozbiciu na rodzaje przemieszczeń (w nawiasach wartości z roku 2019)

Przemieszczanie odpadów w 2020 r.

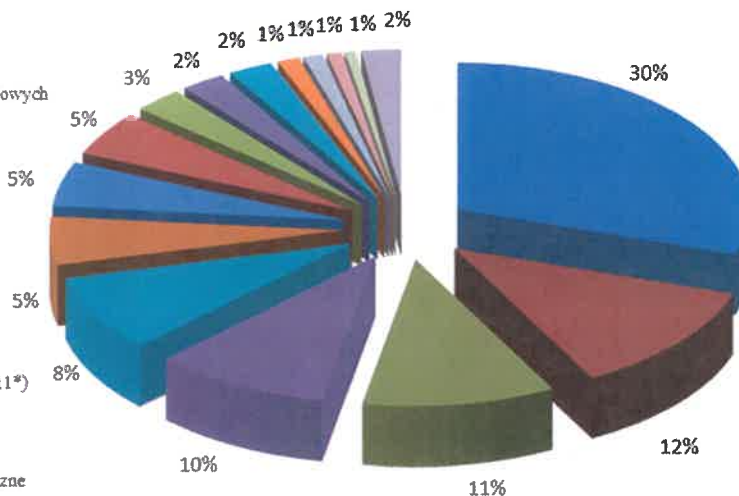
1.1 Przywóz odpadów do Polski

Główny Inspektor Ochrony Środowiska w 2020 r. wydał 85 decyzji dotyczących przywozu odpadów do instalacji zlokalizowanych na terenie Polski, w tym 69 zezwoleń na przywóz odpadów oraz 16 decyzji sprzeciwiających się przywozowi odpadów. Zezwolenia oraz sprzeciw dotyczyły głównie przywozu odpadów z krajów Unii Europejskiej.

Liczba zezwoleń wg kraju pochodzenia odpadów

- gleba i kamienie
- odpady w postaci minerałów
- odpady stałe z oczyszczania gazów zawierających substancje niebezpieczne
- popioły lotne z drewna i słomy
- zużyte akumulatory kwasowo-olowiowe
- odpady ołowiu z przetwarzania akumulatorów kwasowo-olowiowych
- pyły gazów odlotowych
- odpady w postaci rdzeni i form odlanych uszkodzonych lub zużytych po procesie odlania
- odpady w postaci kwasów trawiących
- paliwo alternatywne
- odpady drewna
- odpady w postaci czarnej masy z przetwarzania baterii (19 12 11*)
- zużyte oleje
- odpady w postaci zużytych urządzeń zawierających niebezpieczne elementy
- odpady w postaci czarnej masy z przetwarzania baterii (19 10 05*)
- pozostałe

Główne rodzaje odpadów w zezwoleniach na przywóz odpadów w 2020 r. (w % masy)

W ramach realizacji zezwoleń GIOŚ na przywóz odpadów, w 2020 r. przywieziono do Polski ok. 398,1 tys. ton odpadów. Po raz drugi od 2013 r. zaobserwowano spadek ilości sprowadzanych odpadów w stosunku do roku poprzedniego.

Biorąc pod uwagę rodzaje odpadów, na przywóz których GIOŚ wydał zgodę, największy udział miały gleba i kamienie oraz odpady w postaci minerałów przeznaczone do procesu odzysku, jakim jest rekultywacja (wypełnienie) wyrobiska położonego w pobliżu granicy

z Niemcami, odpady stałe z oczyszczania gazów odlotowych wykorzystywane w Polsce do odzysku metali w hutach oraz odpady akumulatorów ołowiowych, z których w hutach odzyskuje się ołów.

Analizując dane dotyczące rzeczywistej ilości przywożonych odpadów, należy wziąć pod uwagę, że GIOŚ wydaje zezwolenia przez cały rok. Ważność zezwoleń to zazwyczaj jeden rok kalendarzowy. Dlatego część odpadów przywiezionych do Polski w 2020 r. odnosi się do zezwoleń wydanych w latach poprzednich i podobnie zezwolenia wydane w 2020 r. realizowane mogą być w części w kolejnych latach.

Ponadto Główny Inspektor wyraził sprzeciw wobec przywozu do Polski odpadów na łączną masę 125,7 tys. ton, w tym 111 tys. ton odpadów drewna, 8 tys. ton odpadów określonych jako niebezpieczne, częściowo stabilizowane, 3,3 tys. ton odpadów w postaci okładzin i materiałów ogniotrwałych z procesów metalurgicznych zawierających substancje niebezpieczne oraz 2,5 tys. ton odpadów folii porolniczej.

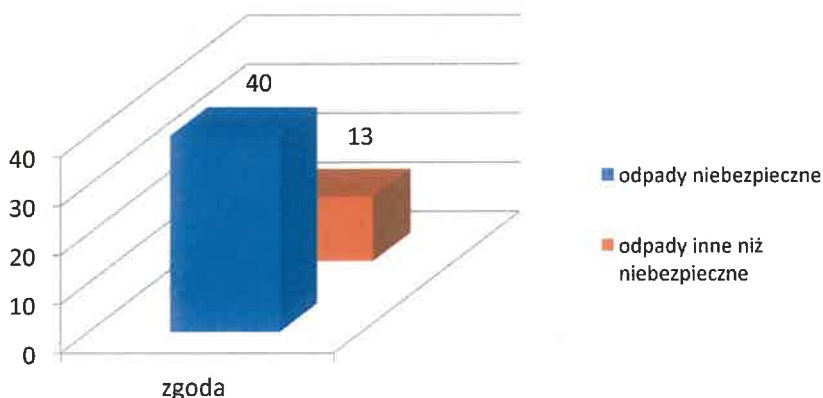
Przyczyną zgłoszenia sprzeciwów wobec wysyłki ww. odpadów do Polski było: nieprzestrzeganie przez odbiorcę odpadów przepisów ochrony środowiska a także warunków posiadanych decyzji administracyjnych w okresie poprzedzającym przywóz odpadów: odbiorca uprzednio pociągnięty do odpowiedzialności za nielegalne przemieszczanie odpadów do Polski.

1.2 Wywóz odpadów z Polski

W 2020 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska wydał 53 zezwolenia dotyczące wywozu odpadów z kraju, z których 40 dotyczyło odpadów niebezpiecznych.

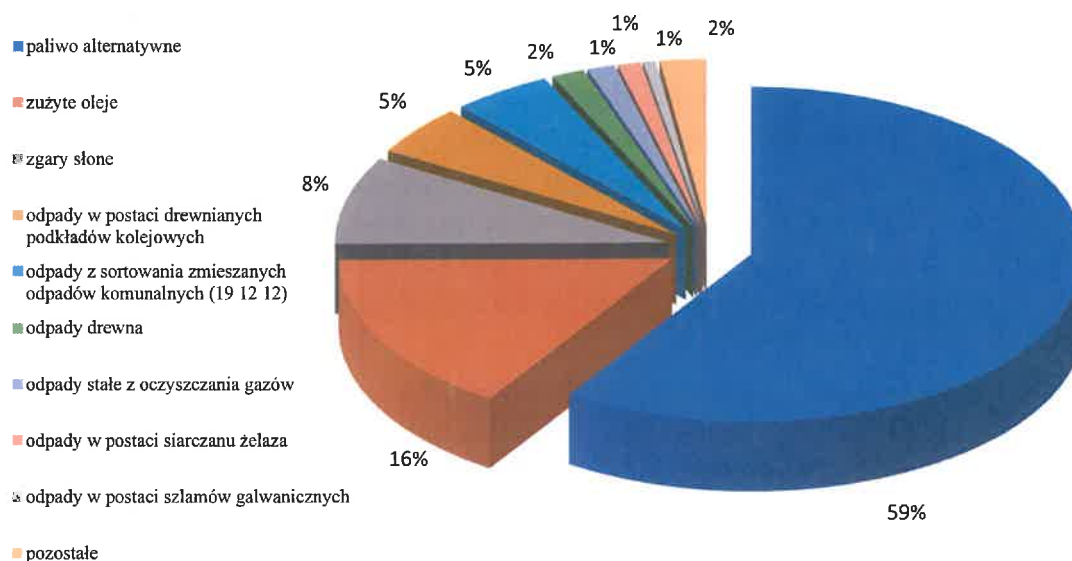
Główny Inspektor nie wyraził sprzeciwu wobec wywozu odpadów z Polski.

Najwięcej wydanych zezwoleń dotyczyło wywozu odpadów do Republiki Federalnej Niemiec (34 zezwolenia) na łączną masę ok. 269,6 tys. ton, m.in. zużytych olejów (97 tys. ton), paliwa alternatywnego (48 tys. ton), zgarów słonych (40 tys. ton), odpadów pochodzących z sortowania zmieszanych odpadów komunalnych (30 tys. ton), drewnianych podkładów kolejowych (15 tys. ton), odpadów drewna (10 tys. ton), odpadów stałych z oczyszczania gazów (ok. 8,4 tys. ton), odpadów w postaci siarczanu żelaza (7 tys. ton), a w dalszej kolejności do Holandii – 4 decyzje.

Struktura decyzji dotyczących wywozu odpadów z Polski

W ramach realizacji zezwoleń GIOŚ na wywóz odpadów, w 2020 r. wywieziono z Polski ok. 113,4 tys. ton odpadów.

Główne rodzaje odpadów w zezwoleniach na wywóz odpadów w 2020 r. (w % masy)

1.3 Tranzyt odpadów przez terytorium kraju

W 2020 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska wydał 30 decyzji zezwalających na przewóz prawie 1,093 mln ton odpadów przez terytorium Polski, w tym 16 zezwoleń na przewóz ponad 39,9 tys. ton odpadów niebezpiecznych oraz udzielił 2 milczące zgody na przewóz 3,5 tys. ton odpadów, w tym 1 obejmującą 3 tys. ton odpadów niebezpiecznych. Największe ilości przewożonych odpadów przez terytorium Polski zgłosiły:

- Wielka Brytania (780 tys. ton paliwa alternatywnego, w tym 612,5 tys. ton do Szwecji, 152,5 tys. ton do Norwegii i 15 tys. ton do Niemiec),
- Republika Federalna Niemiec (253,5 tys. ton odpadów, w tym 240 tys. ton odpadów drewna do Szwecji, 10 tys. ton odpadów, w tym mieszanin materiałów, z mechanicznej przeróbki odpadów na Łotwę, 3 tys. ton odpadów w postaci zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego na Litwę),
- Republika Litewska (ok. 38,6 tys. ton odpadów, w tym do Republiki Federalnej Niemiec 4,3 tys. ton odpadów z przetwarzania baterii i akumulatorów kwasowo-ołowiowych oraz 14 tys. ton odpadów drewna, a w dalszej kolejności do Czech 12 tys. ton odpadów z przetwarzania zużytych akumulatorów kwasowo-ołowiowych i 3 tys. ton odpadów z mechanicznej obróbki odpadów zawierających substancje niebezpieczne oraz Słowenii 3 tys. ton odpadów w postaci wstępnie przetworzonych odpadowych impregnowanych sieci rybackich),

- Królestwo Belgii (23 tys. ton paliwa alternatywnego na Słowację).

2. Wzmocnienie kontroli i nadzoru nad transgranicznym przemieszczaniem odpadów – Współpraca z innymi organami w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów

W 2020 r. z powodu trwającej pandemii SARS-Cov-2, nie było możliwości przeprowadzenia szkoleń w zakresie transgranicznego przemieszczania odpadów.

Inspektorzy WIOŚ, podobnie jak w latach ubiegłych, uczestniczyli w kontrolach transportów odpadów wspólnie z przedstawicielami Krajowej Administracji Skarbowej Straży Granicznej, Inspekcji Transportu Drogowego i Policji. W 2020 r., podczas wspólnych akcji kontrolnych, łącznie skontrolowano 2 900 transportów, w tym ujawniono 27 przypadków nielegalnego przemieszczania odpadów oraz w 14 przypadkach stwierdzono naruszenia obowiązujących przepisów w zakresie przewozu odpadów.

Ponadto, w ramach współpracy ze służbami zaangażowanymi w kontrolę transgranicznego przemieszczania odpadów, wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska wspierali inne służby kontrolujące poprzez dokonywanie, na wniosek służb, oceny towarów, w stosunku do których istniało podejrzenie, że stanowią odpady.

W 2020 r. inspektorzy WIOŚ udzielili 363 odpowiedzi na 359 wniosków o ocenę towaru oraz przeprowadzili 27 oględzin towarów, głównie na wniosek KAS.

3. Kontrole krajowych instalacji przetwarzania odpadów

W 2020 r. roku inspektorzy z wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska przeprowadzili 140 kontroli w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów, w tym skontrolowali instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

W ramach ww. kontroli zrealizowano m.in.:

- 20 kontroli sprawdzających przestrzeganie warunków decyzji Głównego Inspektora Ochrony Środowiska,
- 15 kontroli przed sporządzeniem opinii WIOŚ na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów.

W wyniku kontroli stwierdzono:

- 28 przypadków nielegalnie przemieszczanych odpadów,
- 1 naruszenie przestrzegania warunków decyzji Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów,
- 75 naruszeń przepisów dotyczących gospodarowania odpadami oraz warunków posiadanych decyzji w zakresie gospodarki odpadami,
- 43 naruszenia przepisów dotyczących międzynarodowego przemieszczania odpadów.

W wyniku stwierdzonych nieprawidłowości, wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska, w ramach działań pokontrolnych:

- wydali 40 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowali 57 wniosków do innych organów (m.in. skierowano wystąpienia do marszałków województw, urzędów miasta, GIOŚ, KAS, policji),
- skierowali 18 wniosków do prokuratury,

- w 42 przypadkach podjęto inne działania pokontrolne, w tym udzielono pouczeń.

4 Nielegalne transgraniczne przemieszczanie odpadów

4.1. Odpady w postaci pojazdów i odpady z pojazdów

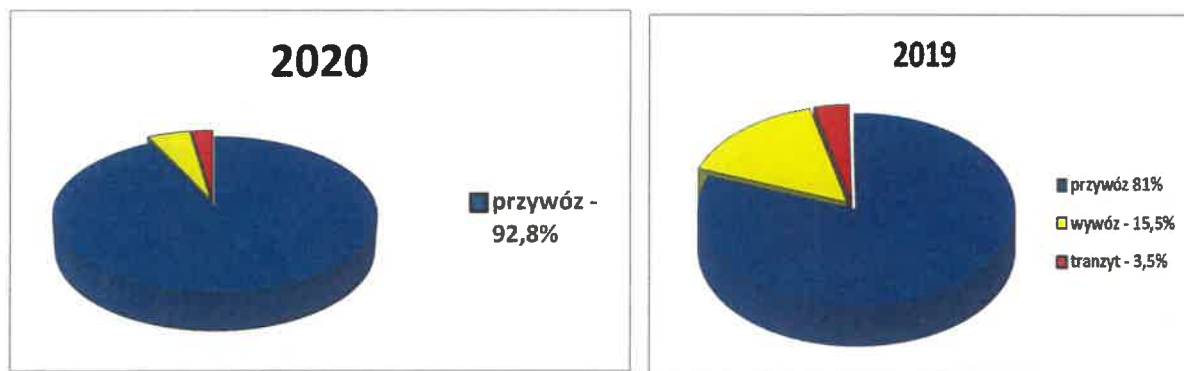
W 2020 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska otrzymał 277 zgłoszeń dotyczących nielegalnego międzynarodowego przemieszczania odpadów w postaci pojazdów, w tym w 25 przypadkach ww. zgłoszeń dokonali wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska w wyniku przeprowadzanych kontroli podmiotów gospodarczych.

**Odpady w postaci uszkodzonych pojazdów i części pojazdów
ujawnione przez służby kontrolne w 2020 r.**

W 2020 r. liczba zawiadomień o nielegalnym przemieszczaniu odpadów, w odniesieniu do poprzedniego okresu sprawozdawczego, wzrosła z 218 zgłoszeń w 2019 r. do 277 w roku 2020. W 166 przypadkach Główny Inspektor podjął z urzędu czynności dotyczące określenia sposobu gospodarowania nielegalnie przemieszczonymi odpadami i czynności te dotyczyły 399 sztuk uszkodzonych pojazdów (483 sztuk pojazdów w 2019 r.) oraz ok. 263 ton części pojazdów (ok. 192 ton części pojazdów w 2019 r.). 286 sztuk pojazdów oraz ok. 3 ton części ujawnili wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska w wyniku przeprowadzonych kontroli.

Odpady ujawnione przez inne organy stanowiły odpowiednio 113 szt. uszkodzonych pojazdów oraz ok. 260 ton części pojazdów.

Udział procentowy przypadków wywozu, przywozu i tranzytu odpadów w postaci pojazdów w ogólnej liczbie ujawnionych nielegalnych międzynarodowych przemieszczeń.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska w roku 2020 wydał 36 postanowień i decyzji wzywających posiadacza odpadów do ich przekazania do uprawnionego odbiorcy. Ponadto Główny Inspektor Ochrony Środowiska wydał 18 decyzji umarzających postępowanie jako bezprzedmiotowe. Przyczyny umorzenia postępowań były następujące:

- zgromadzony w toku postępowania materiał dowodowy nie potwierdził, iż pojazdy objęte postępowaniem są odpadami (3 przypadki);
- strona pozbyła się pojazdów przed zakończeniem postępowania (1 przypadek);
- inne przyczyny (14 przypadki).
- w 111 przypadkach spośród wszystkich zgłoszeń dotyczących nielegalnego międzynarodowego przemieszczania odpadów w postaci pojazdów Główny Inspektor stwierdził, iż brak było podstaw do podjęcia czynności.

4.2 Pozostałe odpady

W roku 2020 ujawniono 91 przypadków nielegalnego przemieszczania odpadów o łącznej masie 15 006 ton.

Wśród ww. 91 przypadków nielegalnego przemieszczania odpadów odnotowano 60 przypadków nielegalnego przywozu odpadów do Polski, na łączną masę 10 607 ton, w tym:

- 16 przypadków nielegalnego przywozu odpadów z listy zielonej o łącznej masie 3 728 ton. Odpady z listy zielonej zostały przywiezione do Polski bez wypełnionego załącznika VII do rozporządzenia (WE) nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów lub zostały wysłane do odbiorców, którzy nie mieli zezwolenia na odzysk odpadów, albo zostały określone jako produkt.

- 35 przypadków nielegalnego przywozu odpadów zaklasyfikowanych jako odpady spoza listy o masie 6 801 ton. Wśród ww. odpadów największy udział pod względem masy miał przypadek nielegalnej wysyłki z Turcji zmieszanych odpadów ziemi i kamieni o masie 5 268 ton.

- 9 przypadków przywozu odpadów z lisy bursztynowej o łącznej masie 78 ton.

Ponadto stwierdzono:

- 24 przypadki wysyłki odpadów z Polski o łącznej masie 4 245 ton.
- 7 przypadków nielegalnego tranzytu odpadów przez terytorium Polski o łącznej masie 154 tony.

Nielegalny przywóz, z Litwy do Polski, 22 ton odpadów przerobionego drewna, ujawniony przez Inspekcję Transportu Drogowego.

Nielegalny przywóz, z Holandii do Polski, 24 ton mieszanki odpadów zadeklarowanych jako odpady tworzyw sztucznych, ujawniony przez Krajową Administrację Skarbową.

Nielegalny przywóz, z Niemiec do Polski, 10 ton mieszaniny odpadów zadeklarowanej jako złom metali, ujawniony przez Krajową Administrację Skarbową.

W roku 2020 ujawniono mniej przypadków nielegalnego przemieszczania odpadów niż w roku 2019, kiedy to stwierdzono 122 przypadki nielegalnych przemieszczeń. Odnotowano wzrost masy nielegalnie przemieszczonych odpadów z 6 135 ton w roku 2019 do 15 006 ton w roku 2020. Wzrost ten wiąże się w głównej mierze z wykryciem 2 przypadków nielegalnej wysyłki z Turcji do Polski zmieszanych odpadów ziemi i kamieni o masie 5 268 ton oraz odpadów tworzyw sztucznych z Niemiec o masie 3 166 ton.

Wśród 60 przypadków nielegalnego przywozu odpadów do Polski najwięcej nielegalnych wysyłek dokonano z Niemiec tj. 30 przypadków o łącznej masie 4 664 tony, z czego największy udział w masie odpadów dotyczył wymienionego wyżej przypadku wysyłki odpadów tworzyw sztucznych (3 166 ton).

W większości przypadków dokumentacja dołączona do transportów wysyłanych do Polski była albo niepełna, albo zawierała nieprawdziwe informacje odnośnie do charakteru wysyłanych do Polski odpadów. Często odpady były klasyfikowane jako odpady tworzyw sztucznych, podczas gdy faktycznie były to odpady komunalne lub o składzie zbliżonym do komunalnych, których przywóz do Polski wymaga uzyskania zezwolenia właściwych organów w kraju wysyłki i w Polsce. Inne nieprawidłowości charakterystyczne dla nielegalnych transportów odpadów wysyłanych do Polski to wysyłka odpadów do nieuprawnionych odbiorców. Firmy z terenu Polski, które były wskazane w dokumentach transportowych jako odbiorcy często nie posiadały wymaganych zezwoleń na gospodarowanie odpadami, ani instalacji do odzysku przywiezionych odpadów.

Odnotowano także kilka przypadków przywozu do Polski stosunkowo dużej masy odpadów z listy zielonej deklarowanych jako produkty.

IV. MONITORING ŚRODOWISKA

1. Charakterystyka zadań Państwowego Monitoringu Środowiska

- Inspekcja Ochrony Środowiska (IOŚ) w 2020 r. realizowała zadania Państwowego Monitoringu Środowiska (PMS) zgodnie z Strategicznym Programem PMS na lata 2020–2025, zatwierdzonym przez Ministra Klimatu, oraz opracowanymi na jego podstawie wojewódzkimi programami monitoringu środowiska.
- Priorytetowym zadaniem w 2020 r. było zapewnienie danych i ocen stanu poszczególnych komponentów środowiska na poziomie wojewódzkim i krajowym.
- W 2020 r. w Inspekcji Ochrony Środowiska prowadzone były pomiary w zakresie jakości powietrza, analiz fizyko-chemicznych prób opadów atmosferycznych, wód powierzchniowych i podziemnych, gleb, poziomu hałasu i pól elektromagnetycznych (PEM) oraz wykonywane były oceny jakości poszczególnych komponentów środowiska za rok 2019.
- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska realizował jednocześnie krajowe programy badawcze w zakresie monitoringu jakości wód podziemnych, Morza Bałtyckiego, osadów dennych w rzekach i jeziorach, ichtiofauny, gleb, przyrody i skażeń promieniotwórczych oraz gromadził wyniki pomiarów i obserwacji w krajowych bazach danych. Na podstawie zgromadzonych danych wykonywał oceny jakości poszczególnych komponentów środowiska w skali kraju z zastosowaniem określonych prawem standardów imisyjnych lub – w przypadku ich braku – kryteriów opracowywanych przez jednostki naukowo-badawcze na potrzeby PMS.

Główny Inspektor przekazał wyniki badań i ocen właściwym organom odpowiedzialnym za zarządzanie i ochronę środowiska, do systemu statystyki publicznej oraz właściwym agendum międzynarodowym zgodnie z przepisami Unii Europejskiej (UE) i umowami międzynarodowymi.

2. Monitoring jakości powietrza

2.1 Badania i ocena jakości powietrza

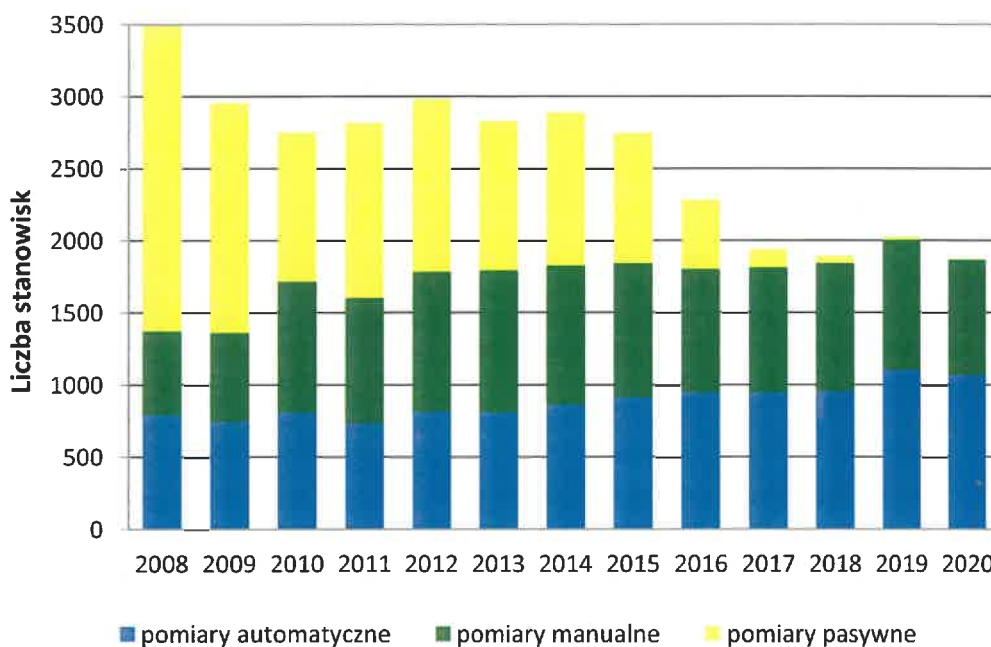
W 2020 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska prowadził monitoring stężeń dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenków azotu, benzenu, tlenku węgla, ozonu, pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} w powietrzu, a także pomiary ołowiu, arsenu, kadmu, niklu i benzo(a)pirenu (B(a)P) w pyłe zawieszonym PM₁₀⁶⁴.

Na wybranych stacjach miejskich GIOŚ wykonywał również pomiary składu pyłu zawieszonego PM₁₀ pod kątem zawartości wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA). Ponadto, na pięciu stacjach w Polsce były prowadzone badania składu pyłu zawieszonego PM_{2,5} pod kątem wybranych kationów i anionów oraz węgla organicznego i elementarnego.

⁶⁴ Zgodnie z art. 90 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1219 z późn. zm.) i rozporządzeniami wykonawczymi.

Pomiary prowadzono metodami aspiracyjnymi na 1065⁶⁵ stanowiskach automatycznych i 800 stanowiskach manualnych oraz metodami pasywnymi na 6 stanowiskach. Sumaryczna liczba stanowisk pomiarowych w 2020 r. zmniejszyła się w stosunku do liczby stanowisk działających w 2019 r. ze względu na redukcję liczby stanowisk pomiarowych zanieczyszczeń, dla których nie występują przekroczenia poziomów dopuszczalnych/docelowych. Jednocześnie istotnie wzrosła liczba stanowisk pomiarowych pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5. W roku 2020 w Polsce funkcjonowało łącznie 469 stanowisk pomiarowych pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 i było to o 48 stanowisk więcej niż roku 2019. Zwiększenie liczby stanowisk pomiarowych pyłu zawieszonego było możliwe dzięki realizacji projektu pn. „Unowocześnienie i rozbudowa infrastruktury kalibracyjnej i wzorcującej Krajowego Laboratorium Referencyjnego do spraw jakości powietrza atmosferycznego oraz doposażenie sieci pomiarów monitoringu jakości powietrza w Polsce”, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIŚ) 2014-2020. Zrealizowane zakupy pozwoliły wzmocnić i doposażyć istniejące stacje, a także rozszerzyć istniejącą sieć pomiarową o kolejne stacje.

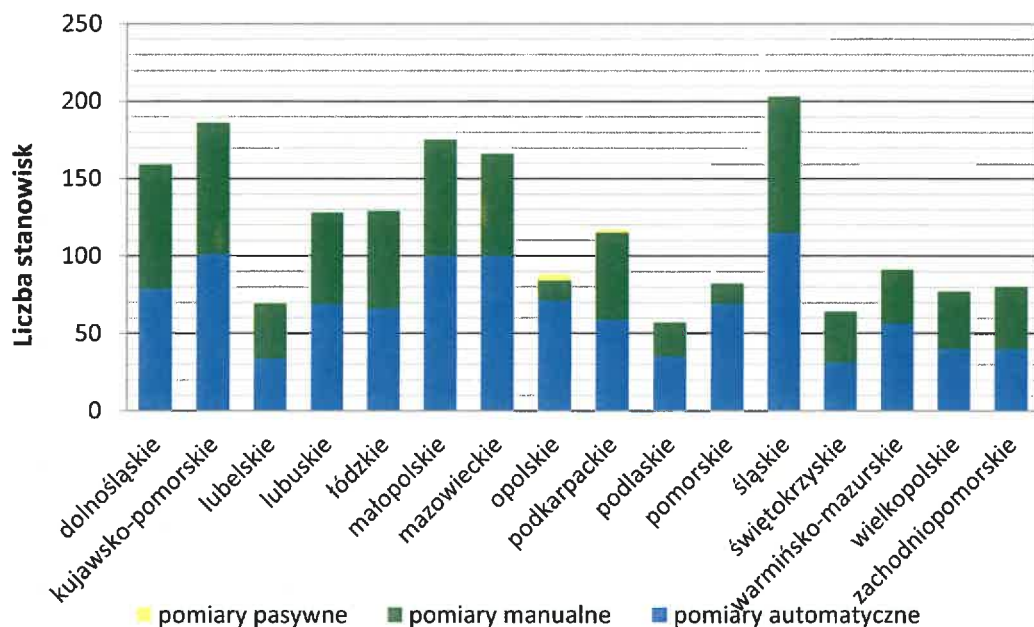
Ze względu na fakt, iż pomiary pasywne są niereferencyjnymi metodami pomiarów, liczba stanowisk pasywnych uległa redukcji. W roku 2020 funkcjonowało jedynie 6 stanowisk pasywnych.

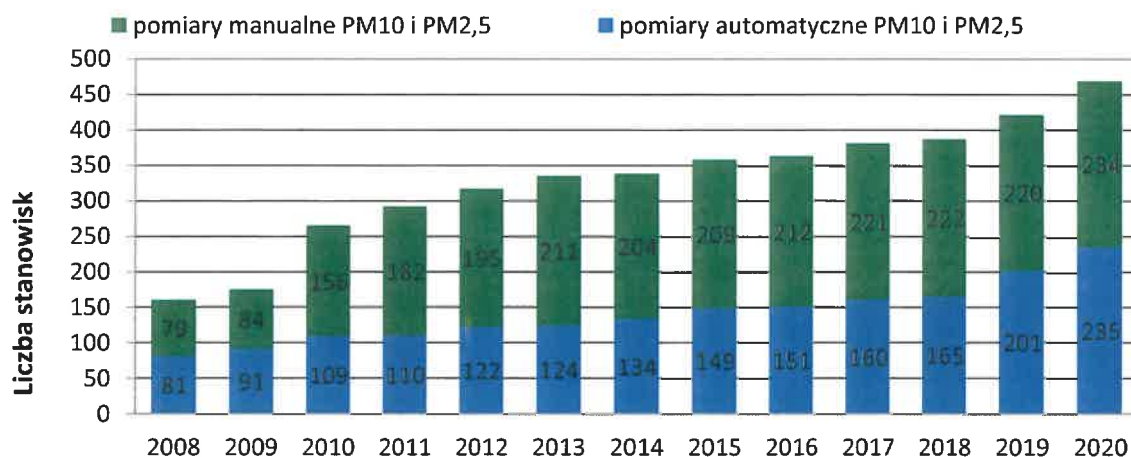
Wyk. 1. Stanowiska pomiarowe monitoringu jakości powietrza Inspekcji Ochrony Środowiska⁶⁶ działające w ramach PMŚ w latach 2008–2020 z podziałem na metody pomiaru

⁶⁵ Liczba stanowisk automatycznych nie uwzględnia stanowisk pomiarów prekursorów ozonu ze stacji „Zielonka”.

⁶⁶ Liczba stanowisk w latach 2008-2018 dotyczy wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska, liczba stanowisk w latach 2019-2020 dotyczy Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

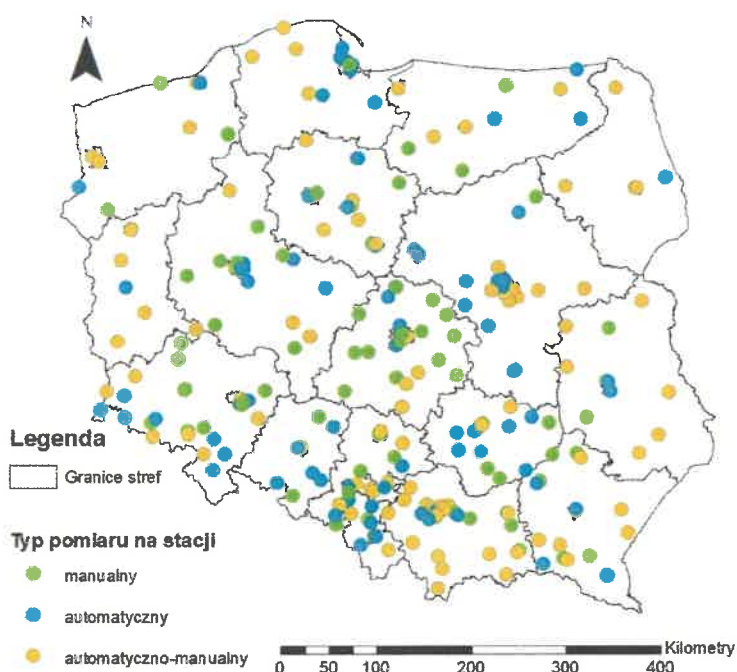
Wyk. 2. Stanowiska pomiarowe monitoringu jakości powietrza Głównego Inspektora Ochrony Środowiska działające w ramach PMŚ w 2020 r.

Wyk. 3. Stanowiska pomiarowe monitoringu stężenia pyłu zawieszzonego PM10 i PM2,5 Inspekcji Ochrony Środowiska⁶⁷ działające w ramach PMŚ w latach 2008–2020 z podziałem na metody pomiaru

Liczba stanowisk do pomiarów jakości powietrza w poszczególnych województwach zależy przede wszystkim od wielkości tych województw, liczby mieszkańców i poziomu zanieczyszczenia powietrza. Zgodnie z wymogami dyrektyw i krajowego prawodawstwa na terenach, na których jakość powietrza jest dobra, monitoring jakości powietrza może być mniej intensywny.

⁶⁷ Liczba stanowisk w latach 2008-2018 dotyczy wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska, liczba stanowisk w latach 2019-2020 dotyczy Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Ryc. 1. Mapa stacji z podziałem na rodzaj stanowisk w 2020 r.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska na bieżąco gromadził dane o jakości powietrza w wojewódzkich bazach danych CAS i dane te były automatycznie przesyłane do krajowej bazy danych JPOAT2,0. Zgodnie z wymaganiami UE wyniki pomiarów ze stanowisk automatycznych były przesyłane w trybie on-line z bazy JPOAT2,0 na serwer Europejskiej Agencji Środowiska (EEA).

W 2020 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska dokonał oceny poziomu substancji w powietrzu za 2019 r. na poziomie wojewódzkim, oddzielnie dla kryteriów ochrony zdrowia i kryteriów ochrony roślin. Ocena została wykonana dla wszystkich 46 stref, tj. dla: aglomeracji powyżej 250 tys. mieszkańców (12), miast powyżej 100 tys. mieszkańców (18) oraz pozostałych obszarów województw (16).

Następnie Główny Inspektor dokonał zbiorczej oceny jakości powietrza za 2019 r. w strefach w skali kraju. Z oceny tej wynika, że w 36 strefach na 46 podlegających rocznej ocenie ze względu na ochronę zdrowia, wystąpiły przekroczenia norm jakości powietrza dla jednego lub więcej zanieczyszczenia. Strefy, w których nie zanotowano przekroczeń norm jakości powietrza to miasto Toruń, miasto Płock, Aglomeracja Białostocka, strefa podlaska, Aglomeracja Trójmiejska, miasto Olsztyn, miasto Elbląg, miasto Kalisz, Aglomeracja Szczecińska i miasto Koszalin. Najwięcej przekroczeń odnotowano w odniesieniu do wartości normatywnej dla benzo(a)pirenu - przekroczenia wystąpiły w 36 strefach. W 22 strefach przekroczony był standard dobowy dla pyłu zawieszonego PM₁₀ (standard roczny przekroczony był w 5 strefach). Liczba stref z przekroczeniami poziomu dopuszczalnego dla pyłu zawieszonego PM_{2,5} wyniosła 8.

Ryc. 2. Klasyfikacja stref w Polsce dla pyłu zawieszonoęu PM10 na podstawie oceny jakości powietrza za 2019 r. (klasa strefy, ochrona zdrowia)

Klasa A – poziom stęęeń pyłu PM10 nie przekracza poziomu dopuszczalnego

Klasa C - poziom stęęeń pyłu PM10 przekracza poziom dopuszczalny

Ryc. 3. Klasyfikacja stref w Polsce dla pyłu zawieszonoęu PM2,5 na podstawie rocznej oceny jakości powietrza za 2019 r. (ochrona zdrowia)

Klasa A – poziom stęęeń pyłu PM2,5 nie przekracza poziomu dopuszczalnego

Klasa C - poziom stęęeń pyłu PM2,5 przekracza poziom dopuszczalny

Utrzymują się wciąż przekroczenia wartości normatywnych dla pyłu zawieszonego PM10, pyłu zawieszonego PM2,5 i benzo(a)pirenu w pyłe PM10. Spowodowane są one głównie przez wysoki poziom emisji tych zanieczyszczeń i ich prekursorów z procesów spalania, zwłaszcza w piecach domowych i niskosprawnych ciepłowniach lokalnych. Wyniki oceny jakości powietrza za 2019 r. wskazują jednak na znaczną poprawę stanu powietrza w stosunku do roku 2018. Poprawa jakości powietrza była wynikiem sprzyjających warunków meteorologicznych oraz systematycznie realizowanych działań naprawczych, np. związanych z dofinansowywaniem wymiany pieców na bardziej ekologiczne.

W 2020 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska przekazał wyniki rocznych ocen jakości powietrza w województwach za 2019 r. zarządom województw, które odpowiadają za sporządzanie i aktualizację programów ochrony powietrza.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska, realizując obowiązki sprawozdawcze Ministra Klimatu i Środowiska wynikające z dyrektyw i decyzji⁶⁸, opracował i przekazał do Komisji Europejskiej w 2020 r.: informacje o działającym w 2019 r. systemie oceny jakości powietrza, wyniki pomiarów zanieczyszczenia powietrza uzyskane na stacjach monitoringu jakości powietrza (do europejskiej bazy danych EEA), wyniki modelowania matematycznego wykorzystane w rocznej ocenie jakości powietrza, a także wyniki rocznej oceny jakości powietrza za 2019 r. i raport dotyczący systemu oceny jakości powietrza planowanego na 2021 r. Jednocześnie w 2020 r. przekazywał na bieżąco (co godzinę) dane o zanieczyszczeniu powietrza z automatycznych stacji pomiarowych do EEA.

Wyniki rocznej oceny jakości powietrza i zweryfikowane wyniki pomiarów za 2019 r. zostały zamieszczone na portalu internetowym GIOŚ „Jakość powietrza”.

2.2 Wykorzystanie metod modelowania matematycznego w ocenach i prognozach jakości powietrza

2.2.1 Modelowanie na potrzeby rocznych ocen jakości powietrza

W 2020 r. modelowanie matematyczne transportu i przemian substancji w powietrzu dla potrzeb rocznej oceny jakości powietrza⁶⁹ za 2019 r. zostało wykonane w zakresie: ozonu troposferycznego, pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5, SO₂, NO₂, NO_x oraz benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 dla wszystkich stref w kraju przez Instytut Ochrony Środowiska - Państwowy Instytut Badawczy⁷⁰ (IOŚ-PIB). Do obliczeń stężeń zanieczyszczeń przy powierzchni ziemi zastosowano model jakości powietrza GEM-AQ⁷¹.

⁶⁸ Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady: 2004/107/WE z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie arsenu, kadmu, rtęci, niklu i wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych w otaczającym powietrzu (Dz. Urz. L 23 z 26.01.2005, str. 4) i 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (Dz. Urz. L 152 z 11.06.2008 r., str. 2); Decyzja Komisji Europejskiej 2011/850/UE z dnia 12 grudnia 2011 r. ustanawiająca zasady stosowania dyrektyw 2004/107/WE i 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do systemu wzajemnej wymiany informacji oraz sprawozdań dotyczących jakości otaczającego powietrza (Dz. Urz. L 335 z 17.12.2011, str. 86).

⁶⁹ O którym mowa w art. 88 ust. 6 pkt 1 ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.).

⁷⁰ Zgodnie z art. 88 ust. 7 ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1219z późn. zm.).

⁷¹ Opracowany na bazie numerycznego modelu prognoz pogody GEM (*Global Environmental Multiscale*), rozwijanego i eksploatowanego operacyjnie przez Kanadyjskie Centrum Meteorologiczne.

Dane emisyjne do tego modelowania zapewnił Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami (KOBiZE) znajdujący się w IOŚ-PIB.

W ramach realizacji modelowania matematycznego Główny Inspektor⁷² przekazał do IOŚ – PIB:

- 1) wyniki pomiarów stężeń zanieczyszczeń za 2019 r. w odniesieniu do: SO₂, NO₂, NO_x, pyłu zawieszonego PM₁₀, pyłu zawieszonego PM_{2,5}, O₃ i CO oraz benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀;
- 2) informację o nowych stanowiskach pomiarowych pyłu zawieszonego PM₁₀, pyłu zawieszonego PM_{2,5}, SO₂, NO₂, NO_x, O₃, benzenu, CO oraz Pb, As, Cd, Ni i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ funkcjonujących w 2019 r., dla których trzeba było wyznaczyć reprezentatywność.

Główny Inspektor przeanalizował wyniki modelowania stężeń zanieczyszczeń powietrza, wykonywanego przez IOŚ-PIB, pod kątem ich wykorzystania dla potrzeb oceny jakości powietrza za 2019 r. w poszczególnych strefach, jako informacji wspomagającej ww. ocenę. W wyniku przeprowadzonej analizy, do określenia obszarów przekroczeń norm jakości powietrza, Główny Inspektor wykorzystał otrzymane wyniki w odniesieniu do O₃, NO₂, NO_x, pyłu zawieszonego PM₁₀, pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀. Do wyznaczenia obszarów przekroczeń wykorzystano metodę szacowania przy uwzględnieniu wyników pomiarów jakości powietrza (wykonanych w roku 2019 w ramach PMS), danych emisyjnych przekazanych przez KOBiZE oraz wyników modelowania matematycznego wykonanego przez IOŚ-PIB dla roku 2019 r.

W 2020 r. zespół do spraw weryfikacji danych emisyjnych i wyników modelowania matematycznego⁷³, którego celem jest zapewnienie systemu wsparcia weryfikacji danych o emisjach zanieczyszczeń do powietrza oraz wykorzystywania wyników modelowania do ocen jakości powietrza, wykonał prace związane z weryfikacją informacji zawartych w Centralnej Bazie Emisyjnej (CBE), utworzonej przez KOBiZE, na potrzeby modelowania matematycznego i opracowywania ocen jakości powietrza za 2020 r.

IOŚ-PIB przekazał również Głównemu Inspektorowi wyniki modelowania matematycznego i ich analizę na potrzeby wyznaczania reprezentatywności stanowisk pomiarowych⁷⁴. Reprezentatywność została wyznaczona dla: pyłu zawieszonego PM₁₀, pyłu zawieszonego PM_{2,5}, SO₂, NO₂, NO_x, O₃, C₆H₆, CO oraz Pb, As, Cd, Ni i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ dla 42 stanowisk pomiarowych, na których wykonywano pomiary na potrzeby oceny jakości powietrza.

⁷² Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2018 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. 2018 poz. 1120).

⁷³ W związku ze zmianą ustawy z dnia 14 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz ustawy – Prawo Ochrony Środowiska (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.).

⁷⁴ Zgodnie z art. 88 ust. 6 pkt 5 ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1219 z późn. zm.).

2.2.2 Modelowanie na potrzeby prognoz krótkoterminowych

W 2020 r. modelowanie matematyczne transportu i przemian substancji w powietrzu dla potrzeb krótkoterminowych prognoz zanieczyszczenia powietrza⁷⁵ było wykonywane przez IOŚ-PIB⁷⁶. Dane emisyjne do tego modelowania zapewnił KOBiZE.

W 2020 r. modelowanie obejmowało⁷⁷:

- pył zawieszony PM10 (zakres czasowy realizacji prognoz - rok kalendarzowy),
- NO₂ (zakres czasowy realizacji prognoz - rok kalendarzowy),
- SO₂ (zakres czasowy realizacji prognoz – od 1 stycznia do 31 marca oraz od 1 października do 31 grudnia),
- O₃ (zakres czasowy realizacji prognoz – od 1 kwietnia do 30 września).

IOŚ-PIB codziennie przygotowywał i przekazywał do GIOŚ (najpóźniej do godziny 8:30) wyniki modelowania matematycznego transportu i przemian substancji w powietrzu. Prognozy zanieczyszczeń powietrza były wykonane w siatce o rozdzielczości nominalnej 0,025 x 0,025 stopnia i były prezentowane na 3 kolejne doby. Krótkoterminowe prognozy zanieczyszczenia powietrza były prezentowane na portalu internetowym GIOŚ „Jakość powietrza” zarówno dla całego kraju, jak i odrębnie dla poszczególnych województw i służyły m.in. do przygotowywania przez GIOŚ informacji o ryzyku wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego i poziomu informowania dla pyłu zawieszonego PM10 oraz poziomu informowania dla ozonu (pkt. 2.4).

2.3 Informowanie o ryzyku wystąpienia przekroczenia lub wystąpieniu przekroczenia poziomu informowania, poziomu alarmowego, poziomu dopuszczalnego i poziomu docelowego substancji w powietrzu

W 2020 r. Główny Inspektor na bieżąco informował o ryzyku przekroczenia lub przekroczeniu norm jakości powietrza dla pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5, SO₂, NO₂, NO_x, O₃, C₆H₆, CO oraz Pb, As, Cd, Ni i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10, czyli zanieczyszczeń podlegających rocznej ocenie jakości powietrza. Zadanie to było realizowane przez GIOŚ przez cały rok, w tym w dni wolne od pracy.

Poziom alarmowy dla pyłu zawieszonego PM10 (wartość średniodobowa) w 2020 r. został przekroczony 33 razy, a poziom informowania 239 razy. W przypadku ozonu przekroczenie poziomu informowania (wartość średniodobowa) wystąpiło 149 razy; nie wystąpiły natomiast przekroczenia poziomu alarmowego.

W przypadku stwierdzenia w danym dniu ryzyka wystąpienia przekroczenia lub wystąpienia przekroczenia poziomu informowania lub poziomu alarmowego Główny Inspektor przygotowywał powiadomienie, które było przekazywane do właściwego wojewódzkiego

⁷⁵ O którym mowa w art. 88 ust. 6 pkt 4 ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.).

⁷⁶ Zgodnie z art. 88 ust. 7 ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1219 z późn. zm.).

⁷⁷ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2018 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. 2018 poz. 1120) oraz zastępującym je rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 13 listopada 2020 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. z 2020 r. poz. 2221).

centrum zarządzania kryzysowego, zarządu województwa oraz Ministerstwa Klimatu i Środowiska. W przypadku stwierdzenia w danym dniu ryzyka wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego Główny Inspektor dodatkowo przygotowywał informację dla Rządowego Centrum Bezpieczeństwa.

W przypadku stwierdzenia ryzyka wystąpienia przekroczenia lub wystąpienia przekroczenia poziomu dopuszczalnego lub poziomu docelowego zanieczyszczeń w powietrzu Główny Inspektor niezwłocznie przygotowywał powiadomienie i przekazywał je do właściwego wojewódzkiego centrum zarządzania kryzysowego i zarządu województwa.

Informacje o wystąpieniach przekroczeń poziomu informowania i/lub alarmowego oraz poziomu dopuszczalnego i docelowego były prezentowane na portalu internetowym GIOŚ „Jakość powietrza”.

2.4 Określanie tła substancji w powietrzu

Główny Inspektor Ochrony Środowiska w 2020 r. określał przestrzenny rozkład stężeń substancji: pył zawieszony PM10 i PM2,5, SO₂, NO₂, C₆H₆, oraz Pb w pyłe zawieszonym PM10 (na podstawie danych wykorzystanych do rocznej oceny jakości powietrza), m.in. na potrzeby ocen oddziaływania przedsięwzięć na środowisko w procesie wydawania pozwoleń. Aktualne tło substancji w powietrzu od 1 stycznia do 30 kwietnia 2020 r. było określane w oparciu o wyniki oceny jakości powietrza za 2018 r., a od 1 maja do 31 grudnia 2020 r. - w oparciu o wyniki oceny jakości powietrza za 2019 r. W 2020 r. GIOŚ udzielił 7 300 informacji o tle substancji w powietrzu.

2.5 Pomiary stanu zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym PM2,5 dla potrzeb monitorowania procesu osiągnięcia krajowego celu redukcji narażenia

W 2020 r. GIOŚ wykonywał pomiary pyłu zawieszonego PM2,5 pod kątem monitorowania krajowego wskaźnika średniego narażenia⁷⁸ i wskaźników średniego narażenia dla aglomeracji i miast powyżej 100 tys. mieszkańców⁷⁹. Pomiary były prowadzone na 32 stanowiskach, które przeszły proces weryfikacji i uzyskały akceptację Głównego Inspektora. W 2020 r., na podstawie pomiarów przeprowadzonych w latach 2017–2019, Główny Inspektor obliczył krajowy wskaźnik średniego narażenia oraz wskaźniki średniego narażenia dla miast powyżej 100 tys. mieszkańców i aglomeracji. Wskaźniki te zostały opublikowane w Monitorze Polskim⁸⁰.

⁷⁸ Krajowy wskaźnik średniego narażenia – średni poziom substancji w powietrzu wyznaczony na podstawie pomiarów przeprowadzonych na obszarach tła miejskiego w miastach o liczbie mieszkańców większej niż 100 tys. i aglomeracjach na terenie całego kraju, wykorzystywany do określenia i dotrzymania krajowego celu redukcji narażenia oraz dotrzymania pułapu stężenia ekspozycji.

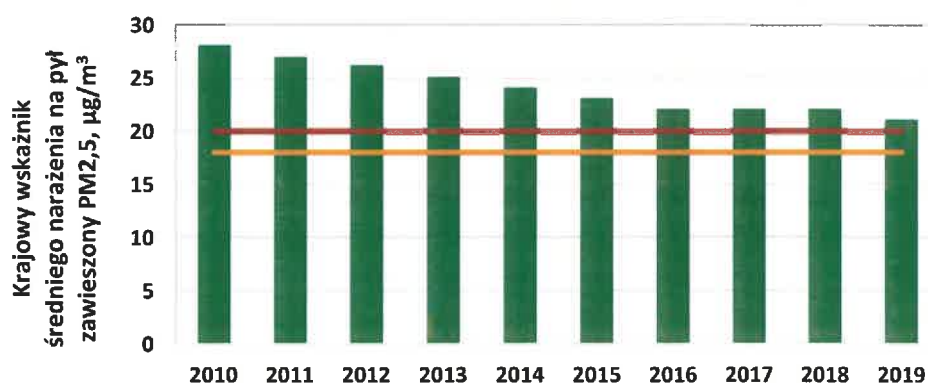
⁷⁹ Wskaźnik średniego narażenia dla miasta powyżej 100 tys. mieszkańców i aglomeracji – średni poziom substancji w powietrzu wyznaczony na podstawie pomiarów przeprowadzonych na obszarach tła miejskiego w mieście powyżej 100 tys. i aglomeracji.

⁸⁰ Obwieszczenie Ministra Klimatu z dnia 8 września 2020 r. w sprawie wykazu miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy i aglomeracji, w których wartość wskaźnika średniego narażenia dla miasta o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy i aglomeracji przekracza wartość pułapu stężenia ekspozycji, oraz wykazu miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy i aglomeracji, w których wartość wskaźnika średniego narażenia dla miasta o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy i aglomeracji nie przekracza wartości pułapu stężenia ekspozycji (M.P. 2020 poz. 799).

Krajowy wskaźnik średniego narażenia na pył zawieszony PM_{2,5} dla 2019 r. wyniósł 21 µg/m³. Wartość ta jest o 1 µg/m³ mniejsza od wartości krajowego wskaźnika średniego narażenia utrzymującej się w latach 2016-2018. Wartość krajowego wskaźnika średniego narażenia dla 2019 r. przekroczyła o 5% pułap stężenia ekspozycji (20 µg/m³) będący w tym względzie standardem jakości powietrza, który należy dotrzymywać od roku 2015. Wskaźnik ten również o 3 µg/m³ (17%) przekroczył krajowy cel redukcji narażenia na pył PM_{2,5} (18 µg/m³), który należało osiągnąć do roku 2020⁸¹.

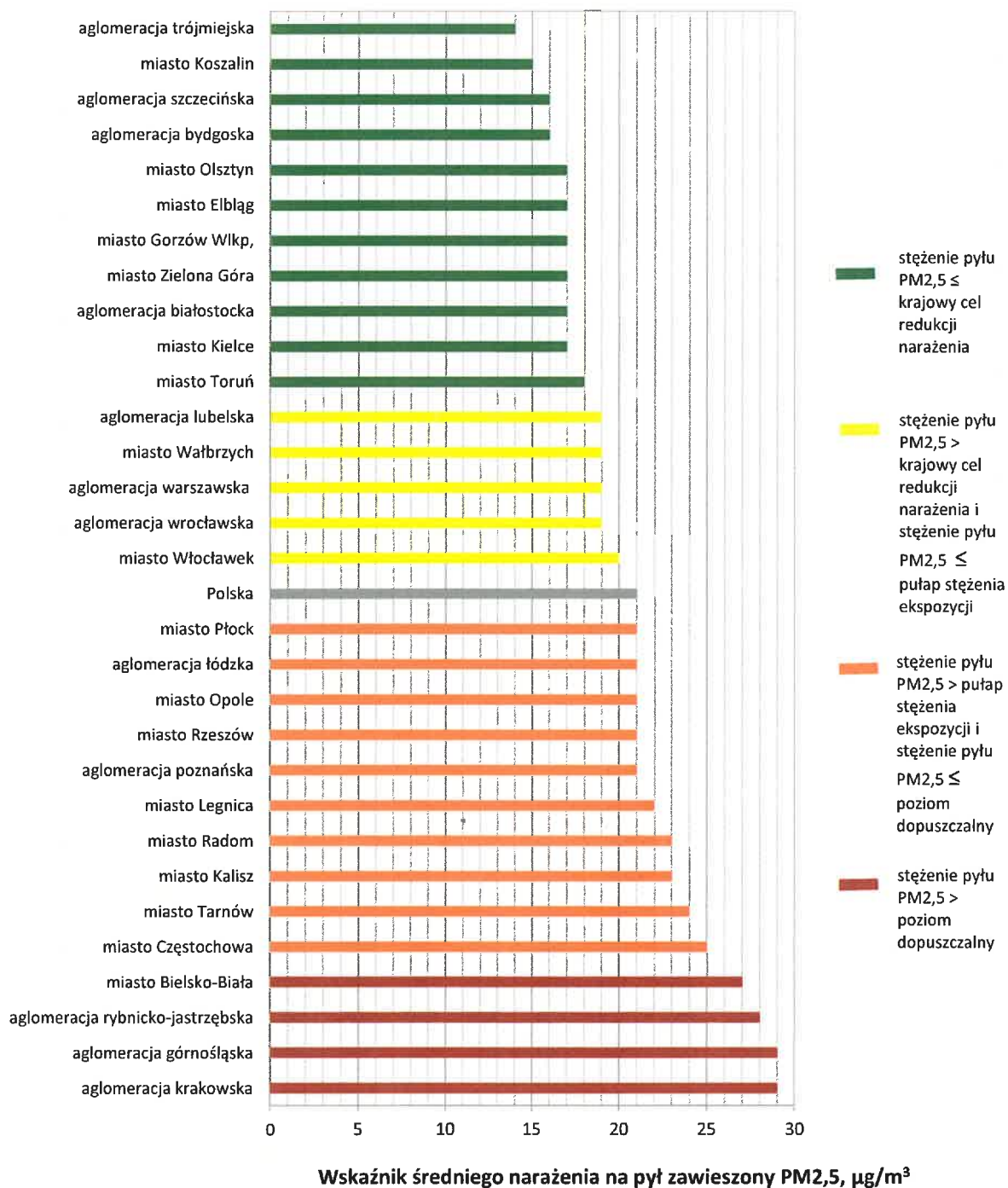

Ryc. 4. Stanowiska monitoringu jakości powietrza w Żorach (ul. Sikorskiego)

Wyk. 4. Krajowe wskaźniki średniego narażenia na pył zawieszony PM_{2,5} w latach 2010-2019 w odniesieniu do: (a) krajowego celu redukcji narażenia (linia żółta); (b) pułapu stężenia ekspozycji (linia czerwona)

⁸¹ Krajowy cel redukcji narażenia – jest to procentowe zmniejszenie krajowego wskaźnika średniego narażenia dla roku odniesienia, w celu ograniczenia szkodliwego wpływu danej substancji na zdrowie ludzi, które ma być osiągnięte w określonym terminie. Wartość krajowego celu redukcji narażenia określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 sierpnia 2012 r. w sprawie krajowego celu redukcji narażenia (Dz. U. poz. 1030).

Wyk. 5. Wartości wskaźnika średniego narażenia na pył zawieszony PM_{2,5} dla poszczególnych miast i aglomeracji oraz krajowy wskaźnik średniego narażenia dla 2019 r.

2.6 Monitoring tła regionalnego

W ramach monitoringu tła regionalnego w 2020 r. Główny Inspektor kontynuował pomiary:

- rtęci w stanie gazowym na stacjach: „Osieczów” w województwie dolnośląskim, „Zielonka” w województwie kujawsko-pomorskim, „Złoty Potok” w województwie śląskim i „Granica” w województwie mazowieckim,
- prekursorów ozonu na stacji „Zielonka”,
- składu pyłu zawieszonego PM10 pod kątem zawartości metali ciężkich i WWA oraz depozycji całkowitej tych zanieczyszczeń do podłoża na stacjach „Osieczów” i „Zielonka”,
- składu pyłu zawieszonego PM2,5 pod kątem podstawowych kationów i anionów na stacjach: „Osieczów”, „Złoty Potok” i „Zielonka”,
- zawartości węgla elementarnego i organicznego w pyłe zawieszonym PM2,5 na stacjach „Osieczów” i „Zielonka”.

Jednocześnie Główny Inspektor kontynuował pomiary składu pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5, rtęci w stanie gazowym i depozycji całkowitej pod kątem zawartości metali ciężkich i WWA na stacji „Puszcza Borecka”.

2.7 Badania tła zanieczyszczenia atmosfery na stacjach w Łebie, Jarczewie, Puszczy Boreckiej i na Śnieżce według programów międzynarodowych

W 2020 r. Główny Inspektor kontynuował pomiary tła zanieczyszczenia atmosfery na stacjach w Łebie, Jarczewie, Puszczy Boreckiej i na Śnieżce według „Wspólnego programu monitoringu i oceny przenoszenia zanieczyszczeń powietrza na dalekie odległości” (EMEP). Dodatkowo – na stacji w Łebie – były wykonywane pomiary dla potrzeb Komisji Helsińskiej, a na stacji w Puszczy Boreckiej – dla potrzeb Komisji Europejskiej⁸². Program badań obejmował pomiary stężeń substancji zakwaszających, fotoutleniających i toksycznych (WWA i metale ciężkie).

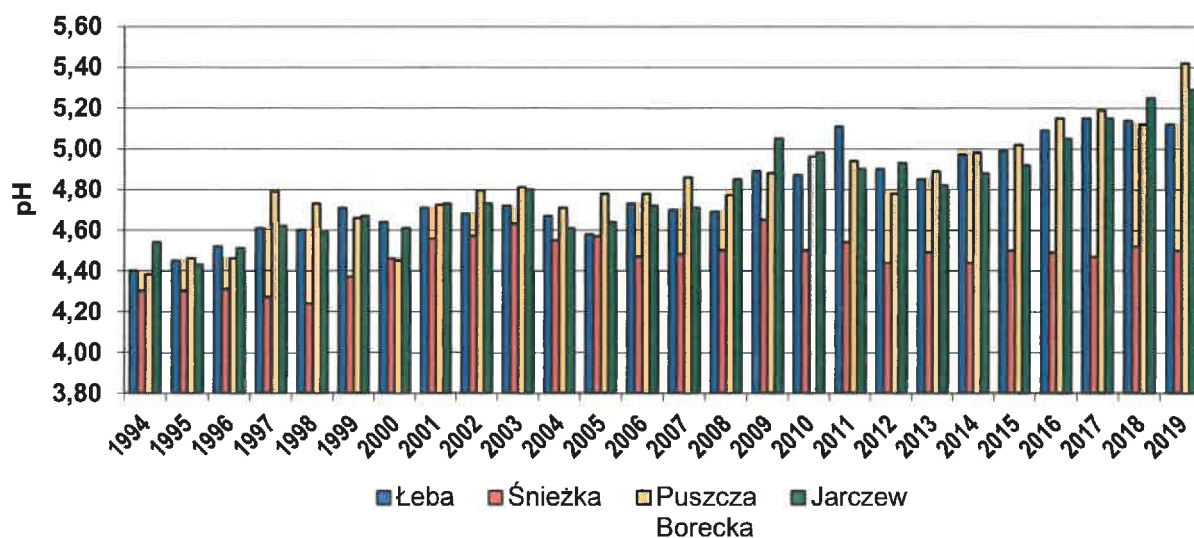
Ze stacji stowarzyszonej z EMEP - w Zielonce - przekazano do bazy danych EMEP dane dotyczące pyłu zawieszonego PM10 i zawartych w nim metali ciężkich oraz wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych, a także dane dotyczące pyłu zawieszonego PM2,5 i zawartych w nim wybranych kationów i anionów oraz węgla organicznego i elementarnego za 2019 r.

W 2020 r. wykonano analizę serii danych uzyskanych w poprzednim roku i porównano z wynikami uzyskanymi w latach wcześniejszych.

Na stacjach w Puszczy Boreckiej i Jarczewie zmniejszyła się kwasowość opadów atmosferycznych (wyrażona wzrostem wartości pH opadów), a w Łebie i na Śnieżce nieznacznie zwiększyły się te wartości. Od wielu lat pH opadów atmosferycznych na Śnieżce oscyluje wokół wartości 4,5. Na pozostałych stacjach monitoringu tła zanieczyszczenia

⁸² W związku z przepisami dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 2004/107/WE z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie arsenu, kadmu, rtęci, niklu i wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych w otaczającym powietrzu (Dz. Urz. L 23 z 26.1.2005, str. 4) i 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrze dla Europy (Dz. Urz. L 152 z 11.6.2008 r., str. 2).

atmosfery wieloletni przebieg wartości pH wody opadowej świadczy o utrzymaniu się korzystnej wzrostowej tendencji tego wskaźnika, czyli spadku kwasowości opadów.

Wyk. 6. Zmiany kwasowości opadów atmosferycznych na stacjach EMEP w latach 1994–2019

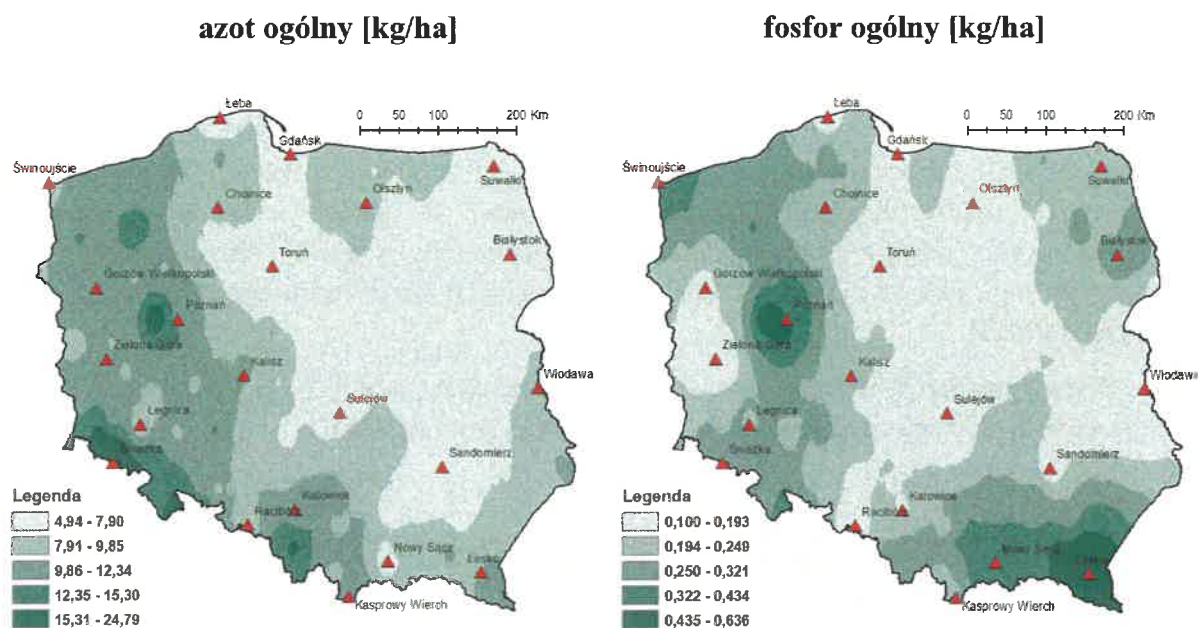
W 2020 r. wyniki pomiarów ze stacji EMEP za 2019 r. zostały przekazane do Chemicznego Centrum Koordynacyjnego EMEP w Norwegii. Dane zasiliły: Centrum Danych Programu Monitoringu Bałtyku (wyniki ze stacji w Łebie), Światowe Centrum Danych o Aerosolach GAW/WMO/WDCA w Norwegii i światowe centrum danych o składzie chemicznym opadów atmosferycznych GAW/WMO/WDCPC w USA. Na bieżąco wyniki uzyskane w 2020 r. przekazywano również do Światowego Centrum Danych o Gazach Cieplarnianych GAW/WMO/WDCGG w Japonii.

2.8 Badania chemizmu opadów atmosferycznych i ocena depozycji zanieczyszczeń do podłoża

W 2020 r. Główny Inspektor kontynuował badania chemizmu opadów atmosferycznych wraz z oceną depozycji zanieczyszczeń do podłoża w skali całego kraju, w oparciu o krajową sieć 22 stacji monitoringu chemizmu opadów. Oddziały Centralnego Laboratorium Badawczego GIOŚ wykonywały na bieżąco analizy fizyko-chemiczne miesięcznych prób opadów pobranych przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy (IMGW-PIB) w zakresie 21 wskaźników. W realizacji programu wykorzystano dane o opadach ze 162 posterunków IMGW-PIB.

Ponadto, Główny Inspektor dokonał oceny depozycji zanieczyszczeń za 2019 rok, w tym przestrzennego rozkładu ładunków zanieczyszczeń wprowadzanych z opadami atmosferycznymi do podłoża w powiązaniu z kierunkami cyrkulacji mas powietrza. W ocenie

wykazano, że największe obciążenie azotem ogólnym wystąpiło w województwie dolnośląskim, a najmniejsze – w województwie mazowieckim. W przypadku fosforu ogólnego największe obciążenie wystąpiło w województwie podkarpackim, a najmniejsze – w województwie łódzkim.

▲ - stacja monitoringu chemizmu opadów atmosferycznych

Ryc. 5. Rozkład przestrzenny rocznych ładunków azotu ogólnego i fosforu ogólnego deponowanych wraz z opadami na obszarze Polski w 2019 r.

Depozycja związków biogennych, przyczyniających się do zmian warunków troficznych i stymulacji procesu eutrofizacji wód powierzchniowych, w 2019 r. kształtowała się średnio na poziomie 8,79 kg/ha-rok azotu ogólnego (wartość niższa niż w 2018 r.) i 0,225 kg/ha-rok fosforu ogólnego (wartość nieznacznie wyższa niż w 2018 r.).

Główny Inspektor udostępnił dane o depozycji zanieczyszczeń m.in. Czeskiemu Instytutowi Hydrometeorologicznemu na potrzeby oceny sytuacji w rejonie przygranicznym południowo – zachodniej Polski.

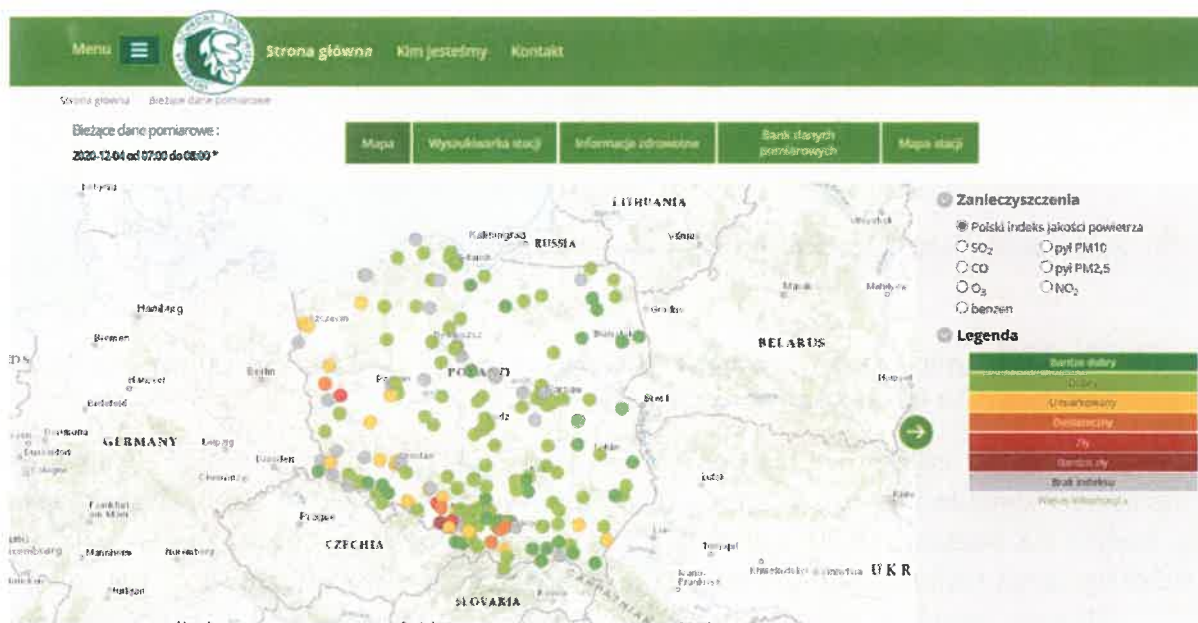
W celu wzmocnienia systemu oceny depozycji atmosferycznej w dniu 16 czerwca 2020 r. została zawarta umowa partnerstwa pomiędzy Głównym Inspektoratem Ochrony Środowiska a Norweskim Instytutem Badań Powietrznych (NILU), na realizację projektu predefiniowanego pt.: „*Wzmocnienie oceny depozycji atmosferycznej w Polsce w oparciu o doświadczenia norweskie*”, w ramach Programu „Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu”, finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021 (MF EOG 2014-2021). W dniu 3 grudnia 2020 r została zawarta umowa o dofinansowanie na realizację przedmiotowego projektu pomiędzy Głównym Inspektoratem Ochrony Środowiska a Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Głównym celem projektu jest zwiększenie wiedzy na temat szkodliwych substancji, które wraz z opadami atmosferycznymi przenikają do ziemi i mogą mieć wpływ na zmiany klimatu i niszczenie ekosystemów.

2.9 Prezentowanie informacji o jakości powietrza poprzez portal jakości powietrza i aplikacje mobilne

W 2020 r. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska udostępniał na portalu „Jakość Powietrza” oraz poprzez aplikację mobilną „Jakość Powietrza w Polsce” informacje o aktualnym stanie jakości powietrza, prezentowane za pomocą Indeksu Jakości Powietrza oraz indeksów poszczególnych zanieczyszczeń, wyznaczane w oparciu o wyniki pomiarów jednogodzinnych. Prezentowane dane pomiarowe pochodziły z około 190 automatycznych stacji monitoringu jakości powietrza, funkcjonujących w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMS).

Wyniki pomiarów wykonywanych na stanowiskach manualnych oraz archiwalne dane pomiarowe były udostępniane w module „Bank danych pomiarowych”.

Ryc. 6. Mapa bieżących danych pomiarowych, portal „Jakość Powietrza”

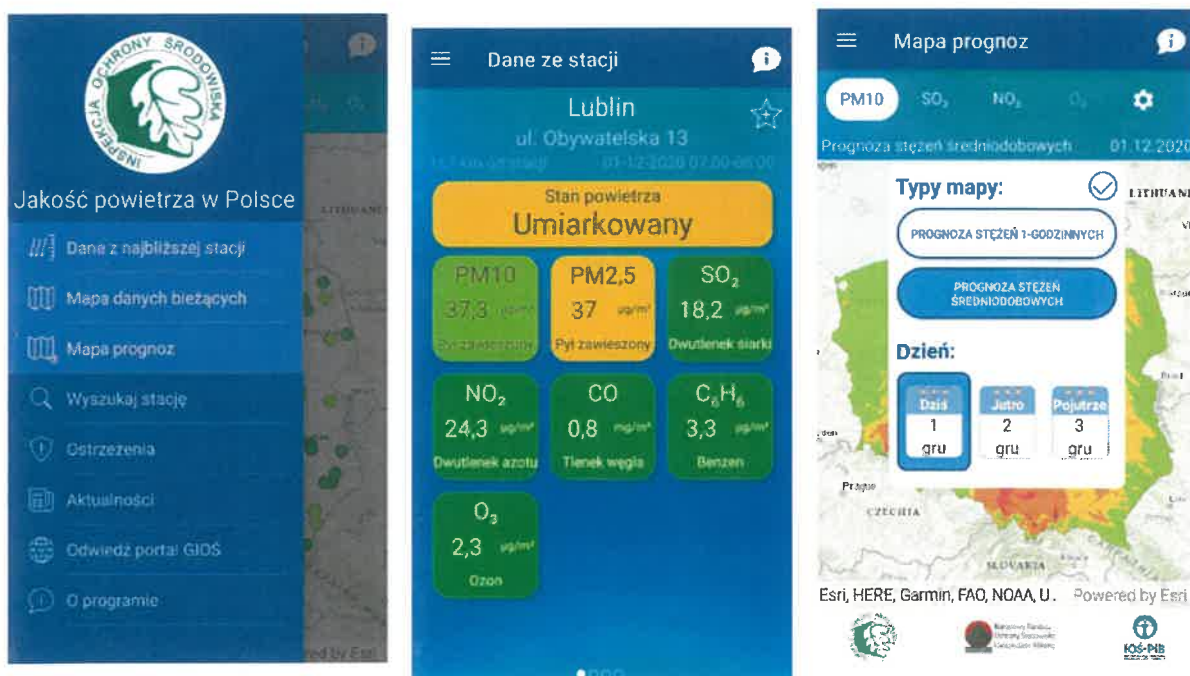
W module „Prognozy jakości powietrza” udostępniane były prognozy jakości powietrza⁸³ w postaci przejrzystych map krajowych i wojewódzkich, prezentujących dynamiczne animacje 1-godzinnych stężeń zanieczyszczenia powietrza oraz statyczne mapy stężeń maksymalnych i średniodobowych. Codziennie aktualizowane informacje przygotowywano na dzień bieżący i dwa kolejne dni. Informacje dotyczące prognozowanego

⁸³ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2018 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. poz. 1120) oraz zastępującym je rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 13 listopada 2020 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. poz. 2221).

stanu jakości powietrza były opracowywane przez Instytut Ochrony Środowiska - Państwowy Instytut Badawczy (pkt. 2.3.2).

Na portalu prezentowano również powiadomienia o ryzyku i wystąpieniu przekroczenia poziomu informowania lub alarmowego m.in. dla pyłu zawieszonego PM10, komunikaty o aktualnym i prognozowanym stanie jakości powietrza, wyniki ocen jakości powietrza, w tym raporty z wykonanej w 2020 r. rocznej oceny jakości powietrza za 2019 rok, informacje o aktualnie funkcjonujących stacjach, analizy i raporty z badań jakości powietrza przeprowadzonych w ramach PMS oraz informacje na temat uchwalonych programów ochrony powietrza.

W 2020 r. kontynuowano zainicjowaną w roku poprzednim rozbudowę narzędzi informatycznych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska służących do informowania społeczeństwa o stanie jakości powietrza. Efekty prac rozwojowych i modernizacyjnych sukcesywnie wdrażano na portalu „Jakość Powietrza”. Na początku roku udostępniono nowy moduł „Informacje regionalne”, na który składa się 16 podstron wojewódzkich stanowiących kompleksowe źródło lokalnych informacji o jakości powietrza w regionie. Dodano również nowe funkcjonalności w module „Prognozy zanieczyszczeń powietrza”, utworzono nowe podstrony tematyczne „Programy Państwowego Monitoringu Środowiska” oraz „Udostępnienie informacji o tle substancji w powietrzu”, a także nowy typ mapy „Rozkłady stężeń zanieczyszczeń”. Dokonano również modyfikacji nakierowanych na zapewnienie szerszej dostępności i przejrzystości treści publikowanych na portalu. Również w 2020 roku, na podstawie opracowanego w roku poprzednim projektu technicznego, dodano moduł prognoz zanieczyszczeń powietrza do aplikacji mobilnych „Jakość Powietrza w Polsce”.

Ryc. 7. Aplikacja mobilna „Jakość powietrza w Polsce”

W 2020 r. zwiększyła się liczba użytkowników aplikacji mobilnych „Jakość powietrza w Polsce”. Stale zwiększa się również liczba podmiotów korzystających z informacji

o bieżących wynikach pomiarów udostępnianych przez Główny Inspektorat w postaci interfejsu programistycznego aplikacji (API), za pomocą którego wyniki pomiarów publikowane były m.in. na tablicach informacyjnych urzędów. Ponadto, dzięki dbałości o jakość i rzetelność udostępnianych informacji były one przywoływane jako źródło i wykorzystywane przez media - w prasie, programach radiowych i telewizyjnych, czy na innych portalach internetowych.

2.10. Badania stanu warstwy ozonowej oraz pomiary natężenia promieniowania UV-B nad Polską

Główny Inspektor Ochrony Środowiska w ramach umów z Polską Akademią Nauk (PAN) i Instytutem Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowym Instytutem Badawczym (IMGW–PIB) realizował program pomiarowy zgodnie z Konwencją Wiedeńską⁸⁴ o ochronie warstwy ozonowej, który obejmował:

1. Pomiary całkowitej zawartości i profilu pionowego ozonu:

- codzienne spektrofotometryczne (spektrofotometry Dobsona i Brewera) pomiary całkowitej zawartości ozonu w atmosferze oraz rozkładu pionowego ozonu metodą Umkehr w wybrane dni, wykonywane na stacji PAN w Belsku. W 2020 r. wykonano 110 serii pomiarowych, przy pomocy spektrofotometru Dobsona, pozwalających wyznaczyć rozkład pionowy ozonu w warstwie atmosfery leżącej poniżej 50 km (w dziesięciu warstwach o grubości około 5 km),
- pomiary profili ozonowych metodą sondażową średnio raz w tygodniu, wykonywane na stacji IMGW–PIB w Legionowie. W 2020 r. wykonywano 52 sondaże ozonu, osiągając średnią wysokość 33,6 km,
- codzienny monitoring całkowitej zawartości ozonu nad Europą Środkową metodą obserwacji satelitarnych prowadzonych przez IMGW-PIB z wykorzystaniem danych z czujnika Ozone Mapping and Profiler Suite - OMPS;

2. Pomiary promieniowania UV-B:

- pomiary natężenia promieniowania UV-B wykonywano na stacji Instytutu Geofizyki PAN w Belsku i trzech stacjach IMGW–PIB w: Łebie, Legionowie i Zakopanem.

Analiza danych o całkowitej zawartości ozonu w atmosferze, uzyskanych w ramach realizacji pomiarów spektrofotometrycznych w Belsku, profili ozonowych metodą sondażową w Legionowie oraz satelitarnego monitoringu ozonu z wykorzystaniem danych z czujnika OMPS pozwala stwierdzić, że w ciągu całego 2020 roku, wartości średnich miesięcznych całkowitej zawartości ozonu były niższe od średniej wieloletniej z lat 1963–2019.

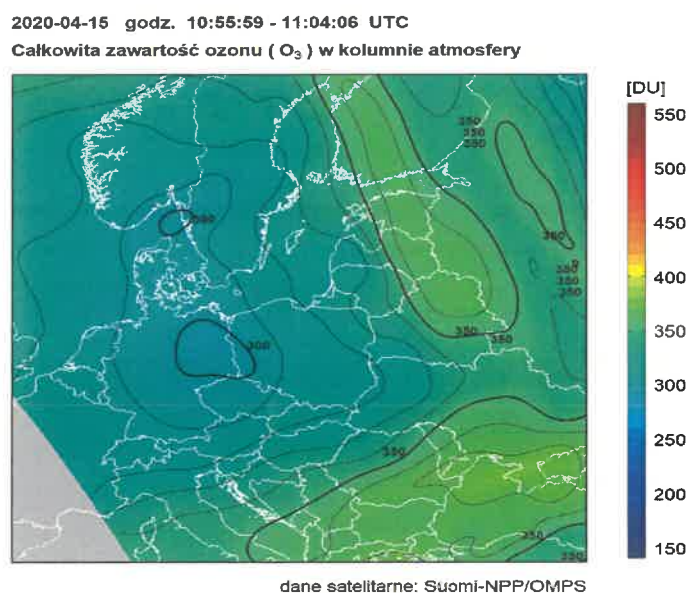
Na trzech stacjach IMGW-PIB oraz na stacji PAN zaobserwowano podwyższone wartości promieniowania UV-B. W kwietniu i we wrześniu zaobserwowano znacząco większe od średnich wartości Indeksu UV. W tych miesiącach przez wiele dni występowały ekstremalne wartości promieniowania, spowodowane znacznym spadkiem ilości ozonu całkowitego (powyżej 10% względem średniej wieloletniej). Także w okresie lata występowały ekstremalne

⁸⁴ Konwencja Wiedeńska o ochronie warstwy ozonowej sporządzona w Wiedniu dnia 22 marca 1985 r. (Dz. U. z 1992 r. Nr 98, poz.488).

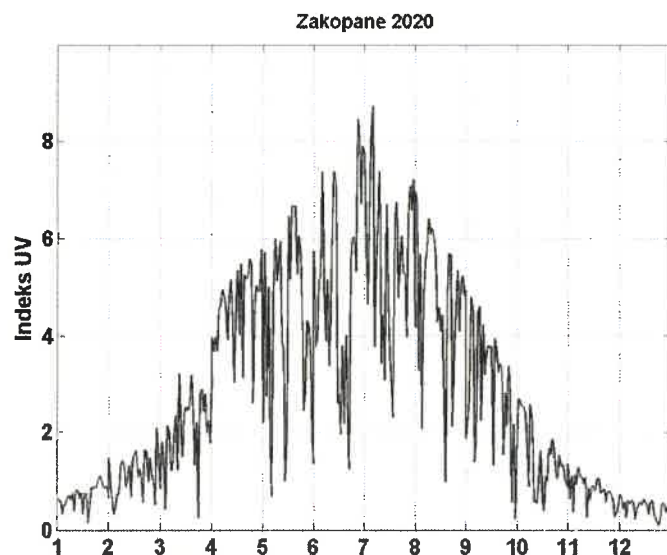
wartości promieniowania UV. Jednak, w tym przypadku były one związane głównie z mniejszą ilością aerozoli.

Największe wartości Indeksu UV dla stacji zmierzono: w Zakopanem (UVI 8,7) i w Belsku (UVI 7,9) w dniu 6 lipca, w Legionowie (UVI 7,4) w dniach 6 czerwca i 1 lipca oraz w Łebie (UVI 6,9) - 14 czerwca. Na poniższych wykresach przedstawiono maksymalne wartości Indeksu UV zmierzone na stacjach w Zakopanem i Belsku.

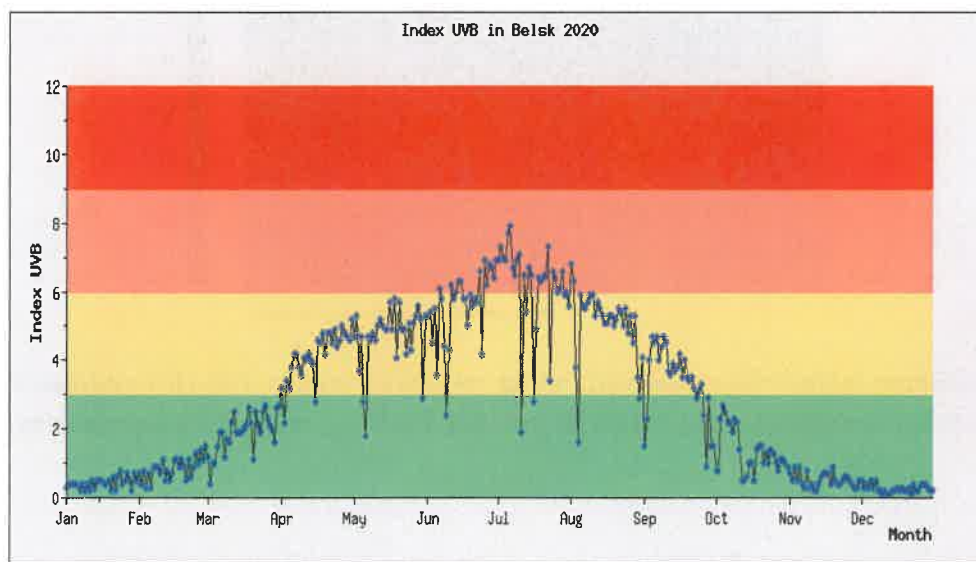
W sezonie zimowo-wiosennym 2020 r. nad Polską zaobserwowano pięć mini-dziur ozonowych trwających dziesięć dni.

Ryc. 8. Satelitarny monitoring ozonu nad Polską z wykorzystaniem danych z czujnika OMPS, mapa całkowitej zawartości ozonu z dnia 15 kwietnia 2020 r. (przykład wiosennego ubytku ozonu)

Wyk. 7. Monitoring promieniowania UV-B, maksymalne wartości Indeksu UV w 2020 r. zmierzone na stacji IMGW-PIB w Zakopanem

Wyk. 8. Monitoring promieniowania UV-B, maksymalne wartości Indeksu UV w 2020 r. zmierzone na stacji PAN w Belsku

Wyniki pomiarów całkowitej zawartości ozonu, rozkładu pionowego ozonu wykonywane metodą Umkehr na stacji w Belsku były systematycznie przekazywane do Światowego Centrum Danych Ozonowych w Toronto w Kanadzie. Średnie dzienne wartości całkowitej zawartości ozonu, przekazywane do Światowego Centrum Danych Ozonowych w Toronto i do Laboratorium Fizyki Atmosfery Uniwersytetu w Salonikach w Grecji, były wykorzystywane do codziennego sporządzania map ozonu dla półkuli północnej.

Wyniki pomiarów profili ozonu z IMGW-PIB zostały przekazane do Norweskiego Instytutu Ochrony Powietrza (NILU) oraz po ich weryfikacji do Światowego Centrum

Ozonowego (WOUDC), w Toronto w Kanadzie i do Globalnej Sieci Detekcji Zmian Składu Atmosfery (NDACC), w Maryland (USA).

3. Monitoring jakości wód

3.1 Badania i ocena jakości wód w rzekach i zbiornikach zaporowych

W 2020 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska zaplanował monitoring wód w rzekach i zbiornikach zaporowych w 2 177 punktach pomiarowo - kontrolnych (ppk) położonych na 2 136 jednolitych częściach wód powierzchniowych (JCWP) rzecznych zgodnie z programem obejmującym monitoring diagnostyczny, operacyjny, badawczy i monitoring obszarów chronionych. Był to piąty rok realizacji monitoringu wód w ramach drugiego cyklu gospodarowania wodami na lata 2016–2021.

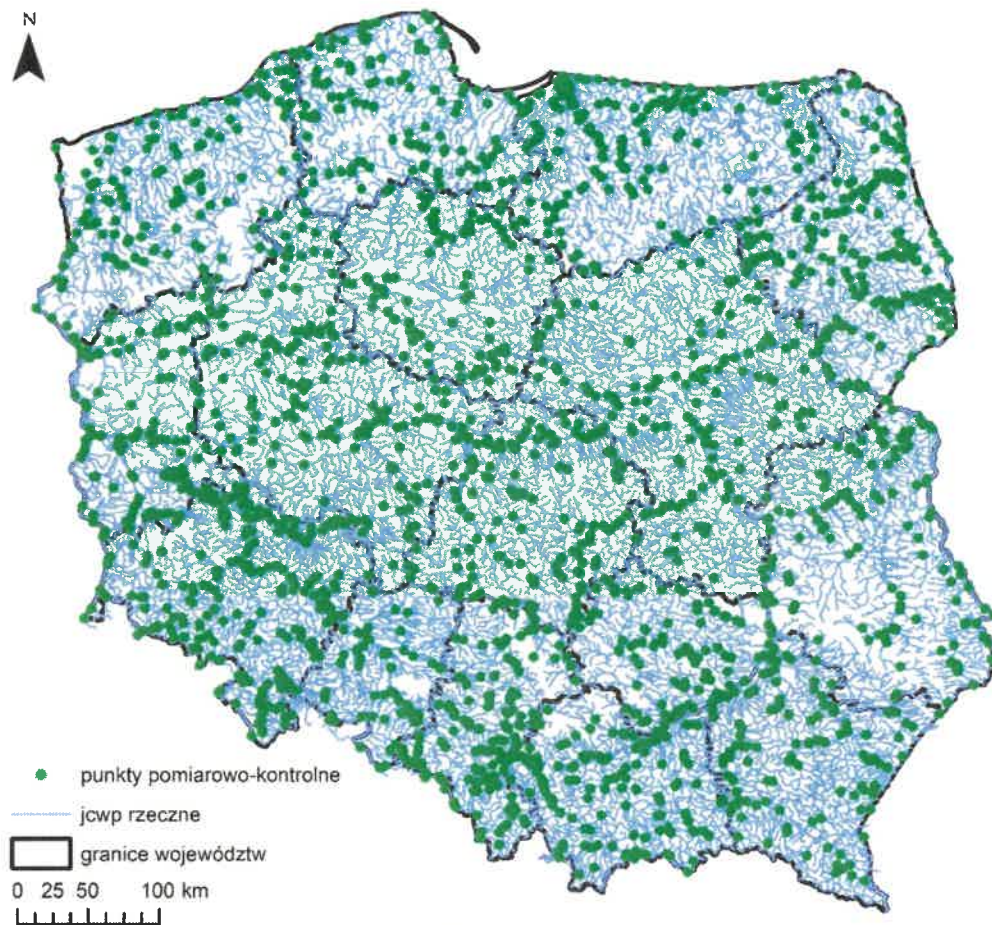
Spośród zaplanowanych do badań na 2020 r. punktów pomiarowo-kontrolnych (2 138 ppk na ciekach i 39 ppk na zbiornikach zaporowych) poboru prób dokonano w 2 125 ppk. Punktów, dla których nie udało się wykonać żadnych badań przynajmniej jednego wskaźnika, było 52. Wynikało to najczęściej z braku wody w korycie, problemów z dojazdem do stanowiska pomiarowego.

Spośród 2 177 ppk zaplanowanych do badań dla jcwp rzecznych, w 110 ppk, wykonano badania wskaźników w liczbie mniejszej niż zaplanowano. Były to zarówno wskaźniki opisujące stan lub potencjał ekologiczny oraz stan chemiczny. Najczęstszym powodem realizacji mniejszej liczby badań w głównej mierze była występująca w roku 2020 susza hydrologiczna (brak lub zbyt mały przepływ wody) oraz utrudniony dostęp.

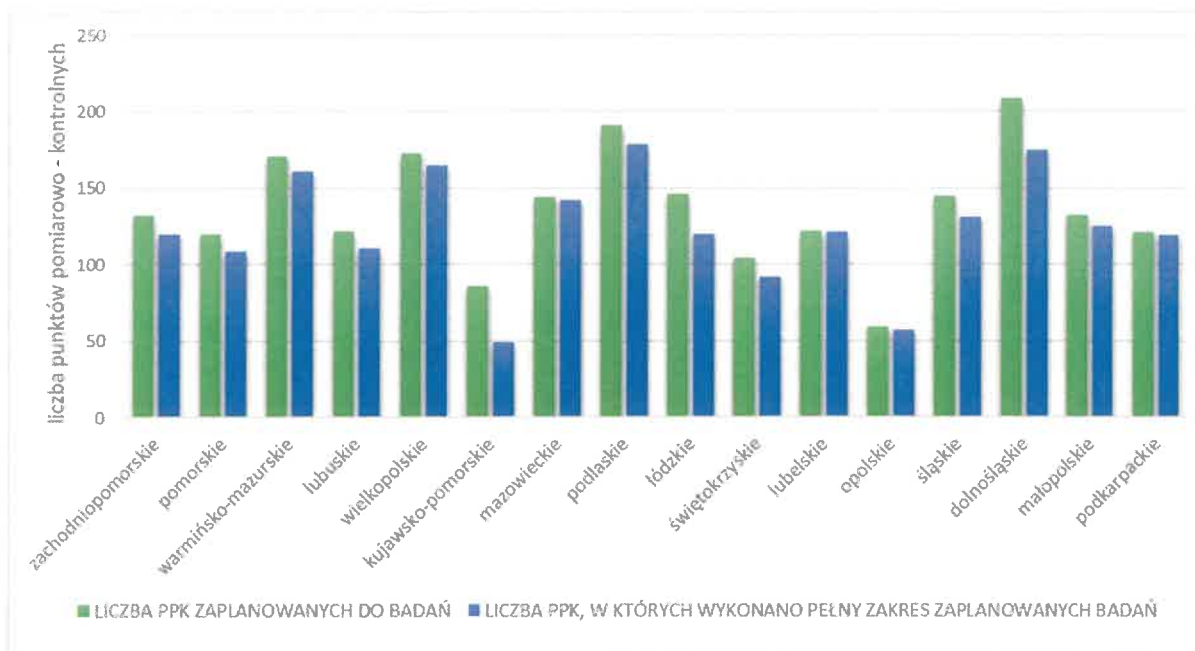
W niektórych województwach heptachlor (m.in. województwo zachodniopomorskie, warmińsko-mazurskie, mazowieckie) oraz cypmetryna (województwo mazowieckie) zostały oznaczone niezgodnie z obowiązującymi przepisami⁸⁵ przez co zostaną wykluczone z oceny. W przypadku województwa kujawsko-pomorskiego nie zlecono badań heptachloru w 20 ppk ze względu na brak wdrożonej metodyki.

Ponadto w 177 ppk zrealizowano więcej badań niż planowano, były to w głównej mierze dodatkowo oznaczane wskaźniki fizyczno-chemiczne oraz fitobentos. W województwie mazowieckim wykonano dodatkowe badania w 4 stanowiskach w ramach monitoringu badawczego nieujętego w planie.

⁸⁵ art. 23 rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 9 października 2019 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. poz. 2147).

Ryc. 9. Rozmieszczenie punktów pomiarowo-kontrolnych zaplanowanych do badań jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych w roku 2020 na tle podziału administracyjnego na województwa

Wyk. 9. Liczba punktów pomiarowo-kontrolnych na jcw p rzecznych, w których wykonano badania w 2020 r. w stosunku do liczby punktów pomiarowo-kontrolnych zaplanowanych do badań

Komplet zaplanowanych badań wykonano w 2 015 ppk położonych na obszarze wszystkich województw.

Oprócz badań wykonywanych przez CLB lub podmioty zewnętrzne na zlecenie CLB, na zlecenie DMŚ przewidziano badania ichtiofauny w 689 ppk, przy czym ze względu na brak wody, badania wykonano w 658 ppk.

W 2020 r., Główny Inspektor Ochrony Środowiska zlecił ponadto wykonanie badań substancji priorytetowych w tkankach organizmów żywych⁸⁶. Badania wykonano w 421 JCWP rzecznych. W pobranych próbach oznaczono 11 substancji priorytetowych: difenyletery bromowane, fluoranten, heksachlorobenzen (HCB), heksachlorobutadien (HCBd), rtęć i jej związki, benzo(a)piren, dikofol, kwas perfluorooktanosulfonowy (PFOS), dioksyny, heksabromocyklododekan, heptachlor i epoksyd heptachloru.

Wśród wykonanych badań, analogicznie do lat ubiegłych, od 2016 r., największą częstotliwość przekroczeń dopuszczalnej normy dla stężenia w tkankach biologicznych (EQS) wykazały 2 substancje priorytetowe. We wszystkich przebadanych 421 JCWP rzecznych stwierdzono przekroczenie EQS bromowanych difenyleterów w tkankach organizmów wodnych. Około 47% prób wykazało wartości powyżej dopuszczalnych norm dla rtęci i jej związków. Warto odnotowania są również przekroczenia EQS dla benzo(a)pirenu, ale wynosiły one jedynie około 8% przebadanych prób.

Dla pozostałych 8 substancji priorytetowych stwierdzono pojedyncze przekroczenia wartości EQS bądź ich nie stwierdzono. Badania stężeń substancji priorytetowych w organizmach wodnych będą kontynuowane w następnych latach, w kolejnych zaplanowanych JCWP.

⁸⁶ Zgodnie z art. 116 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 624, 784).

W 2020 r. wykonano klasyfikację i ocenę stanu JCWP rzecznych za 2019 rok na podstawie danych z lat 2014-2019⁸⁷. Klasyfikację na podstawie monitoringu przeprowadzono dla: 2 206 naturalnych JCWP rzecznych pod kątem stanu ekologicznego, 942 silnie zmienionych i sztucznych JCWP rzecznych pod kątem potencjału ekologicznego i 2 087 JCWP rzecznych pod kątem stanu chemicznego, zaś oceny stanu dokonano dla 3 051 JCWP rzecznych.

Statystyczne podsumowanie klasyfikacji i oceny JCWP rzecznych na podstawie monitoringu przedstawiono w tabeli 1. Uwzględniono przy tym podział na dorzecza, a także wskazano łączną liczbę klasyfikowanych i ocenianych JCWP. Liczba niesklasyfikowanych JCWP oznacza w tym przypadku liczbę JCWP, dla których badania monitoringowe nie były wystarczające do przeprowadzenia klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego lub stanu chemicznego.

Tabela 1. Podsumowanie statystyczne klasyfikacji i oceny jednolitych części wód rzecznych dokonanej za 2019 rok na podstawie monitoringu, w podziale na dorzecza

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych		Dorzecze									Łącznie
		Wisła	Odra	Dniestr	Dunaj	Banówk a	Łaba	Niemen	Pregoła	Świcz a	
Klasyfikacja stanu ekologicznego	Bardzo dobry	2	2	0	0	0	0	0	0	0	4
	Dobry	123	36	0	1	0	1	3	2	0	166
	Umiarkowany	889	364	2	5	3	3	18	39	2	1325
	Słaby	350	146	0	1	0	1	7	6	0	511
	Zły	130	60	0	1	0	0	3	6	0	200
	Liczba naturalnych jcwps sklasyfikowanych	1494	608	2	8	3	5	31	53	2	2206
	Liczba naturalnych jcwps niesklasyfikowanych	45	12	0	0	0	0	0	5	1	63
Klasyfikacja potencjału ekologicznego	Maksymalny	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2
	Dobry	54	37	0	1	0	0	0	2	0	94
	Umiarkowany	216	239	0	1	0	0	0	0	0	456
	Słaby	133	139	0	0	0	0	1	0	0	273

⁸⁷ Klasyfikację i ocenę wykonano zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. poz. 2149).

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych		Dorzecze									Łącznie
		Wisła	Odra	Dniestr	Dunaj	Banówka	Łaba	Niemen	Pregoła	Świeża	
Klasyfikacja stanu chemicznego	Zły	49	68	0	0	0	0	0	0	0	117
	Liczba silnie zmienionych/ sztucznych jcwp sklasyfikowanych	453	484	0	2	0	0	1	2	0	942
	Liczba silnie zmienionych/ sztucznych jcwp niesklasyfikowanych	14	17	0	0	0	0	0	1	0	32
Klasyfikacja stanu chemicznego	Dobry	191	51	0	1	0	1	3	5	0	252
	Poniżej dobrego	1137	622	1	4	3	4	26	35	3	1835
	Liczba jcwp sklasyfikowanych	1328	673	1	5	3	5	29	40	3	2087
	Liczba jcwp niesklasyfikowanych	9	12	0	0	0	0	1	0	0	22
Ocena stanu	Dobry	12	1	0	1	0	0	1	1	0	16
	Zły	1862	1064	2	8	3	5	31	57	3	3035
	Liczba jcwp sklasyfikowanych	1874	1065	2	9	3	5	32	58	3	3051
	Liczba jcwp z brakiem możliwości oceny stanu na podstawie monitoringu	159	98	0	1	0	2	0	4	0	264

Klasyfikacja stanu ekologicznego w oparciu o wyniki monitoringu była możliwa w 2 206 monitorowanych naturalnych JCWP rzecznych. Największy udział w sklasyfikowanych naturalnych JCWP stanowią te o umiarkowanym stanie ekologicznym (60,1%). Bardzo dobry stan ekologiczny odnotowano w 4 JCWP rzecznych, stan dobry natomiast w 166 JCWP rzecznych. Około 32,2% ocenionych JCWP rzecznych osiągnęło słaby lub zły stan ekologiczny.

Klasyfikacja potencjału ekologicznego była możliwa natomiast w 942 monitorowanych silnie zmienionych oraz sztucznych JCWP rzecznych. Największy udział w sklasyfikowanych naturalnych JCWP stanowią te o umiarkowanym potencjale ekologicznym (48,4%). W 2 JCWP

rzecznych odnotowano maksymalny potencjał ekologiczny, potencjał dobry osiągnęło natomiast 94 JCWP. Około 41,4% ocenionych JCWP rzecznych osiągnęło słaby lub zły potencjał ekologiczny.

Przeprowadzenie klasyfikacji stanu chemicznego było możliwe dla 2087 monitorowanych JCWP rzecznych, przy czym 87,9% JCWP osiągnęło stan chemiczny poniżej dobrego.

Ocena stanu wykonana dla 3051 monitorowanych JCWP rzecznych wykazała, iż zły stan wód odnotowano w 99,5% rzek. Stan ten wynikał w 83,4% przypadków ze stanu chemicznego poniżej dobrego oraz stanu lub potencjału ekologicznego umiarkowanego albo gorszego. W 11,4% przypadków zły stan wód wynikał z umiarkowanego lub gorszego stanu lub potencjału ekologicznego (i dobrego stanu chemicznego). 4,4% przypadków oceniono jako zły stan wód ze względu na stan chemiczny poniżej dobrego. Wśród wskaźników w największym stopniu decydujących o klasyfikacji stanu chemicznego poniżej dobrego wskazać należy benzo(a)piren (28,9% przypadków) oraz difenyletery bromowane identyfikowane w matrycy biota (21,3% przypadków). Wśród elementów, które w największym stopniu decydowały o stanie/potencjale ekologicznym poniżej dobrego, należy w przypadku JCWP rzecznych wyróżnić elementy fizykochemiczne (3.1 – 3.5) i biologiczne. Nieznacznie przeważający udział w ocenie miały elementy fizykochemiczne z grup 3.1-3.5, z których najbardziej decydujące znaczenie miało zasolenie (37,7% przypadków) oraz substancje biogenne (35,6% przypadków). Natomiast spośród elementów biologicznych o stanie/potencjale ekologicznym poniżej dobrego decydowały najczęściej: makrobezkręgowce bentosowe (30,2% przypadków) oraz ichtiofauna (28,5% przypadków).

JCWP rzeczne, w których nie wykonano badań monitoringowych w latach 2014-2019 albo dla których ocena na podstawie danych z lat 2014-2019 nie była możliwa, zostały ocenione metodą przeniesienia oceny z JCWP rzecznych monitorowanych. Statystyczne podsumowanie klasyfikacji i oceny JCWP rzecznych metodą przeniesienia przedstawiono w tabeli 2. Uwzględniono przy tym podział na dorzecza, a także wskazano łączną liczbę klasyfikowanych i ocenianych JCWP.

Tabela 2. Podsumowanie statystyczne klasyfikacji i oceny jednolitych części wód rzecznych dokonanej za 2019 rok metodą przeniesienia, w podziale na dorzecza

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych		Dorzecze									Łącznie
		Wisła	Odra	Dniestr	Dunaj	Banówk a	Łaba	Niemen	Pregoła	Śwież a	
Klasyfikacja stanu ekologicznego	Bardzo dobry	8	1	0	0	0	0	0	0	0	9
	Dobry	98	32	0	1	0	0	3	0	0	134
	Umiarkowany	419	318	1	1	3	3	2	50	1	798
	Słaby	96	117	0	0	0	0	0	3	0	216
	Zły	55	53	0	0	0	0	2	3	0	113

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych		Dorzecze									Łącznie
		Wisła	Odra	Dniestr	Dunaj	Banówk a	Łaba	Niemen	Pregoła	Śwież a	
	Liczba ocenionych naturalnych jcw p	676	521	1	2	3	3	7	56	1	1270
Klasyfikacja potencjału ekologicznego	Maksymalny	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2
	Dobry	34	26	0	0	0	0	0	3	0	63
	Umiarkowany	48	85	0	0	0	0	0	3	0	136
	Słaby	25	24	0	0	0	0	0	0	0	49
	Zły	3	11	0	0	0	0	0	0	0	14
	Liczba ocenionych silnie zmienionych/ sztucznych jcw p	111	147	0	0	0	0	0	6	0	264
Klasyfikacja stanu chemicznego	Dobry	82	26	0	0	0	1	3	6	0	118
	Ponżej dobrego	461	421	0	1	3	2	4	23	1	916
	Liczba ocenionych jcw p	543	447	0	1	3	3	7	29	1	1034
Ocena stanu	Dobry	27	4	0	0	0	0	3	0	0	34
	Zły	760	664	1	2	3	3	4	62	1	1500
	Liczba ocenionych jcw p	787	668	1	2	3	3	7	62	1	1534

Klasyfikacja stanu ekologicznego w oparciu o przeniesienie była możliwa w 1270 naturalnych JCWP rzecznych. Największy udział w sklasyfikowanych naturalnych JCWP stanowią te o umiarkowanym stanie ekologicznym (62,8%). Bardzo dobry stan ekologiczny odnotowano w 9 JCWP, przy czym 10,6% analizowanych JCWP rzecznych osiągnęło stan dobry. Stan słaby oraz zły odnotowano w 25,9% JCWP rzecznych, objętych klasyfikacją w oparciu o przeniesienie.

Klasyfikacja potencjału ekologicznego metodą przeniesienia była możliwa dla 264 silnie zmienionych i sztucznych JCWP rzecznych. Największy udział w sklasyfikowanych JCWP, analogicznie jak w przypadku stanu ekologicznego, stanowią JCWP rzeczne o umiarkowanym potencjale ekologicznym (51,5%). Maksymalny potencjał ekologiczny odnotowano w 2 przypadkach, przy czym 23,9% analizowanych JCWP rzecznych osiągnęło potencjał dobry. Słaby oraz zły potencjał ekologiczny odnotowano w 23,9% JCWP rzecznych, objętych klasyfikacją w oparciu o przeniesienie.

Klasyfikacja stanu chemicznego przy wykorzystaniu metody przeniesienia była możliwa dla 1034 JCWP rzecznych, przy czym niemal 88,6% JCWP osiągnęło stan chemiczny poniżej dobrego.

Ocena stanu wykonana dla 1534 rzek wykazała, iż zły stan wód odnotowano w 97,8% JCWP rzecznych.

Statystyczne podsumowanie klasyfikacji i oceny JCWP rzecznych dokonanej zarówno na podstawie monitoringu jak i metodą przeniesienia przedstawiono w tabeli 3. Uwzględniono przy tym podział na dorzecza, a także wskazano łączną liczbę klasyfikowanych i ocenianych JCWP. Liczba niesklasyfikowanych JCWP oznacza w tym przypadku liczbę JCWP, dla których badania monitoringowe nie były wystarczające do przeprowadzenia klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego lub stanu chemicznego oraz dla których pomimo tego możliwa była ocena stanu.

Tabela 3. Podsumowanie statystyczne klasyfikacji i oceny jednolitych części wód rzecznych dokonanej za 2019 rok na podstawie monitoringu oraz metodą przeniesienia, w podziale na dorzecza

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych		Dorzecze									Łącznie
		Wisła	Odra	Dniestr	Dunaj	Banówka	Łaba	Niemen	Pregoła	Świeża	
Klasyfikacja stanu ekologicznego	Bardzo dobry	8	2	0	0	0	0	0	0	0	10
	Dobry	141	41	0	1	0	1	6	2	0	192
	Umiarkowany	1308	682	3	6	6	6	20	89	3	2123
	Słaby	446	263	0	1	0	1	7	9	0	727
	Zły	185	113	0	1	0	0	5	9	0	313
	Liczba naturalnych jcwps sklasyfikowanych	2088	1101	3	9	6	8	38	109	3	3365
	Liczba naturalnych jcwps niesklasyfikowanych	17	2	0	0	0	0	0	4	1	24
Klasyfikacja potencjału ekologicznego	Mały	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2
	Dobry	65	40	0	1	0	0	0	3	0	109
	Umiarkowany	264	324	0	1	0	0	0	3	0	592
	Słaby	158	163	0	0	0	0	1	0	0	322
	Zły	52	79	0	0	0	0	0	0	0	131

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych		Dorzecze									Łącznie
		Wisła	Odra	Dniestr	Dunaj	Banówk a	Łaba	Niemen	Pregoła	Śwież a	
	Liczba silnie zmienionych/ sztucznych jcwp sklasyfikowanych	540	607	0	2	0	0	1	6	0	1156
	Liczba silnie zmienionych/ sztucznych jcwp niesklasyfikowanych	7	6	0	0	0	0	0	0	0	13
Klasyfikacja stanu chemicznego	Dobry	267	76	0	1	0	2	6	11	0	363
	Poniżej dobrego	1598	1043	1	5	6	6	30	58	4	2751
	Liczba jcwp sklasyfikowanych	1865	1119	1	6	6	8	36	69	4	3114
	Liczba jcwp niesklasyfikowanych	7	9	0	0	0	0	1	0	0	17
Ocena stanu	Dobry	39	5	0	1	0	0	4	1	0	50
	Zły	2622	1728	3	10	6	8	35	119	4	4535
	Liczba ocenionych jcwp	2661	1733	3	11	6	8	39	120	4	4585

Klasyfikacja stanu ekologicznego była możliwa w 3365 naturalnych JCWP rzecznych. Największy udział w sklasyfikowanych naturalnych JCWP stanowią te o umiarkowanym stanie ekologicznym (63,1%). Bardzo dobry stan ekologiczny odnotowano w 10 JCWP rzecznych, dodatkowo 5,7% rzek osiągnęło dobry stan ekologiczny. Rzeki o słabym i złym stanie ekologicznym stanowią 30,9% wszystkich analizowanych JCWP rzecznych.

Klasyfikacja potencjału ekologicznego była możliwa dla 1156 silnie zmienionych i sztucznych JCWP rzecznych. Największy udział w sklasyfikowanych silnie zmienionych i sztucznych JCWP stanowią te o umiarkowanym potencjale ekologicznym (51,2%). Maksymalny potencjał ekologiczny odnotowano w 2 JCWP rzecznych, dobry potencjał zaobserwowano w 109 JCWP. Rieczne JCWP o słabym i złym potencjale stanowią 39,1% wszystkich sklasyfikowanych naturalnych JCWP.

Klasyfikacja stanu chemicznego była możliwa dla 3114 JCWP rzecznych, przy czym 88,3% JCWP osiągnęło stan chemiczny poniżej dobrego.

Ocena stanu wykonana dla 4 585 rzek wykazała, iż zły stan wód odnotowano w 99,9% JCWP rzecznych.

Na potrzeby sprawozdawania ministra właściwego ds. gospodarki wodnej z realizacji dyrektywy azotanowej, wykonano ocenę eutrofizacji za okres 2016-2019. Wykonano również

syntetyczną ocenę stanu wód powierzchniowych (w tym rzek) dla okresu 2014-2019, która została wykorzystana w opracowywaniu przez prezesa Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie drugiej aktualizacji planów gospodarowania w dorzeczach.

3.2 Badania i ocena jakości wód w jeziorach

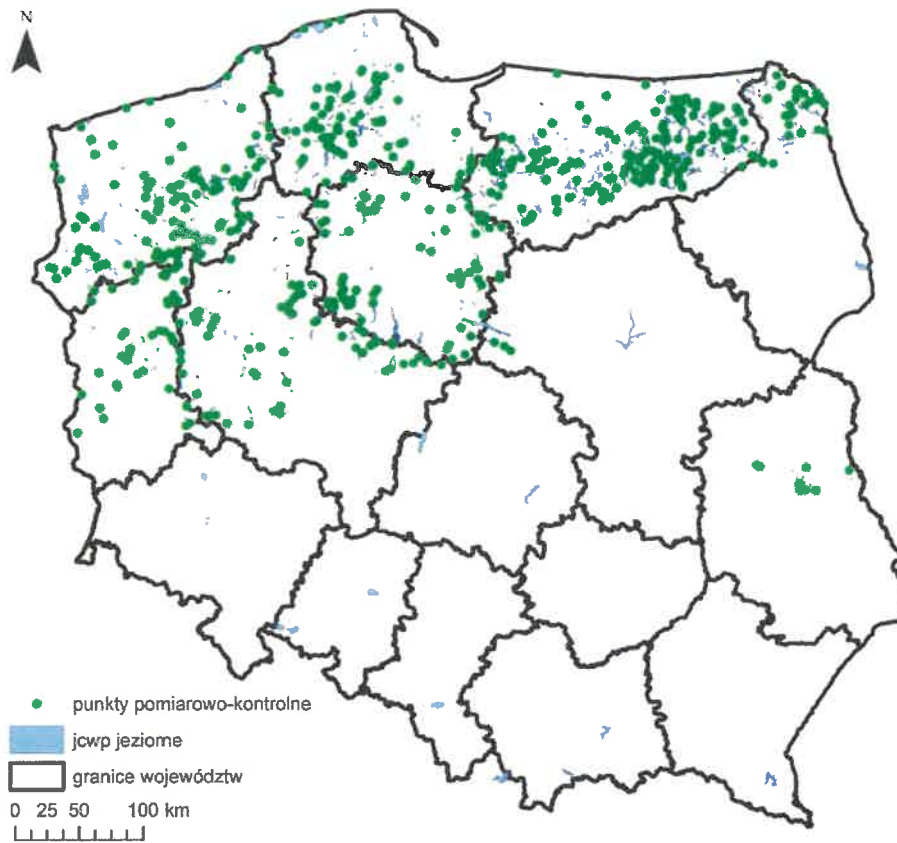
W 2020 r. monitoring jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych (JCWP jeziornych) zaplanowano w dziewięciu województwach. Spośród 543 JCWP jeziornych, na których wyznaczono 545 punktów pomiarowo - kontrolnych, badania wykonano w 359 jeziorach. Liczba monitorowanych JCWP jeziornych w poszczególnych województwach uzależniona była od ich zagęszczenia oraz możliwości kadrowych i technicznych CLB.

Pełny zakres badań wykonano w 307 jeziorach (309 ppk). W 50 ppk wykonano mniej badań niż zaplanowano, głównie z powodu braków kadrowych oraz trudności technicznych. W 186 ppk nie wykonano żadnych badań. Powodem był przede wszystkim braki kadrowe w CLB. W przypadku niektórych ppk powodem był niski poziom wody lub brak dojazdu.

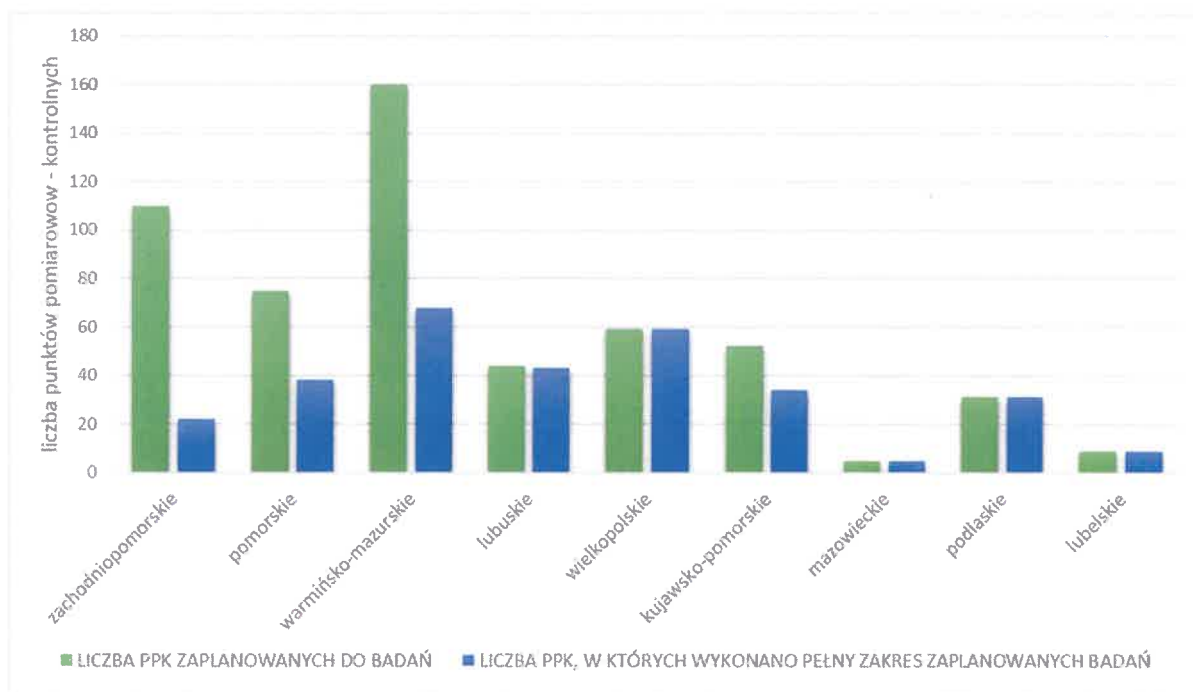
W niektórych województwach heptachlor oraz cypermetryna zostały oznaczone niezgodnie z obowiązującymi przepisami⁸⁸, przez co zostaną wykluczone z oceny.

W przypadku województwa kujawsko-pomorskiego nie zlecono badań heptachloru w 1 ppk ze względu na brak wdrożonej metodyki.

⁸⁸ art. 23 rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 9 października 2019 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2147).

Ryc. 10. Rozmieszczenie punktów pomiarowo-kontrolnych zaplanowanych do badań jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych w roku 2020 na tle podziału administracyjnego na województwa

Wyk. 10. Liczba punktów pomiarowo-kontrolnych na jcw jeziorach, w których wykonano badania w 2020 r. w stosunku do liczby punktów pomiarowo-kontrolnych zaplanowanych do badań

Oprócz badań wykonywanych przez CLB lub podmioty zewnętrzne na zlecenie CLB, na zlecenie DMŚ wykonano badania ichtiofauny w 238 ppk, przy czym w 204 ppk wykonano 204 badania polegające na odłowach monitoringowych, a w 34 ppk wykonano analizę danych z połowów gospodarczych.

W 2020 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska zlecił wykonanie badań substancji priorytetowych w tkankach organizmów żywych. Badania wykonano w 112 JCWP jeziornych. W pobranych próbach oznaczono 11 substancji priorytetowych: difenyletery bromowane, fluoranten, heksachlorobenzen (HCB), heksachlorobutadien (HCBd), rtęć i jej związki, benzo(a)piren, dikofol, kwas perfluorooktanosulfonowy (PFOS), dioksyny, heksabromocyklododekan, heptachlor i epoksyd heptachloru.

Wśród wykonanych badań, podobnie jak w latach ubiegłych, od 2016 r., największa częstotliwość przekroczeń dopuszczalnej normy dla stężenia w tkankach biologicznych (EQS), analogicznie do badań w rzekach, wykazały 2 substancje priorytetowe. We wszystkich przebadanych 112 JCWP jeziornych stwierdzono przekroczenie EQS dla bromowanych difenyleterów w tkankach organizmów wodnych. Około 39% prób wykazała wartości powyżej dopuszczalnych norm dla rtęci i jej związków.

Dla pozostałych 9 substancji priorytetowych stwierdzono pojedyncze przekroczenia wartości EQS bądź ich nie stwierdzono. Badania stężeń substancji priorytetowych w organizmach wodnych będą kontynuowane w następnych latach, w kolejnych zaplanowanych JCWP.

W 2020 r. wykonano klasyfikację i ocenę stanu JCWP jeziornych za 2019 rok, na podstawie danych z lat 2014-2019 r.⁸⁹ Klasyfikację na podstawie monitoringu przeprowadzono dla: 550 naturalnych JCWP jeziornych pod kątem stanu ekologicznego, 102 silnie zmienionych JCWP jeziornych pod kątem potencjału ekologicznego i 584 JCWP jeziornych pod kątem stanu chemicznego, zaś oceny stanu dokonano dla 691 JCWP jeziornych.

Statystyczne podsumowanie klasyfikacji i oceny JCWP jeziornych na podstawie monitoringu przedstawiono w tabeli 4. Uwzględniono przy tym podział na dorzecza, a także wskazano łączną liczbę klasyfikowanych JCWP. Liczba niesklasyfikowanych JCWP oznacza w tym przypadku liczbę JCWP, dla których badania monitoringowe nie były wystarczające do przeprowadzenia klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego lub stanu chemicznego.

Tabela 4. Podsumowanie statystyczne klasyfikacji i oceny jednolitych części wód jeziornych dokonanej za 2019 rok na podstawie monitoringu, w podziale na dorzecza

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych		Dorzecze					Łącznie
		Wisła	Odra	Niemen	Pregoła	Świca	
Klasyfikacja stanu ekologicznego	Bardzo dobry	0	2	0	1	0	3
	Dobry	65	50	18	9	0	142
	Umiarkowany	111	73	10	23	1	218
	Słaby	64	43	2	13	0	122
	Zły	27	36	0	2	0	65
	Liczba naturalnych jcwp sklasyfikowanych	267	204	30	48	1	550
	Liczba naturalnych jcwp niesklasyfikowanych	20	5	0	6	0	31
Klasyfikacja potencjału ekologicznego	Maksymalny	0	1	0	0	0	1
	Dobry	2	12	0	0	0	14
	Umiarkowany	10	19	0	1	0	30
	Słaby	4	23	0	0	0	27
	Zły	2	28	0	0	0	30

⁸⁹ Klasyfikację i ocenę wykonano zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. poz. 2149).

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych		Dorzecze					Łącznie
		Wisła	Odra	Niemen	Pregoła	Świczka	
	Liczba silnie zmienionych jcwp sklasyfikowanych	18	83	0	1	0	102
	Liczba silnie zmienionych jcwp niesklasyfikowanych	0	0	0	0	0	0
Klasyfikacja stanu chemicznego	Dobry	85	63	7	23	0	178
	Poniżej dobrego	184	183	13	25	1	406
	Liczba jcwp sklasyfikowanych	269	246	20	48	1	584
	Liczba jcwp niesklasyfikowanych	0	1	0	0	0	1
Ocena stanu	Dobry	31	24	3	5	0	63
	Zły	277	282	21	47	1	628
	Liczba jcwp sklasyfikowanych	308	306	24	52	1	691
	Liczba jcwp z brakiem możliwości oceny stanu na podstawie monitoringu	8	5	6	3	0	22

Klasyfikacja stanu ekologicznego w oparciu o wyniki monitoringu była możliwa w 550 monitorowanych naturalnych JCWP jeziornych. Największy udział w sklasyfikowanych naturalnych JCWP stanowią te o umiarkowanym stanie ekologicznym (39,6%). Bardzo dobry stan ekologiczny odnotowano w 3 JCWP jeziornych, stan zły natomiast w 65 JCWP, co stanowi 11,8% wszystkich sklasyfikowanych JCWP. Pozostałe jeziora osiągnęły stan dobry (25,8%) lub słaby (22,2%).

Klasyfikacja potencjału ekologicznego była możliwa natomiast w 102 monitorowanych silnie zmienionych JCWP jeziornych. Procentowy rozkład wyników można uznać za stosunkowo równomierny – 29,4% jezior osiągnęła umiarkowany potencjał ekologiczny, w 26,5% odnotowano słaby potencjał ekologiczny, w 29,4% zły potencjał ekologiczny. Maksymalny potencjał ekologiczny odnotowano tylko w jednej JCWP jeziornej (PLLW10404 – Ostrowskie).

Przeprowadzenie klasyfikacji stanu chemicznego było możliwe dla 584 JCWP jeziornych, przy czym prawie 69,5% z nich osiągnęło stan chemiczny poniżej dobrego.

Ocena stanu wykonana dla 691 monitorowanych JCWP jeziornych wykazała, iż zły stan wód odnotowano w 90,9% jezior. Stan ten wynikał w 51,3% przypadków ze stanu chemicznego poniżej dobrego oraz stanu lub potencjału ekologicznego umiarkowanego albo gorszego. W 21,9% przypadków zły stan wód wynikał z umiarkowanego lub gorszego stanu lub potencjału ekologicznego (i dobrego stanu chemicznego). 14,8% przypadków oceniono jako zły stan wód tylko ze względu na stan chemiczny poniżej dobrego. Wśród wskaźników

w największym stopniu decydujących o klasyfikacji stanu chemicznego poniżej dobrego wskazać należy difenyletery bromowane identyfikowane w matrycy biota (33,6% przypadków) oraz heptachlor również identyfikowany w matrycy biota (22,9% przypadków). Wśród elementów, które w największym stopniu decydowały o stanie/potencjale ekologicznym poniżej dobrego, w przypadku JCWP jeziornych należy wyróżnić elementy biologiczne i fizykochemiczne (3.1 – 3.5), przy czym w niewielkim stopniu przeważał udział elementów biologicznych, spośród których najbardziej decydujące znaczenie miał fitoplankton (57,7% przypadków), natomiast spośród elementów fizykochemicznych decydująca była przezroczystość (33,2% przypadków) oraz azot ogólny (22,1% przypadków).

JCWP jeziorne, w których nie wykonano badań monitoringowych w latach 2014-2019 albo dla których ocena na podstawie danych z lat 2014-2019 nie była możliwa, zostały ocenione metodą przeniesienia oceny z JCWP jeziornych monitorowanych. Statystyczne podsumowanie klasyfikacji i oceny JCWP jeziornych metodą przeniesienia przedstawiono w tabeli 5. Uwzględniono przy tym podział na dorzecza, a także wskazano łączną liczbę klasyfikowanych i ocenianych JCWP.

Tabela 5. Podsumowanie statystyczne klasyfikacji i oceny jednolitych części wód jeziornych dokonanej za 2019 rok metodą przeniesienia, w podziale na dorzecza

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych		Dorzecze				Łącznie
		Wisła	Odra	Niemen	Pregoła	
Klasyfikacja stanu ekologicznego	Barczo dobry	0	1	0	0	1
	Dobry	66	29	11	13	119
	Umiarkowany	78	43	1	30	152
	Słaby	20	14	0	6	40
	Zły	10	13	0	0	23
	Liczba ocenionych naturalnych jcwp	174	100	12	49	335
Klasyfikacja potencjału ekologicznego	Maksymalny	0	0	0	0	0
	Dobry	0	2	0	0	2
	Umiarkowany	2	6	0	0	8
	Słaby	0	3	0	0	3
	Zły	0	5	0	0	5
	Liczba ocenionych silnie zmienionych jcwp	2	16	0	0	18
Klasyfikacja stanu chemicznego	Dobry	53	45	6	32	136
	Poniżej dobrego	123	71	6	17	217

Oceny jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych		Dorzecze				Łącznie
		Wisła	Odra	Niemen	Pregoła	
	Liczba ocenionych JCWP	176	116	12	49	353
Ocena stanu	Dobry	27	14	5	11	57
	Zły	149	102	7	38	296
	Liczba ocenionych JCWP	176	116	12	49	353

Klasyfikacja stanu ekologicznego w oparciu o przeniesienie była możliwa w 335 naturalnych JCWP jeziornych. Największy udział w sklasyfikowanych naturalnych JCWP stanowią te o umiarkowanym stanie ekologicznym (45,4%). Bardzo dobry stan ekologiczny odnotowano w 1 JCWP (PLLW10245 – Włókna), przy czym 35,5% analizowanych JCWP jeziornych osiągnęło stan dobry. Stan słaby oraz zły odnotowano w 18,8% JCWP jeziornych, objętych klasyfikacją w oparciu o przeniesienie.

Klasyfikacja potencjału ekologicznego metodą przeniesienia była możliwa dla 18 silnie zmienionych JCWP jeziornych. Największy udział w sklasyfikowanych JCWP, analogicznie jak przypadku stanu ekologicznego, stanowią jeziora o umiarkowanym potencjale ekologicznym (44,4%). W tym przypadku jednak tak samo liczną grupę stanowią jeziora o słabym lub złym potencjale ekologicznym (44,4%). W żadnym z jezior nie odnotowano maksymalnego potencjału ekologicznego, przy czym jedynie 11,1% analizowanych JCWP jeziornych osiągnęło potencjał dobry.

Klasyfikacja stanu chemicznego przy wykorzystaniu metody przeniesienia była możliwa dla 353 JCWP jeziornych, przy czym 61,5% JCWP osiągnęło stan chemiczny poniżej dobrego.

Ocena stanu wykonana metodą przeniesienia wykazała, iż zły stan wód odnotowano w 83,9% JCWP jeziornych.

Statystyczne podsumowanie klasyfikacji i oceny JCWP jeziornych dokonanej zarówno na podstawie monitoringu jak i metodą przeniesienia przedstawiono w tabeli 6. Uwzględniono przy tym podział na dorzecza, a także wskazano łączną liczbę klasyfikowanych i ocenianych JCWP. Liczba niesklasyfikowanych JCWP oznacza w tym przypadku liczbę JCWP, dla których badania monitoringowe nie były wystarczające do przeprowadzenia klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego lub stanu chemicznego oraz dla których pomimo tego możliwa była ocena stanu.

3.3 Badania osadów dennych w rzekach i jeziorach

Główny Inspektor Ochrony Środowiska zrealizował monitoring osadów dennych rzek i jezior w 2020 r., polegający na pobraniu próbek osadów, wykonaniu ich analiz laboratoryjnych oraz przygotowaniu zestawienia bazodanowego zawierającego wyniki pomiarów.

Badania przeprowadzono łącznie w 422 punktach pomiarowo-kontrolnych (ppk) zlokalizowanych na rzekach (249 ppk), kanałach rzecznych (9 ppk), zbiornikach zaporowych (4 ppk) i jeziorach (160 ppk), znajdujących się na terenie całego kraju.

W ramach programu monitoringu, dla próbek osadów pochodzących ze wszystkich 422 punktów pomiarowo-kontrolnych wykonano oznaczenia laboratoryjne w zakresie obejmującym:

- pH i przewodność elektrolityczną,
- pierwiastki główne i śladowe: Ag, Al, As, Ba, Ca, Cd, Corg (OWO) Co, Cr, Cu, Hg, Mg, Mn, Mo, N, Ni, Pb, Sn, Sr, V, Zn Fe, P, S, Ti, K,
- wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (acenaften, acenaftylen, antracen, benzo(a)antracen, benzo(a)fluoranten, benzo(b)fluoranten, benzo(k)fluoranten, benzo(ghi)perylen, benzo(a)piren, benzo(e)piren, chryzen, dibenzo(a, h)antracen, fenantren, fluoranten, fluoren, indeno(1,2,3-c,d)piren, naftalen, perylen, piren),
- polichlorowane bifenyle (kongenery o nr 28, 52, 101, 118, 138, 153, 180), heksachlorobenzen, α -HCH, β -HCH, γ -HCH, δ -HCH, pentachlorobenzen, heptachlor i epoksyd heptachloru, aldryna, endryna, dieldryna, izodryna, endosulfan, DDT (w tym izomer para-para), p,p'-DDE, p,p'-DDD.

Natomiast w wybranych 64 punktach pomiarowo-kontrolnych wykonano oznaczenia laboratoryjne w zakresie obejmującym dodatkowo następujące substancje:

alachlor, bromowane difenyletery (kongenery nr 28, 47, 99, 100, 153, 154), chloroalkany C10-C13, chlorfenwinfos, chlorpiryfos, fluorki, ftalan di(2-etyloheksylu), heksachlorobutadien, nonylofenole (4-nonylofenol), oktylofenole (4-(1,1',3,3'-tetrametylobutylo)-fenol), pentachlorofenol, związki tributyllocyny (kation tributyllocyny), trichlorobenzeny, trifluralina, dikofol, kwas perfluorooktanosulfonowy i jego pochodne (PFOS), chinoksyfen, dioksyny i związki dioksynopodobne, aklonifen, bifenoks, cybutryna, cypermetryna, heksabromocyklododekan, chlordekon, heksabromodifenol, toksafen.

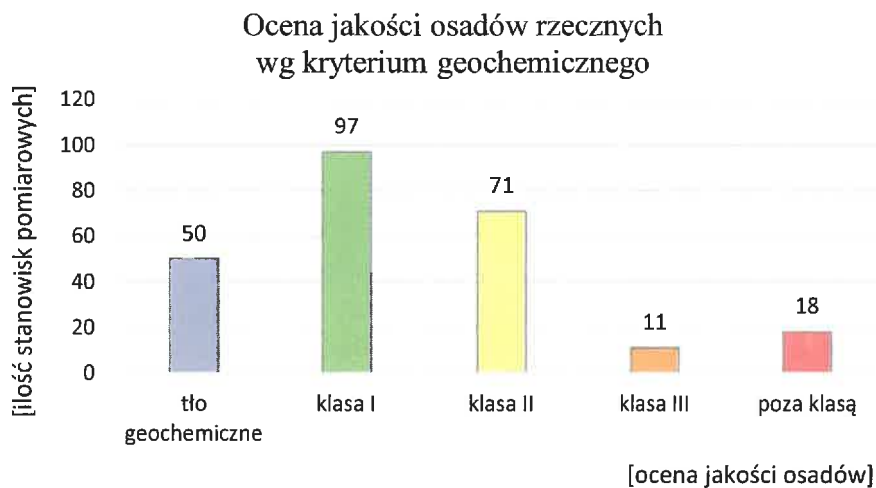
Wszystkie analizy wykonane zostały przy zastosowaniu technik analitycznych i procedur zapewniających odpowiedni poziom oznaczalności.

W 2020 r. została również dokonana ocena stanu zanieczyszczenia osadów dennych w ppk opróbowanych w 2019 r. Ocenę tę przeprowadzono w oparciu o następujące kryteria:

- kryterium geochemiczne, umożliwiające ocenę stopnia zanieczyszczenia osadów dennych w odniesieniu do tła geochemicznego, czyli zawartości pierwiastków występujących w osadach w warunkach naturalnych,
- kryterium ekotoksykologiczne, umożliwiające ocenę stopnia wpływu zanieczyszczonych osadów na organizmy wodne.

Oceną osadów rzecznych wg kryterium geochemicznego objętych było 247 próbek osadów dennych, pod względem wartości 11 wskaźników. W przypadku 50 próbek osadów przeprowadzone badania wykazały, że wartości badanych parametrów mieszczą się w tle geochemicznym. W przypadku 97 próbek osadów przeprowadzone badania wykazały, że są to osady niezanieczyszczone z uwagi na zawartość metali, tj. w żadnym przypadku nie została przekroczona wartość graniczna wskaźnika określona dla I klasy czystości. Ogółem 147 stanowisk uznać można za niezanieczyszczone.

Łącznie 100 próbek osadów rzecznych pobranych z 247 stanowisk oceniono jako zanieczyszczone, w tym 71 stanowisk oceniono jako zanieczyszczone w niewielkim stopniu (klasa II), 11 stanowisk jako zanieczyszczone w stopniu średnim (klasa III) oraz 18 stanowisk uznano za silnie zanieczyszczone.

tło geochemiczne
klasa I
klasa II
klasa III
poza klasą

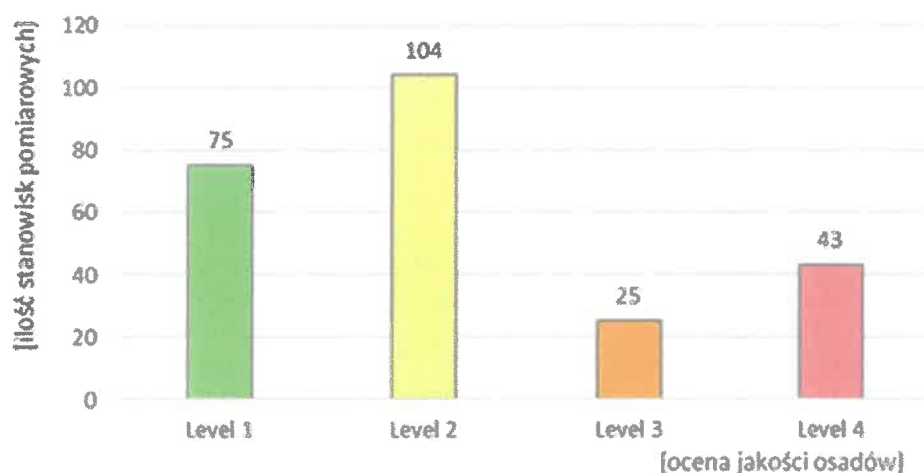
- osady niezanieczyszczone, mieszczące się w tle geochemicznym
- osady niezanieczyszczone
- osady zanieczyszczone w niewielkim stopniu,
- osady zanieczyszczone w średnim stopniu,
- osady zanieczyszczone (silnie)

Wyk. 11. Ocena jakości osadów rzecznych pochodzących z 247 stanowisk pomiarowych objętych badaniami w 2019 roku, zgodnie z kryterium geochemicznym – cieki

Oceną osadów rzecznych wg kryterium ekotoksykologicznego objętych było 247 próbek osadów dennych. 131 próbek osadów oceniane było pod względem zawartości 48 wskaźników, pozostałe 116 próbek osadów podlegało ocenie w zakresie 42 wskaźników. W 75 stanowiskach pomiarowych pobrane osady ocenione zostały jako niezanieczyszczone (Level 1) tj. w przypadku wszystkich oznaczanych wskaźników spełnione były kryteria graniczne określone dla I poziomu.

Pozostałe 172 próbki osadów rzecznych oceniono jako zanieczyszczone z uwagi na zawartość metali i / lub trwałych związków organicznych (TZO), w tym: 104 próbki oceniono jako zanieczyszczone w małym stopniu, 25 próbek oceniono jako zanieczyszczone w średnim stopniu (Level 3) oraz 43 próbki oceniono jako silnie zanieczyszczone (Level 4).

Ocena jakości osadów rzecznych wg kryterium ekotoksykologicznego

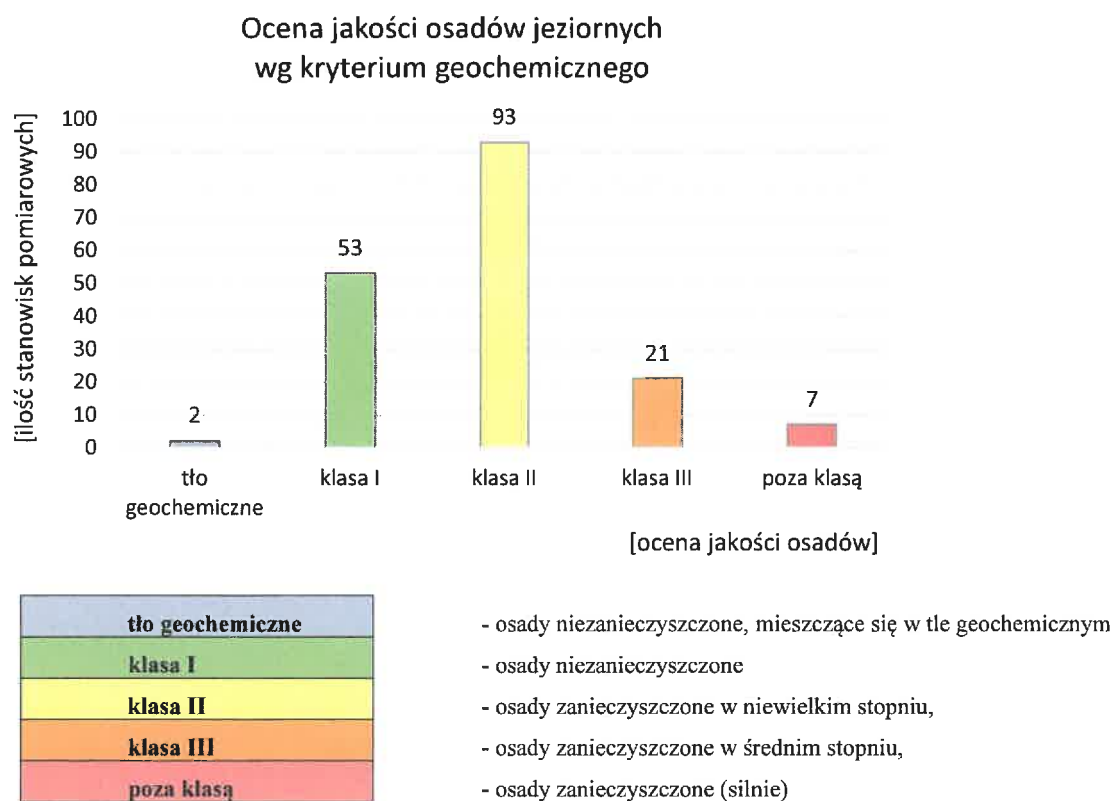
Level 1
Level 2
Level 3
Level 4

- osady niezanieczyszczone
- osady zanieczyszczone w niewielkim stopniu,
- osady zanieczyszczone w średnim stopniu,
- osady zanieczyszczone (silnie)

Wyk.12. Ocena jakości osadów rzecznych pochodzących z 247 stanowisk pomiarowych objętych badaniami w 2019 roku, zgodnie z kryterium ekotoksykologicznym – cieki

Oceną osadów jeziornych wg kryterium geochemicznego objętych było 176 próbek osadów dennych, pod względem wartości 11 wskaźników. W przypadku 55 próbek osadów przeprowadzone badania wykazały, że są to osady niezanieczyszczone z uwagi na zawartość metali, tj. w żadnym przypadku nie została przekroczona wartość graniczna wskaźnika określona dla I klasy czystości.

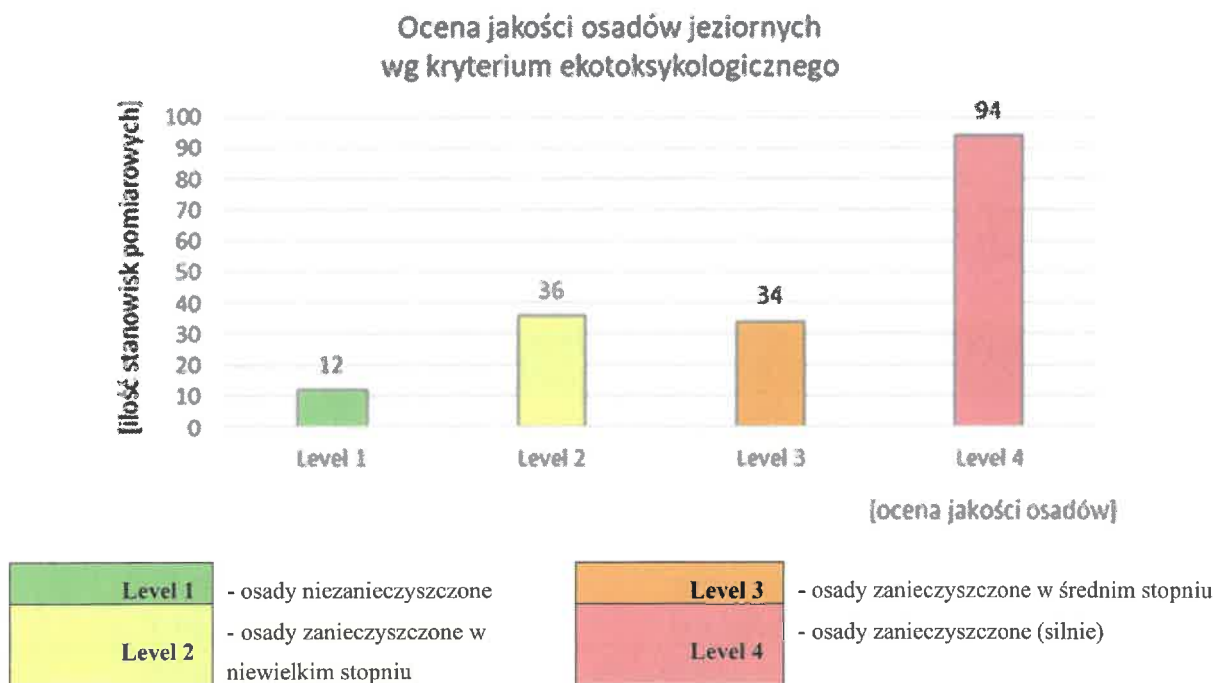
Łącznie 121 próbek osadów jeziornych pobranych ze 176 stanowisk oceniono jako zanieczyszczone z uwagi na zawartość metali, tj. w przypadku przynajmniej jednego wskaźnika przekroczona została wartość graniczna określona dla I klasy czystości. Wśród 121 próbek osadów określonych jako zanieczyszczone, 93 oceniono jako zanieczyszczone w niewielkim stopniu (klasa II), 21 próbek osadów jeziornych oceniono jako zanieczyszczone w stopniu średnim (klasa III), natomiast 7 próbek osadów jeziornych uznano za silnie zanieczyszczone (poza klasą).

Wyk. 13. Ocena jakości osadów jeziornych pochodzących ze 176 stanowisk pomiarowych objętych badaniami w 2019 roku, zgodnie z kryterium geochemicznym – jeziora

Oceną osadów jeziornych wg kryterium ekotoksykologicznego objętych było 176 próbek, wszystkie próbki analizowane były w zakresie 42 wskaźników. W 12 stanowiskach pomiarowych pobrane osady ocenione zostały jako niezanieczyszczone (Level 1) tj. w przypadku wszystkich oznaczanych wskaźników spełnione były kryteria graniczne określone dla I poziomu.

Pozostałe 164 próbki osadów dennych pobranych z jezior oceniono jako zanieczyszczone z uwagi na zawartość metali i / lub trwałych związków organicznych (TZO), w tym: 36 próbek oceniono jako zanieczyszczone w małym stopniu, 34 próbki oceniono jako zanieczyszczone w średnim stopniu oraz 94 próbki oceniono jako silnie zanieczyszczone.

Wyk. 14. Ocena jakości osadów jeziornych pochodzących ze 176 stanowisk pomiarowych objętych badaniami w 2019 roku, zgodnie z kryterium ekotoksykologicznym – jeziora

Ocena stanu zanieczyszczenia osadów dennych w ppk próbowanych w 2020 r. zostanie dokonana do końca kwietnia 2021 r.

Realizacja monitoringu osadów dennych w rzekach i jeziorach pozwala wypełnić wymagania Ramowej Dyrektywy Wodnej, dyrektywy 2008/105/WE (zmienionej dyrektywą 2013/39/UE) oraz Konwencji Sztokholmskiej w sprawie trwałych zanieczyszczeń organicznych. Wyniki monitoringu osadów dennych są wykorzystywane m. in. na potrzeby sporządzania i aktualizacji profili wody w kąpieliskach oraz zapewnienia informacji do operatów wodnoprawnych i innych dokumentów planistycznych z zakresu gospodarowania wodami.

3.4 Badania substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego znajdujących się na drugiej liście obserwacyjnej w 2020 roku

W 2020 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska rozpoczął monitoring substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego zawartych na trzeciej liście obserwacyjnej⁹⁰.

Zadanie to stanowiło realizację zobowiązań wynikających z dyrektywy 2008/105/WE⁹¹ transponowanej ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624, 784). Mechanizm listy obserwacyjnej pozwala na gromadzenie danych z monitorowania

⁹⁰ Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2020/1161 z dnia 4 sierpnia 2020 r. ustanawiająca listę obserwacyjną substancji do celów monitorowania obejmującego całą Unię w zakresie polityki wodnej na podstawie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/105/WE.

⁹¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/105/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie środowiskowych norm jakości w dziedzinie polityki wodnej, zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywę Rady 82/176/EWG, 83/513/EWG, 84/156/EWG, 84/491/EWG i 86/280/EWG oraz zmieniająca dyrektywę 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz. Urz. UE L 348 z 24.12.2008, str. 84), zmieniona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/39/UE z dnia 12 sierpnia 2013 r. (Dz. Urz. UE L 226 z 24.08.2013, str. 1).

obejmującego całą Unię Europejską, w celu wspierania przyszłych działań Komisji Europejskiej i Wspólnotowego Centrum Badawczego (JRC) w zakresie szeregowania substancji pod względem ich negatywnego wpływu na ekosystemy wodne i zdrowie ludzi oraz opracowywania nowych aktów legislacyjnych w tym zakresie.

Pomiary stężeń substancji znajdujących się na trzeciej liście obserwacyjnej przeprowadzono w rzekach, w dwóch seriach pomiarowych, w 19 punktach pomiarowo-kontrolnych. Wszystkie substancje oznaczono w matrycy wodnej.

Tabela 7. Zestawienie substancji objętych trzecią listą obserwacyjną

L.p.	Nazwa substancji	Nr CAS dla substancji
1	Metaflumizon	139968-49-3
2	Amoksycylina	26787-78-0
3	Cyprofloksacyna	85721-33-1
4	Sulfametoksazol	723-46-6
5	Trimetoprim	738-70-5
6	Wenlafaksyna	93413-69-5
7	O-demetylowenlafaksyna	93413-62-8
8	Klotrimazol	23593-75-1
9	Flukonazol	86386-73-4
10	Imazalil	35554-44-0
11	Ipkonazol	125225-28-7
12	Metkonazol	125116-23-6
13	Mikonazol	22916-47-8
14	Penkonazol	66246-88-6
15	Prochloraz	67747-09-5
16	Tebukonazol	107534-96-3
17	Tetrakonazol	112281-77-3
18	Dimoksyflobina	149961-52-4
19	Famoksadon	131807-57-3

W obu seriach pomiarowych (722 oznaczeń) wyniki powyżej granicy oznaczalności otrzymano w 88 przypadkach. Zanotowano je dla następujących związków:

Antybiotyki – sulfametoksazol (6 wyników), trimetoprym;

Antydepresanty – wenlafaksyna (16 wyników), o- demetylowenlafaksyna;

Związki azolowe – flukonazol (28 wyników), tetrakonazol.

Natomiast w żadnym punkcie pomiarowo-kontrolnym, jak również w żadnej z serii pomiarowych nie oznaczono (wyniki poniżej raportowanego LOQ)

Insektycydy – metaflumizon;

Antybiotyki - amoksycylina, cyprofloksacyna;

Związki azolowe - klotrimazol, imazalil, ipkonazol, metkonazol, mikonazol, penkonazol, prochloraz, tetrakonazol, dimoksyflobina, famoksadon;

Fungicydy - dimoksyflobina, famoksadon.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska przekazał Europejskiej Agencji Środowiska uzyskane w 2020 r. wyniki badań substancji z trzeciej listy obserwacyjnej. Opracował również sprawozdanie z badań i przedłożył je do zatwierdzenia Ministrowi Infrastruktury. Zatwierdzony raport został przesłany do Komisji Europejskiej.

3.5 Badania i ocena jakości wód przejściowych i przybrzeżnych oraz Morza Bałtyckiego

W 2020 r. Inspekcja Ochrony Środowiska realizowała równoległe dwa programy monitoringu:

- monitoring strefy płytkowodnej Bałtyku w obrębie wód przejściowych i przybrzeżnych⁹² wykonywany przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Centralne Laboratorium Badawcze oddziały w Szczecinie, Gdańsku, i Olsztynie oraz odpowiadające im Regionalne Wydziały Monitoringu Środowiska:
 - monitoring wód przejściowych,
 - monitoring wód przybrzeżnych w strefie do jednej mili morskiej,
- monitoring strefy głębokomorskiej Bałtyku⁹³ uwzględniający wytyczne HELCOM COMBINE oraz HELCOM MORS wykonywany przez instytuty naukowo-badawcze na zlecenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska:
 - monitoring strefy głębokowodnej,
 - uzupełniający program badań strefy przybrzeżnej, zatok i zalewów.

W 2020 r. badania jakości wód przejściowych i przybrzeżnych były prowadzone według programu monitoringu operacyjnego i badawczego, w ramach których były badane parametry biologiczne, elementy jakości fizykochemicznej oraz chemicznej wód. Pobór prób w wodach przejściowych i przybrzeżnych został wykonany w oddziałach i pracowniach Centralnego Laboratorium Badawczego w 19 punktach pomiarowo-kontrolnych i odpowiadających im stanowiskach.

W województwie zachodniopomorskim monitoring wód przejściowych i przybrzeżnych był realizowany w ramach monitoringu operacyjnego oraz monitoringu badawczego, w tym badawczego na wodach transgranicznych. Zaplanowany program badań został zrealizowany we wszystkich czterech jednolitych częściach wód przejściowych oraz trzech jednolitych częściach wód przybrzeżnych zgodnie z Programem Wykonawczym PMS na rok 2020.

W województwie pomorskim monitoring wód przejściowych i przybrzeżnych był realizowany w ramach monitoringu operacyjnego oraz monitoringu badawczego. Zaplanowany program badań został zrealizowany w każdej z siedmiu jednolitych części wód przybrzeżnych zgodnie z Programem Wykonawczym PMS na rok 2020. W jednej z czterech jednolitych części wód przejściowych pomiary i badania elementów fizykochemicznych zostały zrealizowane w warstwie powierzchniowej, natomiast nie było możliwości wykonania badań w warstwie przydennej ze względu na małą głębokość wód.

⁹² Zgodnie z art. 350 ust. 1 pkt 1), art. 349 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 624, 784) i rozporządzeniami wykonawczymi.

⁹³ Zgodnie z art. 351 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2021 r. r. poz.624, 784).

W województwie warmińsko-mazurskim monitoring wód przejściowych był realizowany w ramach monitoringu operacyjnego oraz monitoringu badawczego. Zaplanowany program badań został zrealizowany zgodnie z Programem Wykonawczym PMŚ na rok 2020.

Ponadto, na potrzeby oceny stanu ekologicznego wód zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną, Główny Inspektorat w 2020 r. przeprowadził badania ichtiofauny w strefie wód trzech jcwp przejściowych (Zalew Wiślany, Zalew Pucki, Zatoka Pucka zewnętrzna).

Przeprowadzone zostały również badania substancji priorytetowych w organizmach żywych (ryby i makrobezkręgowce bentosowe) w pięciu JCWP przejściowych (Zalew Wiślany i Zalew Szczeciński, Zatoka Gdańska wewnętrzna, Zatoka Pucka zewnętrzna i Zalew Pucki)⁹⁴.

W 2020 r. wykonano oraz opublikowano ocenę stanu wód przejściowych i przybrzeżnych badanych w 2019 roku⁹⁵. Wszystkie jednolite części wód przejściowych i przybrzeżnych zostały sklasyfikowane w stanie (lub potencjale – dla silnie zmienionej części wód) złym. Na potrzeby sprawozdawania ministra właściwego ds. gospodarki wodnej z realizacji dyrektywy azotanowej, wykonano ocenę eutrofizacji za okres 2016-2019. Wykonano również syntetyczną ocenę stanu wód przejściowych i przybrzeżnych dla okresu 2014-2019, która została wykorzystana w opracowywaniu przez prezesa Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie drugiej aktualizacji planów gospodarowania w dorzeczach.

W ramach monitoringu strefy głębokomorskiej (8 stacji badawczych w rejonie Głębi Gotlandzkiej, Bornholmskiej i Gdańskiej) i uzupełniającego programu badań strefy przybrzeżnej, zatok i zalewów (16 stacji badawczych w rejonie Zatoki Gdańskiej i Pomorskiej oraz Zalewu Wiślano) oraz wysokiej częstotliwości (1 stacja w rejonie Zatoki Puckiej zewnętrznej), wykonano pomiary parametrów fizycznych, jak również pobrano próby i wykonano analizy chemiczne w wodach polskiej strefy głębokomorskiej Bałtyku w zakresie zawartości soli biogenicznych oraz określono warunki tlenowe. W ramach wdrożonego monitoringu kontynuowano, rozpoczęte w 2015 roku, pomiary hałasu podwodnego oraz obserwacje odpadów na powierzchni morza na 6 stacjach i 2 transektach, a także liczenie odpadów na brzegu morza na wyznaczonych na plażach 10 transektach, w skład których wchodzi 15 odcinków. Pobrano również próby do oznaczeń zmiennych biologicznych (fitoplanktonu, zooplanktonu, makrozoobentosu, fitobentosu oraz ichtiofauny) w ramach realizacji zobowiązań Polski względem HELCOM na podstawie zrewidowanego programu monitoringu Morza Bałtyckiego HELCOM COMBINE uwzględniającego nowe wymagania Ramowej Dyrektywy ws. Strategii Morskiej⁹⁶, zgodnie z aktualizacją programu monitoringu wód morskich obejmującego lata 2020-2025.

Ponadto, w ramach monitoringu strefy głębokomorskiej Morza Bałtyckiego, w związku z opracowaniem projektu aktualizacji programu monitoringu wód morskich oraz zawarciem w 2020 roku aneksu do bieżącej umowy i wynikającego z aneksu rozszerzenia zakresu badań,

⁹⁴ Zgodnie z art. 349 i art. 350 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. z 2021 r. poz. 624, 784) .

⁹⁵ Ocena wykonana na podstawie wytycznych Głównego Inspektora i Rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2149).

⁹⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (Dz. Urz. L 164 z 25.06.2008, str. 19).

pobrano po raz pierwszy próbki osadów oraz ryb z wybranych obecnych i nowych lokalizacji w celu oznaczenia produktów rozpadu broni chemicznej oraz substancji pochodzących z paliwa z zatopionych wraków statków.

W 2020 r. opracowano dane dotyczące monitoringu Bałtyku z rejsów wykonanych w 2019 roku oraz wykonano i opublikowano ocenę stanu środowiska morskiego Bałtyku pt. „Ocena stanu środowiska morskiego polskich obszarów morskich Bałtyku na podstawie danych monitoringowych z 2019 roku na tle dziesięciolecia 2009–2018”. Dokonano oceny polskich obszarów morskich na podstawie danych hydrochemicznych i biologicznych za 2019 rok. Ocenie poddano wszystkie 8 akwenów, zdefiniowanych w ramach współpracy regionalnej w związku z wdrażaniem RDSM. Ze względu na eutrofizację (cecha 5 zgodnie z Ramową Dyrektywą ws. Strategii Morskiej) wszystkie akweny zostały ocenione poniżej stanu dobrego. Elementy biologiczne również zostały sklasyfikowane poniżej stanu dobrego.

Dane fizyko-chemiczne oraz biologiczne, jak również dane w zakresie zawartości trwałych zanieczyszczeń organicznych oraz metali ciężkich w tkankach organizmów i osadach dennych za 2019 rok przekazano w 2020 r. do bazy danych HELCOM, prowadzonej przez Międzynarodową Radę Badań Morza (ICES) w Kopenhadze.

W 2020 roku rozpoczęto proces aktualizacji programu monitoringu wód morskich⁹⁷. Konsultacje publiczne zostały przeprowadzone w dniach od 6 do 27 marca 2020 roku poprzez zamieszczenie na stronie Biuletynu Informacji Publicznej właściwego organu Inspekcji Ochrony Środowiska oraz na stronie internetowej GIOŚ, dedykowanej ramowej dyrektywie w sprawie strategii morskiej. Po zakończeniu procesu konsultacji publicznych, Główny Inspektor Ochrony Środowiska przekazał projekt aktualizacji do ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej do dalszego procedowania.

W 2020 r. Główny Inspektorat Ochronę Środowiska kontynuował prace w zakresie zapewnienia obsługi merytorycznej stałej grupy HELCOM State and Conservation, projektów HELCOM: PEG, ZEN ZIIN, FISH-PRO III, oraz grup roboczych: MORS, IN-EUTRO, EN Hazardous Substances, EN Marine Litter, EN Noise, IN Benthic Habitat, EN BENTHIC, EG MAMA, JWG Bird, grup roboczych Komisji Europejskiej WG GES, WG DIKE oraz grup technicznych KE: TG DATA, TG Noise, TG Litter, Biodiversity.

3.6 Monitoring jakości wód podziemnych

Monitoring jakości wód podziemnych w 2020 roku był realizowany na poziomie krajowym oraz na poziomie regionalnym⁹⁸.

W 2020 roku na potrzeby spełniania wymagań Ramowej Dyrektywy Wodnej został przeprowadzony dwukrotnie (wiosną i jesienią) monitoring operacyjny stanu chemicznego wód podziemnych, którym zostało objętych 39 jednolitych części wód podziemnych (jcwpd) uznanych za zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych oraz 6 jcwpd, których stan został określony jako słaby na podstawie oceny stanu jednolitych części wód podziemnych wykonanej w oparciu o wyniki badań z 2016 roku. W ramach monitoringu operacyjnego

⁹⁷ Zgodnie z art. 351 ust. 2 oraz ust. 13 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (t.j.. Dz. U. z 2021 r. poz. 624, 784).

⁹⁸ Monitoring jest realizowany zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 9 października 2019 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2147).

zostały pobrane próbki wody z 390 punktów pomiarowych krajowej sieci monitoringu stanu chemicznego wód podziemnych. W każdej próbce wód podziemnych wykonano oznaczenia ok. 40 wskaźników nieorganicznych, a w części z nich także oznaczenia wskaźników organicznych.

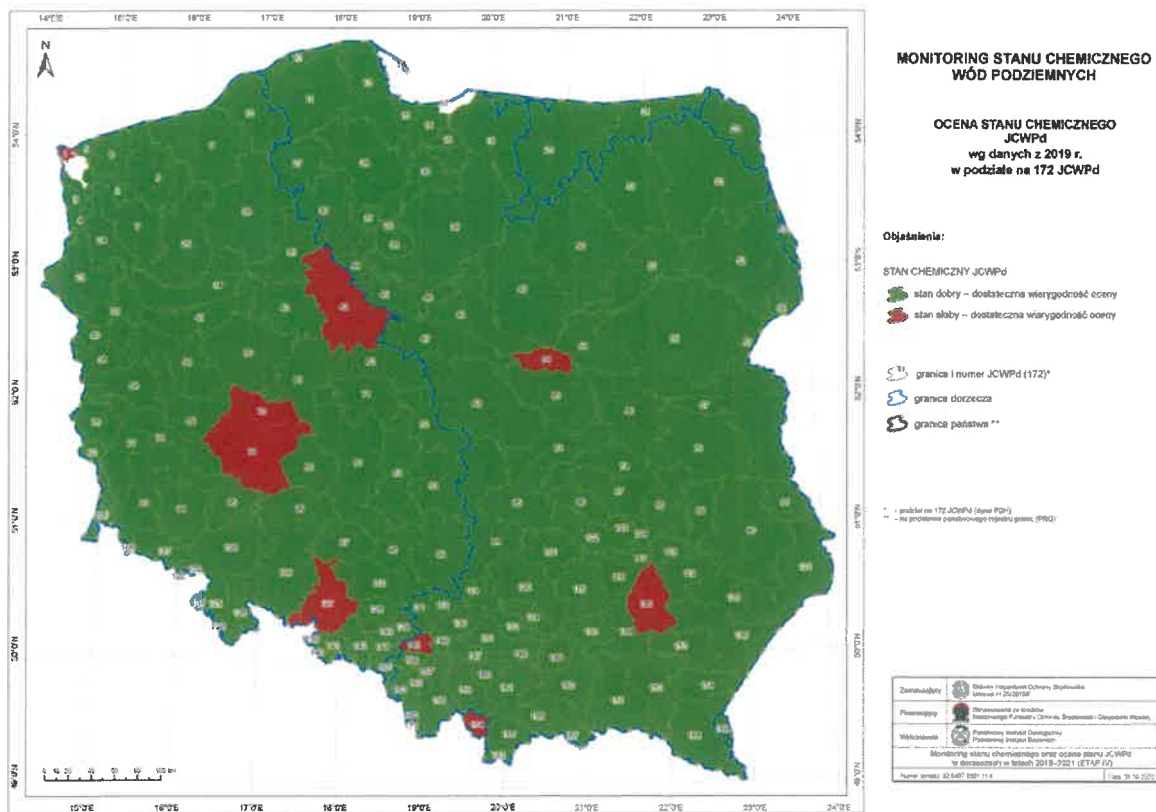
Na podstawie wyników analiz fizyczno-chemicznych próbek wody zostały określone klasy jakości wód podziemnych w punktach pomiarowych. Z przeprowadzonej klasyfikacji wynika, że w ok. 69% punktów pomiarowych stwierdzono I - III klasę jakości oznaczającą dobry stan chemiczny, a w ok. 31% klasę IV-V oznaczającą słaby stan chemiczny. Wyniki oceny klas jakości w punktach pomiarowych są przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 8. Procent punktów pomiarowych monitoringu operacyjnego w klasach jakości wód podziemnych w 2020 roku

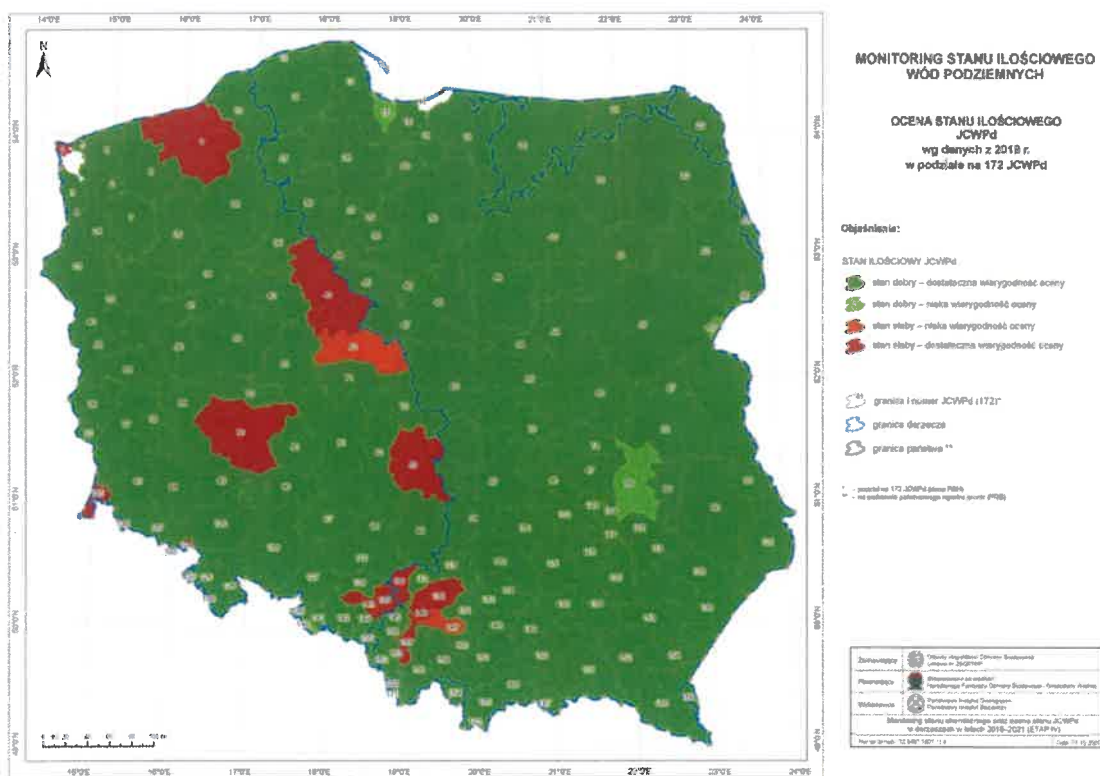
zwierciadło wody	Liczba punktów pomiarowych	DOBRY STAN CHEMICZNY WÓD PODZIEMNYCH			SŁABY STAN CHEMICZNY WÓD PODZIEMNYCH	
		I klasa jakości	II klasa jakości	III klasa jakości	IV klasa jakości	V klasa jakości
Napięte	220	1,36 %	37,28 %	35,00 %	20,45 %	5,91 %
Swobodne	170	3,53 %	20,59 %	38,82 %	27,65 %	9,41 %
Suma	390	2,31 %	30,00 %	36,66 %	23,59 %	7,44 %

W roku 2020 została opracowana aktualizacja metodyki oceny stanu jednolitych części wód podziemnych oraz została wykonana ocena stanu chemicznego i ilościowego wszystkich jednolitych części wód podziemnych⁹⁹, głównie w oparciu o wyniki badań uzyskane w ramach monitoringu diagnostycznego przeprowadzonego w 2019 roku oraz na podstawie danych o wielkości zasobów dostępnych jcwpd i wielkości poboru wód podziemnych gromadzonych przez PIG-PIB. Wyniki oceny stanu chemicznego 172 jcwpd za 2019 rok wykazują, że w 163 jcwpd stwierdzono dobry stan chemiczny, a w 9 jcwpd słaby stan chemiczny. Natomiast z oceny stanu ilościowego wynika, że 157 jcwpd charakteryzuje się dobrym stanem ilościowym, a 15 jcwpd słabym stanem ilościowym. Ogólna ocena stanu jcwpd, uwzględniająca zarówno stan chemiczny jak i ilościowy, wykazała stan dobry w 151 jcwpd, a stan słaby w 21 jcwpd. Wyniki oceny stanu jcwpd są przedstawione na poniższych mapach.

⁹⁹Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 roku w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz. U. z 2019 r., poz. 2148).

Ryc. 11. Stan chemiczny jednolitych części wód podziemnych w 2019 roku

Ryc. 12. Stan ilościowy jednolitych części wód podziemnych w 2019 roku

Ponadto w roku 2020 została opracowana ocena stopnia zanieczyszczenia wód podziemnych azotanami – raport czteroletni z lat 2016-2019 oraz program monitoringu jednolitych części wód podziemnych w układzie dorzeczy na lata 2022-2027.

Na początku 2020 roku wyniki badań stanu chemicznego jcwpd z roku 2019 zostały przesłane do Ministerstwa Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie i do regionalnych wydziałów monitoringu środowiska. Ponadto we wrześniu 2020 roku do Głównego Urzędu Statystycznego zostały przekazane wyniki oceny klas jakości punktach pomiarowych z 2019 roku.

W ramach wypełniania wymagań raportowania danych do europejskiego systemu informacyjnego o wodach (WISE SoE) wyniki badań stanu chemicznego jcwpd z roku 2019 zostały opracowane zgodnie z wymaganiami określonymi przez Europejską Agencję Środowiska.

W uzupełnieniu do badań przeprowadzonych na poziomie krajowym regionalne wydziały monitoringu środowiska zrealizowały badania jakości wód podziemnych na poziomie regionalnym. Badania zostały przeprowadzone na terenie województwa dolnośląskiego, lubelskiego, łódzkiego, małopolskiego, śląskiego, wielkopolskiego, zachodniopomorskiego. Łącznie zostały pobrane próbki wody do analiz fizyczno-chemicznych ze 194 punktów pomiarowych, natomiast w 36 punktach pomiarowych nie pobrano próbek wody z powodu uszkodzenia piezometru lub studni, likwidacji lub wyłączenia studni z eksploatacji, braku wody w punkcie pomiarowym, awarii sprzętu pomiarowego, a także z powodu braku dostępu do prywatnego terenu, na którym znajdował się dany punkt pomiarowy spowodowanego sytuacją epidemiologiczną w kraju.

4. Monitoring jakości gleby i ziemi

Badania gleb w ramach programu krajowego prowadzone są w cyklu pięcioletnim począwszy od 1995 r. Próbki gleb są pobierane z warstwy 0–20 cm w 216 stałych punktach pomiarowych zlokalizowanych na gruntach ornych całego kraju. W próbach jest oznaczanych około 40 wskaźników. W 2020 r. rozpoczął się kolejny cykl pomiarowy. Pobrano 216 próbek gleb z 216 stałych punktów pomiarowych (woj.: podkarpackie – 14 punktów, małopolskie – 17 punktów, śląskie – 18 punktów, dolnośląskie – 20 punktów, lubelskie – 20 punktów, lubuskie – 11 punktów, łódzkie – 16 punktów, kujawsko-pomorskie – 13 punktów, mazowieckie – 20 punktów, opolskie – 6 punktów, podlaskie – 6 punktów, pomorskie – 9 punktów, świętokrzyskie – 9 punktów, warmińsko-mazurskie – 11 punktów, wielkopolskie – 17 punktów, zachodniopomorskie – 9 punktów). W kolejnych latach będą prowadzone analizy próbek gleb i zostanie opracowany raport.

W 2020 roku Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska we Wrocławiu w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska kontynuował badania gleb na obszarach uprzemysłowionych i narażonych na oddziaływanie punktowych źródeł zanieczyszczeń na terenie województwa dolnośląskiego. Zakres badań przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Badania w ramach monitoringu wojewódzkiego gleb na obszarach bezpośrednio zagrożonych zanieczyszczeniami w 2020 roku – tereny uprzemysłowione oraz obszary chronione

L.p.	Obiekt	Zakres badań	Ilość ppk
Zadanie: Badanie gleb obszarów chronionych,			
1.	Ślęzański Park Krajobrazowy	odczyn, C org., SG*, Zn, Pb, Cd, Ni, Cu, Cr, As, Hg, S-SO ₄ , B(a)P	12
Zadanie: Badanie gleb wokół zakładów przemysłowych, w tym szczególnie tych które emitują węglowodory			
2.	Teren w okolicy Wytwórni Mas Bitumicznych w Nasławicach, ul. Komuny Paryskiej (gm. Sobótka, pow. wrocławski)	odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cr, Cu, Ni, S-SO ₄ , WWA w tym B(a)P, BTX	4
3	Teren w okolicy PPH POM w Miliczu Sp.z o.o. Sławoszowice, ul. 3 Maja 12 (gm. Milicz, pow. milicki)	odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cr, Cu, Ni, Hg, As, S-SO ₄ , WWA w tym B(a)P, BTX	5
4.	Teren w okolicy EBCC Sp.z o.o. we Wrocławiu ul. Bystrzycka (m. Wrocław)	odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cr, Cu, Ni, S-SO ₄ , WWA w tym B(a)P, BTX	5
5.	Teren w okolicy PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna w Bogatyni (gm. Bogatynia, pow. zgorzelecki)	odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cr, Cu, Ni, Hg, As, S-SO ₄ , WWA w tym B(a)P, BTX	8
6.	Teren w okolicy Hutmen S.A. we Wrocławiu	odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cr, Cu, Ni, Hg, As, S-SO ₄ , WWA w tym B(a)P	6
7.	Teren w okolicy Wałbrzyskich Zakładów Koksowniczych Victoria w Wałbrzychu (m. Wałbrzych)	odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cr, Cu, Ni, Hg, As, S-SO ₄ , WWA w tym B(a)P, BTX	6
Zadanie: Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb arsenem			
8.	Województwo dolnośląskie – wybrane gminy – ogrody działkowe m. Legnica i m. Głogów (4 kompleksy)	odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Ni, Cu, Cr, As, Hg, S-SO ₄ , B(a)P	12
Zadanie: Badanie gleb wokół składowisk odpadów			
9.	Tereny wodonośne Wrocławia, ze szczególnym uwzględnieniem likwidowanej hałdy Huty Siechnice (gm. Siechnice, pow. wrocławski)	odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cr, Cu, Ni, S-SO ₄ , WWA w tym B(a)P	8
10.	Teren w okolicy składowiska w Jaworze (gm. Jawor, pow. jaworski)	odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cr, Cu, Ni, As S-SO ₄ , B(a)P	5

L.p.	Obiekt	Zakres badań	Ilość ppk
11.	Teren w okolicy zbiornika odpadów poflotacyjnych Żelazny Most	odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cr, Cu, Ni, Hg, As, S-SO ₄ , B(a)P	8
Zadanie: Badanie gleb wzdłuż tras komunikacyjnych			
12.	Obwodnica Kłodzka od m. Żelazno	odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, S-SO ₄ , B(a)P, suma węglowodorów C6-C12 (składników frakcji benzyn) i C12-C36 (składników frakcji oleju)	5
13.	Łącznik autostradowy Świdnica – A4	odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, S-SO ₄ , B(a)P, suma węglowodorów C6-C12 (składników frakcji benzyn) i C12-C36 (składników frakcji oleju)	5
Zadanie: Identyfikacja występowania podwyższonych wartości związków azotu lub metali ciężkich na obszarach działalności rolniczej			
14..	Pola irygacyjne Wrocławia	odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cu, Cr, Ni, S-SO ₄ , B(a)P, N min., makroelementy	8
15.	Teren wzdłuż biegu rz. Nysa Kłodzka	odczyn, C org., SG, Zn, Pb, Cd, Cu, Cr, Ni, As, Hg, S-SO ₄ , B(a)P, N min., makroelementy	10

SG* – skład granulometryczny

5. Monitoring przyrody

5.1 Monitoring ptaków

W 2020 r. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska kontynuował realizację programu Monitoringu Ptaków Polski, który został rozszerzony o pięć nowych programów monitoringowych:

- Monitoring Czapli Siwej i Białej (MCZ),
- Monitoring Sów Krajobrazu Rolniczego (MSKR), ukierunkowany na badanie populacji pójdzki, płomykówki i uszatki,
- Monitoring Ptaków Wybrzeża i Rzek (MPWR), w ramach którego wykonywany jest cenzus (liczenie całej populacji) ohara, ostryojada, sieweczki obroźnej i rybitwy białoczelnej, a dodatkowo liczone są kolejne trzy gatunki: sieweczka rzeczna, rybitwa rzeczna i mewa siwa,
- Monitoring Puszczyka Mszarnego (MPS),
- Monitoring Żołą (MZO).

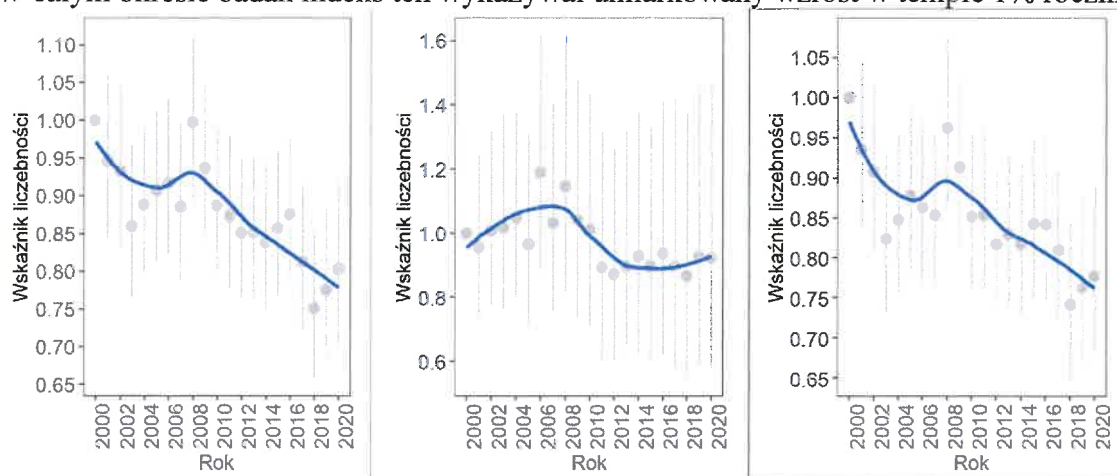
Badania monitoringowe przeprowadzono w ramach programów przedstawionych w poniższej tabeli:

Tabela 10. Badania monitoringowe MPP

Program	Liczba gatunków	Liczba powierzchni	Liczba pow. w granicach OSOP
Monitoring Ptaków Lęgowych			
Monitoring Pospolitych Ptaków Lęgowych (MPPL)	ok. 110	729	142
Monitoring Ptaków Mokradeł (MPM)	50	45	26
Monitoring Flagowych Gatunków Ptaków (MFGP)	12	48	26
Monitoring Ptaków Drapieżnych (MPD)	12	49	33
Monitoring Ptaków Wybrzeża i Rzek (MPWR)	7	183	162
Monitoring Lęgowych Sów Leśnych (MLSL)	6	45	24
Monitoring Sów Krajobrazu Rolniczego (MSKR)	4	60	16
Monitoring Rzadkich Dzieciołów (MRD)	2	180	125
Monitoring Czapli Siwej i Białej (MCZ)	2	232	151
Monitoring Produktyności Bielika (MPB)	1	4 (105 stanowisk)	-
Monitoring Kormorana (MKO)	1	71	21
Monitoring Rybitwy Czubatej (MRC)	1	2	2
Monitoring Orła Przedniego (MOP)	1	36	29
Monitoring Orlika Grubodziobego (MOG)	1	12	12
Monitoring Rybołowa (MRY)	1	45	35
Monitoring Mewy Czarnogłowej (MMC)	1	64	42
Monitoring Łabędzia Krzykliwego (MLK)	1	200	116
Monitoring Podgorzałki (MPO)	1	46	34
Monitoring Biegusa Zmiennego (<i>schinzi</i>) (MBZ)	1	9	9
Monitoring Kraski (MKR)	1	31	21
Monitoring Dubelta (MDU)	1	77	68
Monitoring Ślepowrona (MSL)	1	15	14
Monitoring Kulika Wielkiego (MKW)	1	100	77
Monitoring Wodniczki (MWO) <i>transekty + stanowiska</i>	1	100+30	100+30
Monitoring Puszczyka Mszarnego (MPS)	1	8	4
Monitoring Żołą (MZO)	1	189	62
Monitoring Ptaków Przelotnych			
Monitoring Noclegowisk Żurawia (MNZ)	1	104	65
Monitoring Noclegowisk Gęsi - 4 liczenia (MNG)	3	55-99	35-68
Monitoring Ptaków Zimujących			
Monitoring Zimujących Ptaków Morskich (MZPM) <i>- transekty</i>	15	56	28
Monitoring Zimujących Ptaków Wodnych (MZPW)	30	377	211
Monitoring Zimujących Ptaków Wód Przejściowych (MZPWP)	30	31	27

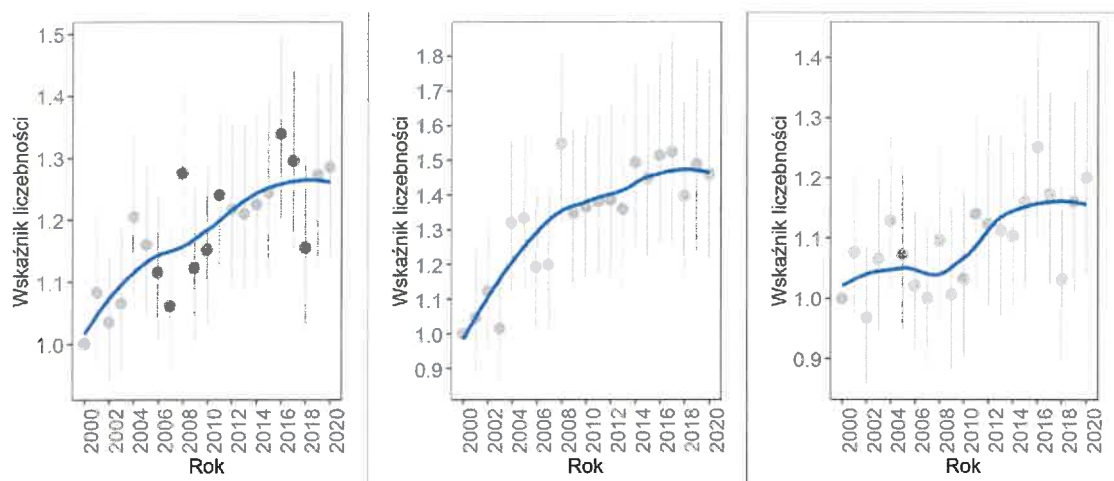
Przeprowadzone prace monitoringowe dostarczyły wiarygodnych informacji na temat wartości wskaźników liczebności i rozpowszechnienia oraz ich trendów, na podstawie których można ocenić stan krajowej populacji dla ok. 175 gatunków lęgowych, 5 gatunków przelotnych i ok. 30 zimujących. Dla ok. 20 gatunków lęgowych określono całkowitą liczebność i rozmieszczenie populacji (badania cenzusowe).

W 2020 r. na podstawie danych uzyskanych z MPPL wyliczono wskaźniki liczebności ptaków krajobrazu rolniczego FBI22¹⁰⁰ (*Farmland Bird Index*) oraz ptaków leśnych FBI34 (*Forest Bird Index*), odzwierciedlające stan bioróżnorodności odpowiednio na terenach rolniczych i leśnych. W 2020 roku wartość wskaźnika zmian liczebności pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego wynosiła 0,8 i była ona nieznacznie wyższa od wyniku z roku 2018 (0,75) i 2019 (0,77), które były najniższymi w całym 21-letnim okresie badań. W całym okresie badań (od 2000 r.) wskaźnik ten był stabilny w OSOP Natura 2000, natomiast poza tymi obszarami odnotowano umiarkowany spadek. Wartość wskaźnika FBI34 wyniosła 1,28, a więc bardzo podobnie jak w 2019 r. (1,27). Większy wzrost odnotowano w OSOP Natura 2000. W całym okresie badań indeks ten wykazywał umiarkowany wzrost w tempie 1% rocznie.

Ryc. 13. Zmiany wskaźnika liczebności pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego *Farmland Bird Index* (FBI, n=22 gatunki) w latach 2000-2020 na obszarze całego kraju (lewy wykres) oraz w podziale na powierzchnie leżące w OSOP Natura 2000 (środkowy wykres) i poza nimi (prawy wykres).

¹⁰⁰ Został on zatwierdzony w październiku 2004 roku przez Komisję Europejską jako jeden z oficjalnych wskaźników strukturalnych przemian krajów członkowskich UE (structural indicators). Indeks FBI 22 charakteryzuje liczebność ptaków określoną w stosunku do roku bazowego, którym w przypadku Polski jest rok 2000. Dla roku bazowego przyjmuje wartość 1. Przykładowa wartość wskaźnika wynosząca 0,70 oznacza, że w danym roku FBI jest o 30% niższy niż w roku bazowym. FBI 22 jest średnią geometryczną wskaźników gatunków składowych, do których zaliczane są: bocian biały, czajka, cierniówka, dzierlatka, dudek, dymówka, gawron, kłaskawka, kulczyk, makolągwa, mazurek, ortolan, pliszka żółta, pokląskwa, potrzesezcz, pustułka, skowronek, szpak, świergotek łąkowy, trznadel, turkawka i rycyk. W przypadku Polski FBI nie obejmuje danych dla gawrona, gdyż jest to gatunek kolonijny, występujący skupiskowo. W trakcie prac terenowych MPPL rejestrowane są głównie ptaki z frakcji nielegowej lub żerujące z daleka od kolonii. Takie dane nie są reprezentatywne dla jego sytuacji w Polsce, a dobre wyniki dla tego gatunku uzyskuje się metodyką cenzusową zastosowaną w Monitoringu Flagowych Gatunków Ptaków.

Ryc. 14. Zmiany wskaźnika liczebności pospolitych ptaków leśnych *Forest Bird Index* (n=34 gatunki) w latach 2000-2019 na obszarze całego kraju (lewy wykres) oraz w podziale na powierzchnie leżące w OSOP Natura 2000 (środkowy wykres) i poza nimi (prawy wykres).

Ponadto, wszystkie dane zbierane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska – Monitoringu Ptaków Polski służą do przygotowania informacji do cyklicznego raportu, składanego co 6 lat do Komisji Europejskiej na podstawie art. 12 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (dyrektywa ptasia).

Zaktualizowano też stronę internetową (monitoringptakow.gios.gov.pl), Portal Mapowy GIS (<http://monitoringptakow.gios.gov.pl/PM-GIS>) i bazę danych MPP o wyniki wymienionych na wstępie programów monitoringowych oraz uzupełniono je o informacje i wyniki nowych programów monitoringowych.

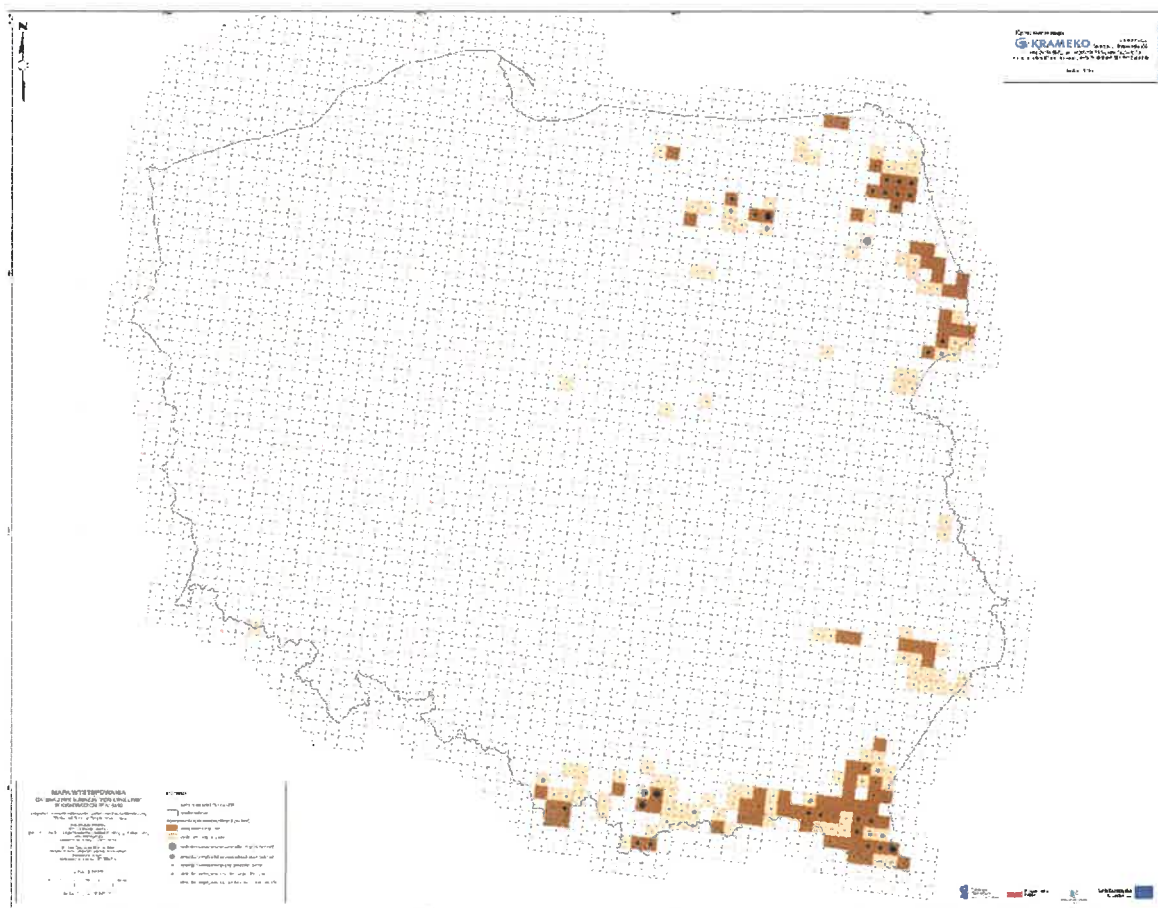
5.2 Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych

W 2020 r. rozpoczęto realizację kolejnego cyklu monitoringu gatunków roślin, zwierząt i siedlisk przyrodniczych (MGSP), obejmującego swym zakresem lata 2020-2021. W MGSP do monitoringu¹⁰¹ wskazano głównie te gatunki bądź siedliska przyrodnicze, które są uważane za zagrożone w krajach Unii Europejskiej, a także w Polsce, a więc wymienione w załącznikach do dyrektywy siedliskowej¹⁰² i/lub w polskich czerwonych listach. W ramach monitoringu na poszczególnych stanowiskach monitoringowych badaniu podlegają wskaźniki dotyczące wielkości i struktury populacji gatunków, jakości siedliska, w którym występują oraz powierzchni i stopnia zachowania charakterystycznych cech siedlisk przyrodniczych. Podczas wykonywania monitoringu gromadzone są również informacje o różnego rodzaju zagrożeniach, a także stosowanych sposobach ochrony, pozwalające na określenie perspektyw zachowania gatunków i siedlisk w ciągu najbliższych 10-20 lat. Dodatkowo na każdym stanowisku badawczym zbierane są także informacje o występowaniu gatunków obcych.

¹⁰¹ Na podstawie art. 112 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U z 2016 r. poz. 2134, z późn. zm.).

¹⁰² Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. L 206 z 22.07.1992, str. 7).

W ramach realizacji projektu MGSP w 2020 r. uruchomiono postępowania na wykonanie monitoringu gatunków roślin, zwierząt oraz siedlisk przyrodniczych. Wyłoniono wykonawcę monitoringu gatunków zwierząt, który w 2020 r. przeprowadził pierwsze prace terenowe na 33 stanowiskach dla gatunków: kozica tatrzańska *Rupicapra rupicapra tatrlica*, poczwarówka Geyera *Vertigo geyeri*, poczwarówka jajowata *Vertigo moulinsiana*, poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*, skójka gruboskorupowa *Unio crassus*, świstak tatrzański *Marmota marmota latirostris* oraz opracował wkład do raportu na temat zagrożonych gatunków zwierząt, składanego do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (*Organisation for Economic Co-operation and Development*; OECD). W 2020 r. zaktualizowano również stronę internetową Monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych o informacje na temat wykonawcy, zakresu i harmonogramu planowanego w latach 2020-2021 monitoringu gatunków zwierząt. Również w zakresie monitoringu gatunków zwierząt z dniem 31 grudnia 2020 r. ukończono realizację projektu pn. "Pilotażowy monitoring wilka i rysia w Polsce realizowany w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska", współfinansowanego ze środków unijnych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020. W trakcie realizacji projektu przeprowadzono m.in. badania monitoringowe wilka i rysia na stanowiskach monitoringowych, określono stan ochrony gatunków na stanowiskach oraz w skali regionów biogeograficznych, określono zasięg występowania gatunków w Polsce, a także opracowano raport dla Komisji Europejskiej z art. 17 *Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory*. Zgodnie z harmonogramem realizacji projektu w 2020 r. zostały opracowane nowe metodyki monitoringu wilka i rysia oraz opracowano mapy występowania obu gatunków.

Ryc. 16. Mapa występowania gatunku ryś euroazjatycki *Lynx lynx* w kwadratach EEA 10x10 km na podstawie danych ankietowych z nadleśnictw, parków narodowych, Leśnych Zakładów Doświadczalnych i Polskiego Związku Łowieckiego z okresu 1.05.2019-30.04.2020 r.

Również w 2020 r. przeprowadzone zostało szkolenie dla sieci obserwacyjnej i służb ochrony przyrody, dotyczące prowadzenia badań monitoringowych wilka i rysia w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Szkolenie poświęcone było głównie przedstawieniu opracowanych w ramach projektu metodyk monitoringu wilka i rysia, w tym zaproponowanej metody szacowania zagęszczeń kopytnych na stanowiskach monitoringowych w celu oceny wskaźnika bazy pokarmowej dla obu drapieżników. W szkoleniu wzięli udział m.in. przedstawiciele Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, regionalnych dyrekcji ochrony środowiska i parków narodowych. Z powodu trwającego stanu epidemii COVID-19 oraz związanych z tym ograniczeń szkolenie zorganizowane zostało w formie webinarium.

W 2020 r. kilkakrotnie zaktualizowano także stronę internetową projektu POIŚ, zamieszczając na niej najnowsze wyniki projektu oraz bieżące informacje na temat jego realizacji, a także prezentację multimedialną podsumowującą i zamykającą projekt.

Dane gromadzone w ramach monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych są wykorzystywane m.in. przez regionalne dyrekcje ochrony środowiska przy pracach związanych z weryfikacją standardowych formularzy danych dla obszarów Natura 2000, jak również w ramach nadzoru nad obszarem Natura 2000 związanym z realizacją ustaleń planu zadań

ochronnych. W 2020 roku Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ) przekazał Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska do konsultacji planowany na najbliższe lata harmonogram monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych wraz z wykazem stanowisk monitoringowych. W toku konsultacji regionalne dyrekcje ochrony środowiska przekazały do GIOŚ szereg spostrzeżeń, uwag i propozycji dotyczących monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych, a w szczególności poszczególnych stanowisk monitoringowych. Efektem konsultacji była aktualizacja w 2020 r. sieci stanowisk monitoringowych przeznaczonych do monitoringu w 2021 roku.

Więcej informacji o realizowanych pracach i ich wynikach można znaleźć na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska poświęconej monitoringowi gatunków i siedlisk przyrodniczych: <http://siedliska.gios.gov.pl/pl/>. Natomiast informacje o projekcie "Pilotażowy monitoring wilka i rysia w Polsce realizowany w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska" i jego wynikach dostępne są pod adresem: <http://www.gios.gov.pl/pl/poiiis-monitoring-wilka-i-rysia>.

5.3 Monitoring gatunków i siedlisk morskich

W 2020 roku kontynuowano badania gatunków ujętych w załączniku do ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 55 z późn. zm.). Przeprowadzono monitoring gatunków fok występujących na polskim wybrzeżu. Rozpoczęto również realizację dwóch (z trzech) części pracy pt. „Monitoring gatunków i siedlisk morskich w latach 2020-2022” w zakresie monitoringu siedlisk, ryb i minogów (część II) oraz gatunków fok (część I – foka szara i foka pospolita). Wykonano badania terenowe siedliska 1150 oraz przeprowadzono badanie jesiennej migracji minoga rzecznego. Wykonano również badania terenowe foki szarej i pospolitej. Pozyskane dane zostały wprowadzone do bazy danych systemu informatycznego monitoringu gatunków i siedlisk morskich, utrzymywanej w GIOŚ. Wykonano ocenę stanu zachowania foki szarej i foki pospolitej za 2019 rok. Eksperti współpracowali z grupami roboczymi HELCOM w zakresie różnorodności biologicznej, łańcuchów troficznych, integralności dna morskiego, ssaków oraz grupami roboczymi JRC przy Komisji Europejskiej w zakresie integralności dna morskiego i różnorodności biologicznej.

5.4 Monitoring lasów

Główny Inspektor realizował program monitoringu lasów zgodnie z zasadami określonymi w Międzynarodowym Programie Koordynującym ICP-Forests funkcjonującym w ramach Konwencji w sprawie transgranicznego przemieszczania się zanieczyszczeń powietrza na dalekie odległości¹⁰³, wypełniając jednocześnie postanowienia Konwencji o różnorodności biologicznej¹⁰⁴.

Monitoring lasów prowadzony był w oparciu o sieć stałych powierzchni obserwacyjnych (SPO) założonych w drzewostanach w wieku powyżej 20 lat w lasach

¹⁰³ Konwencja w sprawie transgranicznego przemieszczania się zanieczyszczeń powietrza na dalekie odległości sporządzona w Genewie dnia 13 listopada 1979 r. (Dz. U. z 1985 r., Nr 60, poz. 311).

¹⁰⁴ Konwencja o różnorodności biologicznej sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 184, poz. 1532).

wszystkich kategorii własności. W 2020 r. łączna liczba SPO I rzędu wynosiła 2 374 (w tym: 2 050 to powierzchnie czynne z obserwacjami, 312 – powierzchnie oczekujące, 12 – powierzchnie niedostępne), a SPO II rzędu – 148 (w tym: 133 to powierzchnie czynne z obserwacjami, 15 – powierzchnie oczekujące). 12 spośród SPO II były powierzchniami monitoringu intensywnego.

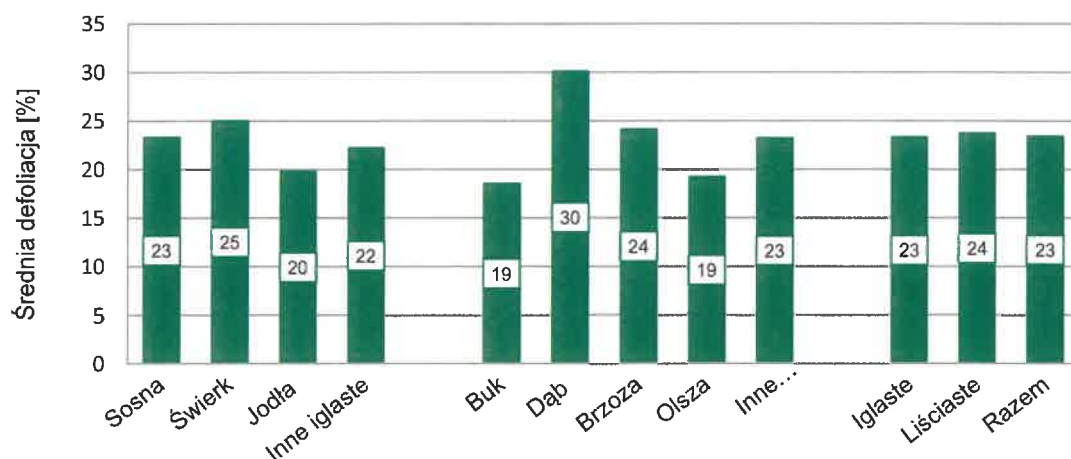
Główny Inspektorat w 2020 r. odpowiadał za realizację badań stanu zdrowotnego lasów na 1 222 stałych powierzchniach obserwacyjnych I rzędu. Natomiast badania na pozostałych powierzchniach obserwacyjnych I rzędu pozostawały w gestii Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Z początkiem 2020 r. Główny Inspektorat objął również nadzór nad realizacją badań na stałych powierzchniach obserwacyjnych II rzędu i powierzchniach monitoringu intensywnego, które to zadania zostały przekazane przez ówczesne Ministerstwo Środowiska (obecnie: Ministerstwo Klimatu i Środowiska).

W ramach badań wykonanych w 2020 r. na SPO I rzędu zostały przeprowadzone obserwacje cech morfologicznych koron drzew (przede wszystkim defoliacja i odbarwienie aparatu asymilacyjnego drzew), obserwacje symptomów uszkodzeń drzew oraz pomiary pierśnic drzew. Podobny zakres badań, według metodyki stosowanej na SPO I, wykonano na SPO II, utworzonych w drzewostanach sosnowych i świerkowych, w wieku 50-60 lat oraz dębowych i brzozowych w wieku 70-90 lat. Na powierzchniach obserwacyjnych monitoringu intensywnego¹⁰⁵ prowadzono ciągle pomiary parametrów meteorologicznych, wykonano pomiary koncentracji SO₂ i NO₂ w powietrzu metodą pasywną. Ponadto, wykonano pomiary chemizmu wód opadowych na otwartej przestrzeni, wód opadowych pod okapem drzewostanów oraz roztworów glebowych. W próbkach wodnych wykonano oznaczenia metali: Ca, Mg, K, Na, Al, Fe, Mn; jonów: NO₃⁻, SO₄²⁻, Cl⁻, NH₄⁺, PO₄³⁻, pH, zasadowości w próbkach o pH ≥ 5, przewodności elektrolitycznej właściwej, koncentracji metali ciężkich: Pb, Cu, Zn, Cd – ICP oraz stężenia rozpuszczonego węgla organicznego i stężenie azotu związanego.

W 2020 r. wykonana została ocena stanu zdrowotnego lasów za rok 2019. Podstawę do jej wykonania stanowiły wyniki badań monitoringowych będących w gestii zarówno GIOŚ, jak i ówczesnego Ministerstwa Środowiska oraz Generalnej Dyrekcji Lasów Państwowych. W rezultacie powstało opracowanie pt. „Stan zdrowotny lasów w Polsce w 2019 roku na podstawie badań monitoringowych”. Na jego podstawie przygotowano także opracowanie syntetyczne pt. „Stan zdrowotny lasów Polski w 2019 roku” (w wersji polskiej i angielskiej). Opracowania dostępne są na stronie internetowej dedykowanej monitoringowi lasów: <https://www.gios.gov.pl/monlas/>.

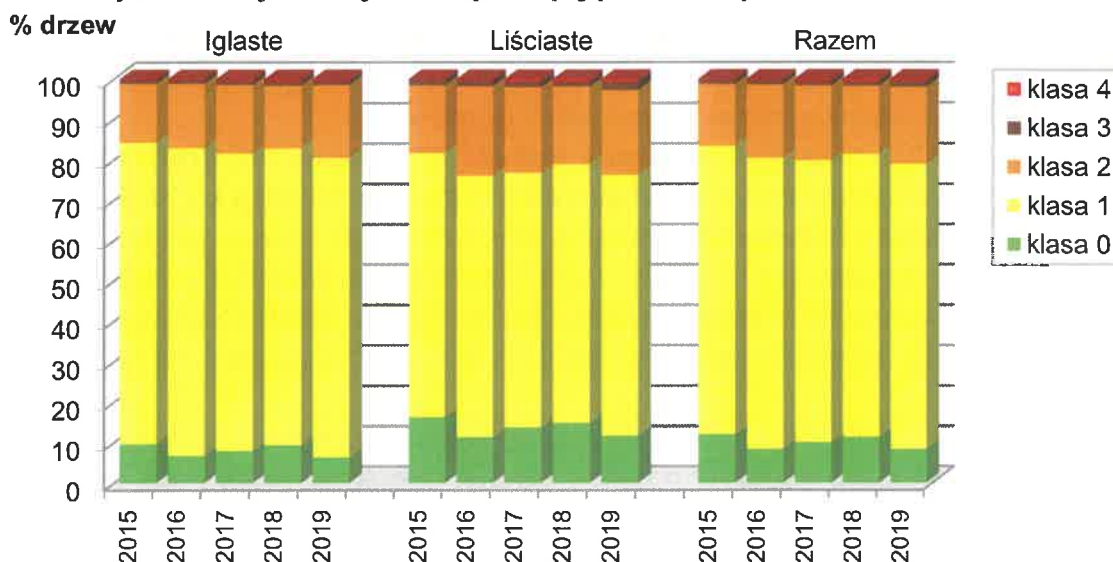
Kondycja zdrowotna drzew oceniana jest na podstawie: procentowego udziału drzew zdrowych (klasa 0, defoliacja 0-10%), procentowego udziału drzew uszkodzonych (klasy 2 do 4, defoliacja >25% i drzewa martwe) oraz średniej defoliacji. Zgodnie z wykonaną w 2020 r. oceną przedstawioną we wspomnianym wyżej opracowaniu w 2019 r. średnia defoliacja wszystkich gatunków razem wynosiła 23,4% (Wyk. 15.), drzew iglastych – 23,3%, a drzew liściastych 23,7%. Gatunki liściaste charakteryzowały się wyższym udziałem drzew zdrowych (11,6%) oraz wyższym udziałem drzew uszkodzonych (23,8%) niż gatunki iglaste (odpowiednio: 6,3% i 19,6%).

¹⁰⁵ W przypadku 5 stacji wyniki pomiarów meteorologicznych pozyskano ze stacji DGLP.

Wyk. 15. Porównanie wartości średniej defoliacji pomiędzy gatunkami drzew w kraju - 2019 r.

W ciągu pięciolecia 2015–2019 poziom zdrowotności lasów był zróżnicowany (Wyk. 16.). W 2016 r. w porównaniu z 2015 r. odnotowano pogorszenie kondycji lasów na skutek suszy obejmującej niemal cały kraj w 2015 r. W latach 2017, 2018 stan zdrowotny lasów ogółem w skali kraju nie zmienił się w sposób istotny. W 2019 r. nastąpiło pogorszenie kondycji zarówno gatunków iglastych jak i gatunków liściastych. Przez cały okres pięciolecia wśród gatunków iglastych najzdrowsza była jodła, a najbardziej uszkodzony był świerk, natomiast wśród gatunków liściastych najzdrowszy był buk, a najbardziej uszkodzony – dąb. Sosna charakteryzowała najbardziej stabilną kondycją zdrowotną.

Wyk. 16. Udział drzew monitorowanych gatunków razem w klasach defoliacji w latach 2015-2019 (wiek powyżej 20 lat, wszystkie formy własności)

Podobnie jak w latach poprzednich wyniki badań stanu zdrowotnego lasów z 2019 roku zostały przesłane za pośrednictwem Instytutu Badawczego Leśnictwa do Centrum Koordynacyjnego programu ICP-Forests na potrzeby raportu o stanie lasów w Europie pt. „The Condition of Forests in Europe 2020 Executive Report”.

5.5. Zintegrowany Monitoring Środowiska Przyrodniczego

Program Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego (ZMŚP) był realizowany w 2020 r. na jedenastu stacjach bazowych: Wigry, Puszcza Borecka, Parsęta (dawna nazwa Storkowo), Pojezierze Chełmińskie (d. Koniczynka), Kampinos, Łysogóry (d. Święty Krzyż), Beskid Niski (d. Szymbark), Wolin, Roztocze, Karkonosze, Poznań-Morasko (d. Różany Strumień).

Przedmiotem badań w ramach ZMŚP były zlewnie rzeczne (względnie jeziorne) obejmujące różne typy geosystemów reprezentatywnych dla struktur krajobrazowych Polski. Do zlewni badawczych ZMŚP należą: górna Parsęta (Stacja Bazowa Parsęta), Czarna Hańcza (Stacja Bazowa Wigry), jezioro Łękuk (Stacja Bazowa Puszcza Borecka), Struga Toruńska (Stacja Bazowa Pojezierze Chełmińskie), Kanał Olszowiecki (Stacja Bazowa Kampinos), Bystrzanka (Stacja Bazowa Beskid Niski), jezioro Gardno (Stacja Bazowa Wolin), Wieniec (Stacja Bazowa Łysogóry), Świerszcz (Stacja Bazowa Roztocze), Wrzosówka (Stacja Bazowa Karkonosze), Różany Strumień (Stacja Bazowa Poznań-Morasko).

Stacje bazowe realizowały w 2020 r. program badawczo-pomiarowy ZMŚP obejmujący badania elementów abiotycznych i biotycznych badanych geosystemów, takie jak: pomiary meteorologiczne, badania zanieczyszczenia powietrza, chemizmu opadów atmosferycznych, chemizmu opadu podkoronowego i spływu po pniach, chemizmu roztworów glebowych, chemizmu opadu organicznego, badania wód powierzchniowych i podziemnych, badania gatunków inwazyjnych roślin obcego pochodzenia, badania uszkodzeń drzew i drzewostanów oraz epifitów nadrzewnych (porostów). W 2020 roku, stacje wykonały również modelowanie zmian bilansu wodnego i biogeochemicznego dla zlewni reprezentatywnych ZMŚP, w ramach programu analitycznego, który realizowany jest co trzy lata. Program ZMŚP w 2020 r. realizowany był przez stacje łącznie na 378 punktach pomiarowych.

Ponadto w 2020 r. na stacjach bazowych: Beskid Niski, Karkonosze, Poznań-Morasko wykonano badania makrofitów w rzekach wraz z oceną hydromorfologiczną koryta rzecznego, a na stacji bazowej Poznań-Morasko także badania glebowe. Zostały również przeprowadzone międzylaboratoryjne badania porównawcze metod oznaczania składników chemicznych w próbkach wody oraz szkolenie przedstawicieli stacji bazowych ZMŚP. Dokonano również analizy i oceny usług geosystemów w stacjach bazowych: Łysogóry, Beskid Niski, Roztocze.

W 2020 roku zostało także wykonane opracowanie o stanie geosystemów Polski w 2019 roku, przygotowane w oparciu o roczne raporty z poszczególnych stacji bazowych ZMŚP.

Dane pozyskane w ramach ZMŚP w 2019 roku zostały przekazane w 2020 r. do międzynarodowego programu Integrated Monitoring funkcjonującego w ramach Konwencji w sprawie transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości.

6. Monitoring hałasu

- W Polsce wykonywane są następujące rodzaje pomiarów hałasu w środowisku:
- pomiary hałasu przemysłowego: wykonywane przez WIOŚ/GIOŚ w ramach kontroli oraz przez prowadzących instalację i użytkowników urządzeń, na podstawie art. 147 ustawy Poś,⁷
 - pomiary hałasu drogowego: wykonywane przez GIOŚ w PMŚ oraz przez zarządzających drogą, na podstawie art. 175 ustawy Poś,⁷
 - pomiary hałasu lotniczego: wykonywane przede wszystkim przez zarządzających lotniskiem na podstawie art. 175 ustawy Poś oraz w jednostkowych przypadkach przez GIOŚ w ramach PMŚ lub kontroli,⁷
 - pomiary hałasu szynowego: wykonane w pojedynczych przypadkach przez GIOŚ w ramach PMŚ oraz przez zarządzających linią kolejową i linią tramwajową na podstawie art. 175 ustawy Poś.

Do końca marca 2020 r. pracownicy GIOŚ wprowadzili do bazy EHAŁAS wyniki pomiarów wykonanych w 2019 r. przez CLB oraz przez inne, prawnie zobowiązane do ich wykonania, podmioty lub organy. Dane za rok 2020 zostaną wprowadzone do końca marca 2021 r., dlatego w niniejszym raporcie zostanie przedstawione podsumowanie za rok 2019.

W 2020 r. na podstawie danych zgromadzonych w bazie EHAŁAS pracownicy RWMS i DMS dokonali oceny stanu akustycznego w województwach za rok 2019. Ponadto Główny Inspektor Ochrony Środowiska, na podstawie wyników zgromadzonych w ww. bazie, wykonał *Raport o zanieczyszczeniu środowiska hałasem wg. stanu na 31 XII 2019 r. - Ocena roczna*.

Wszystkie wymienione powyżej opracowania można znaleźć na stronie internetowej GIOŚ, w zakładce „Stan Środowiska – Monitoring hałasu”.

Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym¹⁰⁶ oceny stanu akustycznego środowiska i obserwacji zmian dokonuje Główny Inspektor Ochrony Środowiska w ramach PMŚ:

- 1) dla terenów objętych obowiązkiem wykonywania strategicznych map hałasu na podstawie strategicznych map hałasu lub wyników pomiarów poziomów hałasu określonych wskaźnikami hałasu L_{AeqD} , L_{AeqN} , L_{DWN} i L_N , z uwzględnieniem pozostałych danych, w szczególności demograficznych oraz dotyczących sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu;
- 2) dla terenów nie objętych obowiązkiem wykonywania strategicznych map hałasu na podstawie wyników pomiarów poziomów hałasu wyrażonych wskaźnikami hałasu L_{AeqD} , L_{AeqN} , L_{DWN} i L_N , lub innych metod oceny poziomu hałasu.

Poniższa tabela przedstawia liczbę punktów, w których wykonano pomiary hałasu w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska w 2020 r.

¹⁰⁶ Zgodnie z art. 117 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

Tabela 11. Liczba punktów pomiarowych przebadanych w roku 2020 w ramach PMŚ dla poszczególnych rodzajów hałasów

WOJEWÓDZTWO	LICZBA PUNKTÓW POMIAROWYCH HAŁASU DROGOWEGO KRÓTKOOKRESOWEGO	LICZBA PUNKTÓW POMIAROWYCH HAŁASU DROGOWEGO DŁUGOOKRESOWEGO	LICZBA PUNKTÓW POMIAROWYCH HAŁASU SZYNOWEGO	LICZBA PUNKTÓW POMIAROWYCH HAŁASU LOTNICZEGO
Dolnośląskie	15	3	6	
Kujawsko – pomorskie	12	7		
Lubelskie	12	3		1
Lubuskie	6	3	3	
Łódzkie	9	2	2	
Małopolskie	12	3	3	1
Mazowieckie	20	3	5	1
Opolskie	6	3	2	
Podkarpackie	18	3		
Podlaskie	7	2		
Pomorskie	6	3	3	
Śląskie	12	3	3	2
Świętokrzyskie	6	3	2	
Warmińsko – mazurskie	12	3	1	
Wielkopolskie	12	3	4	
Zachodniopomorskie	4	2	3	

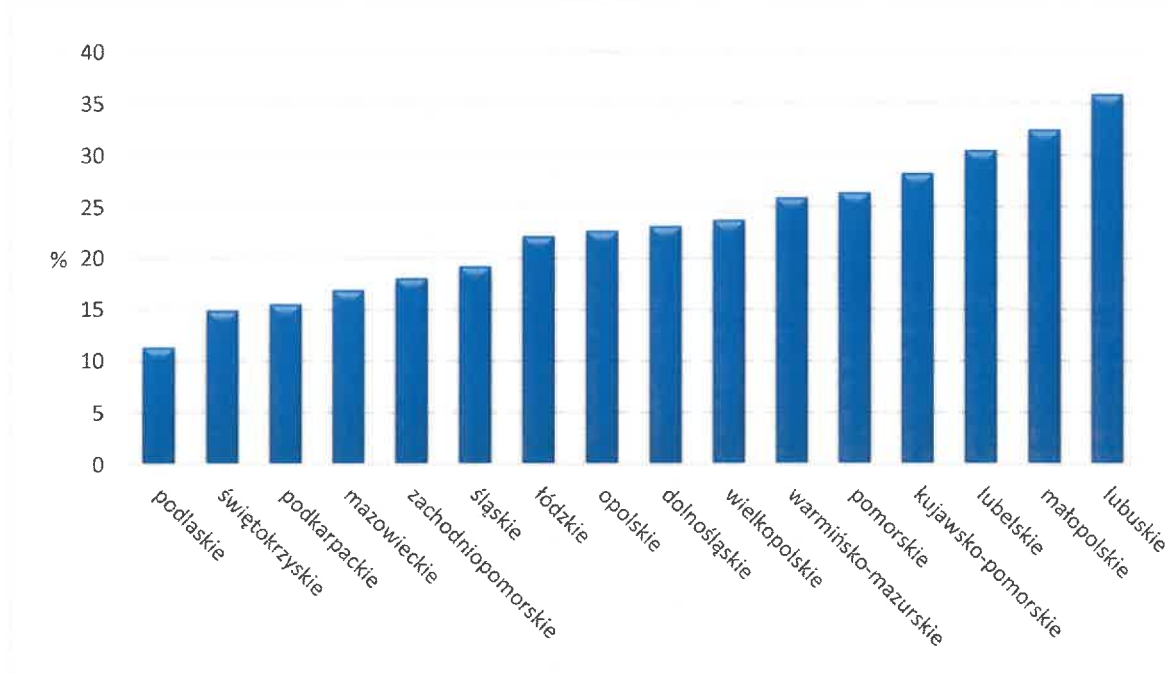
Tabela 12. Liczba punktów pomiarowych przebadanych w roku 2019 dla poszczególnych rodzajów hałasów

WOJEWÓDZTWO	LICZBA PUNKTÓW POMIAROWYCH HAŁASU PRZEMYSŁOWEGO	LICZBA PUNKTÓW POMIAROWYCH HAŁASU DROGOWEGO	LICZBA PUNKTÓW POMIAROWYCH HAŁASU SZYNOWEGO	LICZBA PUNKTÓW POMIAROWYCH HAŁASU LOTNICZEGO
Dolnośląskie	285	22	6	5
Kujawsko – pomorskie	256	19	2	2
Lubelskie	168	35	5	
Lubuskie	75	9	6	
Łódzkie	230	35	7	3
Małopolskie	204	28	5	9
Mazowieckie	458	24	29	17
Opolskie	137	19	2	
Podkarpackie	163	73		4
Podlaskie	121	26	5	

Pomorskie	37	45	3	5
Śląskie	556	31	3	2
Świętokrzyskie	158	22	2	
Warmińsko – mazurskie	237	29	2	
Wielkopolskie	752	25	4	6
Zachodniopomorskie	190	12	3	1
RAZEM	4027	454	84	54

Hałas przemysłowy wyznaczany jest przy użyciu wskaźników L_{AeqD} oraz L_{AeqN} , których wartości są wykorzystywane do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska.

Do najbardziej uciążliwych źródeł hałasu należą instalacje wentylatorowe i chłodnicze, suszarnie, myjnie samochodowe a także aparatura nagłaśniająca. Największa liczba punktów pomiarowych hałasu przemysłowego z 2019 r. została zarejestrowana w województwach śląskim i wielkopolskim (odpowiednio: 556 i 752 punktów). Najwyższym odsetkiem zbadanych obiektów, dla których zarejestrowano przekroczenia poziomów dopuszczalnych odznaczało się woj. lubuskie (35,9% przy średniej krajowej na poziomie 23%). Najniższym zaś woj. podlaskie, w którym zarejestrowano przekroczenia na poziomie 11,3% (Wyk. 17).

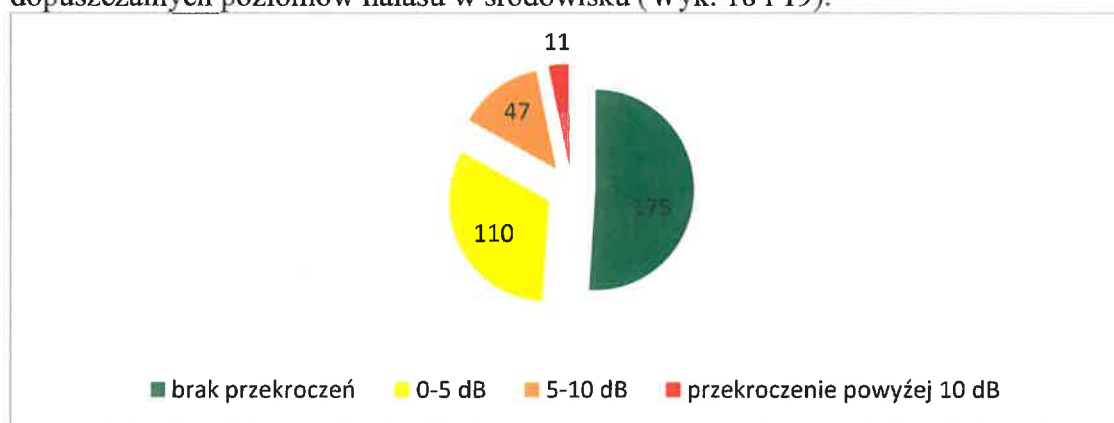
Wyk. 17. Odsetek zbadanych obiektów z przekroczeniami poziomów dopuszczalnych hałasu przemysłowego w poszczególnych województwach w 2019 roku

Hałas drogowy wyznaczany jest przede wszystkim przy użyciu wskaźników L_{AeqD} oraz L_{AeqN} (pomiaru krótkookresowe). W wybranych punktach określone są wartości poziomów długookresowych L_{DWN} i L_N , na podstawie pomiarów poziomów równoważnych dla pory dnia (6^{00} - 18^{00}), pory wieczoru (18^{00} - 22^{00}) oraz nocy (22^{00} - 6^{00}).

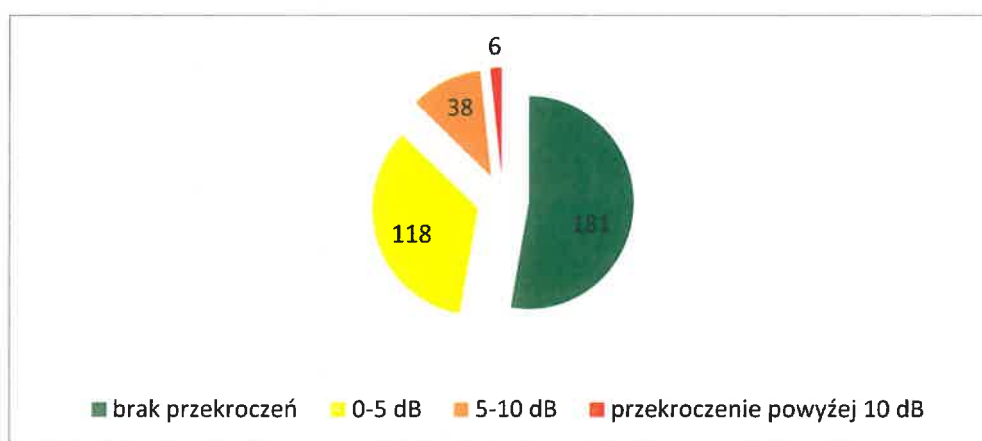
Badania w roku 2019 przeprowadzono w 600 punktach pomiarowych, które były zlokalizowane przy 434 odcinkach dróg. W przeważającej mierze były to odcinki dróg miejskich (297 odcinków), zaś ok. 30% przebadanych odcinków dróg było drogami pozamiejskimi. Najwięcej pomiarów wykonano w województwie podlaskim (109 punktów), najmniej w województwie zachodniopomorskim (9 punktów).

Pomiary krótkookresowe emisji hałasu (do 10 m od krawędzi drogi) wykonano w 299 punktach pomiarowych przy drogach o łącznej długości 163 km. Badania wykazały, że 92% przebadanych odcinków dróg charakteryzowało się poziomem emisji powyżej 60 dB w porze dnia, co stanowiło ponad 150 km przebadanych dróg, a 85% przebadanych odcinków dróg miało poziom emisji powyżej 55 dB w porze nocy, co stanowiło ponad 151 km dróg.

W 2019 roku, w ramach PMŚ, pomiary krótkookresowe hałasu na terenach chronionych akustycznie wykonano w 343 punktach pomiarowych. W 162 punktach pomiarowych w porze dnia oraz w 168 punktach w porze nocy stwierdzono występowanie przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Wyk. 18 i 19).

Wyk. 18. Rozkład liczby przebadanych punktów pomiarowych w 2019 r. na terenach chronionych, w poszczególnych zakresach przekroczeń poziomów dopuszczalnych, [dB], wskaźnik L_{AeqN} – POLSKA

Wyk. 19. Rozkład liczby przebadanych punktów pomiarowych w 2019 r. na terenach chronionych, w poszczególnych zakresach przekroczeń poziomów dopuszczalnych, [dB], wskaźnik L_{AeqD} – POLSKA

W roku 2019 długookresowe badania hałasu drogowego wykonano w 89 punktach pomiarowych, w tym w 84 punktach na terenach objętych ochroną akustyczną. W 38 punktach pomiarowych zaobserwowano, że wskaźnik L_{DWN} przekraczał wartość dopuszczalną hałasu w środowisku (w zakresie 0,1 – 10 dB), zaś w 2 punktach pomiarowych zmierzona wartość L_{DWN} przekroczona została o ponad 10 dB względem dopuszczalnego poziomu hałasu w środowisku. W 40 punktach pomiarowych poziom L_N przekroczył wartość dopuszczalną hałasu w środowisku (w zakresie 0,1 – 10 dB), Nie zarejestrowano przekroczeń powyżej 10 dB względem wskaźnika L_N .

Hałas lotniczy określany jest za pomocą pomiarów poziomów ekspozycji na hałas L_{AE} . Na podstawie poziomów ekspozycji obliczane są wskaźniki L_{AeqD} oraz L_{AeqN} , a w dalszej kolejności wyznaczane są poziomy długookresowe L_{DWN} oraz L_N (z uwzględnieniem pory wieczoru).

Większość pomiarów hałasu wokół lotnisk jest wykonywane przez zarządzającego tym lotniskiem na podstawie wymagań artykułu 175 pkt. 1 i 2 ustawy Poś. Łączna liczba lotnisk przebadanych w roku 2019 wyniosła 17. Ogółem pomiary hałasu lotniczego wykonano w 54 punktach pomiarowych, z czego w 13 punktach na Obszarach Ograniczonego Użytkowania (OOU).

Pomiary długookresowe hałasu lotniczego prowadzono w roku 2019 w 31 punktach pomiarowych. Nie stwierdzono przekroczeń długookresowych dopuszczalnych poziomów hałasu.

W przypadku pomiarów krótkookresowych stwierdzono przekroczenia wartości dopuszczalnych hałasu w środowisku w 8 punktach pomiarowych (tj. dla lotnisk zlokalizowanych we Wrocławiu, Warszawie, Krakowie-Balicach i Gdańsku).

Hałas kolejowy określany jest za pomocą pomiarów poziomów ekspozycji na hałas L_{AE} . Na podstawie poziomów ekspozycji obliczane są wskaźniki L_{AeqD} oraz L_{AeqN} . W roku 2019 w bazie EHAŁAS zgromadzono wyniki pomiarów hałasu szynowego, wykonanych łącznie w 84 punktach pomiarowych (w tym hałasu tramwajowego w 26 punktach pomiarowych). Łącznie na terenach chronionych w 2019 roku przebadano 53 odcinki linii kolejowych. W porze nocy 24 z nich wykazało zgodność z aktualnymi poziomami dopuszczalnymi, natomiast w 3 przypadkach wartość dopuszczalna została przekroczona o ponad 10 dB. W porze dnia sytuacja przedstawia się o wiele lepiej, ponieważ 38 przebadanych terenów chronionych wykazało zgodność z aktualnymi poziomami dopuszczalnymi. Nie stwierdzono przekroczeń o więcej niż 10 dB.

7. Monitoring pól elektromagnetycznych

Centralne Laboratorium Badawcze GIOŚ (CLB GIOŚ) w 2020 r. wykonało pomiary poziomów pól elektromagnetycznych (PEM) w środowisku. Rok 2020 był ostatnim, w którym wykonano pomiary według rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2007 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz. U. z 2007 nr 221 poz. 1645), które z dniem 1 stycznia 2021 r. zostało uchylone rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 grudnia

2020 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz. U. z 2020 poz. 2311).

Program pomiarowy w zakresie monitoringu PEM zaplanowany na rok 2020 został w pełni zrealizowany. Pomiary wykonano łącznie w 720 punktach, po 240 na każdy typ obszarów, tj. w centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców powyżej 50 tysięcy, w pozostałych miastach oraz na obszarach wiejskich. W kilku województwach zweryfikowano sieć pomiarową w zakresie lokalizacji oraz współrzędnych geograficznych części punktów pomiarowych.

W 2020 roku w Departamencie Monitoringu Środowiska GIOŚ dla obszaru całego kraju wykonano opracowanie pn. „Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku za lata 2017-2019 - w oparciu o wyniki pomiarów wykonanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska”. Regionalne Wydziały Monitoringu Środowiska wykonały oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku za lata 2017-2019 dla obszaru swojego województwa (dla województwa mazowieckiego ocenę wykonano w Departamencie Monitoringu Środowiska GIOŚ).

Poziom pól elektromagnetycznych w środowisku (tło elektromagnetyczne) na terenie Polski utrzymuje się na niskim poziomie. Średnia arytmetyczna ze wszystkich pomiarów wykonanych w latach 2017-2019 wyniosła 0,38 V/m, co stanowi zaledwie 5,4% wartości dopuszczalnej (7 V/m) określonej w obowiązującym do końca 2019 r. rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów.

W podziale na poszczególne typy obszarów, dla których prowadzony jest monitoring, wartości kształtują się następująco:

- dla centralnych dzielnic lub osiedli miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys. – 0,54 V/m;
- dla pozostałych miast – 0,37 V/m;
- dla terenów wiejskich – 0,23 V/m.

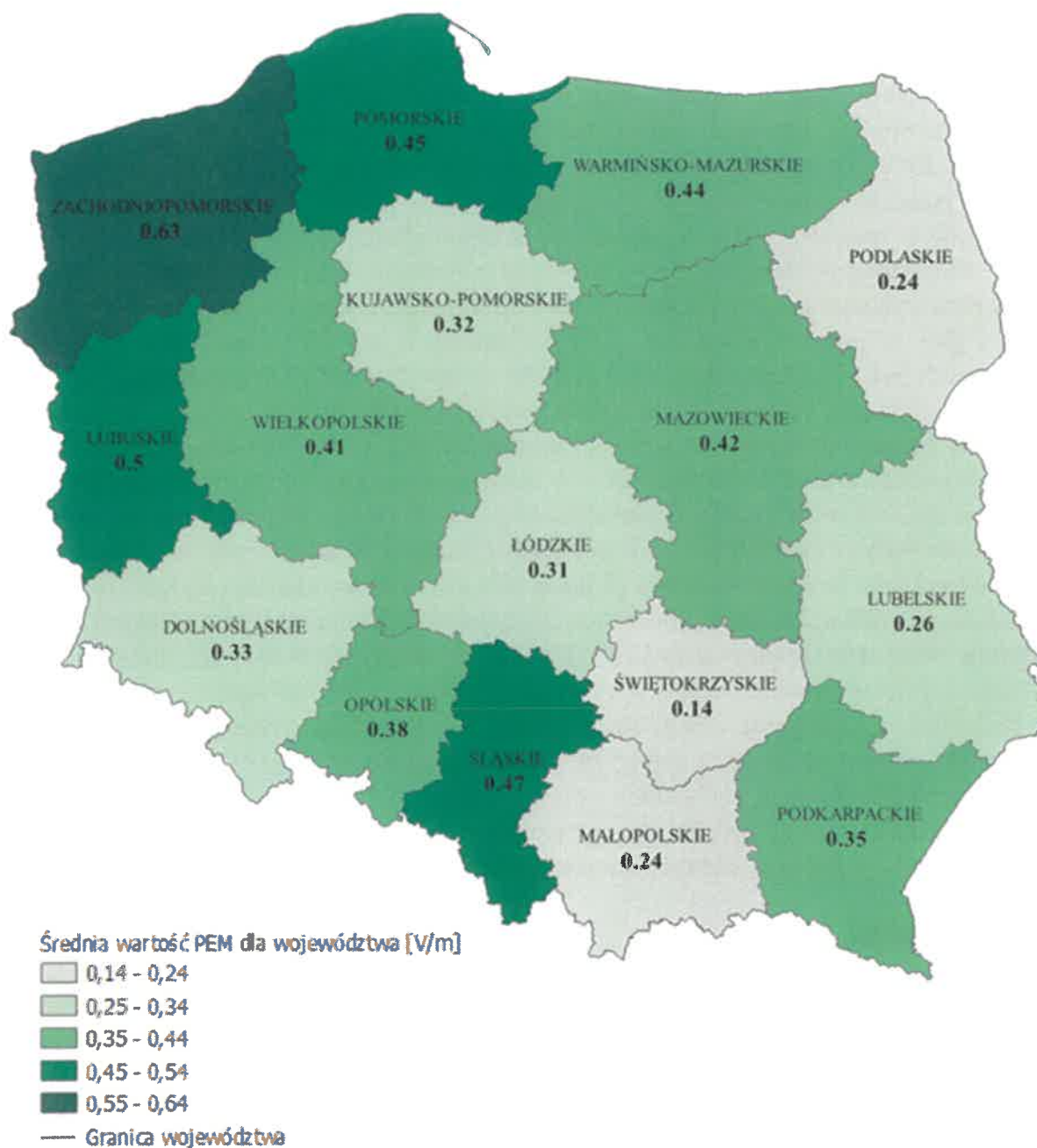
W żadnym z przekazanych do GIOŚ sprawozdań z monitoringu PEM w środowisku za rok 2019 nie odnotowano przekroczenia poziomów dopuszczalnych.

Najwyższe wartości zmierzone w 2019 r. odnotowano:

- na terenie centralnych dzielnic lub osiedli miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys. w województwie podkarpackim – 2,4 V/m;
- na terenie pozostałych miast w województwie opolskim – 1,8 V/m;
- na terenie wiejskim w województwie lubuskim – 1,9 V/m.

W 2020 roku, zgodnie z obowiązkiem wynikającym z art. 124 ustawy Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.), zaktualizowano „Rejestr terenów z przekroczeniem pól elektromagnetycznych” za rok 2019. Rejestr zawiera informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, z wyszczególnieniem przekroczeń dotyczących terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludności. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska udostępnia ww. rejestr na swojej stronie internetowej, w zakładce „Rejestry” pod adresem

https://www.gios.gov.pl/images/dokumenty/rejestry/REJESTR_z_art_124_Pos.pdf.

Ryc. 17. Średnie natężenie pól elektromagnetycznych w środowisku uzyskane w ramach PMŚ w 2019 roku

8. Monitoring promieniowania jonizującego

W 2020 r. w ramach monitoringu promieniowania jonizującego Główny Inspektor realizował poniższe programy:

- wykonywanie pomiarów na stacjach wczesnego wykrywania skażeń promieniotwórczych IMGW-PIB,
- monitoring stężenia cezu-137 w glebie,
- monitoringu skażeń promieniotwórczych wód powierzchniowych i osadów dennych.

Na 9 stacjach wczesnego wykrywania skażeń promieniotwórczych IMGW–PIB w 2020 r. były prowadzone odpowiednio pomiary mocy dawki promieniowania gamma na wysokości 1 m od podłoża, średnich dobowych aktywności aerozoli powietrza, aktywności beta opadu całkowitego, aktywności cezu-137 i wybranych naturalnych radioizotopów gamma promieniotwórczych oraz aktywności strontu-90 opadu całkowitego.

W 2020 r. został opracowany raport przedstawiający wyniki i analizy za rok 2019. Wyniki prowadzonych pomiarów wskazują na utrzymywanie się wartości mierzonych parametrów w granicach wartości notowanych w latach ubiegłych.

Monitoring stężenia cezu-137 w glebie jest prowadzony w 2-letnim cyklu pomiarowym. Pobór prób wykonywany jest w 254 punktach o stałych lokalizacjach na obszarze całego kraju. Próbkę gleb są pobrane z warstwy powierzchniowej o grubości 10 cm oraz dodatkowo pobieranych jest 10 próbek z warstwy o grubości 25 cm. Jesienią 2020 pobrano z 254 stałych punktów próbki gleb i wykonano oznaczenia próbek gleb pobranych w 2019 r.

W ramach monitoringu skażeń promieniotwórczych wód powierzchniowych i osadów dennych w 2020 r. pobrano dwukrotnie – w sezonie wiosennym i jesiennym – próbki wody i osadów dennych w 18 punktach, zlokalizowanych w dorzeczu Wisły (5 punktów poboru), w dorzeczu Odry (4 punktów poboru), w dorzeczu Narwi (1 punkt poboru), w dorzeczu Bugu (1 punkt poboru), w dorzeczu Warty (1 punkt poboru) i w wybranych jeziorach (6 jezior). W pobranych próbkach wody wykonano analizy cezu-137 i strontu-90 oraz w próbkach osadów dennych wykonano analizy cezu-137, plutonu-238, plutonu-239,240. W 2020 r. został opracowany raport przedstawiający wyniki i analizy za rok 2019. Uzyskane wyniki pozwalają na stwierdzenie, że skażenie wód powierzchniowych cezem-137 i strontem-90 jest niewielkie i kształtuje się na poziomie z lat ubiegłych. Również skażenie cezem-137 i plutonem-239,240 osadów dennych pozostaje na niskim poziomie.

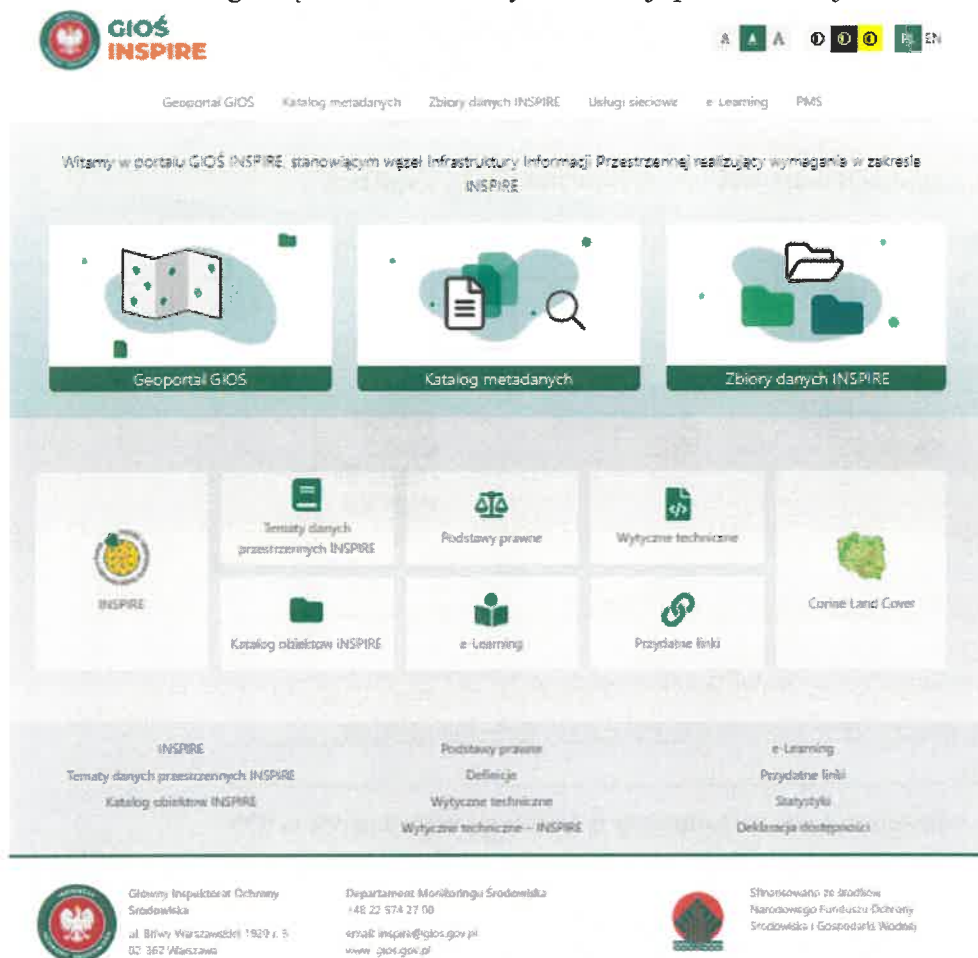
Uzyskane wyniki monitoringu powietrza, wód, osadów i gleb wskazują, że nie wystąpiły nowe uwolnienia izotopów promieniotwórczych do środowiska.

9. GIOŚ INSPIRE

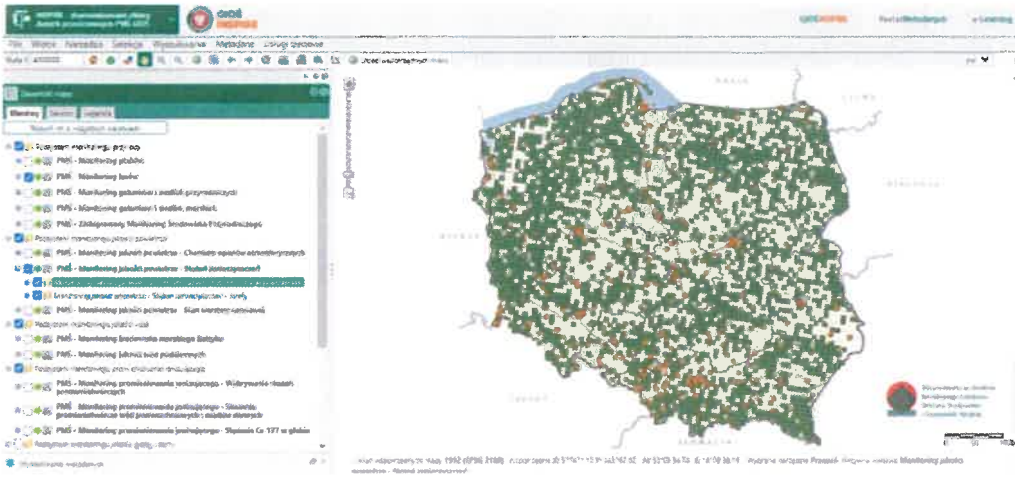
W 2020 r. w zakresie infrastruktury informacji przestrzennej realizowano działania skoncentrowane na utrzymaniu i rozwoju węzła infrastruktury informacji przestrzennej GIOŚ INSPIRE oraz na wypełnieniu obowiązków wynikających z dyrektywy INSPIRE. Zakończono realizację przedsięwzięcia pn.: „Utrzymanie i rozwój infrastruktury informacji przestrzennej GIOŚ. Wdrożenie wymagań dyrektywy INSPIRE. Dostosowanie zasobów danych przestrzennych GIOŚ do wymagań dyrektywy INSPIRE – Etap II”. Najważniejsze rezultaty ww. przedsięwzięcia to:

- uruchomiony produkcyjnie nowy węzeł infrastruktury informacji przestrzennej GIOŚ INSPIRE, w tym nowy Portal informacyjny GIOŚ INSPIRE (Ryc. 18.) dostępny pod adresem: <https://inspire.gios.gov.pl/portal/>, nowa aplikacja mapowa w Portalu Geoportal GIOŚ INSPIRE (Ryc. 19.) dostępna pod adresem <https://inspire.gios.gov.pl/imap>, nowy katalog metadanych (Geonetwork) (Ryc. 20., Ryc. 21.) dostępny pod adresem: <https://inspire.gios.gov.pl/geonetwork>, jak również nowa odsłona portalu edukacyjnego <https://inspire.gios.gov.pl/portal/e-learning/>;

- przeorganizowane i opublikowane zharmonizowane zbiory danych przestrzennych dla zasobów PMS oraz opublikowany zharmonizowany zbiór danych przestrzennych dotyczących PRTR. Adresy usług sieciowych dla ww. zasobów danych przestrzennych dostępne są w ramach portalu GIOŚ INSPIRE;
- opublikowane metadane dla ww. zharmonizowanych zbiorów i usług danych przestrzennych dostępne w ramach ww. katalogu metadanych;
- przeszkoleni przedstawiciele GIOŚ (ok. 145 pracowników GIOŚ) w zakresie zbudowanego węzła infrastruktury informacji przestrzennej.

Ryc. 18. Strona startowa portalu informacyjnego GIOŚ INSPIRE

Ryc. 19. Przykłady z aplikacji mapowej tzw. Geoportals GIOŚ INSPIRE

Ryc. 20. Przykłady udostępnionych metadanych w katalogu metadanych GIOŚ

Ryc. 21. Przykłady udostępnionych metadanych w katalogu metadanych

W 2020 r. nadal szczególnie nacisk położony został na spełnienie wymagań dotyczących interoperacyjności, kontynuację procesu harmonizacji, aktualizacji zharmonizowanych zbiorów danych przestrzennych, metadanych, aktualizacji metadanych, w tym wprowadzenia słów kluczowych wskazujących na priorytetowe zbiory danych, opublikowanie metadanych oraz poprawę dostępności do zharmonizowanych zbiorów danych przestrzennych za pośrednictwem usług pobierania. Ze względu na dużą różnorodność i złożoność zasobów danych wchodzących w skład PMŚ i PRTR wariant implementacji usługi pobierania danych przestrzennych był podejmowany indywidualnie dla każdego zbioru danych na podstawie jego szczegółowej analizy z uwzględnieniem poniższych czynników:

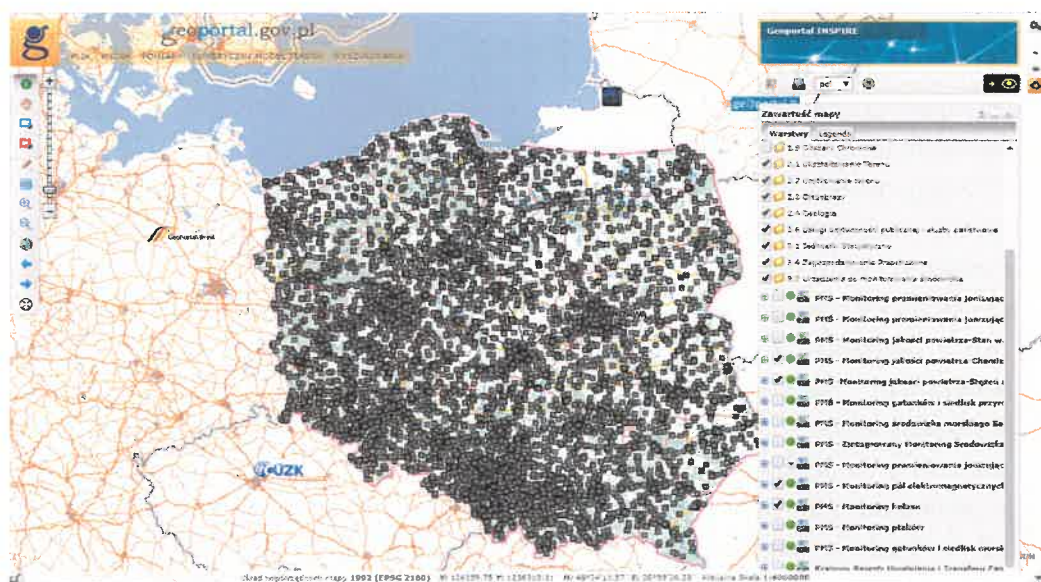
- częstotliwości zmienności danych w zbiorze danych;
- stałości instancji obiektów w zbiorze danych;
- liczby obiektów w zbiorze danych;
- rodzaju publikowanych danych;
- zapotrzebowania na zapytania „ad hoc”;
- zapotrzebowania na predefiniowane „paczki” danych;
- zapotrzebowania na aktualne dane w tzw. trybie „on-line”;
- uwarunkowań technicznych zastosowanych narzędzi aplikacyjnych np. silnika bazodanowego, serwera usług danych przestrzennych;
- spełnienia kryteriów jakościowych i wydajnościowych usług sieciowych.

Jak co roku realizowano również prace w zakresie aktualizacji oraz integracji technicznej z centralnym punktem dostępu, jakim jest Geoportal.gov.pl. Elementy infrastruktury informacji przestrzennej GIOŚ dostępne są z poziomu krajowej infrastruktury informacji przestrzennej koordynowanej przez Głównego Geodetę Kraju, np. metadane opublikowane za pośrednictwem usługi wyszukiwania CSW, zharmonizowane zbiory danych przestrzennych za pośrednictwem usługi przeglądania WMS. Ponadto, w zależności od możliwości merytorycznej i technicznej zbiorów źródłowych GIOŚ przygotowano i opublikowano usługi pobierania WFS, SOS. Natomiast usługę pobierania ATOM przygotowano i opublikowano dla wszystkich zasobów objętych ww. przedsięwzięciem.

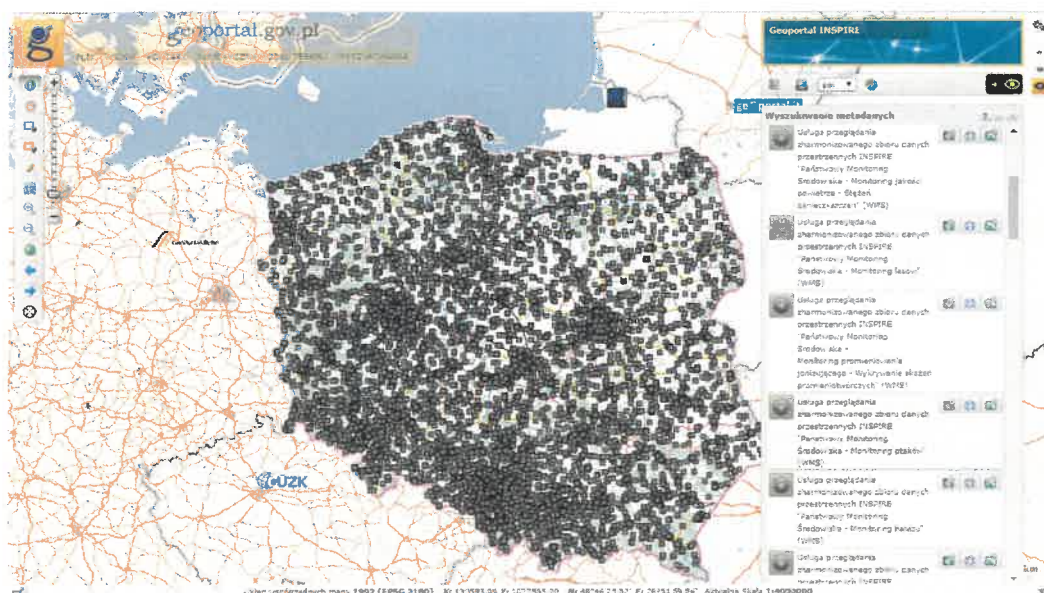
Należy wspomnieć również o innych zrealizowanych działaniach w ramach ww. przedsięwzięcia, np. służących monitorowaniu elementów zbudowanej infrastruktury informacji przestrzennej poprzez implementację specjalistycznego oprogramowania Zabbix. Narzędzie to zostało skonfigurowane na potrzeby monitorowania parametrów węzła GIOŚ INSPIRE oraz usług opublikowanych w ramach ww. przedsięwzięcia. W ramach modułu monitoringu, w celu śledzenia zainteresowania Portalem informacyjnym, Aplikacją mapową oraz Portalem edukacyjnym wykorzystano również narzędzia Google Analytics, które funkcjonowało w środowisku narzędziowym poprzedniego węzła. Na potrzeby tych prac wykonano i opublikowano dedykowane strony (dostępne z poziomu panelu administratora oraz częściowo z poziomu użytkownika zewnętrznego) prezentujące wybrane wyniki analiz Google Analytics.

Ponadto w związku z opublikowaniem przeorganizowanych zharmonizowanych zbiorów danych przestrzennych oraz metadanych za pomocą usług sieciowych, zgodnych z wymaganiami INSPIRE podjęto również działania mające na celu zaktualizowanie adresów usług sieciowych dla zasobów PMŚ w ramach funkcjonującej na poziomie krajowym ewidencji

zbiorów i usług danych przestrzennych objętych infrastrukturą informacji przestrzennej (<https://integracja.gugik.gov.pl/eziudp/>). Ewidencja prowadzona jest przez Głównego Geodetę Kraju (GUGiK). Na potrzeby zrealizowania ww. prac współpracowano z Krajowym Punktem Kontaktowym ds. INSPIRE, działającym przy Głównym Geodecie Kraju, jak również przedstawicielami Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii. W związku z ww. działaniami zasoby GIOŚ zgłoszone do ww. ewidencji zostały uporządkowane i zaktualizowane. Opublikowane za pomocą usług sieciowych zasoby będące w kompetencji GIOŚ (tj. zbiory i metadane dot. PMS i PRTR) udostępnione są również w krajowej infrastrukturze informacji przestrzennej tzw. Geoportalu INSPIRE, prowadzonym przez Głównego Geodetę Kraju (Ryc. 22. i Ryc. 23.).

Ryc. 22. Wybrane przykłady zharmonizowanych zbiorów danych przestrzennych Państwowego Monitoringu Środowiska dostępnych poprzez usługi sieciowe WMS w krajowej infrastrukturze informacji przestrzennej tzw. Geoportalu INSPIRE Głównego Geodety Kraju (GUGiK)

Ryc. 23. Przykład dostępu do metadanych usług dla zharmonizowanych zbiorów danych przestrzennych Państwowego Monitoringu Środowiska (poprzez usługę wyszukiwania) w ramach krajowej infrastruktury informacji przestrzennej w tzw. Geoportalu INSPIRE Głównego Geodety Kraju (GUGiK)

Prowadzone w zakresie infrastruktury informacji przestrzennej prace służyły w szczególności spełnieniu wymagań wynikających z dyrektywy INSPIRE, w tym obowiązków dotyczących monitoringu i sprawozdawczości INSPIRE.

W 2020 r. w terminie wypełniono obowiązki GIOŚ w zakresie sprawozdawczości INSPIRE poprzez zapewnienie wkładu do sprawozdania w zakresie INSPIRE, tj. dokumentu pn.: „Status wdrożenia Dyrektywy INSPIRE – karta informacyjna 2020 Karta informacyjna Polska”. Dostęp do ww. sprawozdania znajduje się pod następującym adresem <http://cdr.eionet.europa.eu/pl/eu/inspire/reporting/>

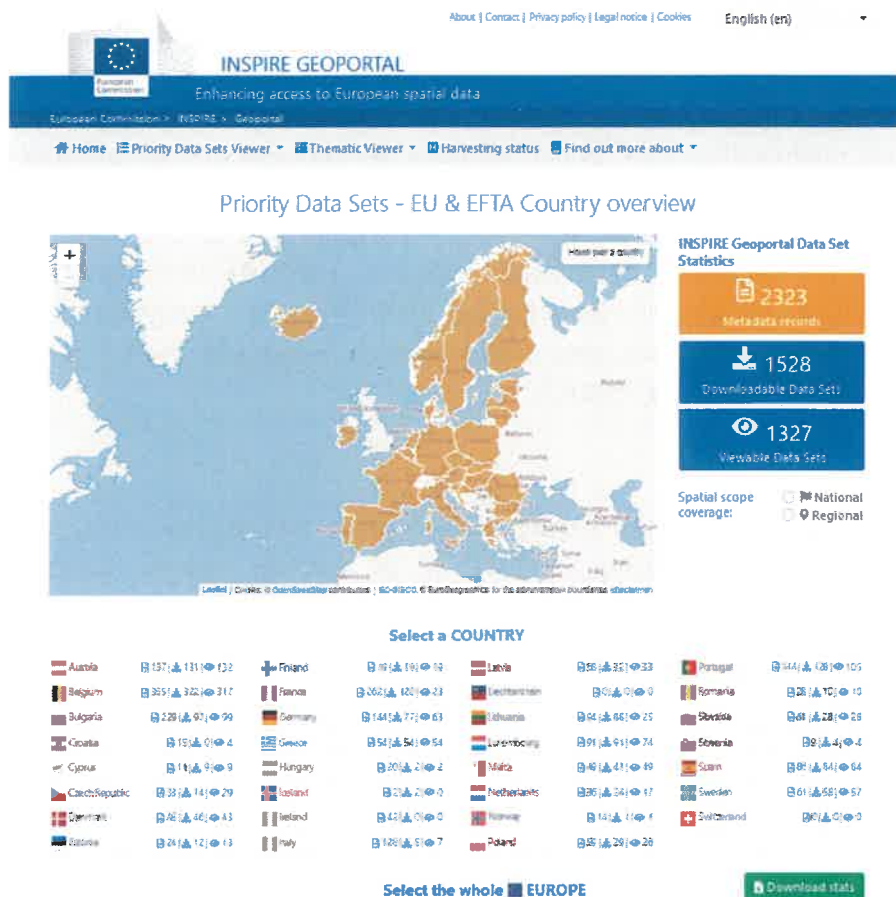
Ponadto, w terminie do 15 grudnia 2020 r. w zakresie kompetencji GIOŚ wypełniono obowiązki dotyczące monitorowania INSPIRE, zgodnie z Decyzją wykonawczą Komisji (UE) 2019/1372 z dnia 19 sierpnia 2019 r. w sprawie wykonania dyrektywy 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w zakresie monitorowania i sprawozdawczości. Rezultaty tych działań widoczne są m.in. poprzez portal INSPIRE GEOPORTAL KE, dedykowany tematyce INSPIRE (Ryc. 24.).

The screenshot shows the INSPIRE GEOPORTAL interface. At the top, there is a navigation bar with links for 'About', 'Contact', 'Privacy policy', 'Legal notice', and 'Cookies', along with a language selector set to 'English (en)'. Below this is the 'INSPIRE GEOPORTAL' logo and the tagline 'Enhancing access to European spatial data'. A secondary navigation bar includes 'Home', 'Priority Data Sets Viewer', 'Thematic Viewer', 'Harvesting status', and 'Find out more about'. The main content area is titled 'Data sets by' and features filters for 'Theme: Environmental monitoring facilities' and 'Country: Poland'. On the left, there are filter options for 'Properties' (Downloadable, Viewable) and 'Spatial scope coverage' (National, Regional, Other). The central list displays 18 datasets, each with a title, a 'Show dataset files in' dropdown (set to 'original MTD language'), and a 'Properties' button. The datasets listed include monitoring of ionizing radiation, air quality, marine environment, groundwater, electromagnetic fields, natural and marine sediments, noise, ozone layer, groundwater quality, air quality (ozone layer), air quality (pollutants), forest, birds, and integrated environmental monitoring.

Ryc. 24. Przykłady zasobów Państwowego Monitoringu Środowiska dostosowanych do wymagań dyrektywy INSPIRE dostępnych w portalu INSPIRE GEOPORTAL KE

Ponadto, na potrzeby spełnienia oczekiwań KE dotyczących „Priority list of datasets for e-Reporting”, które powiązane zostały z działaniami w zakresie INSPIRE wprowadzono w metadanych dla zharmonizowanych zbiorów danych przestrzennych słowa kluczowe wskazujące, iż opublikowany zbiór danych przestrzennych jest powiązany ze sprawozdawczością w zakresie środowiska. Realizowanie ww. prac było efektem zmian wprowadzonych do Decyzji Wykonawczej Komisji (UE) 2019/1372 z dnia 19 sierpnia 2019 r. w sprawie wykonania dyrektywy 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w zakresie monitorowania i sprawozdawczości.

Warto nadmienić, że wykonanie ww. prac umożliwia na poziomie europejskim wyszukanie zbiorów danych przestrzennych istotnych dla sprawozdawczości w zakresie środowiska (Ryc. 25.). Szczegółowy wykaz zasobów krajowych, w tym GIOŚ spełniających wymagania dot. ww. listy priorytetowej znajduje się pod niniejszym adresem: <https://inspire-geportal.ec.europa.eu/results.html?country=pl&view=details&legislation=all>

Ryc. 25. Przeglądarka priorytetowych zbiorów danych zapewniająca statystyczny przegląd dostępności priorytetowych zbiorów danych, a także w uproszczony sposób dostęp do przeglądania lub pobierania wybranych zbiorów danych na poziomie europejskim.

Więcej informacji w zakresie monitoringu i sprawozdawczości INSPIRE na poziomie europejskim dostępnych jest pod następującymi adresami:

<https://inspire.ec.europa.eu/monitoring-and-reporting/69>, <https://inspire-geoportal.ec.europa.eu/>, <http://cdr.eionet.europa.eu/pl/eu/inspire/reporting/>.

Reasumując, należy podkreślić, że głównym celem podejmowanych działań było i jest spełnienie obowiązków wynikających z przepisów prawa krajowego i europejskiego oraz zapewnienie ciągłości funkcjonowania i rozwój węzła GIOŚ INSPIRE. Mając na uwadze zobowiązania GIOŚ, jako organu wiodącego w temacie „urządzenia do monitorowania środowiska” oraz obowiązki dostosowywania pozostałych zasobów danych przestrzennych będących w kompetencji GIOŚ, jako organu administracji publicznej, do wymagań wynikających z dyrektywy INSPIRE zadania te w przeważającej części zostały zrealizowane w ramach ww. przedsięwzięcia.

GIOŚ w ramach INSPIRE współdziałał z różnymi organami i jednostkami w celu zapewnienia spójności, standaryzacji wymiany informacji przestrzennej zarówno w zakresie merytorycznym, jak i technicznym służącej interoperacyjności zbiorów i usług danych przestrzennych oraz integracji rozwiązań w odniesieniu zasobów utrzymywanych przez organ.

GIOŚ stale współpracuje z Krajowym Punktem Kontaktowym ds. INSPIRE, ulokowanym przy Głównym Geodecie Kraju GUGiK. Jednocześnie, jako organ wiodący w zakresie tematu „urządzenia do monitorowania środowiska” uczestniczył w pracach Rady Infrastruktury Informacji Przestrzennej (Rady IIP) działającej przy ministrze właściwym do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa.

GIOŚ czynnie współdziałał w zakresie INSPIRE z Ministerstwem Klimatu i Środowiska (wcześniej Ministerstwem Klimatu). Wynikiem tych działań było określenie potrzeb szkoleniowych i wsparcia eksperckiego w zakresie INSPIRE. Przedstawiciele GIOŚ czynnie uczestniczyli w szkoleniach dotyczących INSPIRE oraz korzystali ze wsparcia eksperckiego na potrzeby wybranych prac realizowanych w ramach PMŚ i powiązanych z wdrażaniem wymagań dyrektywy INSPIRE.

Inne działania

W zakresie kompetencji GIOŚ kontynuowano prace wynikające z Rozporządzenia Ministra Cyfryzacji z dnia 23 sierpnia 2018 r. w sprawie zasobu informacyjnego przeznaczonego do udostępniania w centralnym repozytorium informacji publicznej (Dz. U. z 2018 poz. 1790). Zasoby GIOŚ określone w niniejszym rozporządzeniu zaktualizowano o nowe dane oraz w miarę możliwości podniesiono poziom ich otwartości. Dodano również adresy usług sieciowych, zgodnych z wymaganiami dyrektywy INSPIRE. Zasoby GIOŚ dostępne są w portalu Otwarte dane pod adresem: https://dane.gov.pl/pl/dataset?page=1&per_page=20&q=&sort=date&institution%5Bid%5D%5Bterms%5D=100&model%5Bterms%5D=dataset.

Jednocześnie w nawiązaniu do ww. prac oraz w celu zapewnienia wkładu do sprawozdania z rezultatów wdrażania Programu Otwierania Danych Publicznych za 2020 r. GIOŚ ściśle współpracował z Ministerstwem Klimatu i Środowiska (koordynatorem tego zadania na poziomie resortu klimatu i środowiska) i zapewnił wymagany wkład zgodnie z wytycznymi ww. koordynatora w zakresie zasobów GIOŚ.

W 2020 r. zaktualizowano stronę internetową dedykowaną wszystkim krajowym projektom Corine Land Cover (CLC) <https://clc.gios.gov.pl>. Na potrzeby ww. aktualizacji przygotowano oraz opublikowano usługi sieciowe WMS (usługi przeglądania) dla wszystkich krajowych produktów (baz danych) uzyskanych w ramach poszczególnych projektów Corine Land Cover. Dostęp do adresów ww. usług sieciowych zapewniony jest w ramach ww. strony internetowej pod następującym adresem: <https://clc.gios.gov.pl/index.php/uslugi-sieciowe-wms>. Dostęp do ww. usług zapewniony jest również w ramach Geoportalu GIOŚ INSPIRE pod adresem: <https://inspire.gios.gov.pl/imap/#gpmap=gpCLC>.

V. LABORATORIA I AUTOMATYCZNE SIECI POMIAROWE

1. Centralne Laboratorium Badawcze

Centralne Laboratorium Badawcze działa w oparciu o 16 Oddziałów. Wszystkie Oddziały CLB posiadają wdrożony system zarządzania zgodny z wymaganiami normy PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02 potwierdzony certyfikatami akredytacji.

Wykaz badań objętych akredytacją dostępny jest na stronie PCA w zakładce <https://www.pca.gov.pl/akredytowane-podmioty/akredytacje-aktywne/laboratoria-badawcze/>.

Zakres działań CLB obejmuje:

- monitoring jakości wód powierzchniowych, podziemnych, powietrza atmosferycznego, natężenia pól elektromagnetycznych, hałasu komunikacyjnego, przemysłowego oraz lotniczego,
- badania i pomiary kontrolne w celu oceny emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego, wody oraz ziemi z podmiotów prowadzących działalność gospodarczą,
- badania związane z poważnymi awariami.

W ramach wyżej wymienionych działań CLB wykonuje:

- pobory próbek wody, ścieków, osadów, odpadów, gleby powietrza atmosferycznego i gazów odlotowych,
- analizy fizykochemiczne, biologiczne i parazytologiczne w próbkach środowiskowych,
- badania mikrobiologiczne i hydrobiologiczne w wodach powierzchniowych,
- pomiary zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego,
- pomiary emisji gazów odlotowych do powietrza atmosferycznego,
- pomiary hałasu przemysłowego, impulsowego, komunikacyjnego i lotniczego,
- pomiary pola elektromagnetycznego.

W ramach realizacji Programu Państwowego Monitoringu Środowiska w zakresie badania wód CLB wykonuje pobieranie próbek i analizy w wodach powierzchniowych oraz w wodach podziemnych. Z roku na rok sukcesywnie zwiększa się ilość punktów pomiarowo-kontrolnych - w 2019 roku było ich 2203, a w 2020 aż 2504. W ramach PMS w zakresie wód CLB oznacza łącznie 119 różnych parametrów, nie licząc dodatkowych izomerów wpływających na sumę niektórych wskaźników. W 2020 r. przełożyło się to na konieczność wykonania 778 991 oznaczeń w 34 804 próbkach wód powierzchniowych i podziemnych.

Laboratorium stosuje w swojej działalności szereg klasycznych i nowoczesnych technik, wykorzystując do badań najnowocześniejszy sprzęt zapewniający największą z możliwych dokładność, do którego zaliczyć można GC-MS/MS, GC-MS, ICP-MS, LC-MS UHPLC. Metody badawcze są zgodne z normami polskimi lub z metodami zalecanymi przez GIOŚ. Niezależnie od wyboru sposobu analizy obowiązuje zasada, że badania są wykonywane metodami wiarygodnymi i zwalidowanymi, a na jakość pracy w CLB wpływa doświadczony i odpowiednio przeszkolony personel.

Dla CLB największym i ciągle utrzymującym się problemem są badania wykonywane w ramach monitoringu jezior. W 2020 roku spośród 543 JCWP jeziornych, na których

wyznaczono 545 punktów pomiarowo - kontrolnych, badania wykonano w 359 jeziorach, przy czym pełny zakres badań wykonano w 307 jeziorach (309 ppk).

Największą infrastrukturę pomiarową zlokalizowaną poza laboratoriami stanowią stacje pomiarowe powietrza atmosferycznego. W 2020 roku, dla potrzeb monitorowania stanu jakości powietrza w ramach realizacji PMS, CLB prowadziło pomiary i badania na automatycznych i manualnych stacjach monitoringu zanieczyszczeń powietrza. Badania prowadzono na 181 stałych stacjach kontenerowych, 20 stacjach mobilnych oraz w 79 punktach, w których pracowały wolnostojące poborniki pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 (razem 280 punktów pomiarowych zlokalizowanych poza siedzibami CLB na terenie kraju). Łącznie na stacjach monitoringu powietrza pracowało 1656 urządzeń pomiarowych i pomocniczych, co umożliwiło realizację badań i raportowanie z tego obszaru badań różnych wskaźników (razem w skali roku wykonano 708 610 oznaczeń). Dane z analizatorów automatycznych były przesyłane do laboratorium, a następnie weryfikowane i prezentowane na stronach internetowych na bieżąco, informując społeczeństwo o jakości powietrza. W laboratorium wykonywano również analizy na obecność w pyłe zawieszonym PM10 metali ciężkich i wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA). W tym celu niezbędny był nadzór personelu technicznego CLB nad ciągłą pracą urządzeń na stacjach monitoringu, jak i w laboratorium.

Oddziały CLB wykonują też badania monitoringowe natężenia pól elektromagnetycznych, hałasu komunikacyjnego, przemysłowego oraz lotniczego. W ramach monitoringu pól w 2020 r. badania w skali kraju realizowano na 720 stanowiskach pomiarowych, a w ramach monitoringu hałasu na 310 stanowiskach. Sumarycznie w ramach obu monitoringów zrealizowano w skali roku 204 350 pomiarów (w tym 201 470 pomiarów hałasu i 2 880 pomiarów PEM).

Współpraca CLB z Departamentem Inspekcji GIOŚ oraz WIOŚ w 2020 r. odbywała się na bieżąco. Laboratorium w ramach otrzymywanych zleceń wykonywało badania oraz pomiary kontrolne dla wód powierzchniowych, ścieków, odpadów (w tym osadów ściekowych), emisji do powietrza atmosferycznego, badań hałasu komunikacyjnego, przemysłowego oraz impulsowego. W przypadku, gdy w danej części zlecenia laboratorium nie posiadało akredytacji dla takich badań, to wykonanie ich zlecano do laboratoriów zewnętrznych. W roku 2020, w ramach działań dla potrzeb kontrolnych, laboratorium pobrało 5 467 próbek środowiskowych i wykonało 94 636 analiz i pomiarów (współpracując z Wojewódzkimi Inspektoratami Ochrony Środowiska). W przypadku zgłoszeń interwencyjnych pracownicy laboratorium pobierali próbki lub wykonywali pomiary, wykorzystując między innymi do tego celu wyposażenie pomiarowe zakupione w ramach Projektu POIŚ .03.02.00-00-001/09 „Zakupy sprzętu do szybkiej oceny ryzyka w przypadku wystąpienia poważnej awarii, organizacja systemu monitoringu dynamicznego przeciwdziałania poważnym awariom, w tym organizacja systemu i sieci teleinformatycznych”, przekazane przez Wydziały Inspekcji Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska do wykorzystania przez oddziały CLB. Laboratorium dla potrzeb kontrolnych WIOŚ przeprowadziło postępowania w wyborze oferenta na wykonanie badań LZO (lotnych związków organicznych w farbach i lakierach) oraz na wykonanie badań zawartości siarki w paliwie opałowym i w paliwie do statków żeglugi śródlądowej.

Działając w obszarze regulowanym prawnie CLB musi dostosowywać zakres i sposób prowadzonych badań/pomiarów do ciągłych zmian w przepisach prawa. W związku ze

zmianami w metodyce wykonywania pomiarów pól elektromagnetycznych, wprowadzonymi ogłoszeniem Rozporządzenia Ministra Klimatu z dnia 17 lutego 2020 r. w sprawie sposobów sprawdzania dotrzymania dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, Oddziały CLB posiadające akredytacje na wykonywanie ww. pomiarów musiały w roku 2020 zaktualizować posiadany zakres akredytacji i potwierdzić gotowość do realizacji pomiarów pól w oparciu o aktualną metodykę. Do końca 2020 wszystkie Oddziały potwierdziły kompetencje i utrzymały akredytacje na omawiany obszar pomiarowy.

W 2020 roku Centralne Laboratorium Badawcze w oparciu o opracowane wytyczne wykonało ogółem 1 786 748 pomiarów/oznaczeń. Pomimo utrudnień związanych z pandemią stosunek liczby badań zrealizowanych w ramach monitoringu środowiska do liczby oznaczeń w ramach kontroli utrzymał się na podobnym poziomie co w 2019 roku, tj: około 94% badań/pomiarów wykonano w ramach PMS oraz około 6% w ramach działań kontrolnych.

W roku 2020 upłynął okres przejściowy na wdrożenie wymagań nowej normy PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02 zawierającej wytyczne dla akredytowanych laboratoriów badawczych. Wszystkie Oddziały CLB wdrożyły te wymagania, co zostało potwierdzone przez Polskie Centrum Akredytacji certyfikatami akredytacji.

Mimo dużego obciążenia bardzo zróżnicowanymi zadaniami zachowana była ciągłość analiz/pomiarów oraz utrzymane były kompetencje techniczne do wykonywania badań na wymaganym poziomie, co potwierdziły wyniki ocen przeprowadzonych przez PCA.

Aby poprawić i zrationalizować funkcjonowanie CLB podjęło działanie dotyczące zmian w dwóch głównych obszarach: działalności merytorycznej laboratorium oraz logistyce. W obszarze logistyki, ze względu na szeroki zakres działania i związanych z tym potrzeb, a w szczególności zakupów towarów i usług, zreorganizowano i wzmocniono kadrowo komórkę obsługi logistycznej. W działalności merytorycznej rozpoczęto proces specjalizacji wykonywania badań i pomiarów, w oparciu o:

- rzeczywiste obciążenie poszczególnych oddziałów i pracowni,
- analizę konieczności zmian w obszarach analiz instrumentalnych,
- specyfikę lokalizacji pracowni.

Zgodnie z powyższymi ustaleniami rozpoczęto wprowadzanie specjalizacji w zakresie badanych komponentów, tj. pomiarów emisji do powietrza atmosferycznego, pomiarów hałasu impulsowego, badań odpadów, osadów ściekowych, gleby oraz w zakresie badań laboratoryjnych, tj. specyficznych analiz instrumentalnych (metale ciężkie, organiczne substancje priorytetowe) oraz badań mikrobiologicznych.

W ramach realizacji przez Krajowe Laboratorium Referencyjne ds. jakości powietrza atmosferycznego (KLRP) projektu *"Unowocześnienie i rozbudowa infrastruktury kalibracyjnej i wzorczącej Krajowego Laboratorium Referencyjnego do spraw jakości powietrza atmosferycznego oraz doposażenie sieci pomiarów monitoringu jakości powietrza w Polsce"*, realizowanego ze środków europejskich Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, CLB, w obszarze badań jakości powietrza, zostało w 2020 roku wyposażone w następujące wyposażenie pomiarowe:

- automatyczny system ważenia filtrów do poboru pyłu zawieszonego PM10/PM2.5,
- mini stacje pomiarowe pyłu zawieszonego PM10/PM2.5,
- analizatory BTEX z detekcją PID oraz FID,
- automatyczne mierniki pyłu zawieszonego PM10/PM2.5,

- mikrowagi do ważenia filtrów z pyłem PM10/PM2.5,
- kontenery do automatycznych stacji pomiarowych,
- manualne poborniki LVS pyłu zawieszonego PM10/PM2.5,
- analizatory SO₂, O₃, NO_x, CO,
- mobilne laboratorium do monitoringu powietrza atmosferycznego – pył zawieszony PM10/PM2.5,
- przewoźny kalibrator wielogazowy z generatorem powietrza zerowego.

Przeprowadzono również modernizację systemów zbierania danych CAS/DAS.

Automatyczny system do ważenia filtrów z pyłem PM10/PM2.5

Oprócz zakupów realizowanych przez Krajowe Laboratorium Referencyjne ds. jakości powietrza atmosferycznego, rok 2020 podobnie jak rok ubiegły charakteryzował się dużym stopniem modernizacji wyposażenia pomiarowego.

W 2020 roku ze środków europejskich Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, w ramach projektu „Wzmocnienie monitoringu wód w zakresie procedur zapewnienia i kontroli jakości pomiarów, i ocen stanu wód powierzchniowych oraz infrastruktury badawczej, pomiarowej i informatycznej” oraz w ramach projektu „Wzmocnienie monitoringu hałasu w zakresie opracowywania map hałasu” do CLB zakupiono:

- spektrometry mas z plazmą wzbudzaną indukcyjnie ICP MS, do badań metali ciężkich,
- automatyczne systemy ekstrakcyjne do fazy stałej SPE-DEX 5000,
- systemy do debiologizacji i demineralizacji wody (ze zbiornikami 25l, 50l oraz 100l),
- spektrofotometry UV-VIS V-730,
- mikroskopy badawcze z wyposażeniem do dokumentowania badań,
- mikroskopy odwrócone,
- mierniki hałasu wraz z kalibratorami, statywami i stacjami meteo,

- kontenery dla hałasowych stacji pomiarowych wyposażone w miernik hałasu, kalibrator akustyczny oraz stację meteo.

Spektrometr mas z plazmą wzbudzaną indukcyjnie ICP-MS

Spektrometr UV/VIS V-730

System do debiologizacji i demineralizacji wody

Automatyczne systemy ekstrakcji do fazy stałej SPE-DEX 5000

Mikroskop odwrócony i badawczy

Kontener do hałasowych stacji pomiarów hałasu

Mierniki hałasu wraz z kalibratorem masztem i stacją meteo

Wyposażenie stosowane w obszarze badań jakości wód zostało również zmodernizowane dzięki zakupom realizowanym ze środków budżetowych oraz NFOŚiGW.

Z wyżej wymienionych środków zakupiono m.in.:

- analizatory rtęci,
- mierniki wieloparametrowe do zastosowania w terenie przy oznaczaniu takich parametrów jak odczyn, przewodność el. właściwa czy stężenie tlenu,
- automatyczne poborniki wody i ścieków typu Avalanche,
- systemy do zateżniania i odparowywania próbek ekstraktów rozpuszczalnikowych,
- samochody specjalistyczne do transportu próbek wyposażone w chłodnie,
- samochody specjalistyczne do przewozu aparatury pomiarowej.

Analizator rtęci – Mercur

Automatyczny pobornik próbek wody i ścieków Avalanche

2. Krajowe Laboratorium Referencyjne do spraw jakości powietrza atmosferycznego

W strukturze GIOŚ funkcjonuje również Krajowe Laboratorium Referencyjne ds. jakości powietrza atmosferycznego, którego podstawowym zadaniem jest nadzór nad jakością badań powietrza atmosferycznego, wykonywanych na potrzeby oceny jakości powietrza przez sieci i instytucje przekazujące dane do Państwowego Monitoringu Środowiska.

W tym celu Krajowe Laboratorium Referencyjne wykonuje czynności takie jak:

- organizowanie i wykonywanie porównań międzylaboratoryjnych i badań biegłości,
- dokonywanie przeglądów systemów zapewnienia i kontroli jakości w instytucjach obsługujących sieci pomiarowe i poszczególne punkty pomiarowe co najmniej raz na pięć lat,
- koordynacja działań w zakresie właściwego stosowania metodyk referencyjnych i wykazywania równoważności metodyk niereferencyjnych,
- wdrażanie nowych metod badawczych,
- uczestniczenie, przynajmniej raz na trzy lata, w programach zapewnienia jakości badań organizowanych przez Komisję Europejską,
- ujednolicanie metod i procedur,
- szkolenie pracowników CLB w zakresie nowych metod badawczych,
- koordynacja na terenie kraju udziału w programach zapewnienia jakości badań organizowanych przez Komisję Europejską,
- wspieranie prac prowadzonych przez europejską sieć krajowych laboratoriów referencyjnych ustanowioną przez Komisję Europejską.

VI. UPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O ŚRODOWISKU I DZIAŁALNOŚCI INSPEKCJI OCHRONY ŚRODOWISKA

1. Charakterystyka zagadnienia

Wzrost świadomości ekologicznej i obywatelskiej powoduje rosnące zainteresowanie działalnością organów Inspekcji i wytwarzanymi przez nie informacjami o środowisku. Statystyki Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska potwierdzają, że społeczeństwo chętnie korzysta z opracowań i danych umieszczanych w Biuletynach Informacji Publicznej¹⁰⁷ oraz na stronach internetowych Głównego i wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska, jak również z możliwości uzyskania informacji na podstawie wniosków wersji papierowej lub elektronicznej. Od 2010 r. liczba tych ostatnich dalej rośnie, mimo, że większość informacji udostępnionych zostało w przestrzeni cyfrowej. Stałą też popularnością cieszą się publikacje tematyczne, opracowane i wydane przez organy Inspekcji.

W 2020 roku zgodnie z ustawami o dostępie do informacji publicznej i o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie¹⁰⁸ organy Inspekcji dostarczyły społeczeństwu, organom administracji publicznej, uczelniom, organizacjom ekologicznym i innym zainteresowanym informacji o działalności Inspekcji oraz o środowisku, w tym wyniki badań i obserwacji oraz oceny stanu środowiska, jak również rezultaty kontroli przestrzegania przez podmioty wymagań dotyczących ochrony środowiska. Popularyzowano również działania podejmowane przez organy Inspekcji podczas różnego rodzaju spotkań, konferencji i imprez masowych.

2. Informacje udzielone na podstawie wniosków

W 2020 r. organy Inspekcji udzieliły 12 674¹⁰⁹ (2019: 12 169) informacje, w zakresie i formie wskazanej przez wnioskodawców. Zdecydowana większość z nich dotyczyła stanu środowiska, w szczególności były to informacje o zanieczyszczeniu powietrza (ponad 7 400, w tym 7 300 informacji o tle substancji w powietrzu), jakości wód powierzchniowych i podziemnych, zanieczyszczeniu hałasem komunikacyjnym i przemysłowym, jakości środowiska na terenie gmin oraz o natężeniu promieniowania elektromagnetycznego, a także z zakresu monitoringu przyrodniczego. Przekazywano również informacje o wynikach kontroli podmiotów korzystających ze środowiska i wymierzonych karach pieniężnych, zakładach, których działalność może być źródłem poważnej awarii, wynikach monitoringu składowisk odpadów komunalnych, ilościach oraz rodzajach importowanych i eksportowanych odpadów. Pozostałe udostępnione informacje dotyczyły działalności organów Inspekcji.

3. Informacje udzielone za pomocą nowych mediów

W celu ułatwienia dostępu zarówno do informacji publicznych, jak i informacji o środowisku i jego ochronie, w 2020 roku Główny Inspektor Ochrony Środowiska

¹⁰⁷ Obowiązek wskazany w Ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2176).

¹⁰⁸ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 247, 784).

¹⁰⁹ Nie uwzględniono wniosków przedstawicieli mediów. Dane te zostały podane w oddzielnym podrozdziale.

i wojewódzcy inspektorzy na bieżąco aktualizowali i dostosowywali narzędzia internetowe do aktualnie obowiązujących standardów prezentacji informacji. W minionym roku, sama tylko strona Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska zanotowała ponad 750 tys. odsłon. Rok 2020 to także czas debiutu Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska w mediach społecznościowych.

W połowie roku utworzone zostały profile na platformach Facebook, Twitter oraz LinkedIn, które w sumie zanotowały ponad 560 tys. wyświetleń.

Organy Inspekcji zarządzały również portalami, stronami tematycznymi oraz produktami internetowymi, z których wymienić należy:

- Portal „Jakość powietrza” (<http://powietrze.gios.gov.pl>), prezentujący dane bieżące o jakości powietrza, pochodzące bezpośrednio z około 190 automatycznych stacji pomiarowych Państwowego Monitoringu Środowiska rozmieszczonych na terenie całego kraju. Dane aktualizowane są co godzinę. Ponadto, na portalu dostępne są archiwalne dane o jakości powietrza w Polsce, powiadomienia o ryzyku i wystąpieniu przekroczenia poziomu informowania lub alarmowego dla pyłu zawieszonego PM10, komunikaty o aktualnym i prognozowanym stanie jakości powietrza, informacje o stacjach pomiarowych, wyniki ocen jakości powietrza, prognozy krótko- i długoterminowe, analizy i raporty z przeprowadzonych w ramach PMSŚ badań jakości powietrza, informacje na temat uchwalonych programów ochrony powietrza. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2018 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. z 2018 r. poz. 1120) oraz zastępującym je rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 13 listopada 2020 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. z 2020 r. poz. 2221) na portalu „Jakość Powietrza” publikowane są również trzydniowe prognozy jakości powietrza, prezentowane w postaci map dla obszaru całej Polski, opracowywane przez Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy.
- Aplikację mobilną „Jakość powietrza w Polsce” na urządzenia z systemem Android i iOS, prezentującą dane bieżące o jakości powietrza pochodzące bezpośrednio z około 190 automatycznych stacji pomiarowych Państwowego Monitoringu Środowiska rozmieszczonych na terenie całego kraju (dane aktualizowane co godzinę) oraz trzydniowe mapy prognoz jakości powietrza, opracowywane przez Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy.
- Geoportale GIOŚ INSPIRE (<https://inspire.gios.gov.pl/portal/>) branżowy węzeł infrastruktury informacji przestrzennej w zakresie kompetencji Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, w szczególności w zakresie tematu „urządzenia do monitorowania środowiska”.
- Corine Land Cover (CLC) (<https://clc.gios.gov.pl/>) - serwis internetowy poświęcony wszystkim dotychczas realizowanym krajowym projektom Corine Land Cover (1990, 2000, 2006, 2012, 2018), które są jednym z podstawowych źródeł informacji o pokryciu terenu na poziomie Europy. Serwis daje możliwość pobrania krajowych produktów z poszczególnych projektów CLC bez konieczności składania papierowego wniosku. Zapewnia on również dostęp do usług przeglądania (WMS). Dzięki możliwości

pobrania produktów dotyczących Corine Land Cover bezpośrednio ze strony internetowej w znaczący sposób zwiększyła się liczba pobrań tych produktów.

- Monitoring jakości wód podziemnych (<http://mjwp.gios.gov.pl/>).
- Osady wodne rzek i jezior (<http://ekoinfonet.gios.gov.pl/osady/mapa/wprowadzenie.html>).
- Monitoring chemizmu gleb ornych Polski (http://www.gios.gov.pl/chemizm_gleb/).
- Monitoring Ptaków Polski (<http://monitoringptakow.gios.gov.pl/>) wraz z uruchomionym w 2017 r. Portalem Mapowym Monitoringu Ptaków Polski PM GIS dostępnym pod adresem (<http://monitoringptakow.gios.gov.pl/PM-GIS/>).
- Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych (<http://siedliska.gios.gov.pl/>).
- Monitoring lasów (<http://www.gios.gov.pl/monlas/index.html>).
- Zintegrowany Monitoring Środowiska Przyrodniczego (<http://zmsp.gios.gov.pl/>).
- Monitoring gatunków i siedlisk morskich (<http://morskiesiedliska.gios.gov.pl/pl/>).
- Portal „Kontrola Inspekcji Ochrony Środowiska” (<http://iswk.gios.gov.pl/>) – serwis mapowy umożliwiający społeczeństwu dostęp do informacji o przeprowadzonych przez IOŚ kontrolach podmiotów korzystających ze środowiska.

W 2020 r. organy Inspekcji zamieszczały na stronach internetowych również informacje gromadzone w bazach danych i rejestrach Inspekcji takich jak:

1. Informatyczny System Kontroli (ISK);
2. Baza Orzecznictwa Administracyjnego;
3. Rejestr zdarzeń o znamionach poważnej awarii i poważnych awarii;
4. Baza informacji o korzystaniu ze środowiska;
5. Krajowy Rejestr Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń;
6. Rejestr instalacji, którym udzielono zezwolenia wstępnego;
7. Rejestr zgłoszeń i decyzji w zakresie międzynarodowego przemieszczania odpadów

4. Informacje udzielone przedstawicielom tradycyjnych mediów - prasa, radio i telewizja

Organy Inspekcji w roku 2020 udzieliły ponad 470 (2019: 840) wywiadów i odpowiedzi na zapytania w prasie oraz ponad 500 (2019: ok 1000) wywiadów w radio i telewizji. Przedstawiciele mediów najbardziej interesowali się działaniami organów Inspekcji w zakresie gospodarowania odpadami, w szczególności nadzorem nad transgranicznym przemieszczaniem odpadów i przeciwdziałaniem niezgodnymi z przepisami praktykom uczestników tego rynku, takim jak nielegalne transporty i składowanie odpadów. Dziennikarze równie często zwracali się o wyniki kontroli i informacje na temat działań pokontrolnych, takich jak kary, w związku z nieprawidłowym funkcjonowaniem podmiotów gospodarczych korzystających ze środowiska. Organy Inspekcji były źródłem informacji dla mediów w dziedzinie stanu środowiska, zanieczyszczenia powietrza i problemów związanych z emisjami do powietrza (głównie w sezonie grzewczym), zanieczyszczenia wód, badań i stanu jakości wód. Odnotowano również dużą intensywność kontaktów z mediami, po wystąpieniu awarii ściekowej w Warszawie, w wyniku której do rzeki Wisły zrzucano ponad 5 mln m³ nieoczyszczonych ścieków, zawierających ścieki bytowe z gospodarstw domowych, ścieki przemysłowe i wody deszczowe. Organy Inspekcji dostarczyły wówczas opinie

publicznej codzienne raporty i dane na temat stanu jakości rzeki oraz informacje na temat działań Inspekcji, w tym kontroli zakładu, w którym nastąpiła awaria. W kontekście pandemii COVID-19, dziennikarze pytali o sposoby i wydolność systemu utylizacji odpadów medycznych. W drugiej połowie 2020 dużym zainteresowaniem cieszył się także temat dotyczący utworzenia w Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska nowego Departamentu Zwalczania Przestępczości Środowiskowej – dziennikarze pytali o zakres zadań i cele, jakie stawiane są przed nową komórką organizacyjną.

5. Działalność wydawnicza

W 2020 r. organy Inspekcji opracowały i udostępniły społeczeństwu w wersji drukowanej lub elektronicznej 56 publikacji tematycznych i biuletynów dotyczących szerokiego spektrum zagadnień ekologicznych oraz działalności w regionach, 11 materiałów informacyjno-edukacyjnych i ponad 2400 komunikatów m.in. o ważnych zdarzeniach i działaniach organów Inspekcji, przekroczeniach (lub ich braku) dopuszczalnych poziomów zanieczyszczenia powietrza, przekroczeniach poziomu alarmowego oraz prognozy informowania dla pyłu zawieszony PM10 i ozonu, a także wyniki pomiarów hałasu, monitoringu pól elektromagnetycznych, stanu czystości wód rzek i jezior oraz informacje na temat składowisk odpadów, gospodarki komunalnymi osadami ściekowymi, współpracy z innymi organami, m.in. Europejską Agencją Środowiska.

Przykłady publikacji, opracowanych i upowszechnionych w 2020 r.:

1. Stan środowiska w województwie raport 2020 r. (16 województw).
2. Roczna ocena jakości powietrza w województwie. Raport wojewódzki za rok 2019 (16 województw).
3. Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa w roku 2019. (14 województw).
4. Ocena poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku za lata 2017-2019 (16 województw).
5. Lokalna Mapa Hałasu dla miejscowości Drawno na terenie województwa zachodniopomorskiego wykonana na podstawie pomiarów poziomów hałasu w roku 2019 w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.
6. Analiza danych oraz opracowanie informacji dla odbiorców krajowych i międzynarodowych: roczny raport za rok 2019 w ramach zadania „Monitoring rozkładu pionowego ozonu, całkowitej zawartości ozonu nad Polską i Europą Środkową oraz promieniowania UV-B w Polsce w latach 2017 – 2020”.
7. Analiza i interpretacja danych, ocena trendów i skali zjawiska w Polsce na tle globalnych zmian warstwy ozonowej w 2019 roku. Raport syntetyczny.
8. Analiza wyników modelowania na potrzeby oceny udziału źródeł transgranicznych.
9. J. Chałupińska, M. Czekałowska, “Protection of the environment against electromagnetic fields – comments and amendments in the law”, Uniwersytet Szczeciński Studia Administracyjne, Szczecin 2019 r.

10. Jakość powietrza w Polsce w roku 2019 w świetle wyników pomiarów prowadzonych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.
11. Lokalna Mapa Hałasu dla części miasta Chełm na terenie województwa lubelskiego, wykonana na podstawie pomiarów hałasu drogowego w roku 2019 w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.
12. Lokalna Mapa Hałasu dla miejskiego odcinka DK19 w Sokółce na terenie województwa podlaskiego wykonana na podstawie pomiarów poziomego hałasu w roku 2019 w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.
13. Lokalna Mapa Hałasu dla Żychlina na terenie województwa łódzkiego wykonana na podstawie pomiarów poziomego hałasu w roku 2019 w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.
14. Lokalna mapa hałasu miasta Tuchola.
15. Monitoring całkowitej zawartości ozonu w atmosferze oraz natężenia promieniowania UV-B na stacji Belsk w latach 2017-2020. Raport o stanie warstwy ozonowej w 2019 roku.
16. Monitoring chemizmu opadów atmosferycznych i ocena depozycji zanieczyszczeń do podłoża w latach 2019-2020. Raport roczny z badań monitoringowych w 2019 roku.
17. Monitoring tła zanieczyszczenia atmosfery w Polsce dla potrzeb EMEP, GAW/ WMO i Komisji Europejskiej. Raport syntetyczny za 2019 rok.
18. Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 na podstawie monitoringu.
19. Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 metodą przeniesienia.
20. Ocena stanu rzek, jezior, wód przejściowych i przybrzeżnych w 2019 roku.
21. Ocena stanu rzek, jezior, wód przejściowych i przybrzeżnych w latach 2014-2019 - synteza.
22. Ocena stanu środowiska polskich obszarów morskich Bałtyku na podstawie danych monitoringowych z roku 2019 na tle dziesięciolecia 2009-2018.
23. Ocena wyników badań hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa podlaskiego w 2019 roku.
24. Ocena zanieczyszczenia powietrza na stacjach monitoringu tła regionalnego w Polsce w roku 2019 w zakresie składu pyłu PM10 i PM2,5 oraz depozycji metali ciężkich i WWA.
25. Ocena zanieczyszczenia powietrza rtęcią na stacjach tła regionalnego w Polsce za 2019 rok.
26. Podsumowanie badań hałasu komunikacyjnego na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2019 roku.
27. Podsumowanie badań zanieczyszczenia powietrza oraz wód Strugi Toruńskiej prowadzonych w Stacji Bazowej ZMŚP Koniczynka w roku 2019.
28. Raport o stanie geosystemów Polski w 2019 r.
29. Raport problemowy na temat jakości powietrza w uzdrowiskach w Polsce w roku 2019.
30. Raport z badań w zakresie realizacji programu badawczo-pomiarowego B1 Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego w Stacji Bazowej Roztocze w 2019.

31. Stan czystości jeziora Borówno.
32. Stan czystości jeziora Gopło.
33. Stan zdrowotny lasów Polski w 2019 roku” – synteza.
34. Stan zdrowotny lasów w Polsce w 2019 roku na podstawie badań monitoringowych.
35. Syntetyczny raport z klasyfikacji i oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych wykonanej za 2019 rok na podstawie danych z lat 2014-2019.
36. Szczegółowy wykaz punktów pomiarowych wyznaczonych do pomiaru pól elektromagnetycznych w Polsce w roku 2019 wykonany zgodnie z art. 88 ust. 6 ustawy Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 799, z późn. zm.) przez Instytut Ochrony Środowiska - Państwowy Instytut Badawczy.
37. Wkład do „Raportu o jakości polsko-niemieckich wód granicznych za 2019 rok” Grupy Roboczej W2 „Ochrona wód“ (Zatoka Pomorska).
38. Wyniki badań jakości wód podziemnych przeprowadzonych przez RWMS Łódź w latach 2017 – 2018.
39. Wyniki pomiarów monitoringowych pól elektromagnetycznych za rok 2019.
40. Zanieczyszczenie powietrza wielopierścieniowymi węglowodorami aromatycznymi w Polsce w 2019 r.

Rys.1. Przykładowe strony tytułowe publikacji tematycznych o stanie środowiska

Odbiorcami opracowanych publikacji były przede wszystkim organy administracji rządowej i samorządowej odpowiedzialne za strategiczne planowanie i operacyjne zarządzanie środowiskiem, poprzez instrumenty takie jak: postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, pozwolenia na wprowadzenie do środowiska substancji lub energii, programy i plany ochrony środowiska jako całości i poszczególnych jego elementów. Ponadto, opracowania te stanowiły podstawę do strategicznych ocen oddziaływania na środowisko oraz służą do planowania zrównoważonego rozwoju na wszystkich poziomach zarządzania. Z publikacji korzystały również jednostki naukowo-badawcze, uczelnie, podmioty wykonujące opracowania z zakresu ochrony środowiska, organizacje ekologiczne, studenci i uczniowie.

6. Inne formy upowszechniania informacji

W roku 2020, ze względu na pandemię COVID-19, znacznie ograniczono udział przedstawicieli organów Inspekcji w wydarzeniach masowych. Mimo to, inspektorzy angażowali się w wiele inicjatyw i przedsięwzięć, podczas których była możliwość edukowania i informowania społeczeństwa o najważniejszych problemach związanych ze stanem i ochroną środowiska. Były to m.in. konferencje i seminaria o zasięgu zarówno międzynarodowym, ogólnopolskim, jak i lokalnym oraz różnego rodzaju debaty, posiedzenia, sesje. W zależności od charakteru wydarzenia stosowano różne formy prezentacji, jednak ze względu na zasady bezpieczeństwa, najczęściej referaty i prezentacje multimedialne (niemal 80) wygłaszano drogą online.

Przykładowe tytuły prezentacji:

1. Prezentacja pn. „Wpływ technologii 5G” - udział w obradach XXIX zwyczajnej sesji Rady Miejskiej Łomży w roli eksperta w dyskusji dotyczącej ochrony zdrowia mieszkańców przed elektroskażeniem - 30.09.2020 r.
2. Prezentacja nt. realizacji ustawowych zadań związanych z reagowaniem na wystąpienia wysokich stężeń zanieczyszczeń w powietrzu na terenie województwa podlaskiego - Posiedzenie Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego (wideokonferencja) - 20.11.2020.
3. Prezentacja pt. „Ocena stanu troficznego Jeziora Chełmżyńskiego”. Ogólnopolska konferencja naukowa pn. „Ochrona środowiska - rozwiązania i perspektywy” 15.05.2020r. Lublin.
4. Prezentacja na temat „Jakość powietrza w województwie śląskim na podstawie badań w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska” podczas konferencji „Prawo do ochrony środowiska. Odetchnijmy pełną piersią” zorganizowanej przez Rzecznika Praw Obywatelskich we współpracy z Pracownią Badań Dorobku Prawnego Rady Europy Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.
5. Prezentacja raportu pt. „Stan środowiska w województwie śląskim” podczas udział w posiedzeniu Komisji Infrastruktury i Środowiska Rady Miasta Katowice.
6. Prezentacja na temat „Jakość powietrza w województwie śląskim” podczas polsko-czeskiej Konferencji AIR BORDER w Chałupkach.
7. Prezentacja pt. „Informacja Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Katowicach w sprawie stanu środowiska na obszarze miasta Sosnowiec i województwa za 2019 rok” na sesji Rady Miejskiej w Sosnowcu.
8. Prezentacja dotycząca „Rocznej oceny jakości powietrza w województwie śląskim za 2019 rok” na posiedzeniu Zarządu Województwa Śląskiego.
9. Prezentacja pt. „Jakość powietrza na terenie województwa śląskiego, w tym miasta Mysłowice oraz informowanie o jakości powietrza” podczas IV Mysłowickiej konferencji dotyczącej niskiej emisji i związanych z nią zagrożeń.
10. Prezentacja nt. „Monitoring wód podziemnych na terenie powiatu gliwickiego” podczas spotkania konsultacyjno-doradczego Zarządu Powiatu Gliwickiego.

11. Prezentacja pt. „Problemy jakości powietrza w świetle badań monitoringowych” (posiedzenie Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, Kielce, 21.02.2020 r.).
12. Prezentacja dotycząca Stanu środowiska w Zgierzu w 2019 r. na sesji Rady Miejskiej w Zgierzu.
13. Prezentacja dotycząca stanu środowiska w powiecie Wieluńskim, na posiedzeniu Komisji Ochrony Środowiska Rady Powiatu Wieluńskiego.
14. Prezentacja dotycząca stanu środowiska w powiecie Wieluńskim, na posiedzeniu Zarządu Powiatu Wieluńskiego.
15. Prezentacja dotycząca stanu środowiska w powiecie Wieluńskim, na sesji Rady Powiatu Wieluńskiego.
16. Prezentacja pt. „Zanieczyszczenie powietrza w Jaśle” przygotowana na spotkanie z uczniami Szkoły Podstawowej nr 2 w Jaśle.
17. Prezentacja pt. „Jakość powietrza na obszarze powiatu kłodzkiego na podstawie badań Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzonych w 2019 roku” na posiedzeniu on-line Komisji Rozwoju, Promocji, Turystyki i Ochrony Środowiska Rady Powiatu Kłodzkiego w dniu 24 września 2020 r.
18. Prezentacja na temat jakości powietrza w gminie Bytom Odrzański podczas debaty na zaproszenie Rady Miejskiej w Bytomiu Odrzańskim.
19. Prezentacja pt. „Monitoring i ocena jakości powietrza w Polsce w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska”. Uniwersytet Warszawski, 20.01.2020 r.
20. Prezentacja pt. „System pomiarów i ocen jakości powietrza w Polsce” w ramach Seminarium Akademii Administracji Publicznej Partnerstwa Wschodniego (AAPPW) o nazwie: "Wdrażanie umów o Pogłębionej i Całościowej Strefie Wolnego Handlu (DCFTA) w zakresie ochrony środowiska, w dniach: 26 – 30.10 2020 r.
21. Prezentacja pt. „Raporty o stanie środowiska w Polsce” w ramach Seminarium Akademii Administracji Publicznej Partnerstwa Wschodniego (AAPPW) o nazwie: "Wdrażanie umów o Pogłębionej i Całościowej Strefie Wolnego Handlu (DCFTA) w zakresie ochrony środowiska, w dniach: 26 – 30.10 2020 r.
22. Prezentacja pt. „Ocena stanu akustycznego środowiska i obserwacja zmian w ramach państwowego monitoringu środowiska w Polsce” w ramach Seminarium Akademii Administracji Publicznej Partnerstwa Wschodniego (AAPPW) o nazwie: „Wdrażanie umów o Pogłębionej i Całościowej Strefie Wolnego Handlu (DCFTA) w zakresie ochrony środowiska, w dniach: 26 – 30.10 2020 r.
23. Prezentacja pt. „Monitoring pól elektromagnetycznych - zakres i sposób realizacji” w ramach Seminarium Akademii Administracji Publicznej Partnerstwa Wschodniego (AAPPW) o nazwie: „Wdrażanie umów o Pogłębionej i Całościowej Strefie Wolnego Handlu (DCFTA) w zakresie ochrony środowiska, w dniach: 26 – 30.10 2020 r.

Przykładowe wydarzenia:

1. Udział w konferencji pn. „Wysoka jakość powietrza wyzwaniem XXI wieku”, XXIII Międzynarodowe Targi Energetyki i Elektrotechniki oraz XVIII Targi Odnawialnych Źródeł Energii ENEX Nowa Energia - Kielce - 26.02.2020 r.
2. Udział w spotkaniu konsultacyjnym dotyczącym „Programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych” oraz „Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych” - transmisja on-line - 25-26.03.2020 r.
3. Udział w Konferencji Kancelarii Prezesa Rady Ministrów dotyczącej przyszłości otwartych danych pn.: „The Future is data. Przyszłość to dane.” (transmisja on-line) - 19.11.2020 r.
4. Udział w V Międzynarodowej Konferencji pt. „Słyszałem, że sieć 5G powoduje...” transmisja on-line - 9-10.12.2020 r.
5. Udział w seminarium: „Wpływ zmian klimatu na produkcję roślinną w Polsce” organizowanym przez IMGW PIB we Wrocławiu w dniu 23 stycznia 2020 r.
6. Udział w konferencji on-line organizowanej przez Hornet4 Spółka z o.o.: XI Eko Wyzwania, Konferencja ekologiczna dla samorządów i przedsiębiorców "Jak miasta adaptują się do zmian klimatycznych i wyzwań gospodarki odpadami, w dniu 12 maja 2020r.
7. Udział w konsultacjach społecznych on-line organizowanych przez Zespół ds. konsultacji społecznych, projektu prognozy oddziaływania na środowisko dla planu przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS), w dniu 16 czerwca 2020 r.
8. Udział w spotkaniu organizowanym przez Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Doliny Baryczy” dotyczącym odtworzenia stanu rzeki Baryczy, w dniu 15 lipca 2020 r.
9. Udział w konferencji on-line organizowanej przez International Data Group Poland pt.: SA"REMEDY: Panaceum na zanieczyszczone tereny" w dniu 30 września 2020 r.
10. Udział w konferencji komplementarnej z Dniem Ziemi 2020, organizowanej on-line przez PZH Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego nt.: Zdrowotne zagrożenia klimatyczne - nowe wyzwania dla zdrowia publicznego" w dniu 7 października 2020 r.
11. Udział w konferencji on-line organizowanej przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, podsumowującej projekt „Badanie i ocena wpływu klimatu na stan zdrowia oraz wypracowanie działań związanych z adaptacją do jego zmian” w dniu 28 października 2020 r.
12. Udział w webinarium organizowanej przez Abrys „Zapobieganie i eliminacja odorów” w dniu 18 listopada 2020 r.
13. Udział w organizowanej on-line, przez Instytut Łączności – Państwowy Instytut Badawczy przy współpracy z Kancelarią Prezesa Rady Ministrów, V Międzynarodowej Konferencji pt. „Słyszałem, że sieć 5G powoduje... czyli rozwój mobilnych sieci telekomunikacyjnych w dobie dezinformacji – technika, zdrowie, regulacje i edukacja”, w dniach 9-10 grudnia 2020 r.

14. Udział w organizowanej on-line przez Polskie Towarzystwo Programów Zdrowotnych wraz z Gdańskim Uniwersytetem Medycznym konferencji „Polskie miasta dla zdrowego powietrza. Jak ograniczyć koszty zdrowotne generowane przez transport?” w dniu 17 grudnia 2020 r.
15. Udział w polsko-czeskiej konferencji online „AIR TRITIA - czyste powietrze dla Europy”.

VII. WSPÓLPRACA MIĘDZYNARODOWA

1. Charakterystyka zadań

W 2020 roku współpraca międzynarodowa GIOŚ koncentrowała się na:

- udziale w pracach instytucji i agend Unii Europejskiej, w tym Europejskiej Agencji Środowiska, Europejskiej Sieci Wdrażania i Egzekucji Prawa i Ochrony Środowiska (IMPEL), w komitetach, grupach roboczych i programach UE
- wypełnianiu zobowiązań wynikających z konwencji i umów międzynarodowych,
- współpracy bilateralnej, głównie z krajami sąsiadującymi z Polską.

2. Współpraca Inspekcji Ochrony Środowiska z instytucjami i agendami Unii Europejskiej

2.1 Udział IOŚ w pracach Europejskiej Agencji Środowiska (EEA)

W 2020 r. ulokowany w GIOŚ, zgodnie z ustawą o Inspekcji Ochrony Środowiska, Krajowy Punkt Kontaktowy (KPK) ds. współpracy z EEA w ramach Europejskiej Sieci Informacji i Obserwacji Środowiska (EIONET) koordynował współpracę Polski z Europejską Agencją Środowiska. Przedstawiciele GIOŚ uczestniczyli także w pracach Zarządu EEA. Realizacja współpracy z EEA obejmowała m.in. organizację struktury i pracy krajowej EIONET oraz kontrolę jej działań, przekazywanie do Agencji danych i informacji, udział w tworzeniu i opiniowanie działań, projektów i produktów EEA, wymianę doświadczeń z innymi krajami.

Zapewniono bieżące funkcjonowanie sieci EIONET, obejmującej kilkanaście instytucji i ponad 30 ekspertów. Wiązało się to z realizacją licznych zadań o charakterze administracyjno-zarządczym w zakresie procedur krajowych, jak i systemu informatycznego EEA. Realizowano w ramach struktur EIONET w Polsce wymianę informacji i wiedzy z zakresu tematyki dotyczącej środowiska i powiązanej z jego stanem dobrej jakości życia, w tym o pracach prowadzonych przez EEA oraz w Polsce. Udzielano, z pozycji KPK, niezbędnego doradztwa ekspertom w kraju.

Opracowano wyczerpujące wieloaspektowe odpowiedzi na zestaw pytań konsultacyjnych EEA dotyczących treści nowej strategii EEA-EIONET na lata 2021-2030 oraz obszerne stanowisko do Dokumentu Programowego EEA 2021-2023 i programu pracy na rok 2021, z jednoczesnym wskazaniem na wyzwania i potrzeby. Wkład własny połączony został z wynikami szerokich konsultacji obu dokumentów, jakie KPK przeprowadził na poziomie krajowym. Z poziomu KPK uczestniczono także w pracach EEA dotyczących modernizacji EIONET dla zapewnienia jak najlepszej efektywności prac oraz jakości wiedzy dotyczącej środowiska, m.in. dzieląc się informacjami o funkcjonowaniu sieci w Polsce oraz zgłaszając szereg uwag i propozycji dotyczących współpracy i jej struktur. W dedykowanym kwestionariuszu przedstawiono oczekiwane informacje i sugestie dla uporządkowania relacji z siecią raportujących dane dla KE. Zorganizowano także proces wypełniania w kraju 27

kwestionariuszy EEA dotyczących współpracy krajowych centrów referencyjnych EIONET i udzielono odpowiedzi we wszystkich kwestionariuszach dotyczących bezpośrednio DMS GIOŚ. Poprzez stały kontakt drogą elektroniczną na bieżąco zgłaszano EEA uwagi i wnioski odnośnie zakresu zadań EIONET w 2020 r., sposobu ich realizacji i narzędzi współpracy. Wymieniano się także pisemnie informacjami i sugestiami z innymi państwami. Ponadto, podczas regularnych spotkań Krajowych Punktów Kontaktowych wszystkich krajów oraz na posiedzeniach Zarządu EEA - z powodu pandemii od marca w trybie on-line - bezpośrednio uczestniczący w dyskusji oraz podejmowaniu decyzji związanych z działaniami EEA, współpracą i zakresem prac do realizacji na poziomie krajowym. Prowadzono także bilateralne rozmowy między KPK a pracownikiem EEA na spotkaniach roboczych dedykowanych realizacji współpracy z EEA.

Zapewniono udział odpowiednich pracowników GIOŚ lub jednostek zewnętrznych, w tym, gdy wymagał tego charakter obrad, uzgodniono stanowisko strony polskiej, w około 30 spotkaniach, głównie w formie webinarów, poświęconych realizacji zadań w poszczególnych obszarach tematycznych: spotkaniach dla krajowych centrów referencyjnych EIONET oraz innych spotkaniach o charakterze eksperckim. Dyskutowano tam m.in. o zakresie produktów EEA i sprawozdawczości, nowych kierunkach analiz na poziomie europejskim, a także o nowych inicjatywach mających na celu większe zaangażowanie na poziomie krajowym we współtworzenie wiedzy o środowisku.

W ramach realizacji sprawozdawczości do EEA lub do Komisji Europejskiej poprzez narzędzia EEA i przy wykorzystaniu danych Państwowego Monitoringu Środowiska oraz innych opracowań wykonanych przez właściwe komórki resortu, w 2020 r. przekazano do Centralnego Repozytorium Danych (CDR) EEA zbiory dotyczące: powietrza w zakresie jego jakości, wód śródlądowych, wód przejściowych i przybrzeżnych, hałasu, Krajowego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń oraz dużych obiektów energetycznego spalania. W systemie EEA wykonano przy tym liczne obowiązkowe testy jakości danych. W zakresie jakości powietrza, oprócz ustalonego raportowania do CDR, z bazy danych GIOŚ przesyłano co godzinę na serwer EEA dane bieżące (on-line) z automatycznych stanowisk pomiarowych w zakresie stężeń określonych substancji. W związku z wdrażaniem przez EEA nowego systemu Reportnet 3.0 wybrani eksperci brali udział w testowaniu jego elementów.

Proces konsultacji w kraju zorganizowano dla blisko 40 różnych produktów EEA. Zorganizowano także proces wypełniania kilku kwestionariuszy tematycznych. Ponadto dla kilkunastu raportów tematycznych EEA opracowano (na poziomie KPK) stanowisko i przekazano EEA. Dokonano kompleksowej analizy i oceny propozycji nowych terminów w słowniku EEA GEMET, zgłaszając ok. 100 poprawek i uzupełnień. Opiniowano wybrane elementy portalu EEA dotyczącego Systemu Informacji o Lasach w Europie, przeprowadzając także etapowe konsultacje krajowe.

W zakresie promocji EEA i EIONET m.in. prowadzono działania związane z rozpowszechnianiem raportów EEA oraz informowano o pracach i produktach EEA i EIONET. Najbardziej złożonymi zadaniami były: wydrukowanie wersji polskiej streszczenia flagowego raportu EEA o stanie środowiska Europy i prognozach jego zmian SOER 2020 i rozpowszechnienie wśród innych instytucji, weryfikacja tłumaczenia Sygnałów EEA 2020 na język polski do zakończenia, zgodnie z harmonogramem EEA, w 2021 r. oraz opracowanie

nowej tablicy informacyjnej dotyczącej współpracy z EEA. Kontynuowano również rozpowszechnianie wyników projektu Corine Land Cover. W dedykowanym kwestionariuszu dokonano oceny stron internetowych EEA i jej działań promocyjnych oraz zgłoszono sugestie usprawnień.

2.2 Udział Inspekcji Ochrony Środowiska w pracach sieci IMPEL

Europejska Sieć Wdrażania i Egzekwowania Prawa Ochrony Środowiska (ang. Implementation and Enforcement of Environmental Protection Law - „IMPEL”) jest organizacją zrzeszającą przedstawicieli 55 organów ochrony środowiska z 36 krajów, należących m.in. do Unii Europejskiej (UE), państw kandydujących i Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA). Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ) od 1992 r. jest jedynym polskim członkiem tej organizacji. W projektach IMPEL udział biorą przedstawiciele Inspekcji Ochrony Środowiska (IOŚ) oraz w uzasadnionych przypadkach Ministerstwa Klimatu i Środowiska (MKiŚ) lub innych instytucji. Udział ten daje inspektorom możliwość dzielenia się doświadczeniami i informacjami na temat praktycznego stosowania prawa ochrony środowiska w Europie. Współpraca dotyczy w szczególności wypracowania najlepszych praktyk związanych z prowadzeniem kontroli, wydawaniem pozwoleń i egzekwowaniem przepisów środowiskowych i odbywa się w drodze wymiany informacji drogą elektroniczną, wypełniania kwestionariuszy, udziału w telekonferencjach, itp., ale także podczas warsztatów, wizyt studyjnych i spotkań roboczych w różnych krajach zrzeszonych w tej organizacji. Przedstawiciel GIOŚ pełni obowiązki Krajowego Koordynatora IMPEL.

W strukturze organizacyjnej sieci działa 5 Grup Ekspertkich (Expert Teams), w następujących obszarach: przemysł i powietrze (Industry & Air), odpady i transgraniczne przemieszczanie odpadów (Waste & TFS), woda i powierzchnia ziemi (Water & Land), ochrona przyrody (Nature Protection) oraz tematy przekrojowe dotyczące metodyki i praktycznych aspektów inspekcji środowiskowych (Cross-Cutting). W ramach każdej z nich co roku realizowane jest po ok. 5 projektów, finansowanych z budżetu IMPEL (system składek finansowych wszystkich członków). Projekty do realizacji w danym roku zatwierdza Zgromadzenie Ogólne IMPEL – najwyższe ciało decyzyjne tej organizacji.

W 2020 r., ze względu na pandemię Covid-19, w ramach IMPEL odbyło się zaledwie kilka spotkań w trybie stacjonarnym, wiele wydarzeń, jak wizyty terenowe, wspólne kontrole, czy konferencje odwołano lub przełożono na 2021 r., a część projektów została wstrzymana do odwołania lub zorganizowana w trybie zdalnym za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej (online).

Pomimo przeszkód powiodła się organizacja niektórych wydarzeń, w których wzięli udział przedstawiciele IOŚ, a mianowicie:

- dwóch konferencji *IMPEL Waste & TFS* (w tym jednej jako mini-konferencji) – spotkania odbywają się co roku, w tym roku miały charakter telekonferencji,

- spotkania wirtualnego poświęconego najlepszym praktykom (Best Practice Meeting) w ramach projektu *SWEAP Life Project* dotyczącego egzekwowania prawa w zakresie przemieszczania odpadów,
- kilku webinarów w ramach projektu *SWEAP Life Project*, organizowanych „na roboczo” z inicjatywy liderów projektu. Webinary miały na celu bieżącą wymianę informacji na temat problemów poszczególnych krajów w gospodarce odpadami, trendów w międzynarodowym przemieszczaniu odpadów, czy rozwiązań przyjętych przez właściwe organy w związku z Covid-19. W projekcie *SWEAP* przedstawiciel GIOŚ wystąpił również jako jeden z wykładców podczas dedykowanego służbie celnej szkolenia, które odbyło się w Albanii, z zakresu transgranicznego przemieszczania odpadów,
- projektu *NCP (National Contact Points)* w ramach IMPEL Waste & TFS – spotkania Krajowych Punktów Kontaktowych w zakresie odpadów i transgranicznego przemieszczania odpadów odbywają się cyklicznie; z powodu COVID-19 miała miejsce dyskusja przy okazji Konferencji *IMPEL Waste & TFS*,
- projektu *WasteForce* mającego na celu intensyfikację międzynarodowych działań władz zaangażowanych w walkę z nielegalnym handlem i gospodarowaniem odpadami. Przedstawiciel GIOŚ brał udział w projekcie w funkcji *project support officer* na podstawie „listu powołującego” (ang. *appointment letter*) uzgodnionego pomiędzy IMPEL i GIOŚ,
- dwóch spotkań Grupy Ekspertckiej *X-Cutting* (jedno w trybie stacjonarnym, drugie w formie telekonferencji). Na spotkaniach przedstawiane były bieżące informacje na temat pracy sieci w pandemii, współpracy z Zarządem IMPEL, zmian w finansowaniu i organizacji Sekretariatu IMPEL; przedstawiono również plany na kolejny rok,
- spotkań na platformie join-me w ramach projektu “IED Implementation”, podgrupy “Industrial Wastewater inspections”. Spotkania dotyczyły przeciwdziałania uciążliwym zapachom w oczyszczalniach przemysłowych, monitoringu operatorów zarządzających oczyszczalniami ścieków, wpływu trudnych warunków pogodowych na pracę oczyszczalni ścieków, gospodarki o obiegu zamkniętym, listy kontrolnej dla oczyszczalni ścieków.

Przedstawiciele GIOŚ uczestniczyli ponadto w XX Zgromadzeniu Ogólnym IMPEL, na którym zapadają najważniejsze decyzje dotyczące funkcjonowania, finansowania i kierunków dalszych prac sieci IMPEL. Ze względu na pandemię Covid-19, spotkanie zostało przeprowadzone przez Federalne Ministerstwo Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Jądrowego Niemiec (BMU) w formie telekonferencji. Zgromadzenie było poprzedzone spotkaniem on-line Krajowych Koordynatorów IMPEL, poświęconym dyskusji nad wpływem pandemii koronawirusa na funkcjonowanie sieci IMPEL i wstrzymanie bądź opóźnienie realizacji projektów zaplanowanych na 2021 r.

W 2020 r. odbyło się również spotkanie w ramach projektu NCP (National Contact Points) IMPEL Odpady i TFS, podczas którego omówiono bieżące problemy w zakresie obrotu odpadami oraz założenia na przyszłość. Spotkania odbywają się cyklicznie, jednak w 2020 r. odbyła się jedynie dyskusja uczestników projektu przy okazji Konferencji IMPEL Odpady i TFS.

3. Udział w pracach komitetów i grup roboczych Unii Europejskiej oraz programach Komisji Europejskiej

W 2020 roku przedstawiciele Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska wzięli udział w pracy komitetów i grup roboczych:

3.1 Grupa Robocza Wody podziemne, działająca w strukturze Wspólnotowej Strategii Wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej

W ramach prac Grupy Roboczej Wody podziemne (WG Groundwater), działającej przy Komisji Europejskiej (w ramach Wspólnej Strategii Wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej) w 2020 roku odbyło się jedno spotkanie w formie on-line organizowane przez Niemcy; w spotkaniu uczestniczył również przedstawiciel GIOŚ.

W ramach działań tej grupy w 2020 roku były prowadzone prace dotyczące ewentualnego poszerzenia listy obserwacyjnej dla wód podziemnych („watch list”) w zależności od wyników dobrowolnych badań kolejnych nowych substancji stwarzających zagrożenie dla wód podziemnych, w tym m.in. metabolitów pestycydów. Kontynuowano także prace dotyczące zbierania i analizowania szczegółowych informacji o wartościach progowych dobrego stanu chemicznego wód podziemnych określonych przez poszczególne kraje członkowskie, w celu większego ich uspołnienienia.

3.2 Grupa Robocza WG Chemikalia, działająca w strukturze Wspólnotowej Strategii Wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej

W ramach prac grupy roboczej Chemikalia (WG Chemicals), działającej przy Komisji Europejskiej (w ramach Wspólnej Strategii Wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej) w 2020 r. odbyły się 3 spotkania, w których uczestniczył przedstawiciel GIOŚ, jako jeden z dwóch przedstawicieli Polski. Dwa spotkania (w marcu i październiku), ze względu na panującą pandemię, odbyły się w trybie on-line poprzez WebEx.

Głównymi celami prac grupy WG Chemicals w 2020 r. były: zakończenie prac i wkład do Decyzji Wykonawczej Komisji (UE) 2020/1161 z dnia 4 sierpnia 2020 r., aktualizującej Listę obserwacyjną (tzw. watch list) dla wód powierzchniowych; kontynuowanie prac według programu CIS (Wspólnotowej Strategii Wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej) na lata 2019-2021 w kontekście zadań dla grupy WG Chemicals, przede wszystkim rewizja listy 33 substancji priorytetowych; dalsze wdrażanie środowiskowych norm jakości (EQS) dla metali; EBM (effect-based methods), czyli metody oparte na mierzeniu efektu, w tym wymiana dobrych praktyk w zakresie monitorowania osadów; analiza problemu mikroplastików.

3.3 Grupa Ekspercka ds. Europejskiego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń

Przedstawiciel GIOŚ uczestniczył w dniu 29 września 2020 r. w spotkaniu ww. Grupy Eksperckiej, które odbyło się w formie telekonferencji. Celem spotkań ww. Grupy jest koordynacja realizacji zadań wynikających z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 stycznia 2006 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń i zmieniającego dyrektywę Rady 91/689/EWG i 96/61/WE, wdrażającego na szczeblu Unii Europejskiej Protokół w sprawie rejestrów uwalniania i transferu zanieczyszczeń. Głównym przedmiotem spotkania był przegląd ww.

rozporządzenia, jak również omówienie bieżących działań w zakresie Europejskiego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń.

3.4 Grupa robocza na potrzeby wdrażania Dyrektywy CAFE oraz Komitet ds. Jakości Powietrza

Podczas spotkań grupy ekspertów ds. Jakości Powietrza omawiano wdrażanie prawa UE w zakresie ochrony powietrza w Państwach Członkowskich, monitoringu i ocen jakości powietrza, działań naprawczych, raportowania i prezentacji danych, prace dotyczące danych o jakości powietrza oraz planowanego przeglądu dyrektyw w sprawie jakości powietrza. Przedstawiciele GIOŚ uczestniczyli również w zorganizowanych przez Komisję Europejską warsztatach na temat ocen jakości powietrza i systemu ocen. Spotkania odbywały się w trybie wideokonferencji.

3.5 Grupa Robocza Komisji Europejskiej ds. FLEGT/ EUTR

Przedstawiciele GIOŚ w 2020 r. uczestniczyli w 5 spotkaniach Grupy Roboczej Komisji Europejskiej ds. FLEGT/ EUTR oraz w nieformalnych spotkaniach Grupy Roboczej ds. egzekwowania rozporządzenia dotyczącego obrotu drewnem (EUTR). Ze względu na pandemię Covid-19, 4 spotkania zostały przeprowadzone w formie telekonferencji. W spotkaniach udział biorą przedstawiciele organów właściwych w zakresie kontroli obrotu drewnem w państwach członkowskich UE. Podczas ww. spotkań wymieniono doświadczenia z przedstawicielami innych państw członkowskich UE w zakresie prowadzonych kontroli przestrzegania przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 995/2010 z dnia 20 października 2010 r. ustanawiającego obowiązki podmiotów wprowadzających do obrotu drewno i produkty z drewna (EUTR) oraz zapoznano się z aktualnym stanem prac KE w zakresie przepisów dotyczących kontroli obrotu drewnem. Dodatkowo podczas nieformalnych spotkań Grupy Roboczej ds. egzekwowania rozporządzenia dotyczących obrotu drewnem (EUTR) omawiane były praktyczne zagadnienia dotyczące kontroli obrotu drewnem.

3.6 Grupa Robocza ds. Dobrego Stanu (WG GES)

W ramach Grupy Roboczej ds. Dobrego Stanu (WG GES) koordynowano współpracę ekspertów GIOŚ w zakresie cech 1 (różnorodność biologiczna), 2 (gatunki obce), 5 (eutrofizacja), 8 (substancje niebezpieczne), 10 (odpady w środowisku morskim) oraz 11 (hałas podwodny). W 2020 roku kontynuowano prace nad uaktualnieniem przewodnika do raportowania z art. 8 i 9 RDSM w związku z doświadczeniami („lessons learnt”), jakie pozyskano podczas procesu raportowania aktualizacji wstępnej oceny stanu środowiska wód morskich (art. 8) oraz aktualizacji zestawu właściwości typowych dla dobrego stanu (art. 9).

GIOŚ zaangażował się w prace grupy ds. zagadnień horyzontalnych (Horizontal Issues) powołanej przy grupie roboczej WG GES, powstałej w związku z potrzebą zrewidowania podejścia do zagadnień oceny stanu środowiska wód morskich. GIOŚ uczestniczy w pracach DG GES (Drafting Group on Good Environmental Status), w zespole zajmującym się zagadnieniem ulokowania w przyszłych ocenach stanu środowiska zmienności jego stanu w aspekcie zmian naturalnych i spowodowanych zmianami klimatu („How to address climate change and natural variability in the MSFD assessment”).

3.7 Grupa robocza ds. raportowania i wymiany (WG DIKE)

W ramach prac grupy roboczej WG DIKE kontynuowano współpracę w związku z raportowaniem z art. 8 i 9 RDSM.

3.8 Grupa techniczna w zakresie danych morskich (TG DATA)

W ramach prac grupy technicznej w zakresie danych morskich (TG DATA) współpracowano w rozpoczętym w 2019 roku opracowaniu założeń technicznych do wykonania raportowania z art. 19.3 RDSM w zakresie aktualizacji programu monitoringu wód morskich, zgodnego ze standardami dyrektywy INSPIRE.

3.9 Grupa ekspertów ds. raportowania na podstawie dyrektyw przyrodniczych (Expert Group on Reporting under the Nature Directives)

Przedstawiciele GIOŚ w 2020 r. wzięli udział w dwóch spotkaniach grupy. Podczas spotkania w marcu omówiono m.in. doświadczenia państw członkowskich z procesu raportowania danych za lata 2013-2018 z art. 12 dyrektywy ptasiej (DP) oraz art. 17 dyrektywy siedliskowej (DS), jak również omówiono postęp w realizacji raportu „*State of Nature in the EU. Results from reporting under the nature directives 2013-2018*”. Natomiast podczas spotkania w grudniu m.in. podsumowano najważniejsze dane uzyskane na podstawie raportowania z dyrektyw przyrodniczych zamieszczone w publikacji „*State of Nature in the EU*”. Francja, Słowacja i Holandia zaprezentowały swoje doświadczenia z procesu raportowania danych z art. 12 dyrektywy ptasiej, a także poruszono temat wcześniejszego terminu kolejnego raportowania z art. 12 DP i art. 17 DS.

3.10 Komitet Regulacyjny (Noise Committee)

W ramach prac Komitetu Regulacyjnego (Noise Committee) działającego w oparciu o art. 13(1) Dyrektywy 2002/49/WE oraz Grupy Ekspertów (Noise Expert Group - NEG), GIOŚ wziął udział w 3 posiedzeniach, których celem było zapewnienie bieżących informacji i zebranie opinii na temat nowego mechanizmu raportowania i aktualizacji w 2021 roku załącznika II do dyrektywy 2002/49/WE.

3.11 Spotkania związane z monitoringiem i oceną jakości powietrza (w formie wideokonferencji):

Przedstawiciele GIOŚ wzięli udział w spotkaniu technicznym IPR mającym na celu wspomaganie wdrażania e-raportowania danych o jakości powietrza zgodnie z przepisami decyzji 2011/850/UE, spotkaniu FAIRMODE (The Forum for Air quality Modeling; nadzorowane jest przez JRC), które było poświęcone zagadnieniom modelowania dyspersji zanieczyszczeń w powietrzu, spotkaniu CAMS (The Copernicus Atmosphere Monitoring Service), na którym zaprezentowano nowe możliwości wykorzystywania produktów CAMS w szeroko rozumianym zarządzaniu jakością powietrza poprzez m.in. monitorowanie i prognozowanie jakości powietrza w Europie i transport zanieczyszczeń na dalekie odległości,

webinarium poświęconemu reprezentatywności stanowisk pomiarowych monitoringu zanieczyszczenia powietrza.

3.12 Współpraca z JRC w zakresie wdrażania nowoczesnych technik monitoringowych i programach zapewnienia jakości badań

W ramach prac grup Joint Research Center, eksperci mianowani przez GIOŚ rozpoczęli współpracę nad przygotowaniem list dla kolejnej (drugiej) aktualizacji wstępnej oceny stanu środowiska wód morskich. Eksperci kontynuowali pracę nad listą gatunków do raportowania aktualizacji programu monitoringu wód morskich w zakresie cech 1 i 2. Współpracowali nad utworzeniem wspólnej listy bazowej dla gatunków obcych, jak również współpracowali z grupą ds. siedlisk dennych. Ww. listy (dla cech 1, 2) będą listami referencyjnymi do raportowania drugiej aktualizacji programu monitoringu wód morskich w regionie Morza Bałtyckiego.

W roku 2020, ze względu na sytuację pandemiczną, JRC odwołało zaplanowane porównania międzylaboratoryjne, natomiast spotkania europejskiej sieci krajowych laboratoriów referencyjnych AQUILA, której członkiem jest KLRP, odbywały się jedynie w formie spotkań online. Pierwsze ze spotkań miało miejsce 16 czerwca i dotyczyło głównie spraw związanych z propozycjami zmian w załącznikach do dyrektywy CAFE, natomiast drugie spotkanie miało miejsce 10 grudnia i omawiane na nim były głównie warsztaty poświęcone zagadnieniom pomiarów ozonu oraz dalsze działania związane z dostosowaniem dyrektyw do obecnie obowiązujących w pomiarach jakości powietrza norm CEN.

4. Udział Inspekcji w wypełnianiu zadań wynikających dla Polski z konwencji i umów międzynarodowych

W rozdziale tym zostały opisane zadania wykonywane przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska z upoważnienia Ministra Klimatu i Środowiska.

4.1 Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru morza Bałtyckiego (Konwencja Helsińska)

W 2020 roku przedstawiciele GIOŚ uczestniczyli w pracach grup roboczych HELCOM State&Conservation, HELCOM GEAR oraz grupy roboczej ds. podstawowych wskaźników do oceny stanu – HELCOM Core Indicator. Eksperci, nominowani przez GIOŚ, uczestniczyli w projektach HELCOM: FISH PRO III, PEG, w pracach grup roboczych HELCOM: IN EUTROPHICATION, IN BENTHIC, In Benthic Habitat, EN Noise, EN Group on Marine Litter. EG MAMA, EG MORS, EN CLIME. Eksperci w dziedzinie awifauny współpracowali w ramach wspólnej grupy HELCOM i OSPAR (konwencja dla Morza Północnego) dla ptaków morskich (JWG Bird – Joint Working Group Bird). W ramach prac grup HELCOM State&Conservation oraz GEAR kontynuowano współpracę nad przygotowaniem dla opracowania kolejnej holistycznej oceny stanu środowiska wód morskich – HELCOM HOLAS III.

W ramach prac grupy HELCOM State&Conservation kontynuowano prace nad uaktualnianiem przewodników do prowadzenia monitoringu. Kontynuowano prace nad wskaźnikami, jakie wyznaczono do prowadzenia stanu wskaźników operacyjnych do jesieni 2021 roku w celu

wykorzystania w trzeciej holistycznej ocenie stanu środowiska Morza Bałtyckiego – HELCOM HOLAS III.

Rok 2020 był kolejnym, w którym kontynuowano prace nad aktualizacją Bałtyckiego Planu Działań (BSAP – Baltic Sea Action Plan) – dokumentu strategicznego, określającego kierunek prac HELCOM.

4.2 Konwencja Bazylejska o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych

W roku 2020, ze względu na epidemię Covid-19, konsultacje grup kontaktowych Konwencji Bazylejskiej odbywały się w trybie on-line.

W 2019 r. 14 Konferencja Stron Konwencji Bazylejskiej podjęła decyzję o dokonaniu poprawek w Aneksach II, VIII i IX w odniesieniu do kodów odpadów tworzyw sztucznych. W Aneksie II dodano kod Y48 zawierający odpady tworzyw sztucznych, które nie wykazują, właściwości odpadów niebezpiecznych, ale w przypadku transgranicznego przemieszczania wymagają kontroli.

W Aneksie VIII dodano nowy kod A3210, który zawiera odpady tworzyw sztucznych wykazujące właściwości odpadów niebezpiecznych wymienione w Aneksie III do Konwencji. W Aneksie IX, zamiast dotychczasowego kodu B3010, wprowadzono kod B3011 zawierający odpady tworzyw sztucznych, których transgraniczne przemieszczanie w celu recyklingu nie wymaga uzyskania zezwolenia właściwych władz. Wprowadzenie kodów odpadów tworzyw sztucznych do Aneksu II oraz VIII oznacza, że w przypadku transgranicznego przemieszczania zawartych tam odpadów wymagana jest procedura zgłoszenia i uzyskania zezwolenia właściwych władz.

Powyższe zamiany zaczęły obowiązywać od 1 stycznia 2021 roku i są wiążące dla Stron Konwencji Bazylejskiej. Przez cały rok 2020 na forum OECD toczyła się dyskusja, dotycząca wdrożenia ww. poprawek do Konwencji Bazylejskiej do decyzji OECD C(2001) 107. Kwestią zainteresowana także była Polska jako Strona Konwencji Bazylejskiej, a jednocześnie kraj członkowski OECD i państwo członkowskie UE. W analogicznej sytuacji były inne państwa UE, dlatego przebieg dyskusji na forum OECD był na bieżąco omawiany podczas konsultacji WPIEI Basel. Na forum OECD nie osiągnięto kompromisu, który umożliwiłby stosowanie ww. poprawek do Konwencji Bazylejskiej przez kraje OECD w zakresie odpadów tworzyw sztucznych innych niż niebezpieczne. W efekcie państwa członkowskie OECD przyjęły różne formy kontroli przemieszczania ww. rodzaju odpadów o kodach Y48 i B3011. Część z nich przyjęła zmiany do Konwencji Bazylejskiej, część dotychczasowe przepisy OECD, a część krajów ma zamiar wprowadzić procedurę, która łączy w sobie wybrane zasady z obu ww. procedur.

Zmiany w załącznikach do Konwencji Bazylejskiej oraz efekt konsultacji na forum OECD spowodował, że Unia Europejska musiała dokonać zmian w rozporządzeniu nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów. Zgodnie z rozporządzeniem Komisji Europejskiej nr 2020/2174 z dnia 19 października 2020 r. zmieniającego załączniki IC, III, IIIA, IV, V, VII i VIII do rozporządzenia nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przemieszczania odpadów, w przypadku transgranicznego przemieszczania odpadów tworzyw sztucznych, zróżnicowano procedurę transgranicznego przemieszczania odpadów tworzyw sztucznych

w obrębie UE oraz zasady ich wysyłki i przywozu spoza terytorium Unii Europejskiej oraz wprowadzono nowe kody odpadów dostosowane do danej procedury przemieszczania. Wywóz z UE i przywóz do UE odpadów tworzyw sztucznych w ramach kodów AC300 i Y48 z państw, do których ma zastosowanie decyzja OECD C(2001) 107, podlega procedurze uprzedniego pisemnego zgłoszenia i zgody, natomiast w przypadku państw, co do których nie ma zastosowania ww. decyzja OECD, wywóz z UE odpadów o kodach A3210 i Y48 jest zakazany. Natomiast w odniesieniu do przemieszczeń w obrębie UE, w związku z zawiadomieniem przekazanym do Sekretariatu Konwencji bazylejskiej, zgodnie z art. 11 tej konwencji, UE nie musi wprowadzać do rozporządzenia zmian w załącznikach do Konwencji w odniesieniu do odpadów tworzyw sztucznych innych niż niebezpieczne, natomiast wprowadza nowe kody odpadów EU3011 oraz EU48, aby uwzględnić terminologię zawartą w kodach B3011 i Y48.

4.3 Konwencja EKG ONZ w sprawie transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości

W ramach realizacji Konwencji kontynuowano badania tła zanieczyszczenia atmosfery na stacjach w Lebie, Jarczewie, Puszczy Boreckiej i na Śnieżce wypełniając tym samym zobowiązania wynikające z protokołu w sprawie EMEP. Powyższe badania były również prowadzone na stacji w Zielonce. Stacja ta jest stowarzyszona z EMEP.

4.4 Konwencja Wiedeńska o ochronie warstwy ozonowej (informacja ogólna, informacja szczegółowa w rozdziale „Monitoring środowiska”)

W ramach realizacji Konwencji kontynuowano pomiary stanu warstwy ozonowej nad Polską oraz pomiary natężenia promieniowania UV-B i przekazywano wyniki pomiarów odpowiednim organom międzynarodowym.

4.5 Protokół w sprawie rejestrów uwalniania i transferu zanieczyszczeń do Konwencji z Aarhus o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz o dostępie do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska

Przedstawiciel GIOŚ wziął udział w 8 Spotkaniu Grupy Roboczej Stron Protokołu EKG ONZ w sprawie rejestrów uwalniania i transferu zanieczyszczeń, który powstał w celu spełnienia zapisów Konwencji z Aarhus o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska. Spotkanie odbyło się w dniach 16-18 grudnia 2020 r. w formie telekonferencji. Polska uczestniczyła w spotkaniu jako członek Unii Europejskiej. Na spotkaniu sygnatariusze i strony Protokołu PRTR dokonywali m.in. przeglądu implementacji planu pracy dotyczącego Protokołu PRTR, a także osiągnięć i wyzwań wynikających z wdrażania Protokołu PRTR. Ponadto podczas spotkania prowadzone były przygotowania do kolejnego Posiedzenia Stron Protokołu PRTR.

4.6 Prace grup roboczych OECD

Grupa Robocza ds. Informacji o Środowisku (WPEI):

W 2020 r. GIOŚ uczestniczył w pracach grupy roboczej ds. informacji o środowisku WPEI wspólnie z przedstawicielem Głównego Urzędu Statystycznego. Zgodnie z harmonogramem

ustalonym na spotkaniu WPEI w XI 2019 przeprowadzono konsultacje i przekazano zgłoszone komentarze nt. prac/dokumentów OECD dotyczących m.in. struktury bazy danych o zrównoważonej gospodarce oceanami, przestrzennych aspektów wpływu środowiska na jakość życia, poprawy raportowania danych w ramach corocznego kwestionariusza nt. stanu środowiska. Ponadto realizowano działania związane z procesem weryfikacji wybranych serii danych w ramach corocznego kwestionariusza zapewnienia jakości danym referencyjnym dla wskaźników środowiskowych OECD (AQA 2020 – Annual Quality Assurance). Zaktualizowano coroczny kwestionariusz OECD dotyczący krajowego systemu informacji o środowisku.

4.7 Prace grupy roboczej ds. jakości powietrza

GIOŚ wziął udział w spotkaniu grupy roboczej ds. jakości powietrza, które odbyło się w Berlinie w dniach 15-16 stycznia 2020 r. i było poświęcone wzajemnej wymianie informacji – sytuacji związanej z aktualnym zanieczyszczeniem powietrza w obu krajach i podejmowanych działaniach naprawczych.

4.8 Prace grupy roboczej ds. awarii chemicznych

Przedstawiciel GIOŚ uczestniczył w 30 spotkaniu grupy roboczej ds. awarii chemicznych (zorganizowanym w formie telekonferencji). W trakcie spotkania zapoznano się z projektami/działaniami realizowanymi na forum ww. grupy roboczej oraz przedstawiono informację nt. wybranych krajowych działań podejmowanych w zakresie przeciwdziałania poważnym awariom.

4.9 Międzynarodowa Komisja Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem (MKOOpZ)

W 2020 r. GIOŚ kontynuował prace w ramach grupy roboczej „Monitoring” (GM). W ciągu całego roku odbyło się tylko jedno spotkanie grupy.

W trakcie spotkania GM, we wrześniu 2020 r., przeanalizowano możliwości aktualizacji Planu Gospodarowania Wodami w trzecim cyklu planistycznym związanym z wdrażaniem RDW na obszarze Międzynarodowego Obszaru Dorzecza Odry. Kolejnym ważnym tematem spotkania były odpady w rzekach, tzn. wymiana informacji o projektach dotyczących badania mikroplastiku oraz informacja o zanieczyszczeniu wód podziemnych przemieszczającym się w kierunku Nysy Łużyckiej, powstałym w wyniku skażenia terenu w okolicy miejscowości Forst (na terytorium Niemiec). Prace w ramach grupy MKOOpZ realizowane były przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Szczecinie, Zielonej Górze i we Wrocławiu.

4.10 Environmental Compliance and Governance (ECG) - inicjatywa Komisji Europejskiej

Od 2018 r. Komisja Europejska realizuje inicjatywę pn. *Environmental Compliance and Governance* (ECG), mającą na celu poprawę implementacji prawa UE, w tym implementacji prawa środowiskowego. W ramach powyższej inicjatywy w latach 2018-2020 trwały m.in. prace nad opracowaniem wytycznych w zakresie:

- zwalczania przestępstw przeciwko środowisku, ze szczególnym nastawieniem na przestępstwa w zakresie gospodarowania odpadami - działanie ECG nr. 4;

- zgodności z wymogami środowiskowymi na obszarach wiejskich (w zakresie ochrony powierzchni ziemi oraz wód) - działanie ECG nr. 5;
- skutecznych krajowych mechanizmów rozpatrywania skarg oraz skarg, jako źródeł wiedzy dla społeczeństwa w zakresie unijnego prawa ochrony środowiska – działanie ECG nr. 7.

W pracach każdego z powyższych działań udział brali przedstawiciele Inspekcji Ochrony Środowiska. Planowany termin zakończenia opracowywania wytycznych to 2021 rok, kiedy zostaną formalnie przyjęte przez Forum ECG, stanowiące grupę sterującą dla tej inicjatywy. Następnie wytyczne zostaną przekazane do stosowania w krajach członkowskich UE.

Dotychczas zakończono pracę w ramach działania ECG nr 7 opracowaniem dwóch dokumentów pn. Vademecum KE „Rozpatrywanie skarg i udział obywateli” oraz Skrócony Przewodnik KE „Skargi w sprawie środowiska”. Powyższe dokumenty zostały przetłumaczone przez KE na język polski oraz udostępnione na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska i przekazane do WIOŚ do rozpowszechnienia wśród inspektorów.

Jednocześnie Komisja Europejska opracowuje plan działań inicjatywy ECG na lata 2020+. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska przekazał propozycję tematów do włączenia w przedmiotowy plan.

4.11 Konwencja Karpacka

W ramach Konwencji w 2020 r. GIOŚ, na prośbę Departamentu Ochrony Przyrody Ministerstwa Klimatu i Środowiska, opiniował dokumenty strategiczne Konwencji, m.in. Plan Działań dotyczący Dużych Drapieżników (*Large Carnivores Action Plan*) oraz wziął udział w 6 Konferencji Strony Konwencji Karpackiej (COP6).

4.12 Demeter VI

Charakter współpracy międzynarodowej miała część akcji kontrolnych transgranicznego przemieszczania odpadów w ruchu lądowym, lotniczym oraz morskim, w których w znaczący sposób uczestniczyła Inspekcja Ochrony Środowiska. Organizatorem akcji była Światowa Organizacja Ceł, a w Polsce akcję nadzorowała Krajowa Administracja Skarbowa (KAS). Z uwagi na sytuację związaną z COVID 19 funkcjonariusze KAS prowadzili akcję samodzielnie, posiadając jednak możliwość konsultacji telefonicznej w przypadku odnotowania nielegalnych przemieszczeń z dyżurującymi inspektorami ochrony środowiska.

4.13 Retrovirus

W 2020 r. GIOŚ przystąpił do międzynarodowej operacji EUROPOLU pt. RETROVIRUS wymierzonej w zwalczanie zjawiska niedbałego, nielegalnego gospodarowania zakaźnymi odpadami medycznymi. W Polsce akcja koordynowana była przez Komendę Główną Policji. Koncepcja przeprowadzenia operacji opierała się na prowadzeniu kontroli indywidualnie przez służby uczestniczące w działaniach. Rola Inspekcji polegała na wsparciu funkcjonariuszy innych służb wiedzą merytoryczną, a w przypadku ujawnienia nielegalnego przewozu odpadów - przyjazd na miejsce zdarzenia na wezwanie służb zaangażowanych w operację.

5. Współpraca dwustronna

5.1 Republika Białorusi

W celu realizacji założeń porozumienia między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, a Rządem Republiki Białorusi o współpracy w dziedzinie ochrony i racjonalnego wykorzystania wód transgranicznych (podpisanego w Białowieży dnia 7 lutego 2020 r.) oraz mając na uwadze ustalenia z XXII posiedzenia Polsko-Białoruskiej Podkomisji do Spraw Współpracy Przygranicznej działającej w ramach Polsko-Białoruskiej Międzynarodowej Komisji Koordynacyjnej do Spraw Współpracy Transgranicznej, w porozumieniu z Grodzieńskim i Brzeskim Obwodowym Komitetem Zasobów Naturalnych i Ochrony Środowiska ustalono szczegółowy plan wspólnych spotkań i poborów prób z rzek transgranicznych Narewka, Hwoźna, Leśna, Narew, Czarna Hańcza, Krynka i Świsłocz w 2020 roku.

Zaplanowane spotkania nie doszły do skutku z powodu pandemii koronawirusa i związanymi z nią obostrzeniami dotyczącymi kontaktów międzyludzkich i wyjazdów zagranicznych.

W porozumieniu ze stroną białoruską podjęto decyzję o wymianie wyników niezależnie prowadzonego monitoringu na wszystkich wspomnianych rzekach transgranicznych. Obie strony wywiązały się z ustaleń, przesyłając materiały drogą pocztową,

Dodatkowo, strona polska przedstawiła wyniki badań wód głównych dopływów Bugu leżących po stronie polskiej (rz. Krzna, Czyżówka i Czapelka) zwracając się jednocześnie do strony białoruskiej o przekazanie wyników uzyskanych na głównych dopływach rzeki Bug leżących po stronie białoruskiej.

Zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami strona polska przedstawiła projekt techniczny o współpracy w zakresie monitoringu i wymiany informacji o stanie wód powierzchniowych na odcinku transgranicznym. Protokół ten miał być wynikiem postanowień Porozumienia między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białorusi o głównych zasadach współpracy transgranicznej z dnia 24 kwietnia 1992 roku, Porozumienia między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej oraz Rządem Republiki Białorusi o współpracy w dziedzinie ochrony środowiska z dnia 12 września 2009 r. oraz Porozumienia między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białorusi o współpracy w dziedzinie ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania wód transgranicznych z dnia 7 lutego 2020 r.

Protokół realizowany miał być przez służby ochrony środowiska Republiki Białorusi - obwód brzeski (Brzeski Obwodowy Komitet Zasobów Naturalnych i Ochrony Środowiska oraz Brzeskie Obwodowe Laboratorium Analityczne Urzędu Państwowego „Republikańskie Centrum Analitycznej Kontroli w zakresie ochrony środowiska naturalnego”) oraz Rzeczypospolitej Polskiej – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Protokół określał zasady współpracy obu stron w zakresie monitoringu stanu rzeki Bug i jej głównych dopływów w rejonie przygranicznym. Uwzględniono również konieczność dwustronnej wymiany informacji dotyczącej nadzwyczajnych sytuacji ekologicznych, poważnych awarii, inwestycji mających wpływ na stan środowiska oraz działalności kontrolnych.

Strona białoruska poinformowała, że czeka na wytyczne Ministerstwa Zasobów Naturalnych i Ochrony Środowiska dotyczące przebiegu dalszej współpracy w związku z ratyfikacją ww. Porozumienia między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białorusi

o współpracy w dziedzinie ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania wód transgranicznych. Współpraca ze stroną białoruską była realizowana przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Białymstoku i Lublinie.

5.2 Republika Czeska

Przedstawiciele GIOŚ są członkami polsko-czeskiej grupy do spraw ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem, zwanej Grupą OPZ, która działa w ramach Polsko-Czeskiej Komisji ds. Wód Granicznych. Główne zadania Grupy to ocena jakości wód w badanych przekrojach granicznych zgodnie z metodyką określoną w zasadach współpracy, pozyskiwanie informacji o inwestycjach mających wpływ na wody w rejonie przygranicznym oraz przygotowanie materiałów na coroczną naradę.

Wszystkie prace Grupy OPZ w 2020 roku ze względu na zaistniałą sytuację epidemiczną (wywołaną zakażeniami wirusem SARS-CoV-2) przebiegały zdalnie. Ocenę jakości wód granicznych za 2019 rok wykonano na podstawie uzgodnionych wyników badań wykonanych przez Oddziały CLB (w Katowicach, Opolu i we Wrocławiu).

Pracownicy Inspekcji w ramach prac Grupy OPZ opracowali sprawozdanie o stanie jakości wód granicznych za 2019 rok w 9 przekrojach pomiarowych badanych dwustronnie oraz w 1 przekroju badanym jednostronnie przez stronę polską. Sprawozdanie obejmowało dla każdego badanego przekroju tabelaryczne zestawienie z klasyfikacją badanych wskaźników jakości wody, porównanie wyników klasyfikacji do roku poprzedniego, graficzną ilustrację wyników klasyfikacji dla każdego badanego wskaźnika oraz tabelaryczne zestawienia wyników badań.

Zgodnie z planem pracy na 2020 rok 28. narada polsko-czeskiej Grupy OPZ miała się odbyć w czerwcu 2020 r. w Rzeczypospolitej Polskiej. Ze względu na zaistniałą sytuację epidemiczną w obu krajach strony uzgodniły, że w 2020 roku narada zostanie przeprowadzona w trybie zdalnym. Protokół z 28. narady został spisany przez stronę polską. Wszystkie zapisy uzgadniane były elektronicznie ze stroną czeską. Głównymi tematami narady były:

- ujednoczenie wyników badań i opracowanie rocznego sprawozdania o stanie jakości wód granicznych w roku 2019,
- informacje o inwestycjach i przedsięwzięciach zrealizowanych w roku 2019 służących poprawie jakości wód granicznych,
- opracowanie planu pracy Grupy OPZ na rok 2021,
- przygotowanie materiałów do Protokołu na 5. Posiedzenie Polsko-Czeskiej Komisji ds. Wód Granicznych.

Jak co roku przygotowana została ocena wyników badań jakości wód granicznych, w tym Białej Głuchołaskiej w przekroju Głuchołazy oraz Złotego Potoku – powyżej granicy Państwa, kontrolowanych wspólnie przez stronę czeską i polską. Próby wody do badań pobierane były przez czeską służbę ochrony środowiska Povodi Odry – przedsiębiorstwo państwowe z Ostrawy oraz Centralne Laboratorium Badawcze Oddział w Opolu Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Jednak ze względu na panujące w Polsce oraz Czechach obostrzenia, mające przeciwdziałać rozszerzaniu się pandemii koronawirusa, polegające na zakazie przekraczania granicy państw, nie odbyły się wspólne pobory w miesiącach kwiecień, maj

i czerwiec. Polska strona nie pobrała w w/w miesiącach prób w przekroju Złoty Potok – powyżej granicy RP. W tym samym czasie strona czeska nie pobierała próby wody w ppk Biała Głuchołaska-Głuchołazy, lecz z najbliższego możliwego do poboru ppk, położonego po stronie czeskiej (ok. 1,5 km oddalonego od punktu w Głuchołazach). Do uzgodnień strona polska zaakceptowała czeskie wyniki, zarówno ze Złotego Potoku, badanego jednostronnie w tym czasie przez RC, jak i Białej Głuchołaskiej pobieranej powyżej granicy polskiej, dla której wyniki czeskich badań nie odbiegały od uzgadnianych wcześniej.

Roczne wyniki badań z 2019 r., które wcześniej zostały obustronnie uzgodnione, oceniono zgodnie z sześciostopniową klasyfikacją, przyjętą w Zasadach Współpracy. Ocena wyników badań jakości wód granicznych, kontrolowanych w 2019 r., wskazuje na poprawę jakości wód Złotego Potoku w stosunku do 2018 r. w zakresie czterech wskaźników oraz na poprawę jakości wód Białej Głuchołaskiej w zakresie dwóch wskaźników. Tak wyraźna poprawa jakości wód Złotego Potoku jest skutkiem interwencji polskich służb w poprzednich latach w sprawie notorycznego zanieczyszczenia wód potoku przez stronę czeską. Nie tylko została uporządkowana gospodarka ściekowa, ale również strona czeska zaostrzyła kontrolę ścieków odprowadzanych do wód Złotego Potoku z oczyszczalni w m. Zlaté Hory.

Po ostatniej interwencji w sprawie zanieczyszczenia wód cieków granicznych Widna, Złoty Potok i Opawa, wskazującego na wpływ podmiotów zlokalizowanych po stronie czeskiej – oczyszczalni ścieków w miejscowościach Zlaté Hory, Krnov i Vidnava oraz zakładu produkcyjnego Velobel w m. Zlaté Hory (informacja o zanieczyszczeniu wód w granicznych ciekach została przekazana stronie czeskiej na 27. Na naradzie czesko-polskiej grupy roboczej ds. ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem w dniach 17-19 czerwca 2019 r. w Ostrawie) strona czeska poinformowała polskie służby, że w wyniku kontroli nie stwierdzono naruszenia warunków obowiązującej decyzji w sprawie odprowadzania ścieków do wód powierzchniowych Złotego Potoku z zakładu produkcyjnego Velobel.

Dodatkowo w 2020 r. z inicjatywy Agencji Ochrony Przyrody Czech (*Nature Conservation Agency of the Czech Republic*), miało miejsce spotkanie *online* strony czeskiej, polskiej oraz niemieckiej, reprezentowanej przez Departament Ochrony Przyrody Ministerstwa Klimatu i Środowiska, Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska i Departament Monitoringu Środowiska Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, dotyczące właściwego stanu ochrony środkowoeuropejskiej nizinnej populacji wilka. Na spotkaniu wymieniono doświadczenia z zakresu prowadzenia monitoringu wilka oraz oceny stanu jego ochrony na potrzeby raportu z art. 17 dyrektywy siedliskowej.

Ponadto w ramach współpracy z Republiką Czeską przedstawiciele Departamentu Monitoringu Środowiska GIOŚ brali udział w pracach Polsko-Czeskiej Grupy Roboczej WFD ds. Wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE na polsko-czeskich wodach granicznych (Grupa WFD). Jednak z powodu pandemii COVID-19 i związanych z tym ograniczeń nie odbyło się w 2020 r. żadne spotkanie. Wszelkie pytania i ustalenia w ramach prac grupy były przeprowadzane telefonicznie albo drogą elektroniczną.

5.3 Republika Federalna Niemiec

Współpraca pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych wynika z umowy podpisanej 19 maja 1992 r. w Warszawie. Współpraca prowadzona była przez przedstawicieli Departamentu Monitoringu Środowiska GIOŚ (Regionalnych wydziałów monitoringu środowiska ze Szczecina, Wrocławia i Zielonej Góry). Głównym zadaniem Grupy Roboczej W2 jest monitoring i ocena jakości wód granicznych Nysy Łużyckiej, Odry, Odry Zachodniej, Zalewu Szczecińskiego i Zatoki Pomorskiej. W 2020 roku z powodu pandemii COVID-19 i związanych z tym ograniczeń, w ramach prac GR W2, w 2020 r. odbyło się tylko jedno z pięciu zaplanowanych spotkań. Było to spotkanie członków Grupy Ekspertów ds. monitoringu, które miało miejsce 26 lutego 2020 r. we Frankfurcie n/Odrą. Celem spotkania ekspertów strony polskiej i niemieckiej było przeprowadzenie uzgodnień w zakresie monitoringu wód granicznych i omówienie Raportu o jakości polsko-niemieckich wód granicznych za 2018 rok Grupy Roboczej W2 Ochrona wód Polsko-Niemieckiej Komisji Wód Granicznych oraz planu pracy Grupy.

Pozostałe ustalenia w ramach prac GR W2 i grup eksperckich z powodu pandemii były przeprowadzane telefonicznie albo drogą elektroniczną.

Ponadto, w ramach współpracy polsko-niemieckiej odbyło się spotkanie Grupy Roboczej *Gospodarka Odpadami i Ochrona przed Imisjami* Wspólnej Komisji Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego i Kraju Związkowego Meklemburgia – Pomorze Przednie w ramach prac Wspólnej Komisji Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego i Kraju Związkowego Meklemburgii-Pomorza Przedniego. Podstawą współpracy Województwa Zachodniopomorskiego i Landu Meklemburgia-Pomorze Przednie, jest umowa zawarta w dniu 10 października 1995 roku i powołanie Wspólnej Komisji Ochrony Środowiska, której główne dziedziny działania to: ochrona przyrody, gospodarka wodna, gospodarka odpadami, ochrona przed emisją i planowanie przestrzenne.

5.4 Republika Litewska

W celu realizacji prac Polsko-Litewskiej Komisji do spraw Wód Granicznych, utworzonej na mocy Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w dziedzinie użytkowania i ochrony wód granicznych, sporządzonej w Białowieży dnia 7 czerwca 2005 r. (MP z 2012 r., poz. 188) oraz działających w jej ramach Grup Roboczych, w tym Grupy Roboczej nr 3 do spraw ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem oraz zaleceń z VIII posiedzenia Polsko-Litewskiej Komisji do spraw Wód Granicznych (Wilno, 11-12 grudnia 2019 r.):

Prowadzono regularne badania własne polsko-litewskich rzek granicznych po stronie polskiej i po stronie litewskiej w ścisłej współpracy z Laboratorium Wydziału Badań Środowiskowych na Litwie Południowej pod nadzorem Agencji Ochrony Środowiska w Wilnie. Realizowano

w 2020 r. monitoring rzek granicznych: Szeszupy, Szelmentki, Hołnianki, Marychy oraz jezior: Gaładuś i Bałędzis, których program badań zharmonizowano drogą elektroniczną w styczniu 2020 r.

Z uwagi na ograniczenia związane z pandemią wirusa SARS-CoV2 nie odbyło się wspólne pobieranie próbek planowane w 2020 r. po stronie litewskiej oraz spotkanie Grupy Roboczej nr 3 do spraw ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem po stronie polskiej. Za obopólną aprobatą strony przekazały sobie wzajemnie wyniki niezależnie prowadzonego monitoringu oraz klasyfikację wskaźników wód rzeki Szeszupy za 2019 r.

5.5 Republika Słowacka

Współpraca na wodach granicznych z Republiką Słowacką realizowana jest na podstawie Umowy między Rządem RP i Rządem RS o gospodarce wodnej na wodach granicznych, podpisanej w Warszawie 14 maja 1997 r.

W 2020 r. współpraca ze stroną słowacką obejmowała badania jakości wód cieków granicznych: Poprad (punkt pomiarowo-kontrolny Leluchów i Piwniczna), Dunajec (punkt pomiarowo-kontrolny Czerwony Klasztor) i Czarna Orawa (punkt pomiarowo-kontrolny Jabłonka).

Zrealizowano badania w zaplanowanym zakresie podczas 52 wyjazdów. Ze względu na pandemię koronawirusa, część poborów odbyła się wspólnie ze stroną słowacką, pozostałe według ustalonego harmonogramu, zatwierdzonego przez Polsko-Słowacką Komisję do Spraw Ochrony Wód przed Zanieczyszczeniem, bez wspólnych poborów.

Realizację badań wód granicznych, na potrzeby Grupy OPZ, wykonuje Główny Inspektorat Ochrony Środowiska – Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Krakowie, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. W pracach Grupy OPZ brał udział: Główny Inspektor Ochrony Środowiska, jako kierownik polskiej części Grupy OPZ oraz pracownicy CLB i RWMS w Krakowie.

W związku z COVID-19, **28 Narada Polsko-Słowackiej Grupy do spraw ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem (Grupa OPZ)** odbyła się drogą elektroniczną w kwietniu 2020 roku.

Podczas narady obie strony dokonały ujednoczenia wyników wspólnego monitoringu wód za rok 2019 oraz sporządziły sprawozdanie zawierające aktualną klasyfikację jednolitych części wód, które zostało przekazane do Polsko-Słowackiej Komisji do spraw wód granicznych. Ponadto wymieniono informacje dotyczące inwestycji zrealizowanych w roku 2019, które miały istotne znaczenie dla stanu i jakości wód granicznych. Uzgodniono i sporządzono projekt wspólnego monitoringu powierzchniowych wód granicznych na rok 2021, który został przekazany do zatwierdzenia Komisji.

Celem współpracy na wodach granicznych jest wskazanie rozwiązań problemów ochrony wód, stworzenie warunków planowanego, racjonalnego i sprawiedliwego wykorzystania wód granicznych w interesie i z korzyścią dla obu Państw. Dla osiągnięcia powyższego celu prowadzone badania kontrolne pozwalają ocenić aktualny stan wód cieków granicznych oraz

uzyskać informację o trendach zmian jakościowych zachodzących na wodach granicznych. Wskazują kierunki działań, dla podejmowania właściwych przedsięwzięć mających na celu poprawę jakości wód.

5.6 Ukraina

Współpraca na wodach granicznych z Ukrainą realizowana jest na podstawie Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych, zawartej w Kijowie 10 października 1996 r. W 2020 r. Współpraca z Ukrainą prowadzona była przez przedstawicieli Departamentu Monitoringu Środowiska GIOŚ (Regionalny Wydziałów Monitoringu Środowiska w Lublinie i Rzeszowie).

W zakresie monitoringu wód granicznych w zlewni Bugu GIOŚ uczestniczył w pracach Grupy Roboczej do spraw Ochrony Wód Granicznych przed Zanieczyszczeniem, działającej w Polsko-Ukraińskiej Komisji do Spraw Wód Granicznych.

W ramach monitoringu granicznego prowadzono badania wód Bugu w 4 punktach pomiarowo-kontrolnych (miejscowości: Kryłów, Zosin, Horodło, Dorohusk) w zakresie uzgodnionym ze stroną ukraińską z częstotliwością 6 razy w roku według ustalonego wspólnie harmonogramu. Co kwartał obydwie strony przekazywały sobie nawzajem wyniki badań wód granicznych oraz wymieniały informacje o potencjalnych źródłach zanieczyszczeń wód. Sporządzono również kompleksową ocenę jakości wód granicznych za 2019 rok w oparciu o nowe kryteria przyjęte na XVIII posiedzeniu Polsko-Ukraińskiej Komisji do Spraw Wód Granicznych.

W ramach monitoringu prowadzono również badania wód granicznych w zlewni Sanu i wykonano, 6 razy w ciągu roku, badania jakości wód cieków granicznych: Wisznia (punkt pomiarowo-kontrolny Wisznia – Gaje), Szkło (punkt pomiarowo-kontrolny Szkło – Budzyń). Wykonano analizę i ocenę wyników badań na podstawie uzgodnionych kryteriów, dokonano wymiany informacji między stronami w tym zakresie oraz zaktualizowano wykaz źródeł potencjalnego zanieczyszczenia środowiska na transgranicznych ciekach.

W listopadzie 2020 r. dokonano wspólnego poboru prób wód cieków granicznych Wisznia i Szkło (strona polska i ukraińska po swojej stronie). W celu skoordynowania monitoringu ustalono harmonogram badań wód granicznych na 2021 r.

W 2020 roku z uwagi na sytuację epidemiczną, związaną z ogłoszeniem przez Światową Organizację Zdrowia pandemii koronawirusa (wywołującego COVID-19) nie odbyło się planowane na terytorium Ukrainy spotkanie Grupy roboczej OW, jak również XIX posiedzenie Polsko-Ukraińskiej Komisji do Spraw Wód Granicznych.

Z tego samego powodu nie doszło również do planowanego na październik wspólnego poboru prób na Bugu w m. Zosin.

VIII ASPEKTY ORGANIZACYJNE, PRAWNE I EKONOMICZNE

1. Zmiany w organizacji Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska

W 2020 r., rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 września 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie nadania statutu Głównemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska, Głównemu Inspektoratowi został nadany nowy statut. W wyniku tego, w październiku 2020 r., w miejsce Zespołu do walki z przestępczością przeciwko środowisku, w strukturach GIOŚ utworzono Departament Zwalczania Przestępczości Środowiskowej, który realizuje zadania w zakresie przeciwdziałania i wykrywania przestępstw i wykroczeń przeciwko środowisku.

Przy realizacji zadań statutowych Departament Zwalczania Przestępczości Środowiskowej współpracuje m.in. z wojewódzkimi inspektoratami ochrony środowiska, organami samorządowymi, sądami, prokuraturą oraz inspekcjami i służbami uprawnionymi do ścigania przestępstw.

W 2020 r. Departament ten był jeszcze na etapie rozwoju. Docelowo planuje się, do końca 2021r., zakończenie wzmocnienia kadrowego, tj. rekrutacji odpowiednich ekspertów w zakresie ochrony środowiska oraz działań śledczych. W tym celu rekrutowani są również byli funkcjonariuszy pionów kryminalnych, którzy posiadają doświadczenie w walce ze zorganizowaną przestępczością.

Kolejną istotną, wynikającą z nowego statutu zmianą w strukturze Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska było utworzenie Krajowego Laboratorium Referencyjnego do spraw jakości wód powierzchniowych, którego podstawowym zadaniem jest zapewnienie nadzoru nad jakością badań i analiz w zakresie wód powierzchniowych wykonywanych przez Centralne Laboratorium Badawcze oraz inne podmioty prowadzące badania monitoringowe, w szczególności poprzez prowadzenie badań i oznaczeń próbek biologicznych, wody i osadów, tworzenie, weryfikację i aktualizację przewodników i wytycznych do wykonywania badań biologicznych, organizowanie porównań międzylaboratoryjnych i badań biegłości, ujednolicanie metod i procedur badawczych oraz wdrażanie nowych metodyk badawczych.

2. Charakterystyka udziału GIOŚ w pracach legislacyjnych

W 2020 r. były prowadzone prace legislacyjne nad projektami następujących aktów normatywnych:

- 1) ustawa o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska;
- 2) rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie szczegółowego zakresu danych ujętych na strategicznych mapach hałasu, sposobu ich prezentacji i formy ich przekazywania;
- 3) rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie programu ochrony środowiska przed hałasem;
- 4) rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie wymagań dotyczących wyników pomiarów pól elektromagnetycznych w środowisku.

Ponadto, w 2020 r. zostały wydane następujące akty normatywne:

- 1) rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 27 sierpnia 2020 r. w sprawie sposobu obliczania wysokości sumy gwarancyjnej (Dz. U. poz. 1472);

- 2) rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 września 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie nadania statutu Głównemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska (Dz. U. poz. 1621);
- 3) rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 5 grudnia 2020 r. w sprawie wzoru sprawozdania o marnowanej żywności oraz wzoru zbiorczego sprawozdania o marnowanej żywności (Dz. U. poz. 2246);
- 4) rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. poz. 2279);
- 5) rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz. U. poz. 2311);
- 6) rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie rodzajów wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją instalacji lub urządzenia i innych danych oraz terminów i sposób ich prezentacji (Dz. U. poz. 2405);
- 7) rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie systemu informatycznego Inspekcji Ochrony Środowiska "Ekoinfonet" (Dz. U. poz. 2386).

W 2020 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska zaopiniował 400 projektów aktów normatywnych, w tym ustaw, rozporządzeń, zarządzeń oraz programów, strategii, skierowanych zarówno bezpośrednio do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, jak i w ramach sprawowanego przez Ministra Klimatu i Środowiska nadzoru nad Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska.

3. Materiały przedkładane przez GIOŚ Ministrowi właściwemu do spraw klimatu i/lub środowiska i innym organom oraz konsultowane z Ministerstwem Klimatu lub Ministerstwem Klimatu i Środowiska

W 2020 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska przedłożył Ministrowi Klimatu i Środowiska (wcześniej: Ministrowi Klimatu) oraz innym organom, krajowym i unijnym następujące opracowania o charakterze informacyjno- sprawozdawczym:

1. Informacja o realizacji zadań Inspekcji Ochrony Środowiska w 2019 roku.
2. Raport w zakresie wyników oceny jakości powietrza w strefach i klasyfikacji tych stref.
3. Raport w zakresie danych pomiarowych jakości powietrza.
4. Raport w zakresie informacji dotyczących systemu oceny jakości powietrza zaplanowanego na 2020 r.
5. Raport z przeprowadzonej przez Inspekcję Ochrony Środowiska kontroli zawartości siarki w ciężkim oleju opałowym oraz w oleju do silników statków żeglugi śródlądowej w 2019 r.
6. Sprawozdanie do Komisji Europejskiej w sprawie Europejskiego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń zawierające dane za rok 2018.
7. Sprawozdanie do Komisji Europejskiej z realizacji przepisów rozporządzenia PEiR (UE) Nr 995/2010 z dnia 20.10.2010 r. ustanawiającego obowiązki podmiotów wprowadzających do obrotu drewno i produkty z drewna.

8. Sprawozdanie z przestrzegania przepisów dotyczących substancji kontrolowanych, nowych substancji oraz fluorowanych gazów cieplarnianych w 2019 r.
9. Sprawozdanie z przeprowadzonych kontroli wyrobów przez Inspekcję Ochrony Środowiska w 2019 r.
10. Sprawozdanie dotyczące przeprowadzonej przez Inspekcję Ochrony Środowiska kontroli producentów i użytkowników produktów zawierających lotne związki organiczne – farby i lakiery przeznaczone do malowania budynków i ich elementów wykończeniowych, wyposażeniowych oraz związanych z budynkami i tymi elementami konstrukcji oraz mieszaniny do odnawiania pojazdów, w zakresie spełniania wymagań w 2019 r.
11. Raport nt. wykonywania przez GIOŚ zadania: Prowadzenie wydzielonego ośrodka krajowego ds. Konwencji Bazylejskiej o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych.
12. Informacja dla Komisji Europejskiej o realizacji przez Inspekcję Ochrony Środowiska zadań z zakresu transgranicznego przemieszczania odpadów za 2019 r. - Kwestionariusz w związku z obowiązkiem sprawozdawczym Państw Członkowskich zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady Europy nr 1013/2006 w sprawie przemieszczania odpadów.
13. Informacja dla Sekretariatu Konwencji Bazylejskiej, Rotterdamskiej i Sztokholmskiej o wdrażaniu przez Polskę Konwencji Bazylejskiej zawierającej dane za 2019 r. sprawie przemieszczania odpadów.

4. Szkolenia

W 2020 roku w szkoleniach specjalistycznych uczestniczyło 550 członków korpusu służby cywilnej (wg danych przekazanych do KPRM w rocznym sprawozdaniu Centrum Kompetencji Państwa), głównie z zakresu zagadnień dotyczących zadań i działania Centralnego Laboratorium Badawczego oraz Departamentu Monitoringu Środowiska:

1. Warsztaty doskonalące dla audytorów wewnętrznych w odniesieniu do wymagań normy PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02.
2. Szybkie metody reakcji na problemy jakościowe w laboratorium – działania korygujące, ryzyka i szanse, odstępstwa i badania niezgodne z wymaganiami według normy PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02.
3. Wybór, weryfikacja, walidacja jako proces w rozumieniu nowej normy oraz szacowanie niepewności.
4. Nowelizacja normy 17025. Zmiany i nowe wymagania, praktyczne zastosowanie, wdrażanie.
5. Chromatografia gazowa - walidacja metody i procedura oceny niepewności procesu.
6. Auditor wewnętrzny.
7. Warsztaty doskonalące dla audytorów wewnętrznych w odniesieniu do wymagań normy PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02.
8. Chromatografia cieczowa - teoria chromatografii w praktyce. Rozwiązywanie problemów.
9. Wykonanie pomiarów hałasu w środowisku, w tym również hałas impulsowy – teoria.

10. Pipety automatyczne w laboratorium - wymagania dotyczące zapewnienia jakości i potwierdzenie metrologiczne. Standardowe procedury operacyjne dla urządzeń automatycznych do pomiaru objętości zgodnie z EN ISO 8655 1-6.
11. Monitorowanie przyrządów pomiarowych w laboratorium. Harmonogram kalibracji i regulacji. Źródła niepewności występujące podczas kalibracji pipet tłokowych.
12. Przyczyny błędów podczas codziennej pracy z automatycznymi urządzeniami do pomiarów objętości.
13. Nadzór nad wyposażeniem pomiarowym w laboratorium. Szklane naczynia pomiarowe klasy A.
14. Walidacja metod testowych Spectroquant - arkusz walidacyjny jako jedno z dedykowanych narzędzi.
15. Węzły infrastruktury informacji przestrzennej GIOŚ INSPIRE.
16. Szkolenie z zakresu pomiarów pól elektromagnetycznych w środowisku dla pracowników GIOŚ.
17. Szkolenie dot. Zagadnień PEM - cykl 1.
18. Chromatografia cieczowa - teoria chromatografii w praktyce. Rozwiązywanie problemów.
19. Filtracja membranowa - rozwiązania EZ - Fit Family dedykowane do badania wody i napojów.
20. Wymagania, bezpieczeństwo i pewność analiz, a jakość wyposażenia w laboratorium.
21. Jakość szkła jako źródło błędów w nowoczesnej detekcji.
22. TOC for clean water and cleaning samples.
23. Analizy laboratoryjne - najlepsze praktyki laboratoryjne.
24. Jakość wody w laboratoriach akredytowanych - zgodność z normami ISO 17025 i ISO 11133.
25. Zasada podejmowania decyzji w kontekście stwierdzenia zgodności z wymaganiami - wybór, dokumentowanie, metodologia postępowania.
26. Jakość wody w badaniach analitycznych. Dlaczego woda może stanowić zagrożenie.
27. Spektrometria ICP-MS: eleganckie narzędzie w analizie wielopierwiastkowej.
28. Techniki emisyjne w oznaczeniach pierwiastków.
29. Podstawy teledetekcji satelitarnej i geoinformacji, funkcjonowania środowisk GIS oraz wykorzystania bezzałogowych statków powietrznych.
30. Kompetentny organizator PT/ILC oraz kryteria wyboru programów PT/ILC zgodnie z PN-EN ISO 17025, DA-05, PN-EN ISO 17043 oraz EA4/21. Częstotliwość oraz zakres uczestnictwa PT/ILC zgodnie DA-05 i EA4/18. Wykorzystanie i analiza wyników z PT/ILC w laboratorium – analizy przypadków
31. Prawo wodne - najważniejsze regulacje prawne oraz ich praktyczne zastosowanie, z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dn. 11.09.2019 r.
32. ISO 21877-2019 - Emisja ze źródeł stacjonarnych - oznaczanie masowego stężenia amoniaku.
33. Bezpośrednie pomiary w wodach śródlądowych z wykorzystaniem sond wieloparametrowych ProDSS do badania jakości wody.
34. Atomowa spektroskopia absorpcyjna oraz emisyjna spektrometria z wzbudzeniem w plazmie mikrofalowej w analizie pierwiastkowej.

35. Techniki mikrofalowe w przygotowaniu próbek.

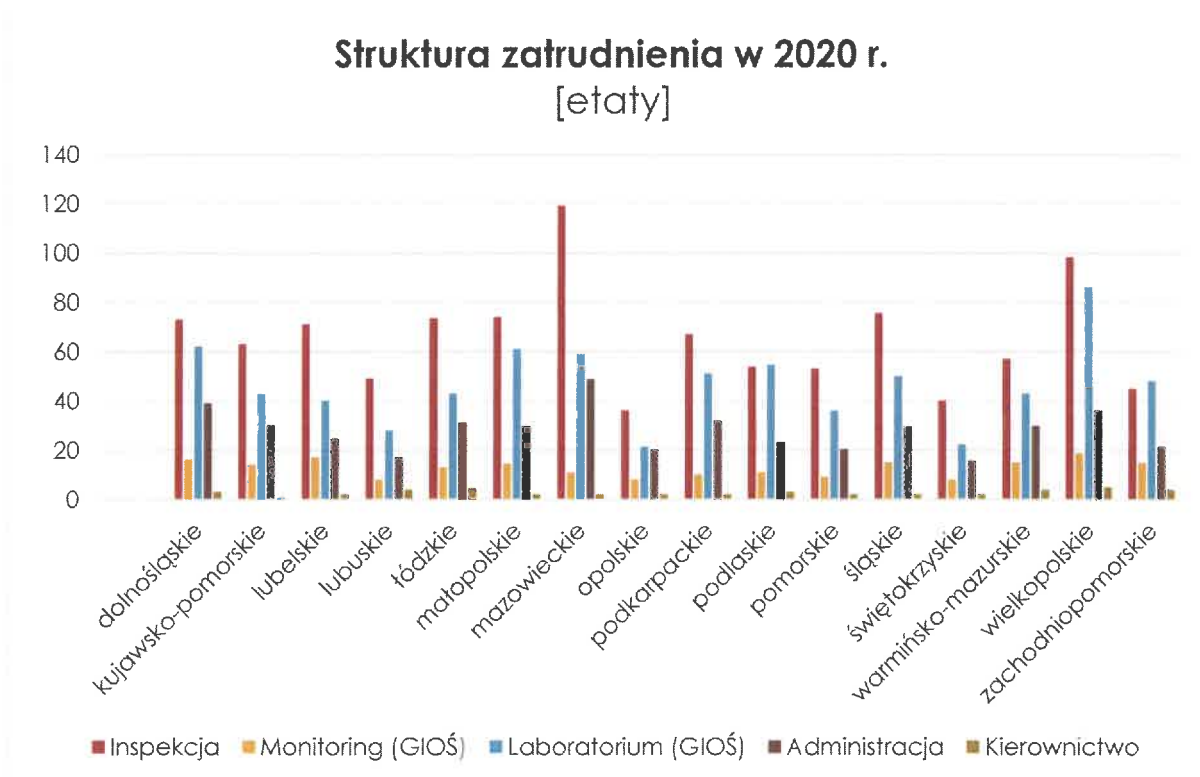
Ponadto, w 2020 roku 199 pracowników IOŚ brało udział w I edycji kursu przygotowującego do wykonywania pracy na stanowisku inspektora Inspekcji Ochrony Środowiska. W ramach reformy IOŚ określone zostały wymagania dla osób, które chcą zostać inspektorami IOŚ. Jednym z tych wymagań jest odbycie półrocznego kursu przygotowującego do wykonywania pracy na stanowisku inspektora Inspekcji Ochrony Środowiska i zdanie egzaminu końcowego. Zakres i sposób przeprowadzenia kursu oraz warunki zdania egzaminu zostały określone w rozporządzeniu *Ministra Klimatu z dnia 16 grudnia 2019 r. w sprawie przeprowadzenia kursu przygotowującego do wykonywania pracy na stanowisku inspektora Inspekcji Ochrony Środowiska oraz warunków zdania egzaminu końcowego* (Dz. U. poz. 2445). Tematyka kursu została podzielana na 14 bloków, w ramach których zgodnie z Planem Kursu zrealizowanych zostało 90 h wykładów i 7,5 h ćwiczeń. Egzamin końcowy po pierwszej edycji kursu odbył się 18 maja 2021 r.

Dodatkowo, pracownicy GIOŚ brali udział w następujących szkoleniach, warsztatach kursach i seminariach:

1. Relacje między przepisami oraz rodzaje luk w prawie i ich usuwanie;
2. Korespondencja biurowa w pigułce;
3. Fake news w Internecie - sposoby identyfikacji i weryfikacji nieprawdziwych treści;
4. An online crash course in the language of administration;
5. Zarządzanie stresem w urzędzie i trening antystresowy;
6. Jak czytać ustawy, rozporządzenia i inne teksty prawne (metodyka pracy z aktami normatywnymi);
7. Profesjonalne prezentacje multimedialne – metody, narzędzia i techniki;
8. Doskonalenie umiejętności pracy w obszarze MS Office na poziomie średniozaawansowanym i zaawansowanym;
9. OSINT - zaawansowane wyszukiwanie informacji;
10. Szkolenia z zakresu nowelizacji przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych.
11. Szkolenia RODO.
12. Korupcja w administracji publicznej.
13. Skargi, wnioski i petycje w praktyce administracji publicznej.
14. Zarządzanie projektami.
15. Szkolenia z szeroko pojętego zarządzania zasobami ludzkimi.
16. Szkolenia BHP oraz udzielania pierwszej pomocy.
17. Rządowe procedury legislacyjne.
18. Kurs sternika motorowodnego.
19. Patent stermotorzysty.
20. Kursy motorowodne.

5. Zagadnienia kadrowe

Zatrudnienie w Inspekcji Ochrony Środowiska na dzień 31 grudnia 2020 r. wyniosło 2 748,69 etatu (2 832 osoby), przy czym w Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska, uwzględniając CLB i RWMŚ, 1207,48 etatu, co stanowiło 43,9% całkowitego zatrudnienia. W porównaniu do 2019 r. w całej Inspekcji nastąpił spadek zatrudnienia o 26.92 etatu tj. o 0,96% .

W 2020 r. fluktuacja kadr w całej Inspekcji Ochrony Środowiska wyniosła 7,3% , w tym 9,8% w wojewódzkich inspektoratach ochrony środowiska i 4% w GIOŚ. Najwyższa fluktuacja miała miejsce w wojewódzkich inspektoratach ochrony środowiska:

- w Bydgoszczy 18,27% ,
- w Gdańsku 18,18% ,
- we Wrocławiu 13,82% ,
- w Szczecinie 13,69% .

6. Zagadnienia ekonomiczno-finansowe

Budżet Inspekcji Ochrony Środowiska w 2020 r. wynosił łącznie 390,2 mln zł., w tym:

- środki budżetowe – 272,2 mln zł,
- środki budżetowe z UE 37,9 mln zł,
- środki otrzymane w ramach rezerwy celowej budżetu państwa z funduszy ochrony środowiska 80,0 mln zł (z NFOŚiGW – 75,6 mln zł, z wojewódzkich funduszy ochrony środowiska 4,4 mln zł),
- wpływy ze świadczonych usług – 0,1 mln zł.

IX. PODSUMOWANIE

W roku 2020 Inspekcja Ochrony Środowiska kontynuowała realizację zadań wynikających z ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 995 z późn. zm.), w szczególności w zakresie kontrolowania podmiotów korzystających ze środowiska oraz prowadzenia państwowego monitoringu środowiska.

W roku 2020 Inspekcja Ochrony Środowiska realizowała swoje zadania w warunkach szczególnych, wynikających z sytuacji epidemicznej w kraju, co nie pozostało bez wpływu np. na liczbę przeprowadzonych kontroli (38 298 w 2020 r. w porównaniu z 47 169 w roku 2019) czy wykrywalność nielegalnego przemieszczania odpadów (91 przypadków w 2020 r. w porównaniu z 122 przypadkami w roku 2019).

Na koniec 2020 r. w ewidencji Inspekcji Ochrony Środowiska były 145 933 zakłady, tj. o 9 864 (ponad 7%) więcej niż w roku 2019. W 2020 r. organy Inspekcji Ochrony Środowiska, na 38 298 kontroli, przeprowadziły 15 798 kontroli w terenie oraz 22 500 kontroli dokumentacyjnych. W 2020 r. nastąpił niewielki spadek liczby kontroli zakładów wykonanych w terenie w porównaniu do 2019 r., ale i tak odnotowano ich więcej niż w poszczególnych latach w okresie od 2015 r. do 2018 r. W minionym roku spadła również liczba kontroli dokumentacyjnych, głównie w zakresie promieniowania elektromagnetycznego w środowisku. Zmniejszenie liczby kontroli w terenie spowodowane było przede wszystkim sytuacją epidemiczną w kraju. Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska, zgodnie z sugestią Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, ograniczyli działalność kontrolną. Kontrole w terenie realizowano głównie w trybie interwencyjnym, w sytuacji występowania zagrożenia dla środowiska lub zdrowia i życia ludzi.

Naruszenia przepisów ochrony środowiska stwierdzono podczas 8 921 kontroli (23% wszystkich przeprowadzonych kontroli). Większość stwierdzonych naruszeń stanowiły naruszenia formalne bez istotnego wpływu na środowisko, np.: nieutworzenie co najmniej jednego stacjonarnego punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych, przekroczenie dopuszczalnego zanieczyszczenia w zakresie azotu amonowego oraz fosforu ogólnego w odprowadzanych ściekach, nieterminowe uiszczanie opłat za korzystanie ze środowiska, przedłożenie po terminie wykazu zawierającego dane o rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznych znajdujących się na terenie zakładu.

Ponadto inspektorzy stwierdzali naruszenia mogące spowodować zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska takie jak np.: eksploatacja instalacji bez wymaganego pozwolenia - brak pozwolenia na emisję gazów i pyłów do powietrza z instalacji do powierzchniowej obróbki metali emitującej lotne związki organiczne, przechowywanie nawozu organicznego luzem w przyrmach formowanych na nieutwardzonym i przepuszczalnym podłożu, wprowadzanie do ziemi odcieków z miejsc magazynowania odpadów.

Przyczynami stwierdzonych podczas kontroli naruszeń były m.in.: liczne zmiany w prawie, nieznajomość lub niezrozumienie przepisów, brak pracownika odpowiedzialnego za prowadzenie dokumentacji oraz spraw związanych z korzystaniem ze środowiska, brak dostatecznych środków finansowych na przeprowadzenie koniecznych konserwacji, remontów i modernizacji instalacji.

W związku z naruszeniami wymagań ochrony środowiska wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska podjęli 22 846 działań pokontrolnych. Najczęściej stosowanym działaniem

pokontrolnym były wystąpienia do innych organów (4 849), które stanowiły 21,2% wszystkich działań pokontrolnych. Ponadto, WIOŚ wydali m.in.: 4 738 zarządzeń pokontrolnych, nałożyli 2 400 mandatów karnych, udzielili 3 648 pouczeń, 3 012 decyzji wymierzających kary pieniężne oraz skierowali 272 wnioski do organów ścigania, 345 do sądów powszechnych, 4 849 do administracji publicznej.

W 2020 r., do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wpłynęło 1 506 spraw dotyczących: odwołań od decyzji wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, zażaleń na postanowienie wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, wniosków o stwierdzenie nieważności decyzji wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, wniosków o ponowne rozpatrzenie spraw zakończonych decyzją lub postanowieniem Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, skarg do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie na decyzje lub postanowienia Głównego Inspektora Ochrony Środowiska oraz skarg kasacyjnych złożonych do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, zażaleń do Naczelnego Sądu Administracyjnego na postanowienia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie oraz sprzeciwu do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie od decyzji Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, skarg na bezczynność lub przewlekłe prowadzenie sprawy przez GIOŚ. Spośród spraw, które wpłynęły do Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, najwięcej (502) dotyczyło gospodarki odpadami.

W 2020 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska wydał 85 (w 2019 r. – 100) decyzji dotyczących przywozu odpadów do instalacji zlokalizowanych na terenie Polski, w tym 69 zezwoleń na przywóz odpadów (79 w 2019 r.) oraz 16 decyzji sprzeciwiających się przywozowi odpadów. W ramach realizacji zezwoleń GIOŚ na przywóz odpadów, w 2020 r. przywieziono do Polski ok. 398,1 tys. ton odpadów, co oznacza, że po raz drugi od 2013 r. odnotowano spadek ilości sprowadzanych odpadów w stosunku do roku poprzedniego.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska wydał w 2020 r. 170 (w 2019 r. – 156) decyzji administracyjnych w sprawach międzynarodowego przemieszczania odpadów (w tym 85 dotyczyło przywozu do kraju, 53 wywozu z Polski oraz 32 - tranzytu przez terytorium Polski), z czego 68,2% (116 decyzji) dotyczyło odpadów niebezpiecznych. Największa masa odpadów dotyczyła gleby i kamienia oraz odpadów w postaci minerałów przeznaczonych do procesu odzysku, jakim jest rekultywacja (wypełnienie) wyrobiska położonego w pobliżu granicy z Niemcami, odpadów stałych z oczyszczania gazów odlotowych wykorzystywanych w Polsce do odzysku metali w hutach oraz odpadów akumulatorów ołowiowych, z których w hutach odzyskuje się ołów.

W 2020 r. odnotowano również wzrost przypadków nielegalnego międzynarodowego przemieszczania odpadów w postaci pojazdów. W 2019 r. było to 219 zgłoszeń, natomiast w 2020 r. – 277 zgłoszeń.

Inspektorzy WIOŚ, podobnie jak w latach ubiegłych, uczestniczyli w kontrolach transportów odpadów wspólnie z przedstawicielami Krajowej Administracji Skarbowej, Straży Granicznej, Inspekcji Transportu Drogowego i Policji. W 2020 r., podczas wspólnych akcji kontrolnych, łącznie skontrolowano 2 900 transportów (wzrost o 37,3% w porównaniu do 2019r.), w tym ujawniono 27 (wzrost o 68,7%) przypadków nielegalnego przemieszczania

odpadów oraz w 14 (wzrost o 366,6%) przypadkach stwierdzono naruszenia obowiązujących przepisów w zakresie przewozu odpadów.

W 2020 roku Inspekcja Ochrony Środowiska kontynuowała realizację zadań Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ). Szczególnie istotne dla zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego obywateli oraz dostarczenia informacji o stanie środowiska dla potrzeb działań naprawczych były zadania związane z realizacją monitoringu jakości powietrza, monitoringu jakości wód, monitoringu hałasu i pól elektromagnetycznych.

W ramach monitoringu jakości powietrza pomiary wykonano metodami aspiracyjnymi na 1065 stanowiskach automatycznych i 800 stanowiskach manualnych oraz metodami pasywnymi na 6 stanowiskach. Sumaryczna liczba stanowisk pomiarowych w 2020 r. zmniejszyła się w stosunku do liczby stanowisk działających w 2019 r. ze względu na redukcję liczby stanowisk pomiarowych zanieczyszczeń, dla których nie występują przekroczenia poziomów dopuszczalnych/docelowych. Jednocześnie istotnie wzrosła liczba stanowisk pomiarowych pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5}. W roku 2020 w Polsce funkcjonowało łącznie 469 stanowisk pomiarowych pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} i było to o 48 stanowisk więcej niż roku 2019.

Przeanalizowano wyniki pomiarów uzyskanych w 2019 r. i dokonano oceny jakości powietrza za ten rok. W ocenie, w której uwzględniono zarówno wyniki pomiarów jak i wyniki modelowania matematycznego stężeń zanieczyszczeń, stwierdzono, że nadal utrzymują się przekroczenia wartości normatywnych dla pyłu zawieszonego PM₁₀, pyłu zawieszonego PM_{2,5} i benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀. Spowodowane są one głównie wysokim poziomem emisji tych zanieczyszczeń i ich prekursorów z procesów spalania, zwłaszcza w piecach domowych i niskosprawnych ciepłowniach lokalnych. Wyniki oceny jakości powietrza za 2020 r. wskazują jednak na znaczną poprawę stanu powietrza w stosunku do roku 2019. Poprawa jakości powietrza była wynikiem sprzyjających warunków meteorologicznych oraz systematycznie realizowanych działań naprawczych, np. związanych z dofinansowywaniem wymiany pieców na bardziej ekologiczne.

W 2020 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska zaplanował monitoring wód w rzekach i zbiornikach zaporowych w 2 177 punktach pomiarowo - kontrolnych (ppk) położonych na 2 136 jednolitych częściach wód powierzchniowych (JCWP) rzecznych zgodnie z programem obejmującym monitoring diagnostyczny, operacyjny, badawczy i monitoring obszarów chronionych. Był to piąty rok realizacji monitoringu wód w ramach drugiego cyklu gospodarowania wodami na lata 2016–2021.

Spośród zaplanowanych do badań na 2020 r. punktów pomiarowo-kontrolnych (2 138 ppk na ciekach i 39 ppk na zbiornikach zaporowych) poboru prób dokonano w 2 125 ppk. Punktów, dla których nie udało się wykonać żadnych badań przynajmniej jednego wskaźnika, było 52. Wynikało to najczęściej z braku wody w korycie, problemów z dojazdem do stanowiska pomiarowego.

Ocena stanu wykonana dla 3051 monitorowanych JCWP rzecznych wykazała, iż zły stan wód odnotowano w 99,5% rzek. Stan ten wynikał w 83,4% przypadków ze stanu chemicznego poniżej dobrego oraz stanu lub potencjału ekologicznego umiarkowanego albo gorszego. W 11,4% przypadków zły stan wód wynikał z umiarkowanego lub gorszego stanu

lub potencjału ekologicznego (i dobrego stanu chemicznego). 4,4% przypadków oceniono jako zły stan wód ze względu na stan chemiczny poniżej dobrego.

W 2020 r. monitoring jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych (JCWP jeziornych) zaplanowano w dziewięciu województwach. Spośród 543 JCWP jeziornych, na których wyznaczono 545 punktów pomiarowo - kontrolnych, badania wykonano w 359 jeziorach. Liczba monitorowanych JCWP jeziornych w poszczególnych województwach uzależniona była od ich zagęszczenia oraz możliwości kadrowych i technicznych CLB.

W 2020 r. wykonano klasyfikację i ocenę stanu JCWP jeziornych za 2019 rok, na podstawie danych z lat 2014-2019 r. Klasyfikacja stanu ekologicznego w oparciu o wyniki monitoringu była możliwa w 550 monitorowanych naturalnych JCWP jeziornych. Największy udział w sklasyfikowanych naturalnych JCWP stanowią te o umiarkowanym stanie ekologicznym (39,6%). Bardzo dobry stan ekologiczny odnotowano w 3 JCWP jeziornych, stan zły natomiast w 65 JCWP, co stanowi 11,8% wszystkich sklasyfikowanych JCWP. Pozostałe jeziora osiągnęły stan dobry (25,8%) lub słaby (22,2%).

Przeprowadzenie klasyfikacji stanu chemicznego było możliwe dla 584 JCWP jeziornych, przy czym prawie 69,5% z nich osiągnęło stan chemiczny poniżej dobrego. Ocena stanu wykonana dla 691 monitorowanych JCWP jeziornych wykazała, iż zły stan wód odnotowano w 90,9% jezior. Stan ten wynikał w 51,3% przypadków ze stanu chemicznego poniżej dobrego oraz stanu lub potencjału ekologicznego umiarkowanego albo gorszego. W 21,9% przypadków zły stan wód wynikał z umiarkowanego lub gorszego stanu lub potencjału ekologicznego (i dobrego stanu chemicznego). 14,8% przypadków oceniono jako zły stan wód tylko ze względu na stan chemiczny poniżej dobrego.

Od początku 2019 r. pomiary hałasu w ramach monitoringu środowiska lub kontroli wykonywane były przez Centralne Laboratorium Badawcze Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, które przejęły to zadanie od wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska. Pomiary prowadzone były w zakresie hałasu przemysłowego, drogowego, lotniczego i szynowego.

W 2020 r. na podstawie danych zgromadzonych w bazie EHAŁAS pracownicy RWMS i DMŚ dokonali oceny stanu akustycznego w województwach za rok 2019. Ponadto Główny Inspektor Ochrony Środowiska, na podstawie wyników zgromadzonych w ww. bazie, wykonał *Raport o zanieczyszczeniu środowiska hałasem wg. stanu na 31 XII 2019 r. - Ocena roczna.*

Program pomiarowy w zakresie monitoringu pól elektromagnetycznych (PEM) zaplanowany na rok 2020 został w pełni zrealizowany. W 2020 roku w Departamencie Monitoringu Środowiska GIOŚ dla obszaru całego kraju wykonano opracowanie pn. „Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku za lata 2017-2019 - w oparciu o wyniki pomiarów wykonanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska”. Poziom pól elektromagnetycznych w środowisku (tło elektromagnetyczne) na terenie Polski utrzymuje się na niskim poziomie. Średnia arytmetyczna ze wszystkich pomiarów wykonanych w latach 2017-2019 wyniosła 0,38 V/m, co stanowi zaledwie 5,4% wartości dopuszczalnej (7 V/m) określonej w obowiązującym do końca 2019 r. rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów.

W zakresie działań informacyjno – promocyjnych, organy Inspekcji w 2020 r. udzieliły 12 674 (w roku 2019: 12 169) informacji, ponad 470 (2019: 840) wywiadów i odpowiedzi na zapytania w prasie oraz ponad 500 (2019: ok 1000) wywiadów w radio i telewizji. Przedstawiciele mediów najbardziej interesowali się działaniami organów Inspekcji w zakresie gospodarowania odpadami, w szczególności nadzorem nad transgranicznym przemieszczaniem odpadów i przeciwdziałaniem niezgodnymi z przepisami praktykom uczestników tego rynku, takim jak nielegalne transporty i składowanie odpadów.

W celu ułatwienia dostępu zarówno do informacji publicznych, jak i informacji o środowisku i jego ochronie, w 2020 roku Główny Inspektor Ochrony Środowiska i wojewódzcy inspektorzy na bieżąco aktualizowali i dostosowywali narzędzia internetowe do aktualnie obowiązujących standardów prezentacji informacji. W minionym roku, sama tylko strona Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska zanotowała ponad 750 tys. odsłon.

Rok 2020 to także czas debiutu Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska w mediach społecznościowych. W połowie roku utworzone zostały profile na platformach Facebook, Twitter oraz LinkedIn, które w sumie zanotowały ponad 560 tys. wyświetleń.

Główny Inspektor
Ochrony Środowiska
Marek Chibowski